

1

1-68 old

69 P

Tárgyalási jegyzőkönyv
(magasról)

1. dőrmé

XX-5-6-1 dőrmé / 1958

(27d)

1. oldal.

/1958. VI. 9./

Elnök: A Magyar Népköztársaság Népbírószági Tanácsa az államrend elleni bűntett miatt Nagy Imre és társai ellen indított bűnügyet tárgyalja.

Számbevesszem a megjelenteket: Nagy Imre.
Domáth Ferenc.
Gimes Miklós.
Tildi Zoltán.
Maléter Pál.
Kopácsi Sándor.
Jánosi Ferenc.
Vásárhelyi Miklós.

Nagy Imréért meghatalmazott védőként Bárd Imre,
Domáth Ferencért Kádár Pál. A meghatalmazás - kirendelés
alapján.

Gimes Miklósért és Maléter Pálért?

Zalavégyvári: Zalavégyvári Tibor. Meghatalmazás alapján.

Elnök: Tildy Zoltánért?

Zalám: Dr. Zalám Kornél, meghatalmazás alapján.

Elnök: Kopácsi Sándorért és Vásárhelyi Miklósért?

Bajor: Dr. Bajor László, meghatalmazás alapján.

Elnök: És végül Jánosi Ferencért Szilágyi István. Megállapítom, hogy ebben a bűnügyben a Legfelsőbb Bíróság Népbírószági Tanácsa 1958. február 5-én és február 6-án tárgyalást tartott. Február 6-án póttayomozást rendelt el, és a Legfelsőbb Bíróság Népbírószági Tanácsa a Legfőbb Ügyészt értesítette, hogy a póttayomozást befejezték. A vádirat kiegészítésére van - ?

Legfőbb Ügyész helyettese: Tisztelt Legfelsőbb Bíróság, a vádirat kiegészítése iránt nincs egyelőre indítványom, egyben tisztelettel kérem a tárgyalás megtartását elrendelni, és kérem tisztelettel engedélyezni a filmfelvételek eszközölését.

Elnök: /mindenkit megkérdez, hogy van-e valamilyen észrevétele, a vádlottak közül néhányat nevére szólítva is megkérdez. észrevételt senki nem tesz./ A filmfelvételt engedélyezi a Népbírószági Tanács. Felhívja a figyelmet, hogy a zárt tárgyalás és a közlési tilalom, amit az első tárgyaláson cskendelt, a Népbírószági Tanács, továbbra is érvényben van. Kérem a filmfelvevőket idehozni.

Nagy Imre: Az Elnök ur bejelentésével kapcsolatban, mely a zárt tárgyalást és a gyorsított eljárást illeti, lenne mondanivalóm.

Elnök: A zárt tárgyalást és?

1. oldal.

/1958. VI.9./

Nagy Imre: A zárt tárgyalást és a gyorsított eljárást, amelyről most Ön kijelentette, hogy ugyanugy érvényben van, mint az első tárgyalási napon, 1958. február 5-én?

Elnök: Igen. És hát milyen észrevétele van? Hát akkor elrendelte már a Népbirósági Tanács -

Nagy: Igen, akkor elrendelte, most ezzel kapcsolatban szeretnék észrevételeket tenni.

Elnök: Milyen észrevételt kíván tenni?

Nagy: Ha megengedi, tekintettel arra, hogy ennek a büntetésnek a jelentősége igen nagy, és a közvéleményt, nemcsak a hazait, de a nemzetközi közvéleményt is érdekli, emélfogva én nem tartom helyesnek és kifogásolom azt, hogy a legfelsőbb bíróság Népbirósági Tanácsa zárt tárgyaláson tárgyalja. Évek óta a legsúlyosabb vádak hangzottak el, én most magamról beszélek, személyekkel kapcsolatban, a legszélesebb nyilvánosság előtt. Ezek a vádak, amelyeket én mind nem is ismerek, mert hiszem a sajtóban és a rádióban másfél éven keresztül hangzottak el, kétségtelenül alkalmasak arra, hogy a közvéleményt befolyásolják. Nekem az a kéréssem, hogy úgy a hazai, mint a nemzetközi közvélemény számára nyílt tárgyalás elrendelésével tegyék lehetővé, hogy az én véleményemmel, és a különböző vádpontokkal kapcsolatban, az én védekezésemmel, az én anyaggal, az én szempontjaimmal is, módjukba legyen megismerkedni.

Elnök: A gyorsított eljárással kapcsolatban milyen észrevételt kíván tenni?

Nagy: A gyorsított eljárással kapcsolatban a következőket: 14 hónap vizsgálat után folyik most a tárgyalás. Az első tárgyalás idején, 1958. február 5-én az ügyész ur gyorsított eljárást kért. Már akkor ez a körülmény azt jelentette, hogy három-négy nap alatt felkészülmi, - különösen az én számomra igen nehéz volt. Most a helyzet ugyanaz. Én az anyagot, a saját anyagomat 10 hónap óta nem láttam. Nem volt módomban betekintést nyerni annak ellenére, hogy az anyagomat számtalanszor kértem, és mint az események mutatják, arra mód lett volna azzal megismerkedni, úgy a saját anyaggal, mint a tanuvalamásokkal. 10 hónap távlatából mindez most már el van homályosulva. A védőknek 3 nap állt rendelkezésére nyolc kötetnyi saját anyagom átnézésére, anélkül, hogy módja lett volna az egyéb, rá vonatkozó anyagokat is tanulmányozni. Erre való tekintettel vagyok én ellene annak egyrészt, hogy ilyen gyors ütemben fogott hozzá a bíróság az ügy tárgyalásához, én kértem egyébként a megbízott ügyvédeken keresztül elnök urat arra, hogy amennyiben lehetőség van, erre való tekintettel a tárgyalást pár nappal halasszák el, erre lehetőség nem adódott. Most itt a tárgyaláson vetem fel ugyanezt a kérést az elnök ur felé.

1. oldal.

/1958. VI.9./

Elnök: Akkor kérem a filmfelvevőket. Tessék .. jönni. - Kérem, Ön itt felvételeket készít erről a perről, itt a tárgyaláson. Ez a tárgyalás zárt tárgyalás, és közlési tilalom van elrendelve. Ez azt jelenti, hogy mindaz, ami itt elhangzik, történik, államtitkot képez, és bárki illetéktelennel való közlése államtitok sértés büntetettét valósítja meg. Azok a felvételek, amiket itt készít, azokról másoklatok nem készíthetők, illetve amennyiben másolat é.. az mind az eredetiekkel együtt az iratokhoz csatolandó. Megértette. -

A Népbírószági Tanács a zárt tárgyalást, tekintettel arra, hogy államtitok, - tessék csak leülni, - zárt tárgyalás, tekintettel arra, hogy a per anyaga lényeges államtitkokat tartalmaz, továbbra is fenntartja a közlési tilalmat is, és a tárgyalást megtartja, az 1957. 34-es tvr. alapján.

Megállapítom, hogy 1958. február 5-én és 6-án tartott tárgyalás óta 30 nap eltelt, és a Tanács tagjaiban, pontosabban a Tanács vezetőjében személyi változás történt. Így a tárgyalás egésze, mindaz, ami ott történt, megismétlendő.

Megállapítom továbbá azt, hogy az ügyben - az ügynek eredetileg 10 vádlottja volt, Király Béla és Szilágyi Józseffel kapcsolatban az ügyet elkülönítette a bíróság.

Felveszem a személyi adatokat.

Nagy Imre. Lesz szíves ide középére jönni. - 1896-ban született Kaposváron, Budapesten, II. kerület, Orsó utca 43. szám alatti lakos, /igen/, - egyetemi tanár, /igen/, - magyar állampolgár, /igen/, - nő, Égető Máriaival, /igen/, egy felnőtt gyermeke van, aki férjezett, vagyontalan, letartóztatása előtt havi 3600 forint nyugdíjat kapott, /igen/, apja Nagy József, anyja Szabó Rozália, /igen/, büntetlen előéletű, /igen/, Magyarországon szerzett legmagasabb iskolai végzettsége felső kereskedelmi iskola első éve, külföldön közgazdasági tudományok doktora tudományos fokozatot szerzte. Igen?

Nagy: Módosítást kénytelen vagyok eszközölni.

Elnök: Tessék.

Nagy: A következő kérdésben: szeretném jegyzőkönyvileg lerögzíteni, hogy az eredeti foglalkozásom géplakatos és esztergályos.

Elnök: Hát az életrajzát ugyis módja lesz majd a kihallgatása során - az életrajzi adatokat -

Nagy: Nem szeretném, ha itt valami félreértés - a képzettségemmel kapcsolatban téves a megállapítás, amit elnök ur ismertett. Én a közgazdaságtudományi doktori képzettséget itthon kaptam meg, és a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja vagyok.

1. oldal.

/1958. VI.9./

Külföldöm a kandidátusi fokozatot -

Elnök: Tehát akkor külföldöm szerzett kandidátusi, Magyarországon pedig -

Nagy Imre: Közgazdaságtudományi doktori tudományos fokozatot. És a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagsága, amennyiben az tudományos fokozatot is jelent.

Elnök: Katona volt?

Nagy: Katona voltam az első világháberu idején, és a második világháberuban a szovjet hadseregben.

Elnök: A magyar hadseregben őrzetési rangot -

Nagy: Őrzetős voltam, géppuskás őrzetős.

Elnök: Magyarom kívül oroszul, németül, és franciául beszél.

Nagy: Igen.

Elnök: Előzetes letartóztatásban van 1957. április 14-e óta.

Nagy: Igen.

Elnök: Köszönöm, leülhet.

Nagy: Egy kérdés volt a multkori jegyzőkönyvben, kinek az eltartásáról gondoskodom. Én akkor azt a választ adtam, hogy a feleségeméről. Ezt is ki kell egészíteni azzal, hogy a velem egy háztartásban élő édesanyám, 81 éves édesanyám eltartásáról is nekem kellett -

Elnök: Értem. Köszönöm, leülhet.

Dr. Domáth Ferenc. - 1913-ban, Jászárokszálláson született, /igen/, Budapest, Szilágyi Erzsébet fasor 26.szám alatti lakos, /igen/, foglalkozása tudományos munkatárs a Közgazdaságtudományi Intézetnek, /igen/, magyar állampolgár, nős Bozsóki Évával, /igen/, három gyermeke van, 1, 2, és 7 évesek. /igen/. Ezek eltartásában vannak, vagyontalan, utolsó keresete havi 4000 forint, apja Domáth Lipót, anyja Vitár Ilona, helyes? /igen/, büntetlen előéletű, jogi doktorátusa van, katona-nem volt, nyelvismerete magyar, orosz és német. Igen? //igen/ Ezek a személyi adatai. Tessék helytfoglalni.

Gimes Miklós. 1917. december 22-én Budapesten született, /igen/, Bp., II. kerület, Virágárok utca 10 sz. alatti lakos, /igen/, újságíró, magyar állampolgár, nős, külváltan él, /igen/, felesége Földes Aliz. /igen/ Egy nyolc éves gyermeke van, /igen/, akit maga tart el, igen?

1. oldal.

/1958. VI.9./

Gimes: Hát most már nem éa tartom el.

Elnök: Most már nem. Vagyontalan. Utolsó havi keresete 2500 forint, apja dr. Gimes Miklós, anyja dr. Hajdu Livia, -/igen/, büntetlen előéletű, reáliskolai érettségit tett, katona nem volt, nyelvismerete magyaron kívül angol, német, francia./igen/ Köszönöm, leülhet.

Tildy Zoltán: 1889-ben, Lesoncson született, budapesti, Buda-Keszi ut 46. sz. alatti lakos, foglalkozása nyugdíjas, volt köztársasági elnök, magyar állampolgár, nős Gyenis Erzsébettel, /igen/, három felnőtt gyermeke van, önállóak, vagyona 13 hold föld, amely telekkönyvileg még a vádlott nevében van, de 45-ben átadta az államnak, azóta nem használja. /igen/. Utolsó jövedelme 4000 forint, nyugdíj. Apja Tildy László, anyja Fabriczy Emma, /igen/, büntetlen előéletű, teológiai akadémiát végzett, katona nem volt, magyaron kívül angolul beszél. /igen/ Helyre-mehet, köszönöm.

Maléter Pál. 1917-ben született, Eperjesen, /igen/, utolsó lakhelye, Budapest, XII. Orbánhegyi ut 29 szám alatti lakos, /igen/, foglalkozása hivatásos katonatiszt, honvédezedes, /igen/.

Maléter: Vezérőrnagy.

Elnök: Vezérőrnagy. Nős Gyenes Judittal, /igen/, 1956. november 1-én lett vezérőrnagy.

Maléter: Igen, az Elnöki Tanács elnöke révén november 2-án.

Elnök: November 2-án. Nős Gyenes Judittal, másodszer nősült, Igen?

Maléter: Igen, első házasságomból három gyermekem van.

Elnök: 12, 10 és 8 évesek. /igen/ Vagyontalan, bérháza volt Kassán, Csehszlovákiában, melyet államosítottak, /igen/, Utolsó keresete 3640 forint, apja néhai dr. Maléter István, anyja Lakner Margit, büntetlen, iskolai végzettsége gimnáziumi érettségi, négy félév orvosi egyetemem és Ludovika Akadémia.

Maléter: Igen, azonkívül magasabb parancsnoki tanfolyam.

Elnök: Zrínyi Akadémia magasabb parancsnoki tanfolyama, nyelvismerete magyaron kívül német, cseh, szlovák és orosz. Cseh is és szlovák is?

Maléter: Igen, csehül végeztem az egyetemet, szlovákul a gimnáziumot.

Elnök: Igen. Köszönöm, leülhet.

2. oldal.

/1958. VI.9./

Kopácsi Sándor. 1922-ben született Miskolcon, budapesti, XII. György Aladár ut 8. alatti lakos, /igen/, foglalkozása rendőrezredes, magyar állampolgár, nős Frid Ibolyával, egy gyermeke van, 12 éves, eltartásában, /igen/, vagyontalan, utolsó havi keresete 3600 forint, apja Kopácsi József, anyja Simon Ilona, büntetlen, legmagasabb iskolai végzettsége jogi egyetem végbizonyítványt szerzett, /igen/, valamennyi államvizsgát még nem tette le. Katona nem volt, /nem/, magyaron kívül más nyelvet nem tud. Leülhet.

Dr. Jánosi Ferenc: 1916-ban született, Sárospatakon, /igen/, budapesti, II. Orsó utca 41 szám alatti lakos, foglalkozása Petőfi Múzeum főigazgatója volt, /igen/, magyar állampolgár, nős Nagy Erzsébettel, két gyermeke van, 10 és 5 éves, /igen/, eltartásában, vagyontalan, utolsó havi keresete 3200 forint, apja Jánosi Ferenc, anyja Szeuzta Erzsébet, büntetlen, legmagasabb iskolai végzettsége bölcsészdoktorátus, katona volt, vezérőrnagyi rendfokozatot kapott, később lefokozták, jelenleg tartalékos honvéd. /igen./ Nyelvismerete magyaron kívül német. /igen./ Köszönöm.

Vásárhelyi Miklós: 1917-ben született Fiumében, Budapest, II. Hankóczi Jenő utca 15 szám alatti lakos, /igen/, könyvtáros a Művelt Nép könyvkiadónál, /igen/, magyar állampolgár, nős Pór Edittel, három gyermeke van, 8, 6 és 4 éves, /igen/, eltartásában vannak, vagyontalan, utolsó havi keresete 2000 forint, apja Vásárhelyi András, anyja Róth Irén, büntetlen, jogi egyetemen végbizonyítványt szerzett, katona nem volt, /igen/, nyelvismerete magyar, angol, francia, német, olasz és orosz. /igen/.

Elrendelem a vádirat rendelkező részének ismertetését. A 26. oldalról tessék elolvasni a vádiratot.

Jegyző: A fentiek alapján az 1957. április 17-e óta -

Elnök: Egy pillanat, a vádlottaknak ceruzája, papírja van, ugye? Ugyhogy jegyzeteket tudnak készíteni? - Igen. Akkor tessék.

Jegyző: Tehát a fentiek alapján az 1957. április 17-e óta előzetes letartóztatásban levő Nagy Imre elsőrendű terheltet, aki Kaposváron, 1896-ban született, anyja neve Szabó Rozália, szegényparaszti származású, a közgazdaságtudományok doktora, akadémikus, nős, 1953 júniusában a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának elnöke, azt követően egyetemi tanár, majd 1956. október 24-én újból a Minisztertanács elnöke volt, budapesti, II. Orsó utca 43. szám alatti lakos. Az 1957. április 8-a óta előzetes letartóztatásban levő dr. Donáth Ferenc, másrendű terheltet, aki Jászárokszálláson, aki 1903-ban született, anyja neve Vikár Ilona, értelmiségi származású, egyetemi végzettségű ügyvéd, 1940-től a Szabad Szó-nál mint újságíró működött, a felszabadulás után az országos földbirtokrendező tanács elnökhelyettese volt, majd 1948-ig földművelésügyi államtitkár,

1954-től a Közgazdaságtudományi Intézet helyettes igazgatója, nő, budapesti, XII. Szilágyi Erzsébet fasor 26. szám alatti lakos, az 1957. január 15-e óta előzetes letartóztatásban levő Gimes Miklós harmadrendű terheltet, aki Budapesten, 1917-ben született, anyja neve dr. Hajdu Livia, értelmiségi származású, 1935-ben érettségizett, majd hat félévet végzett az orvostudományi egyetemen, 1942-től munkaszolgálatot teljesített, 1950-től a Szabad Nép-nél dolgozott, 1955-ben kizárták az MDP-ből, nő, külvált, budapesti, II. Virágárok utca 10. szám alatti lakos,

az 1957. május 23-a óta előzetes letartóztatásban levő Tildy Zoltán negyedrendű terheltet, aki Losoncson, 1889-ben született, anyja neve Fabriczy Emma, értelmiségi származású, teológiai végzettségű református lelkész, a felszabadulás előtt a Független Kisgazdapárt szervezője, a felszabadulás után miniszterelnök, majd 1948-ig köztársasági elnök volt, vejét Cholnoky Viktort kémkedés miatt halálra ítélték és kivégezték, 1956. október 27-étől november 4-ig mint államminiszter vett részt Nagy Imre kormányában, nő, budapesti, XII. kerület, Budakeszi ut 46 szám alatti lakos,

az 1956. november 4-e óta előzetes letartóztatásban levő Maléter Pál ötödrendű terheltet, aki Eperjesen, 1917-ben született, anyja neve Lakner Margit, nemesi származású, ősei földbirtokosok voltak, 1942-ben Ludovika Akadémiát végzett, majd mint főhadnagy a szovjet hadművelési területen mint felderítő szakaszparancsnok vett részt a harcokban, a felszabadulás óta a néphadseregben parancsnoki beosztásokban teljesített szolgálatot, ezredes, majd Nagy Imre által kinevezett honvédelmi miniszter, nő, budapesti, III. Orbánhegyi ut 29. szám alatti lakos,

az 1956. november 5-e óta előzetes letartóztatásban levő Kopácsi Sándor hatodrendű terheltet, aki Miskolcon, 1922-ben született, anyja neve Simon Ilona, munkásszármazású, jogi egyetemet végzett, rendőrezredes, a felszabadulás után a rendőrséghez került, utolsó beosztása a Budapesti Főkapitányság vezetője volt, nő, budapesti, III. György Aladár utca 8 sz. alatti lakos,

Elnök: Itten kettőt tessék kihagyni, - 1957. április 14-e óta előzetes letartóztatásban levő -

Jegyző: Jánosi Ferenc kilencedrendű terheltet, aki Sárospatakon, 1916-ban született, anyja neve Szueza Erzsébet, apja kisiparos volt, 1938-ban teológiai akadémiát végzett, református lelkész, majd 1941-ben tanári oklevelet szerzett, 1943-tól mint táborigaznagy végzett katonai szolgálatot Ukrajna területén, 1944. februárjában fogságba került, a felszabadulás után a honvédelmi minisztériumban az ellenőrzési osztályon teljesített szolgálatot, 1951-ig mint ezredes a politikai csoportfőnökség helyettes vezetője volt, majd tartalékos vezérőrnaggyá léptették elő, 1951-től 1954-ig az népművelési miniszter első helyettese, 1954-től 1955 májusáig a Hazafias

Népfront főtitkára, majd a Petőfi Múzeum főigazgatója, 1956. júniusában a pártból kizárták, 1956. november 2-án Nagy Imre újból vezérőrnaggyá nevezte ki, és megbizta a honvédelmi minisztérium nevelésügyi főcsoportfőnökségének vezetésével, nős, budapesti, II. Orsó utca 41. szám alatti lakos. Az 1957. április 14-e óta előzetes letartóztatásban levő Vásárhelyi Miklós tizedrendű terheltet, aki Fiumében, 1917-ben született, anyja neve Róth Irén, apja banktisztviselő volt, gimnáziumi érettségit tett, és négy félévet végzett az egyetemen, 1942-től 1944-ig munkaszolgálatot teljesített, a felszabadulás után 1955-ig mint újságíró a Szabad Népnél dolgozott, 1950-1951-ben a Népművelési Minisztérium tájékoztatási főosztályának vezetője, 1951. májusában a Művelt Nép főszervezője, 1952-től 1954-ig a .. szervezője, 1954-től - 1954-1955-ben a Minisztertanács tájékoztatási hivatalának elnökhelyette, .. osztályának vezetésével bizta meg, nős, II. Hankóczi Jenő utca 15. szám alatti lakost,

vádolom, éspedig

Nagy Imre elsőrendű terheltet a BHÖ. 1. pont. 1./ bekezdésébe felvett, a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés kezdeményezése és vezetése, a BHÖ. 35. pont 1. bekezdésébe felvett hazaárulás büntetével,

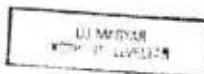
dr. Donáth Ferenc másodrendű terheltet a BHÖ. 1. pont, 1. bekezdésébe felvett, a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés kezdeményezése és vezetése büntetével,

Gimes Miklós harmadrendű terheltet a BHÖ. 1. pont, 1. bekezdésébe felvett, a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés kezdeményezése és vezetése büntetével,

Tildy Zoltán negyedrendű terheltet a BHÖ. 1. pont, 2. bekezdésébe felvett, a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés előmozdítása büntetével,

Jegyző: .. szervezkedés előmozdítása büntetével, Maléter Pál ötödrendű terheltet a BHÖ. 1. pont. 1. bekezdésében felvett, a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés, vezetése, a KT.BTK. 29. szakaszába ütköző, és a KT.BTK. 30. szakasz 2. bekezdése szerint minősülő zendülés, a BHÖ. 37. pont 1. bekezdés b./ alpontjába felvett, és a BHÖ. 38. pont 1. bekezdés 3./ rendelkezése szerint minősülő hűtlenség büntetével, Kopácsi Sándor hatodrendű terheltet a BHÖ. 1. pont 1. bekezdésébe felvett, a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés vezetése, a KT.BTK. 29. szakaszába ütköző, a KT.BTK. 30. szakasz 2. bekezdése szerint minősülő zendülés büntetével, Jánosi Ferenc kilencedrendű terheltet a BHÖ. 1. pont 2. bekezdésébe felvett, a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben való tevékeny részvétel büntetével, Vásárhelyi Miklós tizedrendű terheltet a BHÖ. 1. pont 2. bekezdésében felvett, a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben való tevékeny részvétel büntetével, mert első, másod, harmad, és hát ..rendű terheltek az 1956. október 23-át megelőző időszakban ellenséges csoportosulást hoztak létre és különböző társadalmi szervezetekben kifejtett romboló tevékenységeikkel támadást vezettek a népi demokratikus államhatalom ellen, majd az ellenforradalom kirobbanása után annak élére állva, közvetlenül a szocialista államok szövetségének megbontására, a népi demokratikus államrend megdöntésére törtek. Negyedrendű terhelt, mint a Nagy Imre kormány minisztere, 1956. október 28-á és november 4-e között szándékosan elősegítette a kormány jobbrtolódását, a nemzetellenes külpolitika kialakítását, a burzsuá restauráció megteremtése érdekében a népi demokratikus államrend megdöntése céljából. Ötöd-, hatod-, hetedrendű terheltek, mint a Nagy Imre által kinevezett katonai vezetők dezorganizálták a népi hatalomhoz hű fegyveres erőket, megszervezték és végrehajtották az ellenforradalmi erők felfegyverzését, az ellenforradalom fegyveres felszámolásának megakadályozása, a népi demokratikus államrend megdöntése céljából. Kilenced- és tizedrendű terheltek 1956. október 23-át megelőző időszakban szervező tevékenységet fejtettek ki az ellenséges csoportosulás létrehozása érdekében, majd tevékenyen résztvettek a népi demokratikus államhatalom elleni támadásban, az ellenforradalom élére állt csoport államellenes célkitűzéseinek megvalósításában.

Jegyző:
Ezenkívül elsőrendű terhelt az ellenforradalom felszámolásának megakadályozása céljából a Magyar Népköztársasággal szembenálló külföldi hatalmak közbelépését, és beavatkozását szorgalmazta, majd november 4-i rádiófelhívásában a magyar állam elleni ellenséges cselekményekre hívott fel.

2. oldal.

/1958. VI. 9./

Harmadrendű terhelt 1956. november 4-e után résztvett a "magyar demokratikus függetlenségi mozgalom" elnevezésű illegális szervezkedés vezetésében, azáltal, hogy szerkesztésében "Október 23-a" címen illegális lapot létesítettek és terjesztettek, mely programszerűen meghatározta az illegális szervezet feladatait, a népi demokratikus államrend megdöntése céljából.

Ötödrendű terhelt hivatásos honvédezredes 1956. október 25-e és 28-a közt a honvédelmi miniszter utasításával szembesze-
gülve, a parancsnoksága alá tartozó katonai egységével együtt átállt az ellenforradalom oldalára. 1956. november 2-án titkos katonai adatokat közölt Cowley angol katonai attachéval, és engedélyezte részére katonai fegyverek, harckocsik tanulmányozását.

Hatodrendű terhelt, mint a Budapesti Rendőrfőkapitányság vezetője az 1956. évi októberi események során parancsnoksága alá tartozó rendőregységekkel együtt átállt az ellenforradalom oldalára.

A Legfelsőbb Bíróság Népbírószági Tanácsának elsőfoku hatásköre és illetékessége az 1957. évi 34. tvr. 5. szakasz 1. bekezdésén alapul, ugyanezen törvényerejű rendelet 8. szakasz 1. bekezdése alapján gyorsított eljárást indítványoz. Tekintettel arra, hogy az ügyekben a katonai és polgári terhelték közösen szerepelnek, az 1957. évi 34. sz. törvényerejű rendelet 5. szakasz 2. bekezdése alapján indítványozom az illetékes bírósági tanács kijelölését. Indítványozom a terhelték előzetes letartóztatásának fenntartását és perdőntően a bíróság elé idézem őket.

Elnök: A Legfelsőbb Bíróság Elnöke a Népbírószágot kijelölte, amiért azt ismertették az első tárgyaláson. Ezekután a vádlottak egyenkénti kihallgatására térünk át, a Nagy Imre kivétel a többi vádlottakat el lehet vezetni, addig 5 percre felfüggesztem.

A tárgyalást folytatjuk.

Nagy Imre, kérem, tessék ide középbe leülni, korára tekintettel ülve hallgatom ki.

Nagy Imre: Köszönöm szépen, majd én kérni fogom elnök urat, ha szükségét érzem annak, hogy -

Elnök: Tessék csak nyugodtan leülni.

Nagy Imre: Mert így valahogyan jobban tudok állva.

Elnök: Kérem, a vádiratot megértette.

Nagy: Megértettem.

2. oldal.

!1958. VI.9./

Elnök: Ki is lett kézbesítve Önnek a vádirat, ugyhogy tanulmányozni is volt módja.

Nagy: Kézbesítették, igen. Ugyanaz a vádirat, amelyet én annakidején az előbbi tárgyalás idején, február 5-én megkaptam.

Elnök: Bűnösnek érzi magát?

Nagy: Nem.

Elnök: Nem.

Nagy: Nem érzem magamat bűnösnek, bár a vádiratot megértettem, ellenben kötelességemnek tartom itt a bíróság előtt kijelenteni, én bűnbaknak érzem magamat, akit nem a saját bűncselekményeiért, nem azokért a cselekményeiért vonnak felelősségre, amelyet én állítólag elkövettem, hanem mások cselekményeiért is én állok most itt az igen tisztelt Legfelsőbb Bíróság előtt. Rendkívül rossz érzés bűnbaknak lenni, de vállalom ezt a szerepet,

Elnök: /közbeszól/ Kérem Szépen -

Nagy: /iolytatja/ és igyekezni fogok

Elnök: Önt figyelmeztetem arra, hogy a Legfelsőbb Bíróság Népbírószági Tanácsa senkit másért, mint amit elkövetett, nem ítél el.

Nagy: Ebben bizon, igen tisztelt elnök ur.

Elnök: Önt 1958. február 5-én részletesen kihallgatták. Ismertetem az akkori kihallgatását, hogy hiven tartalmazza-e a jegyzőkönyv - a kihallgatásáról felvett jegyzőkönyvet, hogy hiven tartalmazza-e azok.

Nagy: Kérem, mielőtt az elnök ur erre rátér, szabad megkérdezni, a procedurát, nem ismerem az új helyzetben, hogy hogyan fog ez tovább -

Elnök: Kérem, ismertetni fogom az 1958. február 5-én tett vallomását, amiről nyilatkozni fog, hogy hiven tartalmazza-e akkori vallomását, utána további kérdéseket lehet feltenni, és utána módja lesz a tényállás tekintetében további nyilatkozatokat tenni.

Nagy: Szóval kifejtteni a nézeteimet, a már korábban megtett vallomásomat illetően, ahhoz megjegyzéseket fűzni, módosítani, vagy kiegészíteni.

Elnök: Igen, természetesen.

2. oldal.

/1958. VI. 9./

Nagy: Igen, köszönöm szépen.

Elnök: Tessék akkor most leülni, a jegyzőkönyv 5. oldalán az elnök kérdésére Nagy Imre vádlott; onnan tessék ismertetni a jegyzőkönyvet.

Jegyző: Elnök kérdésére Nagy Imre vádlott: A vádat megértettem, bűnösségemet nem ismerem el. Elnök figyelmezteti Nagy Imre vádlottat a kihallgatás rendjére, felhívja figyelmét, hogy ideológiai kérdéseket a bíróság nem tárgyal, nem feladata, annak nincs akadálya, hogy a védekezése szempontjából, ha szükségesnek tartja, hogy alapvető politikai vagy ideológiai kérdésekben lezöngesse álláspontját.

Vádlott: Egy kérdésem lenne és egy kérés. Módomban áll-e nekem az általam vélt sérelmeket vagy törvénytelenégeket előadni, amelyek engem a vizsgálat alatt értek.

Elnök: A részletes kihallgatás után én önnek módot adok, hogy sérelmét előadja.

Elnöki kérdésre Nagy Imre vádlott: Hibás az előzetes letartóztatásom dátuma, április 14-e óta vagyok letartóztatásban. Elnök ismerteti a Belügyminisztérium II/8 osztályának hivatalos átiratát, mely szerint Nagy Imre 1957. április 14-e óta van előzetes letartóztatásban.

Elnöki kérdésre Nagy Imre vádlott: Az ügyben szereplő vádlott-társaim közül Losonczy Géza, Haraszti, Donáth, Gimes azok, akikkel gyakrabban érintkeztem. Kopácsival csak a végén érintkeztem, azelőtt nem ismertem. Vásárhelyivel is. Jánossy az én vőm. Ismeretségi köröm az elég széles, írók közül érintkeztem Benjamin Lászlóval, Háy Gyulával, nagyon ritkán Zelt Zoltánnal, Déry Tiborral pár szót beszéltem. Ujságírókkal nem igen volt kapcsolat.

Elnök: Felmutat Önnek a 7. kötet 128-146. oldalán az 56-os évből való, "a nemzetközi kapcsolatok öt alapelve" c. politikai tanulmány vázát.

Igen, ezt én irtam. A sokszorosításról tudomásom nincs. Én nem sokszorosítottam, írógépen másolattal leírták. A párt-hoz intézett beadványomat négy vagy öt példányban irták le. Én több példányban az általam készített anyagokat nem irtam le. Vásárhelyi olvasta el és Gimes az úgynevezett öt alapelvet, mások tőlem nem kapták meg, csak a vizsgálat anyagából tudom, hogy azt mások is olvasták. Én másoknak azt nem adtam oda. Azok közül, akik most velem itt a vádlottak padján ülnek, néhányan látták egyik-másik tanulmányomat, de megmondani konkrétan például, hogy az Erkölc és etika ki látta, nem tudom. A többi tanulmányokra is azt tudom mondani, hogy én egyenesen elolvasásra való felhívással nem adtam oda vádlott társaimnak tanulmányozni.

A Petőfi Kör működését bizonyos mértékig pozitívan értékeltem, bizonyos fókig elfajulást tapasztaltam. A sájtóvitát negatívan, de egyéb vitákat, a filozófiai vitákat, a történelmi vitákat, a pártvitákat pozitívan értékeltem. Pusztán azt a tényt, hogy van egy ilyen hely, ahol ezekről a témákról lehet vitatkozni, eszmecsere-t folytatni, ezt pozitívnek és hasznosnak vettem.

ÉVI MAGYAR
KÖZPONTI LEVÉLTÁR

Azt tudtam, hogy politikai elvbarátain kapcsolatban állnak a Petőfi Körrel, hogy előadásokat tartottak, résztvettek vitákban, de azt, hogy vezető tevékenységet fejtenek ki, nem tudtam. Azt nem tudtam, hogy Losonczi és Haraszti szoros összeköttetésben állnak, távolról sem. Déry Tibornak a sajtóvitán tartott felszólalását előzetesen nem ismertem, de ismerősei körében már tudtak arról, hogy ő mit is fog mondani. Nem tudom, pontosan ismerték-e. Velem azt közölték, hogy - egy találkozás alkalmával, hogy Déry a pártvezetés kérdéséről akar beszélni, mégpedig a két garnitúra kérdéséről. A legelőszómban meg kellett mondanom a véleményemet, hogy ez abszolút helytelen, és mondják meg Dérynek, hogy semmi körülmények között ilyen kérdéseket ne vessen fel. Dérynek a párt szerepéről, a pártról való véleményét általában ismertem, vele igen éles vitákat folytattam, ellene felleptem. Nagy Balázst, a Petőfi Kör egyik vezetőségi tagját ismertem, kétszer volt a lakásomon. Egy Mikó nevű ember hozta el Nagy Balázst. Hogy Nagy Balázs a Petőfi Kör vezetőségének tagja, azt nem tudtam. Azt tudtam, hogy történész, a történelmi témákról beszélnek vele, a Nagy Balázssal való kapcsolatom nem a Petőfi Körrel kapcsolatos, hanem a történelemmel. Arról, hogy Szilágyi József 1956 közepétől a Petőfi Körben felszólalásra készült, nem tudtam.

Elnök: Igaz-e, hogy vagy közvetlenül, vagy felesége révén ezt a felszólalás-tervezetet önnek bemutatták, ismerte-e ezt a felszólalást, vagy nem?

Vádlott: A felszólalásnak a tervezetét nekem be nem mutatták. A felesége keresett engem fel, azt mondja, Szilágyi valamit ír, vagy valamire készül, adjak neki anyagot, a XI. kongresszussal kapcsolatos anyag kellene. Mondom, van egy anyagom, amit az SZKP. XI. kongresszusa után, az MDP. márciusi Központi Vezetőségi Ülést követően irtam, amikor én a Rákosi felszólalásával egyáltalán nem voltam megelégedve, mert nem tartottam a XI. kongresszus szellemével kapcsolatosan helyesnek. Ezzel kapcsolatban irtam én egy cikket, "Harcban a leninizmusért", ezt adtam oda a feleségének. A felesége nem tudta megmondani pontosan miről volt szó. Nem mondotta konkrétan, hogy a XI. kongresszus utáni magyarországi helyzetről, annak alkalmazásáról, stb., adjak anyagot. Felszólaláshoz ezt adtam oda, hogy ha jó neki.

Elnök: A 363. lapon - felmutatom önnek ezt az eredeti, "Harcban a lenini eszmékért" c. anyagot, amit odaadott ön Szilágyi részére.

Vádlott: Ez az. A kihuzásokat nem én eszközöltem, így arra a részre vonatkozót, hogy elvi kiállítás kell minden kommunista részéről a taggyűléseken. Ezt az anyagot minden kifelé, hanem a párttagok számára, taggyűléseken való felhasználás céljából irtam. Az aláhuzás, ami itten a végén van, az tőlem származik. Az Írószövetséggel 1955. végén, 1956 folyamán nem volt kapcsolat. Nevesebb tagjai közül Veres Pétert, Szabó Pált, azután Kuczkat, valamint ismertem azt, aki a diákok számára folyóiratot akart indítani, és velem akart egy előszót írni, amit én megtagadtam. Ez névszerint Erdős Péter volt. Azontul Illyés Gyulával volt kapcsolatom,

2. oldal.

/1958. VI. 9./

A NÉKOSZ-nak annakidején volt szélsőséges nacionalista irányzata, amiért feloszlatták, ezt ismertem, mert én akkor a pártvezetés tagja voltam, és a NÉKOSZ elleni eljárásból pontosan tudtam.

Nagy: Elnök ur kérem szépen, ha itt ilyen goromba hibák vannak, nem elvi természetűek, de pl. az Erdős Péter neve itt felmerült, Erdős Péterről itt szó sem volt. Szóval valami elírás lehet az, semmiféle -

Elnök: Hanyadik oldalon van?

Jegyző: 7. oldalon.

Nagy: Kuczka Péter volt nálam, megtagadtam, nem irtam meg, a párt-fő való hivatkozással, és így tovább, szóval az a része helyes,

Elnök: Szóval az, hogy névszerint Erdős Péter volt az -

Nagy: Én nem is említettem Erdős Pétert.

Elnök: Hogyha lehet, akkor a végén tessék megtenni az észrevételeket, de hogyha ilyen kisebb észrevétel van, akkor közben is meg lehet.

Nagy: Igen.

Elnök: Tessék folytatni.

Jegyző: 1956 év folyamán, a NÉKOSZ 10 éves évfordulóját egyesek meg akarták ünnepelni. Engem is meghívtak, de én nem mentem el. A NÉKOSZ felé semmi kapcsolatom nem volt. Az én elvbarátaim közül ottan megjelentek egynéhányan, de én nem tudom, hogy kicsodák. A volt Győrffy-kollegistáknak volt 1956-ban egy találkozójuk. Arra meghívtak engem, ott voltam a feleségemmel. Elnök: Észelte-e kérem, hogy ez a találkozó inkább politikai jellegű összejövétel volt?

Vádolt: Ez egy kulturális rendezvény, ahol fiatal költők léptek fel, már ismert költők társaságában. Az egész rendezvény asztaloknál, poharazás mellett, családjainkkal folyt le. Tehát semmiféle hivatalos, vagy politikai jellege ennek nem volt. Később, már éjjel felé egymásután szólitották a pódiumra az embereket, hogy nyilatkozzanak. Engem is akartak, de elhárítottam. Ott volt ezen az estélyen Hegedűs András, akkori miniszterelnök is, mint Győrffysta ott volt Szalay Béla, a politikai bizottság tagja, Szalay elkezdett ott beszélni. Akkor láttam, hogy a Szalay felszólalására, üdvözlő jellegű szavaira hogyan reagáltak. Ez nekem nem tetszett, mert úgy láttam, hogy tévedéseibe belekötnek, le akarják járatni. Miután engem újra oda akartak szólítani, feleségemmel együtt eljöttem. Arról, hogy 1956 közepén, vagy második felében Losonczi és Haraszi felvették a kapcsolatot Kéthly Annával, előzőleg tudomásom nem volt. Tehát ahogy a vádirat beállítja, hogy Nagy Imre és csoportja tudtával és beleegyezésével bizonyos tervszerűséggel, előre meg gondolt szándékkal és pedig az én

kezdemenyezéssel történt ilyen lépés, azzal a céllal, hogy azután majd a Nagy Imre-féle kormányban a Kéthlyékkel való együttműködést készítsük így elő, erről szó sem lehet. Arról, hogy Haraszti vagy Losonczi Kéthlyvel beszélni akarnak, nem tudtam. Nem tudom, mikor zajlott le a beszélgetés, bizonyos idő múlva Haraszti nekem ezt elmesélte. Vallomásaim - nyomozati - között is megvan, ahogy én erre reagálta Kéthlyvel kapcsolatban.

Én nem tartottam helyesnek a Harasztiéknak a lépését, tevékenységét. Harasztiék engem, Losonczi is, számtalan esetben meg akartak győzni arról, hogy a volt szociáldemokrata vezetőkkel feltétlenül kapcsolatba kell lépni, azokkal, akik a rehabilitáció során a börtönöket elhagyták. Én egyetlen kapcsolattal nem léptem. Erdei István volt szociáldemokrata politikust ismertem. 1956-ban volt nálam. Én Erdeit 1948-ig ismertem. Az agrármuaka vezetője voltam a Központi Vezetőségem belül, ő viszont a szociáldemokrata pártban dolgozott ezen a területen. A két párt közötti együttműködés során kerültem vele érintkezésbe 1948 után. Én többet őt nem láttam, addig, amíg engem a lakásomon fel nem keresett 1956-ban. Nem volt tudomásom arról, hogy hol van. Mielőtt engem a lakásomon felkeresett, pár nappal előtte kaptam egy írást tőle, ez a makói agrárvitám való felszólalását tartalmazta. Makón Erdei Ferenc vezetésével egy agrárértekezlet volt, ahol résztvettek agrárszakemberek. Én elfogadtam, volt abban helytelen. A beszélgetés témájáról ő is ezt az anyagot vette meg, hogy milyen beszélgetés folyt, milyen viták folytak ott le. Az agrárkérdésről beszélgettünk hosszasan. Hogy én vele az érintkezést felvettem, más okai is voltak. Feleségem hódmezővásárhelyi születésű, az apósom régi munkásmozgalmi, régi szociáldemokrata volt, Szántó Kovács idejében. Személyi problémáit adta elő ott nekem, és kérte segítségemet, műsúlni akart és a feleségétől elvált. Arra kért engem és feleségemet, hogy járjunk közbe, hogy ő Neumann Ilonkát elvehesse. Én képviselő voltam abban a kerületben valamikor 1945-ben, az ideiglenes választások idején. Hódmezővásárhelyről kérdeztem, mi újság van. Akkor mondta nekem, hogy Takács is meghalt, a volt miniszter, a szociáldemokrata, ott van Bersi bácsi, ott vannak a régi ötven év előtti munkásmozgalmi emberek. Az, amit a vádirat hangoztat, hogy énelem Kéthly Annával való megbízás alapján beszélt, valótlan, visszautasítom. Valótlan az is, hogy vele én arról beszéltem, hogy hogyan fogom én őt felhasználni egy Nagy Imre-kormányban. Erdei István olyan neves ember nem volt, akire nekem szükségem lett volna. Ha én szociáldemokrata vezetőkkel akarok érintkezésbe lépni, akkor nem keresem meg a hódmezővásárhelyi tanyán Erdei Istvánt, akit maga a szociáldemokrata párt nem tart semmiféleképpen nyilván.

Arról, hogy 1956. október 22-én Losonczi, Gimes, Herváth Márton a SZÖVOSZ-ban Vass Zoltánt felkeresték, és ott bizonyos kormányprogram kidolgozása körül volt valami megbeszélés, előzőleg nem volt semmi tudomásom. Vass Zoltán felkeresett engem a lakásomon, nem tudom pontosan a dátumot, de október 23-a előtt volt. Én nem hívtam, ő jött. Vass Zoltánnal a gazdaságpolitika irányelveiről beszélgettünk. Volt egy ilyen dolgot, amit annakidején egyrészt én készítettem, másrészt

egy ugyanilyen dolgozatot készített Vass Zoltán. A párt megbízásából, a politikai bizottság megbízásából, mint miniszterelnököknek, nekem egy bizottság élén, amelynek tagja volt Gerő, Vass és a többiek, 1954-ben el kellett készítenem egy ilyen tervet, amelyről nekem előadást kellett volna tartanom, kb. 250-300 ember előtt, vezető, tudós és műszaki emberek előtt. Ezt én elkészítettem, elfogadták. Az előadásra nem került sor, mert közben az események, a pártombeli ellentétek részemre ezt megakadályozták. Ugyanakkor párhuzamosan ezzel, mivel Vass volt a minisztertanács titkárságának a vezetője, ő szintén kidolgoztatott egy ilyen anyagot. Jó anyagnak tartottam, és ma is annak tartom, mint ahogyan az én előadásomat is annak tartom, és nem ellenferradalmi eszmei előkészítésnek. Amikor Vass Zoltán hozzám jött, felvetette, hogy ezeket az anyagokat fel kellene újítani. Ő arról beszélt velem, hogy ezt a dolgozatát átnézi, át fogja dolgoztatni, és Holtai, a titkára, ebben neki segít. Semmiféle Nagy Imre kormányprogramról, semmiféle megbízásról nem volt szó.

Október 23-án Lesonczinak a lakásán jártam. Lesonczai lakására ő hívott meg engem telefonon, és én nem tudtam, hogy miért. Annait tudtam, hogy ott van Haraszi. Én Jánosival mentem el. Ő a mellettem levő házban lakott. Mire odamentünk, ott volt még Ujhelyi Szilárd, és azt hiszem, Vásárhelyi. Amit azelőtt beszéltek, arról nem tudtam. Az én jelenléteomben telefonáltak nek helyről, nem tudom, hogy honnan, a szerkesztőségekből, de közben telefonált Tanczos Gábor is, azt tudom, mert Lesonczai mondta, hogy Tanczossal beszélt telefonon. Tanczossal a tüntetésről és a délutánra tervezett ifjusági felvonulásról volt szó. Közölte Tanczos, hogy betiltották, és hogy a politikai bizottsághoz fordulnak, annak az engedélyét kérik, nem tudják a tüntetést lefújni, ők megígérték, hogy biztosítsák békés lefolyását, de ilyen módon most már visszatartani nagyon nehéz. Dezorganizálódik a tüntetés. Később telefonáltak újra, nem tudom, mennyi idő múlva, hogy a belügyminiszter rendelkezésére a felvonulást megengedték. Én ott az ő jelenlétükben kifejtettem, hogy semmi körülmények között nem értek egyet a felvonulással. A vádiratnak azon állítása tehát, hogy én ezt a felvonulást akartam a hatalom megragadás szempontjából felhasználni, alaptalan, mert egy olyan felvonulást, amivel én nem értek egyet, azt hiszem, nem lehet ilyesminek minősíteni. A felvonulással nemcsak itt nem értettem egyet. Előző nap nálam járt egy küldöttség a Műszaki Egyetemről éjjel. Előzőleg nálam volt Mező Imre Kőbülllel, és beszéltek a helyzetről, hogy a Budapesti Pártbizottság és a Központi Vezetőség embereivel hogyan lehetne rendteremteti. Kértek engem is, hogy mit gondolok, hogyan lehet itt ebben a kérdésben előrejutni, pártvezetésre a párt vezetésére. A Műszaki Egyetemről jött küldöttség Fickert egyetemi tanárból, a marxizmus tanszékének vezetőjéből, régi ismerőseimhez tartozott, még Moszkvából, a Szovjetunióból ismertem, és kéttanársegéjből állott. Ezek is hívtak engem oda, hogy nagygyűlés van az egyetemen, követelnek engem, csendesítem le őket, lépjek közbe. Én megmondtam, nem ismerem a párt álláspontját, a párt határozata nélkül nem megyek, semmiféle felhatalmazásom erre nincs. Ha a Politikai

Bizottság kiküld, akkor ki fogok menni. Nem tudtam azt, hogy ott milyen álláspontot foglaljak el. Az ő feladatuk ez. És másnap reggel beszéltem Mező Imrével és Kőbülllel, azok majd ki fognak menni, ebben is állapotunk meg, és elmentek. Mielőtt elmentek, ismét mondtam, fújják le a másnapra tervezett felvonulást, mert már az októberi napokat megelőzően a mártírok temetésén igen súlyos problémák vetődtek fel, prevencióktól kellett tartanunk.

Elnök: Losonczi lakásán miről volt szó? Volt-e szó arról, hogy a helyzet úgy adódott, hogy megint funkcióba kerülhet, és a párt, a kormány vezetése milyen legyen?

Vádlott: Igen, volt szó erről. Tekintettel arra, hogy ilyen problémák felmerülhetnek, először a Központi Vezetőségbe való jelölésekről. Ellene voltam annak, hogy a Központi Vezetőségbe való jelölésekről beszéljünk. Később vita is támadt köztünk. Hát sem én nem vagyok funkcióba, bár párttag voltam, visszaállították már akkor a pártba, sem mások közül nem bírnak funkcióval. A véleményem az volt, hogy a Központi Vezetőségbe üzemi munkásokat kellene bevinni. Ez lenne egy igen fontos feladat, és úgy tudom, hogy ezt azóta meg is valósították. Felmerült az is, hogy az én igénybevételemre sor kerül, Losonczi vagy valaki más, nem tudom, úgy vetette fel a kérdést, hogy jó lenne, ha én, amennyiben a párt erre felszólít, akkor első titkári funkciót vállaljak. Én erre mondtam azt, hogy én soha a pártvezetés életem első titkári minőségben nem álltam. Engem 1953-1955-ös időszakból a tömegek mint miniszterelnököket ismertek. Valószínű az a beállítása a vádiratoknak, hogy én azt mondtam, hogy én miniszterelnök akarok lenni. Azt, hogy sűrűbben, esetleg naponta ként össze kell jönni értekezni, hogy megbeszéljük a teendőket, elleneztem, amikor hazafelé mentünk Jánosival. Megmondtam, ellenzem az ilyen módszereket, és nem vagyok ilyesminek híve. Erről vita volt köztünk Losonczi lakásán, amelyen nagyon lehurrogta. János hazafelé menet igazat adott nekem. Ezen az értekezleten Gimes nem volt ott, legalábbis nem láttam Gimest. Vászárhelyi volt ott. Konkrét személyekről a többiek beszéltek. Arról volt szó, hogy kiket kellene javasolni. Ahogy én értettem, és valószínű, hogy ők is úgy értették, nem arról volt szó, hogy valakit önhatalmúlag leváltani, hanem arról, hogy javaslatokat tenni a Központi Bizottság vagy a Központi Vezetőség felé, hogy a Központi Vezetőség maga hajtsa végre a leváltásokat. Egyébként szó volt arról is, hogy ezeket a javaslatokat, amiket ők hangoztattak, ott képviselni kell. Hogy én mennyire nem értettem azzal egyet, bizonyítja az, hogy október 24-ére forduló éjszaka, hajnalban, amikor engem a jelöltbizottságba behívtak, én egyetlen javaslatot tettem, Kádár János első titkári kinevezésére és javasoltam Gerő Ernő jelenlétében Gerő Ernőnek a leváltását. A javaslatokat -

Jegyző: a későbbiek során nem képviseltem sehol. A kijárási tilalmat az én nevemben az u.a. haditanács rendelte el. Annak önkényes visszavonását nem én rendeltem el. A Központi Vezetőségen ez a kérdés felmerült. Itt vannak a jegyzőkönyvek mellékelve az iratokhoz. A jegyzőkönyvek szerint sem, de nem is fordult elő, senki a Központi Vezetőségen névszerint engem azzal nem vádolt meg, hogy a Nagy Imre önkényesen visszavonta a kijárási tilalmat. A kijárási tilalmat nem én közvetlen, hanem az én nevemben, de nem megbízásomból, a haditanács rendelte el. Nógrádi felszólalásából is meg lehetett állapítani, de egyéb más tényből is. Münnich beszélt ott a visszavonásról, többek között, világosan megmondta, hogy a visszavonást a Politikai Bizottságban eszközölték ki. Én semmiféle utasítást saját személyemben, sem mint miniszterelnök, sem mint politikai bizottsági tag, erre nem adtam. A Politikai Bizottságon került szóba a kérdés, a Politikai Bizottság döntése volt ez. Ha én abban a helyzetben ilyen intézkedést teszek, mint a Politikai Bizottság tagja, és mint miniszterelnök, a Központi Vezetőség ülésén erről beszélnek, felvetik a kérdést, én vagyok-e hibás. Elképzelhetetlen az, hogy egyszer a Központi Vezetőségi ülésen meg ne bélyegezzék ezt, ellenem névszerint fel ne vessék és meg ne rójjanak érte, vagy pedig egy szűkebb testületben, a Politikai Bizottságon engem ezért felelősségre ne vonjanak. Az én véleményem az volt, hogy ebben a nehézség helyzetben hogyan fogjuk megoldani a lakosság ellátását. Megmondom, amikor elrendeltük, akkor is az volt a véleményem, hogy nem tartom helyesnek, az ilyen intézkedéseket. Párthatározat volt, véleményem ellenére végrehajtották. Mint miniszterelnök intézkedtem, hogy statáriumot rendeljenek el.

Elnök: ismerteti a 8. kötet 27. oldalán levő statáriális hirdetményt.

Vádolt: Ezt ismerem, kérem. A feljegyzést ismerem, tőlem származnak. A jegyzetből arra következtetek, hogy ez a hirdetmény az események vége felé, a novemberi napokban került a kezembe.

Elnök: ismerteti a 8. kötet ... rádiónyilatkozatot.

Vádolt: .. az a rádióbeszéd, amit ezzel kapcsolatban mondtam. Arról, hogy mialatt én miniszterelnök voltam, tartottak-e statáriális tárgyalást, akárcsak egy esetben, nem tudok. Nem tudok, róla, hogy végrehajtották volna a statáriális rendeletet. Azt sem tudom, hogy tartottak-e vagy sem statáriális tárgyalást. A statáriális rendelkezés október 24-én délelőtt keletkezett. Én akkor nem voltam miniszterelnök, engem a párt központi vezetősége 24-én reggel 6, 7 óra felé jelölt miniszterelnöknek. Miniszterelnök október 24-én este lettem, a hivatali esküt pedig 28-án tettem le. Én erre való hivatkozással mondtam, ahogy szóba került a statáriális rendelkezés kiadása, hogy Hegedűs András a miniszterelnök, de facto neki kell a statáriális rendelkezést kiadni, nem nekem. Ennek ellenére párthatározat született meg, hogy a statáriális rendelkezést nekem kell kiadni. Ezzel kapcsolatban az ügyesség részéről például az a kérdés merült fel, nem is kérdés formájában, hanem

megállapodás formájában, hogy a statáriális rendelkezés nem bír joghatállyal, tekintettel arra, hogy én nem mint jogi személy, mint miniszterelnök irtam alá, hanem mint magánember. Tehát annak a gyakorlati alkalmazására ez kihatással van. A másik részem kérdésnek, hogy én Molnár Eriknek, mint a Hegedüs kormány igazságügyminiszterének adtam megbízást, hogy készítse elő a statáriális rendelkezést, amit ugyis javasolt. Ő azt hiszem, hogy Nonnal együtt készített ilyen tervezetet. Több tervezet készült, én megmondom, én laikus vagyok az ilyen kérdésekben, nekem az volt a statáriális rendelkezésekről a véleményem, hogy ez ilyen köztörvényi büntetésekre vonatkozik, mint gyújtogatás, terrorcselekmények, gyilkosság, fosztogatás, rablás, hogy ezek ellen a statáriumot el kell rendelni, és kiméretlenül végre kell hajtani. Molnár Erik maga nem tudott nekem, mint igazságügyminiszter választ adni, hogy mit kell belevenni és mit nem kell belevenni. Később ők fogalmazták. Nekem mutattak fogalmazványokat, hát mondom, ezt ők döntték. A végső szöveget, amely a statárium elrendelésére vonatkozik, én nem láttam, én nem tudok róla, hogy én aláírtam volna. Hogy a statáriális rendelkezést azután hogyan kell a gyakorlatban megvalósítani, nem volt tudomásom arról, hogy az hogy megy. Fogalmam sem volt arról, hogy a bíróságnak valami szerepük van az elrendelésben. A kihirdetésnél az a probléma merült fel, hogy a statáriális rendelkezés érvényesüljön, az is szükséges, hogy közhírré kell tenni. Amennyiben nem plakatirozzák ki, akkor a törvényeknek nem teszünk eleget és kétségbe lehet vonni. Ez volt Molnár Eriknek a véleménye. Én azt mondtam akkor, kell csinálni plakátot, valahova ki kell ragasztani, hogy miként oldották meg, nem tudom. Feltétlenül egyetértettem annak végrehajtásával is. Én abban az időben a Corvin-közsérről nem hallottam. A Corvin-közi felkelő csoportokról akkor nem tudtam, csak a vizsgálat során szereztem tudomást. Október 26-ára vonatkozólag nem jelentették nekem, hogy a Corvin-közi csoport felszámolására tervet készítenek, és azt végre akarják hajtani. Tagadásba kell vennem a vádiratnak ezt a megállapítását. Október 28-áról tudok, akkor nekem szerepem volt, 26-án nem. Fel akarom hívni a bíróság figyelmét arra, hogy itt az adatokban és a tanuvallomásokban is a dátumok körül valami zavar van. 26-áról 27-éről és 28-áról van szó. Hogy mikor hogyan akarták megszervezni ezt a katonai támadást a Corvin-köz ellen. 26-áról nem tudok, én velem egyetlen egy esetben beszéltek, ez pedig október 26-án reggel 1/2 6-kor volt. Ebben az esetben nekem szerepem van, mégpedig október 28-án hajnalban nekem Kádár Jánossal el kellett volna mennem a SZOT ülésére, a SZOF helyiségébe Gáspár Sándorhoz, mert ott a fegyveres csoportok képviselőivel kellett volna egy megbeszélést lefolytatni. Megállapodtunk, hogy mind a ketten elmegyünk reggel. Kádár reggel, mivel én még nem voltam készen, elment egyedül. Ugyanakkor felhívta a figyelmemet arra, hogy ő most bent volt a pártközpontban, ahol ott van Gerő Ernő, Hegedüs András, és valamiféle akcióról beszélgetnek. Nézzek utána, milyen akcióról van szó. Én bemegyek a szobába, ott van valóban Gerő és Hegedüs. Kérdezem Hegedüst, miféle akcióról van szó? Azt mondja, hogy most beszél Apróval, és ők készülnek valamire, a Corviaköznél valami támadás készül. Hegedüs felhívta Apró Antalt, és

én Hegedüs és Gerő jelenlétében beszéltem Apró Antallal, ő azt mondja: a Korvin-köz ellen támadási tervet dolgoztak ki, és fél óra múlva, tehát pontosan 6 órakor megkezdik a támadást a Corvin-köz ellen. Tüzérségi előkészítés után gyalogság fogja majd a többi munkát elvégezni, likvidálni ezt a gócot. Én erre felhívtam Apró Antal figyelmét a következőkre: sem a kormány, sem a párt vezetése nem tud erről a tervezett támadásról, a párt vezetés és a politikai bizottság október 27-én és 28-án folytatólagosan ülést tartott, mind a két napon, 27-én délelőtt volt egy határozata, amelynek értelmében semmiféle támadó akciót a továbbiakban nem kezdeményezünk. Ha valahol támadólag lépnek fel ellenünk, ott szétverjük őket, és sürgősen ki kell dolgozni a tüzszüntetet. Tehát ez volt a tény, és volt egy ilyen határozat. Aprónak mondom: tegnap hozott a párt határozatot, a tervezett támadás végrehajtása lehetetlen. Mondom, közöld .. ezt aényt. Én téged teszlek felelőssé, ha ott valami lesz, tekintettel a parthatározatra. Ez volt Apróval a beszélgetésem, azzal én nem fenyegetőztem, hogy lemondok. Aznap, október 28-án találkoztam Kádárral, ő neki is az volt a véleménye, feltétlenül helyes volt, hogy nem tettük meg. Mikojánnal beszéltem, elmondtam neki a történeteket, ő azt felelte, feltétlenül helyes, hogy ilyesmit nem engedünk meg.

Katonai tanácsnak vagy haditanácsnak a tagjai közül néhány központi vezetőségi tag, pl. Földes László és mások, szintén helytelenítették ennek a támadásnak a megrendezését. Hogy vérfürdőt rendeznek a környékbeli házakban lakó polgári lakosság sulyos sérelmére. Ezért aztán voltak olyan tervek is, hogy helikopterről fogják bombázni, így nézett ki ez a terv. Márton András ezredes, a Rákóczi iskola parancsnoka, akinek a gyalogsági támadást kellett volna végrehajtani, kijelentette, hogy ezt nem szabad csinálni, kell a szovjet parancsnokkal is beszélni, és hogy megtagadja a parancs végrehajtását, hogyha itten tüzérségi tüzet nyitnak. Ennek a folytatása következett este a politikai bizottságban. Azt hiszem, nem lehet kétségbevonni, hogy ha én ilyen sulyos hibát követtem volna el, hogy egy ellenforradalmi gócnak tervezett szétrombolását a párt akaratára ellenére megakadályoztam volna, azon a politikai bizottsági ülésen, ahol Apró Antal jelen volt, ezt feltétlenül szóvá tették volna. Kádár János és Apró Antal, az egész politikai bizottság és Mikoján jelenlétében én tettem szóvá ezt a problémát. Felvettem Hegedüs András magatartását, hogy előtte való nap a politikai bizottság hoz egy határozatot, amelyet minden politikai bizottsági tag magára kötelezőnek ismer el, és akkor Hegedüs András, Gerő Ernővel másnap reggel a politikai bizottság háta mögött támadást akar kezdeni. Hegedüs András magatartását megbélyegezték. Beszélt róla Szántó Zoltán és mások is. Később Apró Antal a tüzszünet azonnali elrendelését tette szóvá a politikai bizottsági ülésen, nem pedig azt, hogy meg kell ismételnit a támadást. Hegedüs Andrástól és Gerő Ernőtől meg lehet kérdezni, hogy nem fenyegetőztem lemondással.

Az ugynevezett angyalföldi küldöttségre emlékszem. Akkor a pártközpontban a politikai bizottság tagjai közül én egyedül tárgyaltam küldöttséggel. Egymásután beszélgettem a küldöttségekkel. Akkor is közölték, hogy egy angyalföldi küldöttség akar jönni, benne volt Gimes Miklós, Aczél Tamás, Szilágyi József, Herpai, Oszkó, a többieket nem ismertem, ezeket ismertem. Angyalföldiek, azt hiszem, hárman voltak ott. 9-en vagy 10-en voltak, onnan még volt valaki, akit nem ismerek személyesen. Az első, amivel fogadtak, az, hogy városszerte az volt a hír, hogy az ÁVH engem lefogott és engem ott fogvatartanak. Elég zagyva beszélgetés volt, mindenki beszélni akart, mindenkinek volt valami problémája, úgyhogy semmi konkrét ebből ki nem jött. A fő beszélő Aczél Tamás volt. Inkább patétikus, érzelmi dolgokról beszélt. Gimes beszélt még a jegyzetéből nekem. Én végighallgattam, míg valamennyien beszéltek, Oszkó azt hiszem pár szót szólt, Szilágyi beszélt még, elég hosszasan és .. A fő téma ugyanaz volt, mint ami minden más küldöttségnek a témája, csak annyiban volt a többivel szemben eltérés, hogy a sorrendben milyen kérdést tartanak fontosnak. De egyébként a szovjet csapatok kivonása, semlegesség kérdése, a választások kérdése, és ehhez hasonló kérdések merültek fel. Még a rendőrség átszervezése problémáját érintette azt hiszem Szilágyi vagy Herpai, nem tudom pontosan. Az angyalföldiek hallgattak, meghívtak, hogy menjek ki Angyalföldre, várnak ottan. Ők a beszélgetésben is talán legpasszívabbak voltak, nem volt semmi érdembeli észrevételük. Gimes volt a legaktívabb. Gimes nem volt meglegedve az egész beszélgetéssel, mert összeviszamenta, nem tudtak velem lényegileg rendszeresen beszélgetni, ez volt a véleménye, és mondta, hogy szeretne velem aztán majd beszélni, az egész beszélgetés így lett értékelve.

Elnök: Tud-e kérem arról, hogy november 2-án, - az újságban 3-án jelent meg, a többségben kommunista szakminisztereket felmentették a miniszteri tisztség alól, és olyan kormányzat, illetve kabinet alakult, amelyben tulnyomó részt már nem kommunisták, hanem kisgazdapártiak, parasztpártiak és szociáldemokraták voltak?

Vádlott: A kettőt nem lehet összefüggésbe hozni egymással, és ezért a kérdésben foglaltak egy igen nagy témának egy kis része. Felmerülhet ezzel kapcsolatban a koalíciós kormányzásra való áttérés kérdése, a kabinet átalakításának kérdése, és koalíciós alapokra helyezésnek kérdése. A kommunista szakminisztereket nem mentették fel, én nem tettem javaslatot egyetlen felmentésre sem, hozzám egyetlen lemondás nem érkezett. A kormány átalakítására, átszervezésére, a kormány koalíciós alapokra való helyezésére párthatározat született. Tildy vetette fel október 30-án a kérdést,

Nagy: A kabinet, nem a kormány. Bocsánat, szóval ez egy hiba. A kormány koalíciós alapon való áthelyezéséről nem volt kabinet.

Jegyző: Tildy vetette fel október 30-án a kérdést a kabinetben. Mi akkor, kommunista tagjai a kabinetnek, Kádár János, Losonczy Géza és én arra az álláspontra helyezkedtünk, hogy ezt a párttal meg kell beszélnünk. A párt arra az álláspontra helyezkedett, hogy az adott helyzetben ez elől kitérni nem lehet. Helyeselte azt, hogy a koalíciós kormányzás alapjára térjünk át. A kabinet államminiszterekkel koalíciós alapon legyen összeállítva. Ennek a határozatnak a nyomán történt tehát az, hogy a volt koalíciós pártok, amelyek igényt tartottak arra is, hogy a kabinetben résztvegyenek, és amelyeknek a volt tagjai közül Tildy és Erdei, és a mi pártunk részéről Kádár János résztvett a kormányban, nevezett vezetői október 30-án vagy 31-én este rádiónyilatkozatot tettek, amelyben bejelentették a kormány koalíciós alapokra való helyezkedését és ezekben, pá. Tildy is, de Erdei is, a saját pártjukat felszólították, hogy most pedig legálisan működve szervezkedjenek és jelöljék ki a megbizottaikat, és így tovább. Tehát a kabinetnek az ilyen alapon való átszervezésére a mi pártunknak határozata volt. Itt megint meg kell említeni, hogy ebben a kérdésben a szovjet vezetőknek az volt a véleményük, hogy nem tudunk előle kitérni. Más tennivalóak már ebben a helyzetben nem lehet. Ennek alapján jelölték ki azután az egyes koalíciós pártok a képviselőiket. Így került azután be a kabinetbe a Kiszgadzapárt a maga három képviselőjével, a Nemzeti Parasztpárt, illetve Petőfi Párt két képviselőjével, a Szociáldemokrata Párt három képviselőjével, amikor Kádár János november 1-éről 2-ára virradó éjjel München-hel eltávozott az országból, akkor Szántó Zoltánt jelöltük be harmadik kommunistának a kabinetbe. Maléter a kormánynak igen, de a kabinetnek nem volt tagja. Arra is kormány, illetve párthatározat volt, hogy a kormányból, tekintettel az akkori viszonyokra, mert a kormány üléséni nem tud, szűkebb kabinetet kell létrehozni, és ez a szűkebb kabinet intézi teljes felhatalmazással az ügyeket azzal, hogy döntéseiről a kormánynak, - amelyet egybehív, beszámol, és a döntéseit a kormány jóváhagyja. Mint ahogy egy kabinet általában működhet. Tehát a kabinet teljes felhatalmazással működött és ehhez is a párt teljes felhatalmazása volt. A vádiratnak ez egy hallatlan zavaros megállapítása, vagy zavarkeltése, amikor a kormányt összecseréli a kabinettel.

A Legfőbb Ügyész képviselője a vádlottat figyelmezteti.

Vádlott: Engedelmet kérek, én nem önnel vitatkozom, én a vádiratra mondtam.

Elnök: Most mint tény akarom leszögezni, ilyen összetételből állt ez a szűkebb kabinet, vagy a kormány, vagy akárminek nevezzük. Önnek az az álláspontja, hogy a szakminiszterek nem voltak felmentve?

Vádlott: Nem, a kormány megvolt, és Maléterről szó sem lehetett semmiféle kabinetben, mert a koalíciós alapon való megosztás előírja az arányszámokat, oda tehát a kommunista párt negyediket nem is küldhetett. Abban, hogy Malétert megválasztották honvédelmi miniszterré, vagy kinevezték, Tildynek

az volt a szerepe, hogy nagyon helyeselte és ajánlotta Malétert. Egyébként az ajánlást nem Tildy tette, hanem a honvédelmi minisztériumnak a forradalmi bizottsága, mint „tagu bizottság”. Én honvédelmi miniszternek Janzát neveztem ki, mint közismert, 28-án. Én Janzát ismertem, proletárszármaszásu is, pártiskolát végzett, pártfőiskolás. Ezt tartottam helyesnek. Ez ellen felléptek, mivel Janza gazdasági ember, akkor került oda Maléterhez helyettesnek. Az, hogy aztán miniszterre nevezték ki őt, az már az ottani forradalmi bizottság Janza elleni harcának volt az eredménye.

Elnök azon kérdésére, hogy kinek milyen szerepe volt Maléter ajánlásában,

Vádlott: Később tudtam meg, hogy Maléter mellette volt korábban az elnöksége idején.

Elnök: Ön adott-e olyan utasítást, hogy itt egy új karhatalmat kell felállítani, az ugynevezett forradalmi karhatalmi bizottságot és annak vezetése alatt nemzetőrséget. Adott-e utasítást, hogy ebben a nemzetőrségben a forradalmi harcokban résztvevő egységek tagjait be kell vonni?

Vádlott: Október 28-án alakult meg az új kormány, az új kormány programnyilatkozata foglalkozik ezzel a kérdéssel. Ez a határozat a politikai bizottságban jött létre. A kormánynyilatkozat is, amely leszögezi erre vonatkozólag a kormány, illetve a párt álláspontját, és a kormánynyilatkozatot is ilyen szövegezésben hagyta jóvá, amit aztán én október 28-án estefelé, az eskütétel után ismertettem, a kormány teljes szövegével jóváhagyta, utána rádióba beolvastam, majd én utánam nyomban Kádár János tartott egy beszédet a párt nevében az ország lakosságához, a kommunistákhoz fordult, hogy ez a párt és a kormány egységes álláspontja, amelyet mindenkinek támogatni kell.

Elnök felolvassa a 8. kötet 53. oldalon levő, 1956. október 30. napján kelt nyilatkozatot.

Ez a párthatározat is a kormánynyilatkozat alapján lett kiadva, annak felel meg. A párt álláspontja is az volt, hogy a forradalmi harcokban résztvevő felkelők is résztvegyenek. Király Bélát neveztük ki a Nemzetőrség parancsnokául, és helyettesül Kopácsit. Nem volt tudomásom arról, hogy Király Bélát korábban súlyos államellenes bűncselekmény miatt elítélték, és hogy akkor szabadult ki. Én nem ismertem Király Bélát, nem is hallottam róla, nem kaptam ránézve semmiféle írásos ajánlást, semmiféle közvetett vagy közvetlen uton. Nem ismertem a munkáját sem, ott, amikor a kinevezéséről volt szó, akkor hallottam róla, mert Tildy ajánlotta nagyon melegen, Tildynek az volt a véleménye, hogy erre a posztra nála megfelelőbb embert ma nem találunk, kiváló szervező. Akkor tudtam meg, hogy kommunista, hogy rehabilitálták, és jó katonaeMBER, aki alkalmas. Ezután mindnyájunk már tudott róla, hogy Gömbösnek a veje és hasonló más.

Elnök: Volt-e kérem önnek tudomása arról, hogy Budapesten és vidéken terrorcselekményeket követnek el, kommunistákat és demokratikus beállítottságu embereket akasztanak, stb.

Vádlott: Én ilyen jelentést nem kaptam, és Baloghnak ezt az állítását kétségbevonom. Ilyen nem létezik. Jóformán semmit sem kaptunk, még lapokat sem. Azt, hogy az országban mi van, azt nem jelezték. A kormány felelősségének a kérdéséről, és a miniszterelnök felelősségéről beszéltek, mert én ugyan megbízott

külügyminiszter voltam, és el kellett látnom ezeket az ügyeket, de belügyi teendőket nem kellett nekem ellátni. Nekünk október 24-étől kezdve volt belügyminiszterünk dr. Münnich Ferenc személyében, akinek a feladata ez volt. És nem az én feladatom volt az, hogy mint miniszterelnök, én rendelkezek ezen a területen is. És nekem rójják fel büncselekményül azt, amit a belügyminiszter nem tett. Amiről tudtam, arról intézkedtem, közbeléptem.

Elnök: Kapott-e ilyen jelentést, igen vagy nem, ez a kérdés?

Vádlott: Ilyen jelentést nem kaptam. Számtalan esetben én magam közbeléptem, amikor valamit hibásnak tartottam. Kopácsit utasítottam, vagy négy esetben, amikor a Pasaréten banditizmusról kaptam jelentést, hogy haladéktalanul küldjön ki csapatokat, erősítést a Pasarétre, gondoskodjon a kommunisták biztonságáról, a kommunista vezetők lakásának őrzéséről. Erről is talán kétszer telefonon beszéltem Kopácsival. Kopácsit utasítottam arra, hogy adjon rendelkezést a rendőrségi őrszobáknak, hogy a rendőrség a fegyverét használja, és a rendőrőrszobákat védelmezzék. Utasítást adtam Kopácsinak, közöltem, hogy a Szabadsághegyen, ahol a pártnak nagy épületei voltak, mi történt, hogy az ÁVO otthagya a helyét, ott komoly értékek vannak, de veszélyben is vannak az emberek. Felhívtam, haladéktalanul intézkedjék, menjenek ki oda, és csináljanak rendet. Ezekben a kérdésekben én sorozatosan, egymásutánan tettem intézkedéseket. Hárs István, aki a belügyminiszter helyettese volt, nekem telefonált és nem a belügyminiszterhez fordult, ez is jellemző, hogy haladéktalanul intézkedjek, mert a belügyet támadják kívülről, nagy erővel, sok nő van bent, és tölem kért segítséget. Azonnal intézkedtem, beszélgettem a közelben levő szovjet parancsnokkal és megmondtam neki, hogy küldjön segítséget. Megtörtént a segítségadás, a Belüggyel nem történt semmi komoly baj. Sorozatosan ilyen intézkedéseket tettem. A szovjet nagykövetségről is telefonáltak, hogy csoportosulás van körülötte, úgyhogy kérnek segítséget. Azonnal intézkedtem. Amikor megtámadták a külügyet Dudás bandái, én intézkedtem haladéktalanul, hogy a parlamenti őrségből menjenek oda és verjék szét őket. Odamentek és rendetcsináltak. Amikor meghallottam, hogy Bereit, Andicsot és Marosánt elhurcolták, személyesen intézkedtem azíránt, hogy haladéktalanul szabadítsák ki őket. Mind a hármat ki is szabadították. Amikor nekem ilyen és ehhez hasonló cselekmények tudomásomra jutottak, én azonnal intézkedtem. Én csak azt kifogásolom, hogy a banditizmus, terrorizmus elleni harc, szervezett harc, mely komoly erőknak a feladata, a terrorizmus letörése, az ellene való harc szervezése, harckésztségnek a rendőrséggel való megszilárdítása felszerelés terén komoly feladataink vannak, ott mindez egészében a belügyminisztériumnak a feladata. Arról akarok beszélni, amit tettem a kommunisták fegyverkezése érdekében. Az értekezleten én voltam az, aki felvetette ezt, és sürgette, Jelen volt Münnich, jelen volt Kádár János azon az értekezleten, Cinege ott volt korábban is, akinek, - ha nem hallgatták ki, kérem a kihallgatását. El fogja mondani, hogy én hogyan követeltem

egyrészt azt, hogy fegyvert adjanak az Üzemi munkásoknak, és a pártszervezeteken keresztül a kommunistákat szereljék fel. Cinege az adminisztratív osztálynak volt a vezetője, azelőtt helyettes vezetője, azonnal megbíztuk Cinegét, hogy ilyen irányban járjon el. Más alkalommal bizottságokban, Münnich-hel együtt szintén, Münnichet is utasítottuk, hogy járjon el, tegye lehetővé, tegye ezt, tegye azt, szervezzen, végre is mi a feladata, kioktatást kapott. Nem akarom élelni, hogy kinek a részéről, szovjet részről megkapta. Én, mint kommunista tartottam kötelességemnek, hogy amit tudok, azonnal segítsék. De mint a kormányban a belügyminiszter feladata volt. Én azt hiányolom, hogy mindezeket az én szememre vetik fel. Elnöki kérdésre a vádolt: Arról tudomást szereztem, hogy Mindszenhty kiszabadították.

Elnök felolvassa a 8. kötet 51. lapszámú, Mindszenhty rehabilitáló nyilatkozatát.

Vádolt: Ezt ismerem. Mindszenhty kiszabadulásának körülményei nem tőlünk függetlenül történtek. Az Államegyházi Hivatal vezetője, Horváth közölte, hogy baj van, kiszabadítja a tömeg, ha nem intézkedünk, - a pártban tárgyaltuk meg. Szó volt Mindszenhtyvel kapcsolatos későbbi problémákról. Gerő, Hegedüs, Kádár, én, Kiss ott voltunk, és megtárgyaltuk, hogy mit lehetne csinálni a Mindszenhty ügyben. Az én álláspontom az volt, hogy Mindszenhty sürgősen el kell onnan hozni, mielőtt a tömeg kiszabadítaná. Politikai aggályok voltak, hogy mennyire káros lenne az, hogyha Mindszenhty a tömeg szabadítaná ki, és a tömeg hátán jönne fel Budapestre, nem pedig mi hozzuk fel. Intézkedés történt megfelelő apparátuson keresztül, hogy Mindszenhty hazahozzuk. De már akkor is felmerült a kérdés, hogy a Budapestre való visszatérése után mi lesz Mindszenhtyvel. Akkor beszélgettünk már arról, hogy aligha lehet ebben a helyzetben megakadályozni azt, hogy Mindszenhty vissza ne kerüljön a helyére. Feltételezhető volt, hogy a katolikus püspöki kar a kormány megkérdezése nélkül ezt a feladatot végre fogja hajtani, ami politikailag a kormány számára rendkívülnehéz helyzetet teremtene. Ez volt az előző beszélgetés. Felmerült még Visinszkij példája, hogy Lengyelországban milyen sikeresen megoldották Visinszkij kérdését, hátha itt is sikerül ez. Mindenesetre az volt a fel-fogás, hogy ott megoldották, loyális, vagy mindenesetre nem el-lenséges magatartást tanusít, és ezzel segédkezet nyújt mégis ott valamelyest a lengyel helyzet konszolidálásához. Ez merült fel nálunk is, hogy nem-e lehetne-ezt Mindszenhtyvel elérni. Konkrétan ez volt az előzménye ennek. Amikor Mindszenhty Budapestre hozták, akkor újra felmerült a Mindszenhty-kérdés. Én beszélgettem Kádár Jánossal, és Kádárnak változatlanul az volt a véleménye, hogy itt ezt aligha tudjuk megakadályozni, meg kell próbálni, meg kell kísérelni valami loyális, korrekt álláspontra érni. Meg van erre a lehetőség, vagy nincs. Meg kell nézni, meg kell érdeklődni, ez lenne a helyes megoldás.

3. oldal.

/1958. VI. 9./

Ez abban az időben történt, amikor aztán az én tudtom nélkül Tildy utasítást adott, illetve Erdélyi Ferencsel beszélt, hogy Mindszenty rehabilitációjára készítse elő a dokumentumokat. Én nem tudtam róla, hangsúlyozom, Tildy adott utasítást Erdélyinek.

Jegyző: Erdélyi el is készítette ezt a szöveget. Tildy álláspontja az volt, hogy nem lehet félmegoldásokra menni. Később beszéltek Tildyvel és Erdélyivel arról, hogy nem félmegoldásokra, hanem teljes rehabilitációra van szükség. Így született meg az a dokumentum. Ezt a dokumentumot a kormány, illetve a kabinet minden tagja látta, Erdélyi szövegezte meg, mindenki egyetértett vele, nem is volt ellene senkinek kifogása. Ennekem voltak aggályaim. Ezekre adva volt tanuvalomás, amelyet Erdélyi erősít meg. Én tartottam szükségesnek, hogy valamilyen politikai garanciát kell Mindszenhtyől kérni, vagy kapni arra vonatkozóan, hogy milyen magatartásunk lesz. Erről a politikai garanciáról nekem az volt a véleményem, hogy előbb tőle kell erre nézve politikai nyilatkozatot tenni. A rehabilitációjával kapcsolatban az volt az elképzelés, hogy a rehabilitációját követően folyik majd utólagos vizsgálat, ami nyilvánvalóan formális lett volna, egy ilyen döntés után, de mégis annak a lefolytatására volt irányvétel. A döntő szempont azonban itt a politikai szempont volt, az, hogy Mindszenhtyvel meg kell próbálni loyális megállapodást létrehozni. Tildy beszélt Mindszenhtyvel, azt hiszem kétszer beszélt. Tildynek az volt a véleménye, hogy Mindszenhty egy loyális, kedvező nyilatkozatot -

Nagy: /közbeszól/ Tévedés. Azt mondtam, és ezt úgy is tudtam, szemben a vizsgálattal, amely azt mondta, hogy kétszer beszélt, tudomásom szerint egyszer beszélt vele. Csak azt nem tudtam, hogy nem Dobival, hanem Maléterrel ment el. Erről nem volt tudomásom.

Elnök: Tessék folytatni.

Jegyző: Én beszéltem Tildyvel, nekem az volt a beayomásom, hogy rossz szellemnek tartotta eleve Turcsányit, akitől óvott bennünket, de maga Mindszenhty ugylátszik a börtönben használt neki, ez volt a véleménye. Arról tudomásom volt, hogy Mindszenhty egy rádiónyilatkozatot kíván intézni. Azzal, hogy Mindszenhty beszél, egyetértettünk valamennyien, mert hiszen annak a beszédnek kellett volna olyannak lenni, amelyben lerögzíti magát a rendszer mellett, vagy legalábbis nem fordul ellene. Ez volt a fő politikai kérdés. Én konkrétan Tildyt személy szerint utasítottam arra, hogy feltétlenül biztosítani kell Mindszenhty beszédének magnetofonra való felvételét. Széll Jenőnek, aki akkor a Rádiót vezette, személy szerint én adtam utasítást, hogy feltétlenül ügyelni kell arra, hogy csak magnetofonról engedjék a beszédet a Rádióba leadni, de ezt megelőzőleg Tildynek, amikor elment Mindszenhtyért, megmondtam, meg kell értetni Mindszenhtyvel, hogy amennyiben neki ilyen nyilatkozata készül, előzetes magnetofon nélkül nem engedjük mikrofonhoz. Utána Losonczi Géának is adtam utasítást, mert valamennyien foglalkoztak a Rádióhoz kerülő anyagokkal, - hogy semmi körülmények között nem szabad Mindszenhty közvetlenül odaengedni. Széll Jenőnek adtam utasítást arra, hogy amennyiben, ha látja, hogy ez a beszéd nem olyan,

4. oldal.

/1958. VI. 9./

Jegyző: mint amilyenre nekünk szükségünk van, jöjjön hozzám, mutassa be, és megfelelő intézkedéseket teszünk. Ennek ellenére én a beszédet már csak utána láttam, azt, hogy magnetofonra nem vették fel, csak utólag tudtam meg. Feltétlen minden irányban bebiztosítottam, hogy a Rádió csak magnetofonról adja le a beszédet. Ennek nem tettek eleget, nem hajtották végre, de azt hiszem, ezt ők nem is tagadják. Hogy Tildy Maléterrel együtt el is ment Mindszenythy Vár-beli rezidenciájára, erről akkor nem tudtam, csak a vizsgálat során hallottam. Nekem Tildy azt mondta, hogy ő csak Dobival készül oda. Örömmel fogadtam, hogy Dobi odamegy. Később aztán megtudtam, hogy Dobi nem volt, hanem Maléter.

Elnök felmutatja a vádlottnak a 8. kötet 8. 59 oldalán foglalt jegyzőkönyvet, különösen annak 3. pontját, felolvassa a kérdéses jegyzőkönyvet, a jegyzőkönyv bevezető részét, hitelesített záradékát és 3. pontját.

Vádlott: Ismerem, egyébként láttam. Nem egyezik meg tartalmilag szerintem. Vizsgálatom során, még júliust megelőző időben, mindazokról a kérdésekről, amelyeket a jegyzőkönyv tartalmaz, a 3. pont kivételével szó volt. Minden kérdésről megkérdeztek, beszéltem, tehát így a delegáció kérdéséről, gazdasági ügyekről, és így tovább. Erről az egyetlen kérdésről nem. Furcsának tartom, hogy az összes kérdésekre való válaszok után erre a legdöntőbb kérdésre, mely a kormány ilyen lépésére vonatkozik, engem akkor nem, hanem csak most, januárban kérdeztek meg. Én kétségbevonom ennek a jegyzőkönyvnek a hitelességét. Én kértem az eredeti jegyzőkönyvnek a bemutatását. Nem mutatták be. Megagadta a vizsgáló az eredeti jegyzőkönyv felmutatását. Olyan határozat, hogy a felkelőkkel kell kiegészíteni a kabinetet, nem volt. Ilyen határozatnak ellentmond számos más intézkedés, mely a kormány részéről történt. A felmutatott okirat hitelességét kifogásolom, és ezt a módot is, mert hát azt hiszem, hogy emlékezetből hitelesítették.

Elnök felolvassa a 8. kötet 59. oldalán az előbb említett jegyzőkönyv 4. pontját.

Vádlott: Igen, ott valóban ilyen határozat született. Annakidején ezt velem letárgyalták, a helyzet az volt, már jóval a kabinetülés előtt, hogy az MDP feloszlásával kapcsolatban, mikor az MSZMP megalakult, az MDP vagyontárgyaihoz általában hozzányúltak, és az MDP pénzalapjához is. A Nemzeti Bank nem tudja biztosítani azt, hogy különböző elemek és nem tudom kicsodák rendelkezésére valószínűleg az ottani összeköttetés révén, az MDP alaphoz is hozzá ne nyuljanak. Én beszélgettem akkor erről a kérdéssel Sándorral, a párt MSZMP, a volt MDP gazdasági vezetőjével is, Kádárral is,

Nagy: Helyettes vezetőjével.

Elnök: Helyes, tessék folytatni.

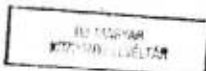
Jegyző: Kádárral is, Sándor szintén - Kádár és Sándor, szintén

ezeokról a problémákról, hogy valamit kell csinálni. Nem tudom, ki volt a Nemzeti Bank elnöke, ki utalta ki a pénzt, kinek volt ott erre hatásköre, amennyire volt, ott a vezetés egyáltalán kézbe. Nem volt más lehetőség abban az időben ennek a kérdésnek a megoldására. Ismerve az akkori viszonyokat, azt, hogy a párt pénzt, amelyet társadalmi tulajdonnak tekintettek, tehát nem állami pénznek, állami tulajdonná kell nyilvánítani. Az volt tehát az álláspont, hogy az MDP pénzalapját a kormányénak, tehát államinak kell tekinteni, és azután a párt vezetésének, a többi pártokkal egyetértésben, .. hogy mi lesz. Szóval nem elég az elémtárt szöveg, mert nem úgy nézett ki, mint a határozat, de a lényege az volt, hogy nem az volt itt, hogy na most az MDP-t agyonütjük, sajnos, az események ott mentek, az MDP feloszlott, és az MSZMP jött. Az MSZMP-nek még kevesebb tekintélye volt akkor, amikor megalkult. Tehát a pénzügyeire akartunk éppen ezáltal kedvezően visszahatni, hogy kézbe vesszük, hogy ne hordják szét, mert különben hozzányulnak. Mint párt pénzt megőrizni hosszán, ez lehetetlen volt. Sándor, a gazdasági ügyek vezetője a pártnál, az tud erről.

Elnök: A következőkben foglalkozni fogok a semlegességi nyilatkozattal. Az első kérdésem az, hogy október 31-én mondott-e Ön egy beszédet a Parlament előtt összegyűlt tömegnek, amelynek a lényege az volt, hogy tárgyalások vannak folyamatban a szovjet csapatok kivonására, és a varsói szerződés rámkiháruló kötelezettségének a felbontásáról. Ha igen, volt-e felhatalmazása, tényleg folytak-e ilyen tárgyalások, már akkor ..
Vádlott: Október 31-én a Parlament előtt összegyűlt nem nagy tömeg előtt rögtönzött beszédet mondtam, ebben én azokról a tárgyalásokról, - tehát nem a varsói szerződést érintő tárgyalásokról beszéltem, amelyeket akkor már folyamatba tettem. A vádirat itt kétségbevonja a tényeket. Sajnálom, de ezt kell mondanom, hogy itten ténybeli dolgokról van szó, és a tényeket én ismerem. Magyarországon állomásozó szovjet csapatok kivonásáról volt szó, ebben az ügyben, és ennek a technikai és egyéb lebonyolításáról én a Szovjetunió itteni nagykövetén, Andropovon keresztül a szovjet kormánnyal érintkezésben voltam. Mi erre egy kormánydelegációt jelöltünk ki, Erdei Ferenc vezetésével.

Erdei: Kérem, ez később volt.

Vádlott: Nem, bocsánatot kérek, ez ugyanaz a dolog, erre a célra jelöltük ki a kormánydelegációt. A Szovjet kormány is megnevezte a maga küldöttségét, Malinyin tábornok vezetésével. Ennek a két küldöttségnek kellett erről a problémáról, tehát a Magyarországon állomásozó szovjet csapatok kivonásának kérdéséről tárgyalni. Ennek a lebonyolításáról megegyezni, és annak végrehajtásáról gondoskodni. Ez volt a feladat, erről beszéltem október 31-én, teljes joggal. Nem nagy, pár száz főnyi tömeg előtt. A magyarországi szovjet csapatok kivonására vonatkozó tárgyalásokra delegációkat küldtek, tárgyalást folytatni. Nem a varsói szerződés felbontásáról volt szó.

Ez két különböző dolog, amit nagyon élesen el kell határolni egymástól. A szovjet csapatok kivonásával felmerült a lakáskérdés, a szovjet tisztek lakásainak, éllemezésének, üzemenyag kérdése, ami a kivonuláshoz nekik szükséges. Ennek a biztosítása, ők leadnak, mi átadunk, az utvonalon keresztül, stb. Erről folytak később a tárgyalások a két delegáció között, ami két ülést tartott. Nem a felmondás volt, hanem a szovjet csapatok kivonásával kapcsolatos olyan egyéb intézkedésekről volt szó, amelyeket a szovjet csapatok a varsói szerződés értelmében folytattak. Ilyen vonatkozásban ahhoz is kapcsolódtak, de nem maga a varsói szerződés volt szóban. Ilyen értelemben beszéltem én október 31-én. Egészen röviden beszéltem, felhatalmazásom volt. Nem önhatalmulag mentem ki, hanem amikor közölték, hogy a Parlament előtt egy ilyen gyűlés van, és a kabinet tagjai jöttek, hogy azonnal menjek ki, azt hiszem a csepeli 70 tagú munkásdelegáció volt ott, és azokkal tárgyaltam, azokkal sürgősen befejeztük, és utána felszólításra mentem ki és beszéltem. És közben kifelémenve még gondolkoztam is, miről tudok én itt beszélni. Rögtönzött, egészen rövid beszéd volt. Meg akarom jegyezni, hogy a beszédemről szóló újsághirdetményt később bemutatták, amit az újságíró leírt, az nem az én beszédem, hanem az újságírónak a kommentárja. Azt én nem fogadom el, az én beszédem számára hiteles alapnak. Elnök felolvassa a 8. kötet 57/a oldal 2. pontja a./, e./ al-pontját.

Vádlott: Egy pont hiányzik, megjegyeztem már a vizsgálat során.

Elnök: Így, ahogy felolvastam, a kabinetülés, a semlegesség, a varsói szerződés kérdésében lényegében ezeket a határozatokat hozta november 1-én?

Vádlott: Igen. A kabinet beszélt csak meg, a kabinetülés előtt nem készítettem előre egy ilyen semlegességi nyilatkozat-tervezetet, látom, van itt szó valami kinyomatott és előre elkészített határozatról, a semlegességre, a varsói szerződés felbontására vonatkozólag. Ilyenről én nem tudtam, ilyen nem volt.

Elnök: Mikor meghozta a kabinet ezt a határozatot, akkor behozták-e nyomban oda a terembe egy kész plakátot, ami már az ugynevezett független, semleges Magyarországot propagálja? Bemutattak-e önnek ott egy ilyen plakátot, nem tudja, hogy ez kitől származott?

Vádlott: Nem, helytelen ez a beállítás. Az utcán már ilyen plakátokat terjesztettek, de a kezdeményezés, onnan semmi ilyesmi ki nem jutott. Az megfelel a tényeknek, hogy miután meghoztuk ezt a határozatot, semlegesség és a varsói szerződés azonnali hatályú felbontása tekintetében, a budapesti szovjet és egyéb követekkel közölték, valamint az ENSZ főtít-kárával közölték, és intézkedtek, hogy a magyar sajtóban is erre vonatkozó közlemények megjelenjenek.

Elnök felolvassa és felmutatja a 8. kötet 34. lapszámú fotó-kópiát.

Vádolt: A vizsgálat idején is, amikor nekem ideadták, a jegyzőkönyvemben rögtön nyilatkoztam, hogy ez nem az én szignóm. A kabinet határozatot hozott rá, ilyenértelmű jegyzék egy sem ment ki az én signómmal. A felmutatott szöveg tartalmi valódiságáról nem tudok nyilatkozni. A követeknek kiküldött jegyzéket nem láttam, de a tartalom ez volt, ilyen értelmű jegyzéket közöltek az összes budapesti követekkel. Erre határozat volt a kabinetülésen.

Elnök: felolvassa és felmutatja a 8. kötet 37. lapszámú szöveges jegyzékről szóló fotókópiát.

Vádolt: Azt nem tudom megerősíteni, hogy ilyen diplomáciai körlevelet az akkreditált követeknek kiküldtek. Azt, hogy ment ki, hogy a tartalmára vonatkozóan nyilatkozzak, azt nem tudom megtenni, minthogy én nem ellenjegyeztem ezeket.

Elnök: Elismeri-e kérem, hogy ilyen értelmű körlevél ment ki az Ön tudtával a Budapestre akkreditált követeknek, vagy pedig tagadja?

Vádolt: Nem, én ezt tagadom. Az én tudtommal a külügyi részleg, ami nálunk volt, bizonyos kérdésekben körlevelet, köriratokat küldtek.

Elnök: Ismerteti a 8. kötet 41-45-ig lapszámig angolnyelvű táviratokat, és azok fordítását.

Vádolt: Igen, tudok ezekről, a kabinet határozata alapján lettek elküldve. A vizsgálat során nekem ezeket bemutatták, úgyhogy ezeket láttam, ismerem. Ezekről tudtam, hogy ezek mennek ki. A határozat alapján külügyi részleg elkészítette.

Elnök: A 49/a és 49/b lapon levő géptáviró szöveget ismerteti.

Vádolt: Én ismerem, vizsgálat alapján. Nem az én tudtommal ment ki, se utasítást nem adtam, se velem semmit nem közöltek, én nem szövegeztem, alá nem irtam, szóval tudomásom erről a vizsgálatig, amíg ezt nekem be nem mutatták, egyáltalán nem volt. Az ENSZ megbízottnak adott utasításról nem is tudtam, és hát nem is adtam. Két ülésünk volt november 1-én, délelőtt volt egy ülés, ahol a semlegesség elvi problémáit tárgyaltuk, semmiféle határozatot nem hoztunk, így tehát senkinek semmiféle utasítást én nem adtam arra, hogy valamit is készítsenek. Hogy készítettek-e, azt én nem tudom, de hát lehetséges, az ülésen ott voltak, valakinek szóltak. Tudni kell azt, hogy volt egy külügyi tanácsadó részleg, miután én külügyminiszteri megbízatásomat megkaptam, mivel én külügyi vonalon még nem működtem. Csak arra akartam a figyelmet felhívni, hogy a vizsgálatom során arról győződtem meg, hogy ez a tanácsadó szerv most mindenféle felelősséget rám akar hárítani, ő nem felelős, ő nekem tanácsot soha nem adott, én adtam neki mindig tanácsot. Sok mindent csináltak, azt, amiről nekem vagy nem szóltak, vagy velem nem közöltek. Önállóan eljárak, mint ahogy lehetőségük is van önálló eljárásra. Most azonban mind énellenem vetik ezt fel. A délutáni ülésen került sor mostmár mind a két kérdés tárgyalására. Az ülésen az Üsszkabinet jelen volt, magamon kezdem, mint miniszterelnökkel, Tildy Zoltán, Losonczi Géza, Erdei Ferenc, és Kádár János. Az ülésen még jelen volt Dobi István, akit meghívtunk, az ülésen még jelen volt Kovács István vezérőrnagy,

az akkori vezérkari főnök. Az Ülésen én semmiféle határozott -

Nagy: Bocsnát, Kovács István az Ülésen nem volt jelen, csak egy bizonyos, - a napirend letárgyalása után, a katonai helyzet-
tel kapcsolatban tett jelentést. De a magának az ülésnek a tar-
tama alatt, a kérdés tárgyalásánál nem volt.

Jegyző: Az Ülések után semmiféle határozat.. elkészítve sem írás-
ban, sem különösebb nyomtatásban nem vittem ki. Mivel mindenki
ismerte az eseményeket, a megjelenteknek röviden vázoltam a hely-
zetet és Kovács István Andropov jelenlétében tájékoztatta a je-
lenlévőket, különösen Andropovot, bemutatta a katonai térképe-
ket, a fényképfelvételeket, stb., arra nézve, hogy hogyan jön-
nek be a csapatok. Andropov nem igen tudott választ adni, ő
nem ismeri a helyzetet, ő tagadta az egészet, hogy egyáltalán
szovjet csapatok vonulnak be, mint ahogyan a megelőző napokon
is számtalanszor beszéltem vele, mindig ezt a választ kaptam.
Ezután következett sor a felszólalásokra. Az egyes miniszterek
felszólalásaira, valamennyien, Tildytől kezdve végig, Kádár Já-
nost is beleértve, egyöntetűen hozták meg azt a határozatot,
amit én itt ismerttettem. Viszont az egy rövid kivonata a hatá-
rozatnak, de pontosan egybevág azzal, amit mi ott elhatároztunk.
Egy pont hiányzik itten, egy pont volt még, és azért vonom én
kétségbe ismételten a jegyzőkönyv hitelességét, amit nekem ju-
liusban felmutattak. A határozatban volt egy pont, az, hogy en-
gem köteleznek arra, mint miniszterelnököt és meghatalmazott
külgügyminisztert, hogy a hozott határozatokkal kapcsolatos min-
den dokumentumot köteles vagyok aláírni, ez volt a lényeg. A
határozat ilyen alapon született meg, Andropovot felkértük ak-
kor, hogy amennyiben értesít minket a szovjet csapatok vissza-
vonásáról, vagy valami tanácskozás kezdődhetne meg ebben a kér-
désben, mi az ENSZ-hez a táviratot vagy nem küldjük el, vagy
amennyiben a távirat elment, akkor leállítjuk az egész kérdést.
Sajnos erre nem került sor. Így tehát egyöntetűen mindenki, mi
hárman kommunisták is, .. állást foglaltunk ebben a kérdésben.
Én itt csak azt akarom kihangsúlyozni, hogy ezt a határozatot
közösen hoztuk, közösen hoztuk meg, mégis itt az egyéni felelős-
ség domborodik ki.

Elnöknek a forradalmi karhatalmi bizottság ülésével kapcsolatos Kérdésére,

Vádlott: Valótlan Kopácsinak az az állítása, hogy én neki
szovjetellenes felszólalásra utasítást adtam, nem is adhat-
tam. November 1-én nálam Kopácsi nem járt. Én vele csak novem-
ber 2-án beszéltem. Kopácsit én hívtam magamhoz azért, hogy a
belügyminiszteri problémáról vele beszéljek. November 2-án is-
mertté vált, hogy Münnich eltávozott. A belügyminiszteri post
ebben a helyzetben üresen nem maradhat, ugys mire elintézzük
a kinevezést, vagy a megválasztás megtörténik, idő telik. Er-
ről akartam csupán Kopácsival beszélni. Én ebben a kérdésben
vele november 1-én nem beszélhettem, tekintettel arra, hogy
november 2-án tudtam csak meg azt, hogy Münnich eltávozott.
November 1-én nem beszélhettem Kopácsival a következő okok
miatt sem: november 1-én délelőtt volt az egész délelőtti
igénybevevő, semlegességgel foglalkozó ülésünk. Ebéd után

a másik ülés kezdődött meg. Utána én Andropovval még külön megbeszélést tartottam. Miután Andropovval beszéltem, utána a nyomtatványokat, és a különböző szervekhez intézendő leveleket kellett továbbítani. Nálam volt utána az osztrák követ, azután jött hozzám a lengyel követ, és később este nálam volt a kínai követ, aki az intézőbizottsággal velem együtt tárgyalta a helyzetet. Ilyen viszonyok között fizikailag lehetetlen az, hogy Kopácsi nálam volt. Tagadom ezt a vádirati tényállást.

Elnöki kérdésre a vádlott: November 4-én az ismert nyilatkozatot a Rádióban hajnalban bementem, csak tisztázni kell a szöveget, mert ez már nagyon sokféle szövegben jelent meg. Nem tudom, melyik a végső szöveg, ami a vád tárgyát képezte. November 4-én hajnalban engem azzal hívtak ki, hogy nagy események vannak a városban. Ott volt Donáth, Tildy és Tőkés Ottó, akik a telefontól voltak, és még valaki, akit névszerint nem ismerek, aki a másik telefontól volt. Azzal fogadtak, hogy a szovjet csapatok itt vannak Budapest határában, Budapest külső kerületeiben, már be is nyomultak, és az ország legkülönbözőbb részéről telefonjelentések közlik, hogy mi történik, merre vonulnak Pest felé a szovjet csapatok, a lakományokat támadják meg, a honvédséget szerelik le, Várpalotán össze-tűzés történt, máshol tankból lövöldöznek egymásra, itt Budapesten is lövöldözés történt, azt hiszem a műszaki tiszti lak-tanyában, vagy onnan jelentették. Ugyanakkor az volt a véleménye Donáthnak, Tildynek, hogy nekem tájékoztatni kell a hely-zetről az ország lakosságát. Donáth már az írógépnél ült, és irt valamit. Én nem tudtam, hogy mit. Amikor erről szólt, én beleegyeztem, hogy szólunk az ország lakosságához, csak össze-állítják, hogy mit - Hogy mit dolgozott Donáth rajta, az egész három sor. Én ugyanakkor kétszer is beszéltem Andropovval, és közben beszéltem mindazokkal, akik vidékről telefonáltak, bu-dapesti hívásokra is, mindenhova válaszokat adtam. Amíg én te-telefonáltam, addig készült el ez az írás. Telefonbeszélgetések során egyöntetűen mindenhova a leghatározottabban azt az utasítást adtam, hogy semmiféle körülmények között harcba bocsájt-kozni nem szabad. Nem szabad valamilyen provokációnak áldozat-ul esni. Az egész vonalon, amikor én már a telefontól eljöt-tem, meghagytam, mert hallották is ott, akik a telefon mellett álltak, az én határozott utasításomat, ugyanigy folytatták to-vább, nem szabad tüzetnyitni. Itt külön kiemelem még a Kovács Bélával, illetve a Király Bélával folytatott beszélgetésemet, t. i. hivatkozás is van rá. Az anyagban ott van Király Bélának egy külföldön adott sajtónyilatkozata, Király számtalanszor hívott engem, mint a budapesti karhatalomnak a parancsnok, és kérte, azonnal adjak engedélyt vagy parancsot a tüzelés megkezdésére, arra, hogy a harcot vegyék fel a szovjet cswa-patok ellen. Megtiltottam. Irja is, hogy ötször hívott fel és mind az ötször kategórikusan megtiltottam és ezekután már nem volt már mit csinálni, vége mindennek, ez volt az ő végső következtetése. Ez volt az én álláspontom. Amíg én ott eze-ket a telefonbeszélgetéseket folytattam le, elkészült ez az írás. Nem volt ott se bekezdés, semmi, azt én irtam rá ceru-zával, hogy Nagy Imre beszél, a Magyar Népköztársaság minisz-

tertanácsának elnöke, és így tovább. A szövegezés is megvolt. A végén pedig ezt kívántam a magyar népnek és a nemzetközi közvéleménynek tudomására hozni. Azt hiszem, ez a befejezés, ezt én irtam oda. A közbeeső részt azt ott fogalmazták, addig, amíg telefonáltam. Donáth nem tudom: Tildyvel mennyiben beszélt ezt meg, én nem értem rá arra, hogy figyeljek. A szöveg ismeretes. Fogtam magamat, beolvastam a Rádióba, pontosan ezt a szöveget. Most itt arról van szó, hogy ez mennyiben hív fel harcra a szovjet csapatok ellen. Meg kell mondanom, hogy az egész beállítás nem fedi a valóságot. Ha én fel akartam volna hívni a lakosságot a harcra, akkor én nem ilyen felhívást fogok a lakosság felé intézni, hanem akkor felhívom őket. Tehát engedelmet kérek, vonul a szovjet hadsereg befelé, Budapesten vannak, a honvédelmi minisztériumnál állnak, hát akkor adok-e utasítást arra, hogy a harcot fel kell venni ellenük, - ez egy abszurdum. Egy ilyen vérontásra felhívni a lakosságot. A nyilatkozatot Donáth csinálta, Tildy ott állt, beszélgettek. Az asztal mellett ült Donáth. Tildy jobbra állt, kíséreléssel, így készült el a szöveg, aztán amit én megkaptam. Elnöknek az ugynevezett intézőbizottsággal kapcsolatos kérdésére.

Vádlott: Ez az intézőbizottság az MSZMP intézőbizottsággal azonos megválasztott bizottság volt. Tagjai voltak Lukács György, Szántó Zoltán, Donáth Ferenc, Losonczi Géza, Nagy Imre. Mint a központi lap szerkesztője, Haraszi is résztvett az intézőbizottság ülésén, volt egy ilyen határozat.

Nagy: Kádár János és Kopácsi is tagja volt. Azt is felsoroltam.

Jegyző: Ez egy hivatalos intézőbizottság volt, a párt vezetésére. Tagja volt még Kádár János és Kopácsi. Kopácsi nem volt ott, Kádár pedig különböző okok miatt nem volt. Ott működött tovább, mint intézőbizottság. A legkülönbözőbb problémák kerültek megtárgyalásra. Egyrészt a saját ügyekkel, nevezetesen a Moszkvában folyó tárgyalásokkal kapcsolatban, amelyet a jugoszláv követ és a szovjet kormány folytatott. November 4-ével szembe nem szállhattunk, mert akkor az egész helyzet bizonytalan volt, perspektívánk nem volt.

Elnök felmutatja a 12. kötet 505. lapon a november 11-i u.n. intézőbizottsági jegyzőkönyvet.

Vádlott: Én a jegyzőkönyvet nem láttam, Losonczi állította össze, Kádár beszéd értékelése, a párt problémái, és nem vitatom, hogy ezek a kérdések tárgyalásra kerültek, mert nagyon sok minden probléma megtárgyalásra került, de hát ezt így nem tudom elfogadni, hogy a napirendi pontok, a határozatok ezek voltak. Olyan határozatot ott, az u.n. intézőbizottságon, hogy továbbra is fenntartjuk ezt az álláspontot, hogy a szovjet csapatok vonuljanak ki, tudatjuk a párt közvéleményével, hogy elhatározzuk magunkat a Kádár-kormánytól, nem folytattunk, mert a tárgyaláson ilyenfajta határozatokat nem hoztunk. Mi először a saját helyzetünket kívántuk tisztázni, a jugoszláv kormány .. kimegyünk-e, nem megyünk-e ki Jugoszláviába, ha így kimegyünk

Magyarországról, van-e lehetőségünk a politikai tevékenységre, a tevékenység korlátolt, vagy nincs-e a tevékenységre lehetőség. Kádár üzenete alapján lehetőség volt, más üzenet alapján megint ettől a lehetőségtől megfosztottak. Olyan határozatot, hogy majd a Szabad Európa Rádióhoz kell egy nyilatkozatot kijuttatni, nem hoztunk. Az intézőbizottság nem foglalkozott ezzel a kérdéssel. Ellenben történt közlés a részünkről, hogy közülünk kik hol tartózkodnak, hogy egyáltalán hol létezzünk,

Jegyző: .. de nem a Szabad Európa felé, az egyáltalán nem felel meg a valóságnak és a tényeknek az sem, hogy pusztán a nevek felsorolásán túl ebben a közleményben bármiféle más közlést is tettünk. Mi annak idején a jugoszlávok felé vetettük fel a kérdést, hogy hozzák nyilvánosságra. Arról beszéltek, hogy bennünket le is gyilkoltak, deportáltak, hogy az amerikai követségen vagyunk, közöljék, hogy itt vagyunk, menedékjogot adtak és hívtak bennünket és nem szöktünk. Ennek az alapján a jugoszlávok azt mondták, hogy ez végeredményben a kormány dolga és huzódott az ügy. Erre fel történt egy olyan lépés részinkről, én nem tudom, hogy ki hajtotta végre, hogy kijuttattunk egy közleményt, itt arról volt szó, hogy a Budapesten lévő haladó kommunista, szocialista pártok felé, névsor alapján, hogy mi hol vagyunk. Semmi másról nem volt szó. - Elnöki kérdésre válasz: Tudok arról, hogy Gimes 1956 közepén, vagy e-körüli időben, olyan javaslatot tett, hogy jó volna az én politikámhoz közel álló személyekből szűkebb bizottságot alakítani. Két ízben merült fel ez a probléma: Egyszer közvetlenül Gimes, Fazekas és Lócsei nekem vetették fel ezt a kérdést. Én akkor ott a jelenlévőknek rögtön a leghatározottabban kijelentettem, én nem vagyok hajlandó ilyenbe.. amennyiben ilyesmibe akarnak nyulni, én még a mai napon haladéktalanul minden kapcsolatot velük megszakítok. Közöltem velük, hogy én a Magyar Népköztársaság törvényes alapján állok, ennek a keretében én semmiféle szervezeti, vagy szervezetben együttműködésre nem vagyok hajlandó. Még ott a helyszínen nekem rögtön azt mondták, hogy ettől elállnak. Ez a kérdés felmerült köztük, de én ezt helytelen - szóval megtagadták ők is ezt az álláspontot. A második alkalommal az én figyelmemet hívta fel Harasztí arra, hogy Gimessele találkozott és a beszélgetés során megint ilyen törekvések merültek fel, jó lenne, ha én is beszélnék Gimessele, hátha ilyen tevékenységet fejt ki, akkor Gimes ellen nagyon határozottak leszünk. Én rögtön ezek után szóltam Gimesnek, nem tudom Gimes egyedül volt-e, vagy valaki volt-e vele. Azt mondtam neki, jó multkorában egyszer ez a kérdés már felmerült, akkor önnek megmondtam, hogy szó sem lehet róla, hogy ilyesmivel foglalkozzanak és ők meg is ígérték, hogy ilyen nem foglalkoznak, most hallom egy beszélgetés során, ismét felmerült ez a dolog. Én a leghatározottabban kijelentem, hogy én ezek után nem vagyok hajlandó vele semmiféle személyi érintkezést fenn tartani. Gimes azt mondja, hogy itt valami férleértésnek kell lenni, mert ő ilyet nem mondott. Harasztival ő erről beszélt és ő ezt a kérdést Harasztival tisztázta. Én később Harasztival beszéltem, megkérdeztem mi van ezzel a Gimes-féle ügyel, nehogy valami ostobaságot csináljon. Harasztí azt mondja, hogy beszélgettek és .. így ez a kérdés elintéződött.

UJ MAGYAR
KÖZTUDOMÁNYOS EGYETEM

Tudok arról Losonczi-val, Donáth-al kapcsolatban, hogy október 23-án, utáni napokban Losonczi-val, - Losonczi és Donáthot a Politikai Bizottság, tehát a Központi Vezetőség ülésén kooptálták. Tudok arról, hogy ők ezután követelésekkel léptek fel az események értékelésével kapcsolatban. Az álláspontom az volt, hogy én élesen felleptem ellenük, amikor velem beszéltek, mert én nem voltam benn a Központi Vezetőség ülésén, amikor ők ott felszólaltak, akkor engem kihívtak. De utána azután hallottam, hogy mi volt a véleményük. Én nem értettem azzal egyet. A plattformjukat, a nemzeti demokratikus forradalom plattformját nem ismertem, szöveg szerint nem is ismertem később sem, de hát közelebről, hogy mi van benne kb. mi a koncepciója, ismertem. Amikor ők a Központi Vezetőség üléséről kijöttek, engem megkerestek és kértek, hogy az ő nyilatkozatukat én adjam át a Pártnak. Én megam mondtam nekik, hogy - ott rögtön a helyszínen, erre azt hiszem tanuk is vannak János, - ki volt még ott, nem tudom - hogy helytelenitem az ő egész magatartásukat. Mind a két esetben a lemondásukat és a fellépésüket helytelenitettem és mondtam, hogy én azzal nem értek egyet. Azt hiszem Losonczi jegyzőkönyvében mondja is, hogy én nem értek egyet, helytelenitettem az indokukat. Később beismerte, hogy nekem volt igazam. Én ezt Kádárnak átadtam. Ugyanakkor Losonczi felé pedig mondtam, hogy én nem értek egyet az ő magatartásukkal a Politikai Bizottságban, vagy a Központi Bizottságban.

Népbírói kérdésre a vádlott: Az Írószövetséggel volt közelebbi kapcsolatban, helyesebben egyes írókkal, de azt, hogy az általam ismert írók a vezetőségben, vagy nem a vezetőségben volt azt nem tudom. Ismertem Benjaming, a kivel néha találkoztam, beszélgettünk. Politikai kapcsolat ezekkel az emberekkel, írókkal nem volt. Veres Pétert, Benjaming, Llyés Gyulát ismertem, néha beszélgettem, találkoztam velük. Zelk Zoltánt, Sipos Gyulát ismertem, ezekkel az alatt az egy év alatt egyszer-kétszer találkoztam, vagy beszéltem. Lakásomon Zelk Zoltán felkeresett a születésnapom alkalmából és ott volt. Előtte talán egyszer volt ott Benjamin volt ott, Benjaminggal voltak ők akkor nálam. Kucka Péter is felkeresett engem valami folyóirattal kapcsolatban, a terve volt, hogy az indításhoz én írjak valamit.

A semlegességi nyilatkozat és a Varsói Szerződés felmondására vonatkozó határozat meghozatalában, Tildy szerepével kapcsolatban, én a következőket tudom mondani: Tildy messzemondott mellett volt, ő hiva volt ennek. Először a meghozatalnál ő a felszólalásban is a-mellett volt, hogy nagyon keményen kiállt, bár mindenki mellette volt.

5 oldal.

/1958.VI.9./

Arról, hogy október 30-án a Köztársaság-téri pártházat megtámadták, sajnos nem tudok.

A november 4-én megtett nyilatkozat, mint mondtam is, a feladatomból volt, tájékoztatni az ország lakosságát ebben a helyzetben, amiért engem ott felszólítottak, hogy mégis a miniszterelnöknek, ha ilyen helyzet alakult ki, tájékoztatni kell az ország lakosságát. És szerinte az egésznek ez a jellege, semmi felszólítás abban nincs, közlés, ezt kívántam tudomásra hozni, ez semmi más, az egész három sornak az volt az értelme, ezt közölni a lakósággal.

A legfőbb ügyész képviselőjének kérdésére a vádlott: Ujhelyi Gyulát, a Közgazdasági Tudományi Intézetből ismertem.

Nagy Imre közbeszél: Tévedés. A Közgazdasági Tudományi Egyetemről.

Jegyző: Egyetemről. Az öt alapelvet nem tudom, hogy átadtam-e neki, de nem hiszem, ha csak nem az egész anyagommal. Amikor én a párthoz intéztem fellebbezésemet a kizárással, illetve a folyamatban lévő párt eljárással kapcsolatban készítettem, ennek a kb. 150 oldalas anyagnak az előkészítése során, ő segédkezett nekem, mert ez gazdaság-politikai elemzés. Én ezt, amikor elkészült, - időpontot nem tudok mindenkinek odaadtam, hogy olvassa, most már az egészszel együtt, ez maradt Ujhelyinél.

További ügyészi kérdésre: Előfordult, hogy 6 hétig nem láttam Losonczi-t, előfordult, hogy két hetenként találkoztam vele. Szóval az érintkezés elég ritka volt. Losonczinak a rehabilitálásával kapcsolatos eljárást ismertem. Én tőlük erről nem tudtam, de mint miniszterelnök és a párt részéről kiküldött rehabilitációs bizottság háromtagja közül az egyik, a rehabilitációs ügyeket ismertem pontosan. Losonczi a Petőfi-körrel kapcsolatban, az írókkal Mérai-val és Gimessel kapcsolatban, nem tájékoztattott.

Ügyészi kérdés: Az október 23-i megbeszélésen hoztak-e olyan határozatot a személyi kérdésekkel kapcsolatban, hogy ezeket magukra nézve kötelezőnek tartják és ezt fogják betartani? Vádlott: Igy nem. Tehát azok a tanúk és azok a vádlott társak, akik ezt vallják azok hazudnak? A vádlott: Nem úgy volt, hogy kötelező ezt mindenkinek keresztül vinni, nem határozat formájában, nem is ülés keretében történt ez, engedelmet kérek meg kell érteni, hogy ilyen beszélgetés formájában zajlott le ez. Olyan értelemben beszéltek erről, hogy ezt kell képviselni. Tagadom azonban, hogy abban állapotunk volna meg, hogy ez ránk kötelező. Mások mondták, hogy ezt képviselni kell, de én ez ellen foglaltam állást és nem is képviseltem sehol semmit.

Ügyészi kérdés: A kijárási tilalommal kapcsolatban, kik voltak azok, akik önt az irányban befolyásolták, hogy az ön népszerűségének a nép előtt árt a kijárási tilalmat fenn tartani és ezért a kijárási tilalmat feltétlen meg kell szüntetni? Vádlott: Ilyen nem volt. Ügyész: A statáriummal kapcsolatban ön azt mondotta, hogy a párt kötelezte önt a statárium kiadására, ennek ellenére azt állítja, hogy a statáriális rendeletet nem adta ki? Vádlott: Azt én nem mondtam, arról volt szó, hogy a végső elkészített szöveget azt nem láttam. Ennek az érvényesülését és az érvényesítését a párt határozat végrehajtásával kapcsolatos kötelességemnek tartottam. Ott vannak az én rádió nyilatkozataim, amelyben én hivatkozok a statáriumra és annak végre hajtására. Ügyész: Azt mondja, hogy a statárium életbe léptetésével kapcsolatban a Legfőbb Ügyésség részéről voltak kifogások? Vádlott: Én nem tudom, hogy ki volt az, aki ezt a közlést a párt központ felé az ügyésség részéről megtette, de tudomásomra hozták, hogy az ügyésségnek ez az álláspontja, én ezt tudomásul vettem. Ügyész: Maga törekedett volna-e a statárium végrehajtására? Vádlott: Az nem az én hatáskörömbe tartozik, az igazságügy miniszternek és a legfőbb ügyésznek, Non-nak, akik az előkészületekben is résztvettek, azoknak a feladata volt. Ami az én feladatom volt, azt én teljesítettem. Én a statáriumot úgy képzeltem el, hogy az csak a köztörvényű bűnözőkre vonatkozik. Ügyész: Nem mondta ön az anyalföldi küldöttségnek a statáriummal kapcsolatban, hogy csak a köztörvényiekre értette a statáriumot? Vádlott: Nem emlékszem rá, hogy ilyen kijelentésem nem volt. Ügyész: Ön nem akarta értelmezni azokra a személyekre a statáriumot, akik jogtalanul jutottak fegyver birtokába és ezzel a fegyverrel a Népköztársaság ellen harcoltak? Vádlott: Igy nem, ezekre nem akartam bevezetni a statáriumot.

Ügyész: Az orosz csapatoknak a behívásával kapcsolatban milyen nyilatkozatot tett és milyen okiratot mutatott meg az anyalföldi küldöttségnek? Vádlott: Ezt a levelet, amit velem akartak aláíratni, hogy a szovjet csapatokat én hívtam be és azt mondtam nekik, hogy a szovjet csapatokat nem én hívtam be és az erre vonatkozó levelet nem én írtam alá, hanem Hegedűs András. Hegedűs András hívta be őket. A levelet nem adtam kézbe, itt volt nálam a levél aláíratlanul, szóval nem a levél volt ott, hanem egy másolata a levélnek. És azt mondtam, hogy kik hívták be és, hogy én ezzel nem értettem egyet. Később fel is merült .. a kérdéssel a párt is foglalkozott a Politikai Bizottság ülésén a katonai tanácsok kiküldetése és a teljhatalom adása tekintetében, párthatározatról nem tudok. Hogy a katonai tanács tagjai miként kerültek a Honvédelmi Minisztériumba, arról nem tudok, mert én nem voltam akkor még Központi Vezetőség-i tag.

Ügyész: A katonai tanács az ellenforradalom leverésével kapcsolatos telj-hatalommal lett kiküldve, parthatározat alapján a Honvédelmi Minisztériumba. Azután a kijárási tilalmat elrendelte. Volt-e ilyen? Vádlott: Nem tudok róla, én ilyen határozatot nem hoztam, nem vettem részt ilyen határozat meghozatalában.

További ügyészi kérdésekre a vádlott: A csoport tagjai előtt olyan kijelentést, hogy a reakciós elemek által indított fegyveres támadást demokratikus tömeg mozgalomnak értékelem, nem tettem. Ügyész: Nem tett, tehát az erre vonatkozó állítások nem felelnek meg a valóságnak? Vádlott: Így nem, ahogy ő felveti. Ügyész: A kormányzat nyilatkozat a karhatalommal és a nemzetőrséggel kapcsolatban úgy szólt-e, hogy azoknak a tagjai legyenek a honvédség és a rendőrség alakulatain kívül munkások és fiatalok? Vádlott: Ez tény kérdés, én ezt nem tudom most megmondani, ezt ellenőrizni kell. Ügyész: Ön a pártközpontban meddig tartózkodott? Ezen idő alatt szerzett-e tudomást országsszerte széles körben folyó ellenforradalmi atrocitásokról? Vádlott: Nem. Ügyész: Tudja ön azt, hogy a törvényesen rehabilitálni csak az Elnöki Tanácsnak van joga, vagy a bíróság valakit felmenthet perújítás során a vád és következményei alól? Vádlott: Az Elnöki Tanácsnak van és a Minisztertanácsnak nincs joga. Ügyész: Ennek ellenére önök is adták ki a rendelkezést? Vádlott: Igen, abban a tudatban, hogy nekink jogunk van legfelsőbb soron a párt részéről valami álláspontot elfoglalni.

Védő kérdésére Nagy Imre mondja: Az öt alapelv pár példányban, nem tudom, hogy pont négy példányban készült-e el. Vásárhelyi megkapta olvasni, Gimes azt hiszem ott nálam olvasta el. Szerintem végeredményben csak két példányban jutott ki. Azután, hogy hova jutott, nem tudom. *

A Corvin-közi ellenforradalmár csoport felszámolásával kapcsolatban, aggályokat hangoztatott más is a Központi Vezetőség tagjai közül, Földes és mások.

Donáth védőjének kérdésére Nagy Imre vádlott: Donáth október 23-a előtt a Közgazdasági Tudományi Intézetben volt, Friss-nek a helyettese. Hogy Donáth október 22-én Debrecenben előadást tartott, nem tudtam. Az előadás anyagát sem ismerem. Donáth Központi Vezetőségbe kooptálása, ~~magyar~~ majd lemondása, ~~magyar~~ majd ismételt lemondása ellen, én is állást foglaltam. Igyekeztem Donáth-ot meggyőzni állásfoglalása helytelenségéről, megmondtam szemébe, beszéltem vele, hogy helytelenítem magatartásukat és ezt nem szabad csinálni stb. Védő: A továbbiakban Donáthra hatott-e az, hogy ön, esetleg más, igyekezett őt eltéríteni ettől az állásponttól? Vádlott: Azt hiszem igen, mert a későbbi magatartása megváltozott, több ilyen megnyilatkozás részéről nem volt. Azról, hogy Donáth-ot a kormányba bevonják, nem volt szó.

5 oldal.

/1956.VI.9./

Gimes és Maléter védőjének a kérdésére a vádlott: Az őt alapelv, ha úgynevezük ezt a dolgot, elvileg veti fel, bizonyos, azt hiszem elég aktuális kérdéseket. Elvi szempontból, semmiféle gyakorlati kérdés ott felvetve nincs. Ezért érdekelt, hogyha Gimes elolvassa, mi a véleménye. Gyakorlati réz, a Varsói Szerződés nincs felvetve, csak a blokkokkal kapcsolatos elvi kérdések, semlegesség elvi kérdései, amelyek most Kairóban is felszínre kerültek.

Október 23-a után tudtommal nem volt arról szó, hogy Gimes valamilyen kinevezéshez, valamilyen szerephez juthat. Maléternek semmi kikötése akkor, mikor honvédelmi miniszternek nevezték ki, nem volt.

Tildy és Szilágyi védőjének kérdésére a vádlott: 1956. okt. 23-a előtt köztem és Tildy Zoltán között politikai kapcsolatot 1956-ban nem volt, hiszen akkor házi őrizetben volt Tildy. 1956. májustól, okt. 23-ig szintén nem volt.

Kormányzati elhatározásaimban, vagy intézkedéseimben az a felszólalás amit Szilágyi az u.n. angyalföldi küldöttséggel kapcsolatban.. abszolút nem befolyásolt.

Vásárhelyi és Kopácsi védőjének kérdésére a vádlott: Az őt alapelv kidolgozásában és megfogalmazásában Vásárhelyinek abszolút semmi szerepe nem volt. En később adtam oda neki és azt mondtam, hogy majd Szilágyival megnézik, s megbeszéljük, nem tette meg. Védő kérdésére :

Nagy Imre közbeszó: Szilágyival, ez itt nem stimmel, nincs, ilyenről nem volt szó.

X: Rendben van.

Jegyző: Kopácsival kapcsolatban, 28-án reggel volt a Központi Vezetőségnek, vagy a Politikai Bizottságnak határozata az új kormány programot illetően? Vádlott: Nem, pontos időt nem tudok mondani, valamikor egész este. Védő: A kormány nyilatkozat este hangzott el? Vádlott: A kormány nyilatkozat este készült el, kb. 5-6 óra felé, amikor a kormánynak átvittem, mert a Parlamentben a kormány már rég együtt ült. Védő: A nyilatkozat elhangzása előtt, vagy után kapott-e utasítást Kopácsi akár a nemzetőrség, akár a karhatalom megszervezésére? Vádlott: A kormány nyilatkozat maga előírja a tennivalókat, csak ezt követő időben történt. Védő: A kormány ~~xxx~~ nyilatkozat előtt voltak-e valamilyen tárgyalások a karhatalomról? Vádlott: A párton belül, a Politikai Bizottságban voltak ilyen tárgyalások amelyen résztvettek a haditanács tagjai is, a belügyminiszter is Münnich, és a Politikai Bizottság tagjai.

Volt egy tanácskozás, egy szűkebb tanácskozás, amiről itt már beszéltem, ahova Cinegét hívtuk meg, ott Kádár vezetésével egy szűkebb bizottsági ülés volt. Védő: Ezen a tanácskozáson mik voltak az irányelvek? Vádlott: Nem a karhatalom felállításáról volt szó, egyrészt a rendőrség kiégszítése lett megbeszélve, az ÁVH, a belső karhatalomnál a feloszlása. /Egy hang közbeszól, hogy "felhasználása", mire a jegyző kijavítja, hogy "felhasználása"./ Felhasználása, hogy egyrészt a rendőrségbe, nagyjából a honvédséghez kell átvinni. Másrészt a munkások felfegyverzéséről volt szó. A Politikai Bizottságban én ismertem a kérdést, ebben a kisebb, szűkebb bizottságban a munkások felfegyverzéséről Cinegével tárgyaltunk. Utána pedig a Politikai Bizottságban a kommunistáknak a kerületi pártszervezetekben és az üzemi pártbizottságokon keresztül való felfegyverzése lett megbeszélve. Ez október 28-án volt.

Nagy Imre vádlott: Nem akarok nyilatkozatot, ideológiai, vagy nemzetközi természetű észrevételeket tenni. Amikor szót kértem, arra gondoltam, hogy a lefolytatott vizsgálat során, általam sérelmezett eseményeket tegyem szóvá, amit szükségesnek tartok a bíróság tudomására hozni. Elmondom, hogy véleményem szerint, hogyan korlátozták jogaimat a vizsgálat során. Azt mondták nekem, hogy a panaszaimat végső soron itt adhatom elő, mert máshol nem hallgatták meg. Elmondom, hogy a letartóztatásomtól kezdve, a rendőrségi vizsgálat során, milyen módon korlátozták azt a lehetőséget, hogy én a vizsgálat során tényleg előadjam mindazt, ami egyrészt a tény megállapítás szempontjából, másrészt a magam védelme szempontjából fontos. Ismeretes az, hogy engem, - én nem beszélek a többiekéről, mert a többit is - de engem Romániában tartóztattak le április 14-én. Letartóztatásom alkalmával, felszólításem ellenére sem ügyészi végzést nem mutattak fel a letartóztatásomra, sem a házkutatásra, sem a motozásra. Így hozták el a magyar és a román állambiztonsági szervek. Én persze ennek nem akartam magam alávetni. Erre erószak alkalmazásáról beszéltek. Én ezt el akartam kerülni, alá vettem magam. Megérkezve Budapestre újra felvettem, megint nem mutatták meg az ügyészi végzést. Másnap közölték velem az ügyészi határozatot, amelynek értelmében engem előző nap letartóztattak. A vizsgálat során a jegyzőkönyvezésnél sorozatosan, meg az egész vizsgálat alatt, megtagadták tőlem annak a lehetőségét, hogy én azokat a tényeket, azokat az adatokat, azokat a bizonyítékaimat, amelyek nemcsak a védelmet szolgálják, de amelyek a velem szembe szögezett tényeket módosítják, tehát Bizonyítékok arra, hogy az a tény, hogy velem szembe állítják nem úgy néz ki, hanem másképp, megtagadják. Nem voltak hajlandók nekem ezt a jegyzőkönyvezni. Egyszerűen a jegyzőkönyvből ezek hiányztak. Elmondtam és meghondták, kérem ezt jegyzőkönyvbe nem vesszük.

Engem korlátoztak, s ennek az eredménye, hogy a vallomásaim is egyoldaluan tükrözik a tényeket, csupán a vád szempontjából. A vizsgálat során csak a konkrét feltett kérdésekre tudtam válaszolni, egyéb észrevételeimet azzal kellett elhalasztanom, hogy majd módom lesz rá. Én azt hiszem, hogy most van mód rá. Amikor korlátoztak vallomásomban, ezt a következővel indokolták: ez nem Nagy Imre ügy, amit akkor mondani, ez rágalom a párt és a kormány élén álló személyekre, akik annak idején szerepet játszottak, semmi körülmények között a vallomásom nem érintheti, erre nincs felhatalmazásuk a nyomozó szerveknek. Én nem légüres térben működtem, hanem, mint a Politikai Bizottság - hanem mint politikai bizottsági tag, együtt a többivel, mint kormány tag, együtt az államminiszterekkel, akik ma felelős poszton állnak, a kormány és a párt élén, ezekre vonatkozóan rágalmat mondani, azért engem a bíróság felelősségre von és nem is ez volt a célom, de a tények leszögezését nem tették lehetővé. Én ezt sérelmeztem abból a szempontból, hogy ugyanszok a törvények vonatkoznak mindenkire és törvények felettivé még nem láttam deklarálni nálunk senkit.

Elnök: Konkrétan leszögezte azt, hogy önt korlátoztok ilyen értelemben a vizsgálat során, most a bíróság önt nem korlátozza. Vádlott: Én azt nem is panaszolom. Elnök: Akkor pótolható minden.

Vádlott: Nem panaszolom, én a vizsgálatot teszem szóvá. Vallomásomat nem az általam megírt szövegezésben vették jegyzőkönyvbe, mert átszövegezve, ami azt jelentette, hogy ami belekerült a jegyzőkönyvbe az igaz, azt én vallom, azt én vállalom, azután aláírom, ellenben csak egy részbe került be, ami bele került igaz, de csak egy része, és az is egyoldalú .. Nem került bele nagyon sok minden, amit én viszont rendkívül fontosnak tartottam. Elnök: A bírói ítékezés tárgyának alapját, nem a nyomozati vallomás, hanem az itt elhangzottak képezik. Vádlott: A másik panaszom, egyetlen esetben sem közölték velem azt, hogy engem mivel vádolnak, vagy gyanúsítanak. Kértem közöljék velem, nem közölték. Azt mondták, hogy ez egy régi 300 éves szokás, hogy ezt nem közlik. Én nem tudtam, csak kerülő uton próbálták és, hogy én mondjam el, hogy én miben vagyok bűnös. Azt hiszem a jogszabályok nem így írják elő, ha engem valamivel vádolnak, vagy gyanúsítanak, akkor azt mondják, hogy téged pedig ezzel gyanúsítanak, tessék mit tétel ekkor és ekkor, mi a védekezésed. Nem ~~csak~~ tették soha, egyetlen esetben. Kértem én már ezt, szóvá tettem nem egyszer az ügyészség felé is, szóvá tettem a Legfőbb Ügyészség felé is, ennek ellenére tovább folyt. A bizonyítékokat, tényeket, amelyek az anyagra vonatkoznak, soha egyetlen egy esetben nem bocsájtották rendelkezésemre, mert saját anyagom volt, hogy én azt felhasználjam. - Elnök: Ön kérem az összes iratokat áttanulmányozhatta és áttekinthette?

5 oldal.

/1958.VI.9./

Vádlott: Engedelmet kérek, nem arról van szó, hogy a nyomozás befejezése után odaadták az iratokat, hanem a vizsgálat során, amikor én azt mondtam, hogy kérem szépen itt van ez a dokumentum, önök idézik ezt, ebben a dokumentumban nem ez van, vagy nem csak ez van, hanem ez is, kérem tegyék lehetővé a megtekintését. Ezt soha egyetlen esetben nem tették. - Elnök: ~~Kém~~ Kérem a bíróság előtt mindenkor lehetnek bizonyítási igényeik.

Vádlott: A másik amit szóvá teszek, annak ellenére, hogy semmit nem érintő dolog, nem jogi kérdés, de a bíróság elbírálására bízom azért, hogy úgy mondjam, nem tartom a szocialista törvényességgel összeegyeztethetőnek. Nem egyszer fordult, azt hiszem két esetben is előfordult, hogy a vizsgáló tiszt, egy őrnagy, nem az alezredes, az ellen semmi panaszom nincs, engem az egyszerűen disznónak nevezett. Azt hiszem nem jól van így. A másik vizsgálat közben azt mondja nekem, hogy én vegyem tudomásul, hogy ő nekem halálos ellenségem, ő engem gyűlöl és legjobban szeretné az én torkomat ketté harapni. - Elnök: Ön a bíróság előtt áll, amely annak alapján ítélkezik, ami itt elhangzik, sem az ön helyzetét, sem a mi ítélkezésünket nem befolyásolja, hogy valamelyik nyomozó valóban, vagy nem valóban ilyen helytelen kijelentést tett. - Vádlott: Köszönöm szépen az olyan embernek az objektívítását, aki így viszonylik a vádlotthoz. - Elnök: Vegye tudomásul, hogy mi annak az alapján ítélkezünk, amint ön mond, meg a tanúk mondanak.

Vádlott: Kérem én a vizsgálat nyomán, annak eredményeképpen kerültem k ide. Ott nekem azt mondták, hogy ezeket a panaszokat én adjam elő a bíróságnak. Nem gorombáskodásról van szó, ez a nyomozás objektívítását illeti, nem egyszerűen gorombaság. Figyelmeztettek csak úgy barátságosan, hogy ennél kisebb büncselekményekért kivégeztek embereket, hogy a magatartásom nemcsak az én sorsomat, hanem a családomét is érinti. Én több kérdést tennék szóvá, amely a bírósággal kapcsolatos. Így az itteni tárgyalással és a védő ural kapcsolatos. A tegnapi nap folyamán tudtam első ízben a tárgyalást megelőzően a védőmmel pár óra hosszat beszélni. Más lehetőségem nem volt, én ezt kifogásom, ez az egyik. Elnök: Gyorsított eljárást indítványozott a legfőbb ügyész, előfordulhat a törvények szerint is, hogy még vádiratot sem ad, csak úgy állítja a bíróság elé. Vádlott: Köszönöm ezt a felvilágosítást, ezt én nem tudtam.

A másik ezzel kapcsolatban, hogy tegnap, mikor a védő ural beszélgettem, a nyomozó hatóság egyik tagja jelen volt. Elnök: Most is a tárgyalás folyamán mindig joga van érintkezni védőjével. - Vádlott: Köszönöm szépen, én ezt nem tudtam.

5 oldal.

/1958.VI.9./

A védő urral való beszélgetésem során, jelen volt a nyomozó hatóság képviselője. En ezt kifogásoltam, hogy én a védőmmel nem a nyomozó hatóság jelenlétében akarok beszélni. Azt mondta, hogy ez így van és így kell lenni. Hát én ezt kifogásoltam, mert most már nekem a nyomozó hatósághoz semmi közöm nincs, a bírósághoz igen. Ha én akkor ezt elutasítom, akkor én egyáltalán a védőmmel nem tudtam volna beszélni. Szóval ezzel kapcsolatban nekem más közölni valóm nincs. A váddal kapcsolatban van.

Az egyik ilyen kérdés, ami az összes kérdéseket illeti, amelyeket itt, ma nekem feltett, amelyek vád tárgyát képezik a kormány felelősségének a kérdése, amely a vádirat szerint, amely a vádiratban szerintem nem helyesen van feltüntetve.-Elnök: Ön arra céloz, hogy a kormányelnöknek és a minisztereknek, hogy oszlik meg a felelőssége, mi jellemzi azokat? - Vádlott: Igen.

Jegyző:elnök: igen tehát ez jogi kérdés, de most a tárgyalást, de most a tényállást tisztázzuk. Nem ténykérdés, hogy a miniszterelnöknek és a miniszternek hogy viszonylik egymáshoz a felelőssége.

vádlott: A vádirat felveti velem szemben, amiről itt is szó volt az ellenforradalom eszmei előkészítését. A másik vád ugyanezzel kapcsolatban zárt csoport létrehozásának a kérdése. Az eszmei előkészítéssel kapcsolatban nem egészen világos itt, hogy a vád erre az egy cikkemre korlátozódik, vagy pedig az én megrögzött ideológiai, vagy elvi, politikai természetű munkásságomra. Mert, ha arra vonatkozik, engedelmet kérek, akkor nekem itt egész sor észrevételem van, ezzel kapcsolatban.

elnök: Nem az egész .. A vád a konkrét cselekményekre irányult, amiket itt felsoroltam. Ön kidolgozta az országnak a szocialista tábortól való elszakítását. A proletárdiktatura alapjainak felszámolására irányuló terveit. Ebben a vonatkozásban ez a vád Önnel szemben.

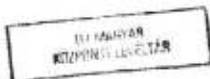
vádlott: Ez is, de aztán szerepel más helyen az, hogy kidolgoztam a hatalom megragadásnak irányelveit. A hatalom megragadásának irányelveit én nem dolgoztam ki, és nem tudom azt, hogy ezt mire gondolták. Milyen munkásságomra gondolják. EN az ellenforradalom eszmei előkészítését nem folytattam és azt a cikkemet, amelyet itt..., sem tartom az ellenforradalom eszmei előkészítésének.

Ami a zárt csoportot illeti, az úgy néz ki, hogy amit itt zárt csoportnak minősítenek, az lényegében más szavakkal más helyen, mint zárt csoport vezérkara szerepel. Mindenki, aki velem valamiféle kapcsolatban volt a megelőző szakaszon az a Nagy Imre féle csoporthoz tartozik. Egy egész sor ember, aki itten nincs most vád alá helyezve de valami kapcsolata velünk volt, az a csoporthoz tartozik. Ugyanakkor lerögzítik azt, hogy én egy zárt csoportot hoztam létre. Tehát ellentmondások vannak. Én semmiféle zárt csoportot létre nem hoztam. Semmiféle ilyen csoportosulás nem volt. HOGY született az meg, hogy ez zárt csoport. A decemberi párthatározatban Nagy Imre féle ellenzéki szárnyról volt szó. Utána lett Nagy Imre Losoncy féle csoport, azután lett Nagy Imre féle csoport. Itt a vizsgálat során lett szűkebb és szélesebb kör, és a végén itt a vádiratban vetődik fel. Korábban ezt sehol nem láttam, sem a vizsgálat során nem merült fel, a zárt csoport kérdése. Ezért az a véleményem hogy a zárt csoport fogalmát itt tökéletesen ellentmondóan veti fel maga a vádirat is, amely a vádirat alapján sem lehet zárt csoport. Azonkívül, ahhoz hogy zárt csoport legyen, hát ahhoz azért valami kell. Aki ismeri, hogy milyen módon határoztuk mi meg a csoportosulást,

tudja, hogy kell hozzá platform, kell hozzá fegyelem, kell hozzá egy zárt szűk működési kerület. Korlátok kellene. Ilyen nem volt egyetlen esetben. .. úgy mondom, ez utólagos csoport, teljes számban, fegyelmezetten össze nemült. Soha semmiféle napirendet meg nem tárgyalt, soha előre valami kérdést, tárgyalásra ki nem tűzött. Ilyesmivel nem foglalkozott. Illegális összejövétel nem volt. Itt most minden illegális. Aki énhezám jött az illegális, ha én mentem valshova az is illegális volt. Ha valakinél összejöttünk asszonyokkal, vagy a-nélkül, valahogyan, az is illegális volt. A zárt csoport működését tehát nekem.. mindenféle módon meg kell cáfolnom, mert ilyen nem volt.

A másik kérdés az illegális munka. Én láttam két kérdésben Vásárhelyinek a vallomását, aki platformról beszélt és illegális munkáról. Ez az ő egyéni véleménye, hogy ő mit nevez illegális munkának, mit nem, vagy mit nevez platformnak és mit nem. Platform, ami megint a zárt csoportnak egyik feltétele, nem volt. Én, ami a politikát illeti a juhusi határozatok alapján fejtettem ki a tevékenységet és ez az én elvi álláspontom és itt már nem akarok ebbe belemenni. Na de ez a párt hivatalos platformja, hivatalos álláspontja ma is, tehát azzal ellentétben nem volt platform, ez nem jogi fejtegetés, ez a platform kérdése és platform nem volt.

A vádirattal kapcsolatban én rá kívánok mutatni arra, az a megállapítás van benne, a népi demokratikus államrend megdöntésére, utána azután a hatalom megragadására, hogy készülődünk. Itt megint tényeket akarok felhozni. Nem ismétlem meg azokat a tényeket, amelyeket már elmondtam a tüntetéssel kapcsolatban. Ellenben azt, ami utána következett, hogyha én a hatalom megragadására törekszem, hogy akkor így jár-e el az ember, aki meg akarja ragadni a hatalmat, meg akarja dönteni az államrendet. Akkor este a Parlament előtt volt a naggyűlés. Én odahaza voltam, nem mentem sehova, hoztam a Parlamentből küldöttségek jöttek hivatalosan. Először felhívott Erdei miniszterelnök helyettes, hogy menjek oda, nem mentem. Jöttek értem három küldöttség, nem mentem. A Politikai Bizottság két tagja, Mekis és Hidas telefonáltak értem, hogy a Politikai Bizottság megbízásából oda kell mennem. Azután mentem át, miután Halász Józsefet, a Minisztertanács titkárságának akkori vezetőjét küldték értem. Így mentem én oda. A Parlament előtt tartott beszédemet tessék megnézni, itt van az anyagkönyv, az a beszédem lényegében nem volt más, mint a tömeg megnyugtatósa, a rend, a fegyelem fenntartása és szétosztatása való bírás. Hát én, aki a hatalomra törtem és meg akartam dönteni a magyar állam rendet, én így megyek akkor a hatalomra. Ellentmondnak a tények egymásnak sorozatosan. Utána haza akartam menni, nem engedtek, a pártközpontból a Politikai Bizottságnak az volt az álláspontja, át kell mennem a pártközpontba. Mekissel és Hidassal mentem át. Ott kellett maradnom a pártközpontban,

hogy megvárjam a továbbiakat. Hogy én ott a hatalom meg-
ragadására, hogy törtem arra hozom fel megint a tényeket.
Egy miniszterelnöki kinevezés körülményeit, jelöl a központi
vezetőségi küldöttség a jelölő bizottságot, Gerő vezetésé-
vel, a jelölő bizottság jelöl engem miniszterelnöknek, a
Központi Vezetőség választott meg Politikai Bizottság-i
tagnak és fogadta el a jelölő bizottság jelölését. Most
már állami vonalon miniszterelnöknek, az Elnöki Tanács ne-
vezett ki engem másnap miniszterelnöknek. Senkit, mint már
mondtam, nem javasoltam. Tehát nem tartottam magamat a
határozathoz. A Losonczi és Donáth a Politika Bizottságba
való bevonásának, semmi köze nincs ahhoz, ami ott Losonczi
lakásán elhangzott. Tudni kell azt, hogy Losonczit és
Donáth-ot már egy hónapja kb. vagy másfél hónapja az októ-
beri események előtt a Politikai Bizottság már kooptálni
gondolta, tehát megint csak nem az én tevékenységemnek
az eredménye az, hogy ők be kerültek. Senki közülük nem
került állami funkcióba. Losonczival kapcsolatban is az a
helyzet, hogy csak a pártszerv, a párt Központi Vezetősé-
ge, a párt Politikai Bizottsága, majd direktórium, ame-
lyet létrehoztunk, határozatai alapján történtek ezek a
döntések. Így mentem én az államhatalom megdöntésére, úgy
hogy ezek a tények, csak egy héhányat soroltam fel utólag,
azt mutatják, hogy ez a megállapítás, ami itt a vádirat-
ban van, egyáltalán nincs tényekkel alátámasztva, azok
a tények viszont, amiket én felhoztam, ellentmondanak, amit
velem szemben a vádirat állít.

Ilyen kérdés, ami a tényekkel kapcsolatos, de nem konkrét
tény, hogy az október novemberi, - hogy az október-novem-
beri eseményeket és ezek kapcsán az én tevékenységemet nem
~~xxxxxxx~~ az akkori október-novemberben hozott parthatá-
rozatok, vagy kormány döntések alapján, hanem a mai hatá-
rozatok alapján bírálják el, bírálja el a vádirat. Tehát
visszamenő hatállyal nézni azt, ami akkor történt. Én
akkor az akkori határozatok alapján foglaltam állást és
határoztam meg cselekvéseim irányát. Mert én sem úgy fog-
lalnék állást most, a mai határozatok alapján, mint ak-
kor.

Király Bélával kapcsolatban, mert itt a kinevezésekről
már szó volt, a következőket adom elő: Király Béla tőlem
kapott utasítást november 2-án Dudás letartóztatására.
Király Bélával személy szerint én beszéltem. Király Béla
ezt az utasítást végrehajtotta is, meg nem is. Akkor éj-
szaka Király Dudást letartóztatta, azután valami történt
köztük, becsületszóra szabadon engedte. Én azt mondtam
neki, hogy tegyen jelentést a parancs végrehajtásáról.
Másnap reggel, mielőtt ő bejelentkezett volna, én már
tudtam azt, hogy nem hajtottta végre, én vontam felelősség-
re, azonnal igazoló jelentést kértem. Csak le akarom sző-
gezni, hogy Király Béla ellen, mi már akkor eljárás

tettünk folyamatba. Valószínű, hogy ezek után már rég el kellett volna mozdítani a helyéről.

A november 2-i kabinet ülés jegyzőkönyvével kapcsolatban merült itt az én kihallgatásom során fel az Elnöki Tanács rendelkezése, a miniszterek lemondásáról és a kabinet át-szervezéséről. Én a záró jegyzőkönyvben erre a kérdésre kitértem. Tudniillik én ezt a kérdést zavarosnak látom, nem tisztázott tény kérdések, amelyeket valahogyan le kell rögzíteni. Én itt most le akarom szögezni azt, hogy ilyen intézkedés a kabinet részéről, személy szerint a részemről, nem történt az Elnöki Tanács felé, amely a miniszterek felmentését kérte volna. Én hozzáam egyetlen miniszternek a bejelentése, olyan bejelentése, hogy lemond, írásos bejelentése nem érkezett. Tehát a Magyar Távirati Róda közleménye, amit az Elnöki Tanács kiadott, szerintem nem fedi a tényeket. Nekem kellett volna erre az Elnöki Tanács felé javaslatot tenni. Én ilyen javaslatot az Elnöki Tanácshoz nem tettem az Elnöki Tanács hibásan és helytelenül közli a listát. Ott még Kádár János is szerepel, mint a kabinet tagja. A kabinet-et és a kormányt összetévesztik és ugyanakkor, amikor mi minisztereket nevezünk ki, ő már leszögezi, hogy a minisztereket többé nem neveznek ki, az állam-miniszterek helyett ismételten miniszter helyettesekről beszél, egy csomó fogalom össze, - fogalmat összezavar. Ebben a kommunikációban én kértem az tisztázás végett az Elnöki Tanács határozatot beszerezni, milyen jogkörével, milyen alapon, hogyan hozott ilyen határozatot az Elnöki Tanács.

Elnök: Kérem ez nem ide tartozik, ez bizonyításá kérdés, ide ... most mint tény, ezt a témát a kihallgatása során tisztázzuk. Önnek az volt az álláspontja, hogy a kommunista szakminisztereket nem mentették fel, az erre vonatkozó sajtó közlemény nem fedi a valóságot. Vádlott: Azt a határozatot kifogásoltam, hogy a kabinet a kormányt kiegészítik a felkelőkkel és ami utána a kormány átrendezésére vonatkozik. Elnök: Én úgy emlékszem, a kihallgatása során úgy nyilatkozott, hogy erről nem tud és nem is ismeri el? Vádlott: Ezt nem. Eppen azért mondom, hogy ezzel ellentétben áll az Elnöki Tanácsnak az intézkedése, ami az eddig-ami az MTI kótetek formájában jelent meg, amely zavaros, amelyet a vizsgálát során nem sikerült tisztázni. Ez a kérdés a kormány ilyen irányú átszervezésére vonatkozólag egyáltalán nem világos és ilyen javaslat nem történt. Ilyen a mi részünkről nem volt.

Most azt akarom leszögezni, ami az MDP pénzalappal kapcsolatban az én személyi - én személy szerint a magam részéről semmiféle kiutalást senkinek nem eszközöltem. Egyáltalán ilyenről nem is tudok.

6. oldal.

/1958.VI.9./

Készültem még egész sor problémát felvetni, de elhagyom.

Elnök: Nagy Imre vádlott kihallgatását ezek után befejezettek nyilvánítja.

Elnök: Kérem a február 5-i tárgyaláson tett vallomását a jegyzőkönyv, a felolvasott jegyzőkönyv híven tartalmazza?

Azokon az észrevételeken kívül, amit közben megtett.

Nagy Imre: Észrevételeket tettem és van néhány észrevételem, amelyeket egész röviden szeretnék megtenni.

Elnök: Tessék.

Nagy: Amelyet így hallomásból hát nem tartok egészen helyesnek.

Elnök: Tessék, halljuk.

Nagy: Az egyik, az Erdei Istvánnal kapcsolatos. A jegyzőkönyv szerint én vettem fel az érintkezést vele. Ez így nem felel meg a tényeknek, ezt én nem mondtam, sőt véleményem szerint kihangsúlyoztam, vagy ha nem, akkor most kívánom kihangsúlyozni, hogy Erdeinek a jöveteléről én nem tudtam, egész váratlanul jött. Ő maga is mondta, hát elnézését is kért, hogy így minden előzetes értesítés nélkül jött hozzám. Tehát a jegyzőkönyvnek az a beállítása, hogy az érintkezést én vele felvettem, nem fedi a tényeket. Ő jött hozzám, mindenféle előzetes értesítés nélkül.

Elnök: Előzőleg elküldte azt a bizonyos anyagot?

Nagy: Anyagot küldött. De nem azt, hogy ő fog jönni és arról velem tárgyalni akar, egyáltalán nem. Egész váratlanul.

Elnök: Iger. Tessék tovább, van-e észrevétel?

Nagy: Ez az egyik. A másik: a demokratikus tömeg mozgalomra vonatkozó kijelentés. Ez visszatér több helyen a vádiratban is, én októberi napok idején, október 28-ig, amíg a párt és a kormány határozata értelmében létre nem jött az új kormány program, amely átértékelte az eseményeket, én ilyen kijelentést nem tettem, tehát semmiféle ilyen vonatkozású megjegyzésem nekem nem volt. - A következő: Ujhegyivel kapcsolatos. A jegyzőkönyv szerint arról van szó, hogy az öt alapelvet - nem tudom, hogy van fogalmazva, nem emlékszem rá, - hogy átadtam-e, vagy nem adtam át, de utána úgy folytatódik, ha csak nem az egész anyag. Tudomásom szerint és az én vizsgálat során felvett jegyzőkönyveim is, tanúsítják ezt, arról, hogy én az egész anyagot Ujhegyinek átadtam, nincs ilyen vallomásom. Én nem - arról van szó, hogy én nem emlékszem rá, hogy a gazdaság politikai részt, amellyel, amelyről vele beszéltem, azt neki átoltvasásra, vagy fejezetenként, vagy együtt, átadtam. Hogy az egész anyagot neki átadtam volna, arra én nem tudok emlékezni, így tehát az öt alapelvvvel kapcsolatban is ezt le kívánom szögezni. - Na most itt a jugoszlávokkal kapcsolatban. Én és mi, szerintem, ha csak tudtomon kívül, azt a kérdést a jugoszlávok felé, hogy kint politizálhatunk-e vagy nem, hogy milyen keretei lesznek a mi politikai tevékenységünknek jugoszláviában, nem vetettünk fel és én tudtommal, emlékeztem szerint, lehet, hogy tévedek, de itt nem vettem ezt a kérdést fel. Hát ez olyan elemi kérdés,

hol, ahol menedékjogot adnak politizálni, különösen a saját országa felé, semmi körülmények között nem lehet.

Ezek lennének így az apró megjegyzéseken túl -

Elnök: Egyébként a jegyzőkönyv híven tartalmazza a vallomását?

Nagy: A jegyzőkönyv, ahogyan itt felolvasták, megfelel az én 5-én, vagy 6-án, vagy 5-én tett vallomásomnak.

Elnök: 5-én tett vallomásának. Fenn tartja-e ezt a vallomását, vagy vannak olyan részek, amelyeket nem kíván fenntartani?

Nagy: Ezekkel a módosításokkal, amelyeket most is tettem és a kisebb javításokkal, lehetséges, hogy ilyen kisebb javításokra még szükség van, akár neveket, hogy Kovács István nem volt jelen, ugye stb. stb.

Elnök: Szóval lényegében helyesnek ismeri el -

Nagy: Lényegében helyes.

Elnök: Híven tartalmazza a vallomását, ezt fenn is tartja?

Nagy: Igen, igen.

Elnök: Az eddigi vallomását helyes lenne kiegészíteni bizonyos, hat életrajzi adatokkal.

Nagy: Igen.

Elnök: Ön milyen családból származott?

Nagy: Ha megengedi elnök ur -

Elnök: Inkább kérdéseket tesz fel és azután módot adok, hogy a további - hogyha hiányosabb teszem fel a kérdéseket, akkor összefüggően elmondja, azt amit -

Nagy: Köszönöm. - Szegény paraszt családból származom, Somogy-megyei paraszt családból. Az apám az béres családból származott, maga is béres, később lovász lett, azután kvalifikálatlan munkás, városban távirtdánál dolgozott, más helyen istálónál kocsis is volt, raktárnok volt, postás volt egy ideig. Az anyám az egy 12 tagú paraszt családból egy holdat örökölt, amit el is adott, mert nem tudott vele mit csinálni. Ő háztartási alkalmazott volt Kaposváron. Később már csak mint a családban, háztartásbeli foglalkozkodott.

Elnök: Hányan voltak testvérek?

Nagy: Négyen voltunk testvérek, valamennyien meghaltak, három leány húgom volt, én vagyok az egy etlen élő.

Elnök: Most gyermekkorában mennyi iskolát végzett?

Nagy: 5 elemi, azután 5 gimnáziumot, 5-ik gimnáziumból mentem el géplakatos tanoncnak Kaposváron. Ott szabadultam fel és később Lesoncon -

Elnök: Mennyi ideig volt géplakatos tanonc?

Nagy: Két és fél évig.

Elnök: Két és fél után szabadult fel?

Nagy: Szabadultam fel, tekintettel a középiskolai végzettségemre, inas iskolába csak rajzra jártam, másra nem.

Elnök: Most mint géplakatos segéd hol dolgozott, mennyi ideig dolgozott?

Nagy: Dolgoztam ott, ahol felszabadultam Friedrich István -

Elnök: Ez egy kaposvári kisiparos ugye?

6 oldal.

/1958.VI.9./

Nagy: Kaposvári kis mester, géppel berendezett üzeme volt, ott dolgoztam a felszabadulás után, nem sokáig, mert azután felső kereskedelmi iskolába iratkoztam be, 1914 őszén.

Elnök: 1914 őszén felső kereskedelmi iskolába iratkozott be?

Nagy: Később azután dolgoztam én a hadifogságban, mint géplakatos, hadifogságból történt visszaéérésem után dolgoztam, mikor a rendőrség -

Elnök: Mint géplakatos dolgozott ?

Nagy: Dolgoztam úgy is, mint géplakatos, de dolgoztam tisztviselőként is, raktárnok is voltam. Az Első Magyar Biztosító Társaságnál dolgoztam belső tisztviselőként, ugye, de mint géplakatos is dolgoztam. Nem engedett a rendőrség vidékre járni, ugye Oroszországból jöttem és azt mondták, hogy maradjak a foglalkozásom mellett.

Elnök: Értem. Na most mikor vonult be katonának ?

Nagy: 1915 májusában.

Elnök: Kérem a munkásmozgalomba mikor kapcsolódott be ?

Nagy: Ahogy felszabadultam, akkor megkaptam a munkakönyvemet, beléptem a Vas és Fémmunkások Országos Szövetségébe és akkor kapcsolódtam be. Légy egében, mint tanonc is már a munkásotthonba jártam, de ettől számítom a munkásmozgalomba - tehát 14-től.

Elnök: 1914-től. Azt különben úgy mondotta, ugye 1915-ben vonult be katonának ? Meddig volt katona ?

Nagy: 15-től, 21-ig.

Elnök: Igen, de különböző - ?

Nagy: De itt különböző,

Elnök: Meddig volt a magyar hadseregben katona ?

Nagy: 1915 májusától, 1915 novemberéig voltam katona az olasz fronton voltam, ott megsebesültem, novemberben visszaérkeztem, lábadozóba kerültem, kórházba, meggyógyultam, Pécsre kerültem egy menetászlóalj-al, kikerültem az orosz front-ra.

Elnök: Ez mikor volt ?

Nagy: 1916 júniusában. Ott július 28-án kerültem hadifogságba és ott voltam 1921 tavaszáig.

Elnök: Értem. Tehát 1916 júliusában került hadifogságba.

Nagy: Mint sebesült.

Elnök: Mint sebesült. Hadifogságban ezekszerint először kórházban volt ?

Nagy: Kórházban voltam ...-ban és Voronyezsben.

Elnök: Igen. Utána ?

Nagy: Utána Szibériában.

Elnök: Szibériában, hadifogoly táborban volt ?

Nagy: Igen .. szóval a Bajkálon-tuli.

Elnök: A hadifogoly táborokban ott, abban az időben bizonyos hát baloldali mozgalmak voltak, ezekben a baloldali mozgalmakban mikortól - ott abban ?

Nagy: 17-től kezdve résztvettem már, tanuló körök voltak, voltak szociáldemokraták, akik járatosabbak voltak a politikai kérdésekben, különböző irányzatok tartottak ott tanuló köröket, én is résztvettem ilyen tanuló körnek a működésében, aktívan vettem részt egész 1917. tehát az októberi forradalmat követő hónapokig.

6 oldal.

/1958.VI.9./

Elnök: Igen, tehát 1917. október, november, decemberig.

Nagy: 18 elejéig. Akkor kimentem a táborból, munkára.

Elnök: 18 elején kiment munkára. A táborban 1917 októberben már volt párt is? Már kommunista pártot értek?

Nagy: Nem, nem, semmiféle párt. Oda tudniillik ismerni kell azt az októberi forradalom hulláma, az későbbben érkezett el.

Elnök: Értem. 18 januárjában, amikor kiment munkára, akkor már elérkezett az október forradalom hulláma?

Nagy: Hogy ne.

Elnök: Igen. Ennek hatására ment ki?

Nagy: Én kimentem munkára, nem akartam már hadifogoly táborba maradni, favágó munkára mentem, egy fürdő mellé fűtő minőségben. Akkor beléptem a szakszervezetbe is, amely azzal a kötelezettséggel járt, hogy alá kellett írni ~~szak~~ ezt a kötelezettséget, hogy amennyiben szüksége mutatkozik, fegyverrel is megvédjük a forradalmat.

Elnök: Értem. Nos hát akkor 1918 januárjától, mint ilyen hát táboron kívüli munkás, szakszervezeti tag dolgozott. Itt meddig dolgozott?

Nagy: Itt talán pár hónapig dolgoztam, pontosan nem is tudom megmondani.

Elnök: Nem is lényeges. Néhány hónapi munka után?

Nagy: Pár hónapig dolgoztam. Azután alakultak már meg helyi vörösségárdák, fegyveres alakulatok, ilyen Belzovkán is alakult, amely pár km-re van Ulan-Udétől, a Burját-Mongol Köztársaság fővárosától, jelenlegi az ..-Udinsz volt. Akkor beléptem egy ilyen fegyveres alakulatba. Egy darabig helyi szolgálatot -

Elnök: Kb. mikor lehetett?

Nagy: Ez 1918 tavaszán.

Elnök: Ott először helyi szolgálatot teljesített?

Nagy: Helyi szolgálatot teljesítettünk, egyike voltam a legelsőeknek a táborban, nem is volt -

Elnök: Ez nemzetközi jellegű volt?

Nagy: Nemzetközi, internacionalistáknak is neveztük magunkat. Onnan kerülttem át -

Elnök: Onnan hova került?

Nagy: Átvezéngeltek bennünket Veszni-/?/Udinszkba, szóval Ulan-Ude-ba, ahol ellenforradalmi megmozdulások voltak. Ulan-Ude környékén kozákság lakott és tudni kell, hogy a kozákság a háborúból fegyverrel együtt tért haza, tehát az elfegyverzett kozákság volt. Ez volt az egyik ilyen ellenforradalmi góc. A másik, az más természetű volt. Alakultak ilyen, magukat anarchistáknak nevező osztagok, amelyek azonban a lakosságot és a parasztságot is fosztogatták, ezeket bebörtönözték akkor a forradalmi hatóságok és ezek a börtönből ki akartak törni. Ez a két körülmény volt az, hogy bennünket, ezt az osztagot átvezéngeltek ..-Udinszkba.

7 oldal.

/1958.VI.9./

Nagy Imre: - és ott megkezdődtek a harcok, amelyekben én is
azután résztvettem, a fehér kozákok elleni -

Elnök: Fehér kozákok, illetve az anarchisták.

Nagy Imre: És a börtönt azt egy-kettő elintéztük, a fehér
kozákokkal pedig huzamos ideig tartott a harc, amire le-
szerültünk.

Elnök: Kb. meddig tartott?

Nagy Imre: Ez eltartott június egész nyár feléig.

Elnök: 1918 - ?

Nagy Imre: 1918 júniusába belenyult. Azért tudom ezt, mert
ezeknek a harcoknak a közepette, mint internacionalista
léptem be Belder-Budinsziban a Bolsevik Pártba. Ott léptem
be akkor.

Elnök: Ez 1918. júniusában.

Nagy: Június 1-én léptem be, de a harcok még akkor folytak.

Elnök: Értem. Na most, amikor ezeknek a harcoknak vége lett,
utánna ott maradt a - ?

Nagy: Nem. Bennünket, különböző fegyveres alakulatokat szer-
veztek, ahova bennünket is beosztottak és a Bajkálon innen-
ső részre mentünk, akkor már csehszlovák, azután fehér-
orosz, nem bjelorusz, hanem orosz fehér gárdista csapatok
és esszer, jobboldali esszer különítmények támadtak, jöt-
tek, nyomultak előre. Nisi-Udinsz-nál /?/ voltak igen
súlyos harcok, azokban a harcokban résztvettem, Ilkuck
mellett folytak olyan harcok, onnan kénytelenek voltunk
vissza vonulni, be a bajkáli hegyekbe, ott tartottuk magun-
kat kb. júliusig, július-augusztus, nem tudom pontosan,
onnan azután két irányba még tovább nyomtak vissza, bennünket,
egyik rész az ment Veszni-Udinsz-nak, a másik le - hiába
mondok itt neveket - Szelenyinszknak, a Szelenka folyó men-
tén a burját-mongol határ felé. Én ..-Udinsz felé mentem,
és onnan mentünk le gyalog, tettük meg ezt az utat Szele-
nyinszken keresztül a mongol határig. Itt már a csehekkel
stb. álltunk harcba.

Elnök: Itt már a csehekkel álltak harcban. Na most ezt kö-
vetően ?

Nagy: Kajda-féle -

Elnök: Igen, ez a 14 állam intervenciójában. Tessék, utána
mi történt ?

Nagy: Utána onnan vonultunk le Trojszko-Szalvszko, ez a határ
állomás. Az volt a terv, én géppuskás voltam, az volt a
terv, hogy átmegyünk külső felső-Mongoliába és megkerülve
ott a hegyeket a Bajkálon tuli szénvidékre, bányavidékre
megyünk vissza, ahol a bányászok között valami talaj lesz.
Itt már a mi osztagunk, kb. 1.200 emberből állott az egyik,
Lavrov vezetése alatt álló osztag, ahol én is voltam.
Nagy hatalmas trénnel, tüzérséggel és így tovább. A másik
az Kalarandás Vili, egy gruz partizán, egy volt százados,
cári százados vezetése alatt harcolt. A kettő vezetősége
között igen éles ellentétek voltak és én azt hiszem, hogy
Kalarandás Vilinek volt igaza és nem Lavrovnak. A Kalaran-
dás Vili a-mellett volt, hogy a harcot fel kell venni, nem
pedig kimenni Mongoliába. De nem is tudtunk kimenni. Mon-
góliában Unker fehér tábornok mongol csapatai voltak,

7 oldal.

/1958.VI.9./

akikkel mi nem tudtuk felvenni a harcot. Hosszu utra viszont gyalogosan elindulni 1.200 embernek nem lehetett, tehát lovasítani kellett volna az egész osztagot. A vége az lett, hogy hosszú tárgyalás után Lavrov, a mi parancsnokunk, egy szűkebb vezérkarával együtt, a-nélkül, hogy ezt velünk tudatta volna, megszökött. Ott hagyott bennünket, ott maradt az osztag. Kalarandás Vili az bennünket nem tudott magával vinni, mert ők egy ilyen mozgékony században, 200 ember, magyarok voltak, 200 emberből állott, lovas partizán különítmény volt, azok szintén irányt vettek Cserenovo felé, tehát a bányavidék felé. Utközben, ugy tudom és azt hiszem, hogy ezt a történelmi tények is igazolják, elérték Lavrovokat és lemészárolták őket. Ott maradtunk mi parancsnokok nélkül. Keletről a japánok már jöttek, délről Ungerék, nyugatról a csehszlovákok és északról a fehér erők, így szorultunk mi benn, az az 1.200 ember Trepszkoszalvszko-ban, a határ városban. Itt a parancsnokság tárgyalásokat kezdett a csehszlovákokkal arra vonatkozólag, hogy hát valami megegyezést érjenek el, hogy az 1.200 embert, bennünket, szállítsanak vissza valamelyi hadifogoly volt, hadifogoly táborba. A svéd vöröskereszt igénybevételeivel történt és valami megegyezés létrejött, amit azonban nem tartottak be. Közülünk azután jó-ocsán, főleg akik parancsnokok voltak, lemészároltak és így szállítottak bennünket vissza Veszni/??/-Udinszkba, hadifogoly táborba, ott mi tovább -

Elnök : Önnek itt nem volt parancsnoki beosztása ?

Nagy : Kérem?

Elnök : Itt milyen beosztása volt ?

Nagy : Géppuskás voltam, tüzérség vezetésére beosztva, semmi féle ilyen parancsnoki -

Elnök : Értem, értem. Akkor visszakerültek hadifogolytáborba - ?

Nagy : Veszni-Udinszkba, -Veszni-Udinszkból viszont Irkuckba, Vojennij-Goradokba szállítottak bennünket, kerestek kb. 450 munkást. Én, mint géplakatos jelentkeztem és, mint géplakatos ezzel a 450 emberrel kerültem Vojennij-Goradokba, csehekhez. Ott azonban nem ilyen munkára alkalmaztak bennünket, hanem fuvarra, lovak helyett fuvaroztunk, kocsit huztunk és így tovább. Rendkívül súlyos bántalmazásoknak voltunk kitéve, fehér tiszték részéről, jobboldali esszerek részéről, belénk is lőttek, végig vertek bennünket, úgy hogy nagyon súlyos volt a helyzet. Innen többed magammal, heten, vagy nyolcan megszöktünk, mint hadifoglyok és nem messze, talán egy 5-6 kilométerre lévő hadifogoly táboron keresztül, kimentünk munkára a Bajkál mellé hajóépítésre, ahol én, mint ács dolgoztam. Ott voltam 1919 november - szeptemberig, amíg az első hó le nem esett. Onnan azután visszamentünk Irkuckba. Irkuckban munkára helyezkedtünk el, én fűtő voltam, mosogató, szóval ilyen tevékenységeket fejtettem ki, de ott már kapcsolatba kerültünk az ott

lévő volt vörös-gárdistákkal, magyarokkal, akin keresztül viszont a helyi Bolsevik-pártszervezet is már tudomást szerzett rólunk. Így került sor azután arra, hogy 1919. december közepén, vagy vége felé, karácsony napján, pontosan nem emlékszem, felkelés tört ki a Bolsevik Párt és a baloldali esszerek együttes működése következtében. Ebbe mi már bekapcsolódtunk és itt ezekben a harcokban, fegyveres harcokban én már Inoketyeszkaján a visszavonuló Kappel csapatok ellen, a fegyveres harcokban résztvettem. Attól kezdve én fegyver alatt álltam megint, ismételten Irkuckban.

Elnök : Igen, meddig volt .. ?

Nagy: Én ott azután különböző - később, ahogy a várost tartottuk egészen az ötödik vörös-hadsereg beérkezéséig, amely azt hiszem februárban következett be. Addig tartottuk Kappeléket visszavertük, ott történt Kolcsak letartóztatása és kivégzése Irkuckban. Én a városparancsnokságnál is működtem, a kákcsekinál városparancsnokságnál beosztva, a VCSK-nál, tehát az orosz-országi rendkívüli bizottságnál működtem, ilyen tevékenységbe és azután kerültem, onnan kerültem 20 elején, vagy 20 nem tudom melyik hónapjában pártmunkára. Megalakult Irkuckban a kormányzósági pártszervezet mellett a magyar csoport, elég nagy taglétszámmal, sok száz párt taggal. Ennek a vezetőségében vettem egy darabig részt, később én lettem ennek a titkára. Én Sik Andrásnak, a jelenlegi követnek adtam át azután a - mikor engem onnan elvezényeltek. Az irkucki -

Elnök : Most hova vezényelték ?

Nagy: Pártmunkára. 21 tavaszán vezényeltek engem Moszkvába, a Központi Bizottság, tehát a CSK. rendelkezésére, 28- ad magammal. Ők átadtak engem, azután a többieket is külön-külön, nem tudom ki, hova került ugye, a Komintern rendelkezésére azzal, hogy bennünket haza irányítanak, beosztva különböző hadifogoly transzportokba. Egy ilyen hadifogoly transzporttal kerültem én haza Csut-ra és Csuton keresztül azután szabadultam és kerültem vissza, ott szereltek le, akkor ért véget a magyar hadseregben az én katonai szolgálatom lényegében, 1921. májusában volt azt hiszem.

Elnök : Na most utána milyen tevékenységet fejtett - ?

Nagy: Moszkvában én találkoztam az ottani vezetőkkel, Kun Bélával ugye, akkor Pogány volt még ott Pogánnyal, Rudas ott volt és mások a pártvezetők, akik megfelelő utasításokat adtak. Utasítás az volt, hogy hazajövet nagyon óvatosan, nagyon vigyázva be kell kapcsolódnia a mozgalomba, egyrészt tehát illegális mozgalmat kell - már a szálakat összefogni a hazatérőket kell valahogyan összefogni, másrészt pedig a legális szociáldemokrata párt és szakszervezeti mozgalomban kell résztvenni. Én ehhez tartottam magam és így kezdtem meg a tevékenységemet 1921-ben Kaposváron.

Elnök : Kaposváron. Illegális mozgalom volt ott ?

7 oldal.

/1958.VI.9./

Nagy: Illegális mozgalom volt. Sinkovics István, szegény azt hiszem az megőrült ugye, azzal, aki szintén onnan jött haza, akinek tudomására hozták, hogy velem kapcsolatba léphet. Azután Gógös Ignáccal, aki később ugye meghalt börtönből szabadulva, Vörös, de más elvtársak is.

Elnök: Igen, szóval volt egy illegális mozgalom -

Nagy: Egy kis csoport volt, amely lényegében a legális tevékenység területén olyan munkát -

Elnök: Összehangolták a legális és illegális tevékenységet. Ez az illegális csoport rendőrkézre is került?

Nagy: Nem, akkor semmiféle ilyen nem volt. Később a Vági-féle mozgalommal kapcsolatban ugye, ütötték szét köztünk, amikor engem, a többit nem.

Elnök: Szóval először lényegében egy illegális csoport létezett, amely főként legális tevékenységet folytatott, azután a Vági-csoport megalakulása után, ez a csoport természetesen bement a Vági-csoportba.

Nagy: A Vági-csoportnak lettünk -

Elnök: És a Vági-pártnak lettek az aktívái.

Nagy: Igen és mint a Vági-csoport helyi szervezete is létesítettünk, sikerült legalizálva, már olyan értelemben, hogy a rendőrség - később persze -

Elnök: Először legálisan működött, később pedig a Vági-pártot, mint olyat -

Nagy: Üldözöbe vették és, mikor a Szántó-féle, a Szántó-Vági féle per volt, akkor magyar nyelvi letartóztatások voltak ország-szerte a Vági-féle mozgalomba, ekkor tartóztatottak le engem is februárban, februártól-májusig itt ültem ugyanebben a börtönben, azután a Markó-ba kerültem, majd a Toloncházba és onnan kerültem vissza Kaposvárra rendőri felügyelet alá.

Elnök: Na most utána még, utána még - ?

Nagy: Utána én már nem igen tudtam illegális tevékenységet, nem volt tanácsos kifejteni. A párt akkori illegális szerveivel - felvették velem a kapcsolatot Szántó Béla, aki azt az utasítást adta, hogy el kell hagynom az ország területét. Szántó Béla utasítására, Pomthorni József, aki most a Központi Vezetőség tagja, annak a segítségével, Salgótarjánnál átléptem a magyar-cseh határt, azután az ő közvetítésükkel és kapcsolatukkal Pozsonynál átmentem Ausztriába. Ott találkoztam azután Kun Bélával, Lukácsal, Révaival és ott engem hát először kialakítani mégis, a képzettséget egy kicsit jobban alátámasztani volt a feladat, a párt egész tevékenységének a megismerése, azután pedig a KÜB. a Külföldi Bizottság részéről voltam Magyarországon három ízben, ha jól emlékszem. Lukács Györggyel voltam itt Budapesten, ő, akivel itt is Budapesten is állandóan kapcsolatunk volt, ketten képviseltük a Külföldi Bizottságot, azután Révai Józseffel voltam itt lenn és a Müller Ernő, aki kinn halt meg Moszkvában, ugye, ő velem voltam. Szántó Bélával is volt itt Budapesten kapcsolat.

Elnök : Ez meddig tartott ?

Nagy: Ez 29 decemberéig. Akkor kaptam az utasítást, hogy el kell hagyni az országot, mert csak három hónapra tartózkodott az ember az országban, utána kiment külföldre, akkor is már lejárt az időm, el kellett hagynom az országot. Utasításra kimentem Bécsbe, ott kaptam meg a további utasítást, hogy ki kell utaznom a párt II. kongresszusára, amely a Szovjetunióban, Abligovkán, Moszkvától délre volt. Ezen részt vettem a pártkongresszuson, mint küldött és mint a falusi osztály - tudniillik én a falusi munka irányításával foglalkoztam egész idő alatt, amikor illegálisan itt Budapesten jártam, vagy külföldről is cikkeimben is, egyéb tevékenységemben.

Elnök: Utána, a II. kongresszus után milyen tevékenységet - ?

Nagy: A II. kongresszuson ott igen heves harcok zajlottak le a Sas és Kun-frakció, lényegében a Landler és a Kun-frakció emberei között. Én egyik frakcióhoz sem tartoztam politikailag, na de engem a Kun-frakcióhoz tartozónak tekintettek tekintettel a Kunnal való személyes kapcsolatomra. Sasék egy határozatot hoztak, amelynek értelmében gengem és Lukács Györgyöt, egyiket az egyik Landler, másikat a Kun-frakció részéről, nem küldenek vissza Magyarország-i munkára, nekem felajánlották, hogy menjek Franciaországba, hagyjam el az - tekintettel arra, hogy franciául hát akkor sokkal jobban beszéltem, mint most, tehát a nyelvet bírtam, menjek Franciaországba, az ottani magyarok szervezésének a vezetésére. Én kértem, és ebbe bele is egyeztek, hogy maradhassak Moszkvába, tekintettel arra, hogy engem ott ismertek én ott hadifogságban voltam, elvtárs ismerőseim vannak párt és más vonalon. Ebbe bele is egyeztek. Ott maradtam és elkezdtem dolgozni a Nemzetközi Agrár Intézetben, ahol 6 évig -

Elnök : Tudományos munkát folytatott -

Nagy: Tudományos munkán, de közvetlen magyar agrár problémákkal foglalkoztam.

Elnök : Igen, mint már előbb mondotta, már előbb elkezdett agrár kérdésekkel foglalkozni és a párton belül hát az agrár kérdések voltak, hát a speciális -

Nagy: Igen, igen. Ott azután 6 évig -

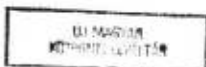
Elnök : Ott azután 6 évig ezzel foglalkozott.

Nagy: Számos cikket írtam, több nyelven megjelentek, oroszra is megjelentek tőlem. Ugyanakkor, ugyanabban az időben a moszkvai Lenin Intézet, Lenin-iskola, tévedtem, nem intézet, iskola magyar osztályának a vezetője is voltam. Ott igen súlyos bajok voltak a hazai frakció tevékenység miatt és nekem kellett likvidálni ott ennek a következményeit, egyidejűleg tehát mind a két funkciót betöltöttem.

Elnök : Ez folyt kb. meddig ?

Nagy: '36, vagy '37-ig.

Elnök: Igen.

Nagy: Akkor onnan átkerültem a Szovjetunió központi statisztikai hivatalába, nemzetközi osztályára, agrár kérdések területére, ahol az amerikai és a német mezőgazdaság problémáival foglalkoztam, összehasonlító munkát végeztem a Szovjetunió mezőgazdaságával. Onnan, ugyanebben az időben a - tagja voltam az "Uj Hang" - amely Moszkvában megjelent - szerkesztő bizottságának és majd minden számában tanulmányokat irtam agrár természetű kérdésekről.

Elnök: Igen. Ez lényegében a II. világháborúig ilyen tudományos-

Nagy: Nem, a II. világháborút megelőzőleg, tehát 38 - 39, vagy 39 nem tudom mikor, a Központi Bizottság, a Central, annak a numertarturájába/?/ tartoztam, engem a moszkvai rádió magyar osztályára szerkesztőnek vezényelt. Én tehát a világháború kitörésekor a moszkvai rádió magyar osztályának a szerkesztője voltam. Azért, hogy pont a háború kitörésének napján én voltam az ügyeletes szerkesztő, mikor Molotov hajnalban -

Elnök: Igen.

Nagy: Onnan vonultam én be a Vörös-Hadseregbe rögtön, önként jelentkeztem, rögtön a hitleri támadás napján és pár nap múlva a Dinamo-sport telepen történt felülvizsgálat után, engem, tehát a hadseregbe soroztak és az NKVD különleges feladatokkal megbízott osztályába osztottak be. Itt voltam felöltözve, katona ugye, és ott kaptam kiképzést Moszkvától nem messze Mitisi-be. Onnan engem azután kiválasztottak és átvezényeltek - én nem tudom pontosan az időpontokat megmondani - a fővezérkar, a generalstab egy bizonyos osztályára, a II. osztályára, amely a front mögötti, tehát az ellenséges front mögötti tevékenységet folytatja, diverziós stb. tevékenység. Ilyen irányú kiképzést nyertem ott, később én magam ilyen irányú kiképzést folytattam. Amikor a ~~káosz~~ német támadás Moszkva ellen folyt, én ezzel a részleggel voltam, Mülnich is ott volt, mások voltak ott, a Moszkvától nyugatra, úgy hogy onnan úgy kellett Moszkvába vissza mennünk. - Onnan Kujbisevbe kerültem ugyanezzel, mert a kormány átment Kujbisevbe és a fővezérkarnak ez az osztálya szintén oda került. Én is oda kerültem velük együtt.

Elnök: A rádióhoz mikor került vissza újra ?

Nagy: Na most, innen azután ugyancsak az előbbi utasítására, 42-ben, tehát kb. ~~ix~~ több mint 1 évig voltam én ezen a munkán, mint katona, vezényeltek vissza a rádióhoz, a magyar osztályra, de azzal a különleges megbizatással, hogy tekintettel arra, hogy a német támadás a Kaukázus elszigetelését, elzárását fenyegeti, le kell utaznom Tibiliszbe, Gruziába. Le is mentünk másodmagammal, más szerkesztőségek vonalán is történte, de a magyar szerkesztőség vonalán másodmagammal, egy gépirónóval, én voltam a szerkesztő, a diktőr, a fordító minden, lementünk és Gruziában, Tibiliszben szerveztem a magyar rádió adásokat 43 közepéig, 43 júniusáig kb. naponként 7-8 adást, szünet nélkül. Utána kaptam Rákositól, a Komintern megbízásából azt a feladatot, hogy menjek vissza és a CK-n keresztül vissza is vezényeltek Moszkvába. Miután a a családot

Kujbisevbe, Kujbisev mellől kitelepítették Tomszkba, Szibériába, majd Kujbisevbe és onnan visszahívták Moszkvába, Rákosi közölte velem, hogy az illegális Kossuth-rádiónál kell szerkesztői minőségben dolgoznom. Ott dolgoztam szerkesztői minőségben 1943 végéig, vagy 44 januárjáig Révai betegségéig. Révai volt a főszerkesztő, én voltam mellette a szerkesztő.

Elnök: Utána ?

Nagy: Miután Révai megbetegedett, én lettem az illegális kwx Kossuth-rádió főszerkesztője 1944 októberéig, amíg sorra nem került a Magyarországra való visszajövet.

Elnök: Igen. Akkor megérkezett Révaival és Gerővel együtt Szegedre ? Nem ?

Nagy: Igen. Arra szeretnék azért rámutatni, hogy már ott hozzá kezdtünk a magyarországi teendők kidolgozásához a Központi Vezetőség külföldi részlege, Rákosival, Gerő, Farkas, Révai részvételével. Én ráam az agrár feladatok jutottak és ott én kidolgoztam a jövőre agrár reform tervét, amit ott el is fogadtak és ez volt az alapja itthon Magyarországon. Onnan október vége felé, vagy október második felében, négyen jöttünk haza, mint a központi Vezetőség megbízottai. Tehát Gerő, Révai, Farkas és én érkeztünk meg Szegedre. Szegeden azonnal hozzá fogtunk a pártszervezéshez, szakszervezeti szervezéshez és a front mögötti, tehát még akkor Budapest - a Tiszán-tulon volt a főhadiszállás, Duna-Tisza közén és Pesten voltak a harcok, a front mögötti harcok, párt harcok szervezéséhez. Onnan kaptuk -

Elnök: Ott azután elhatározták, hogy nem Szegeden, hanem Debrecenben fogják a pártot megalakítani -

Nagy: Nem, nem kérem, itt igen fontos közbeeső tények vannak, ha szabad elmondanom. Mi bizonyos, igen fontos kérdésekben Malinovszkij-főhadiszállására, mely Ócsódön volt, átmentünk Gerővel, ketten, és ott Malinovszkij-al tárgyalásokat folytattunk. A tárgyalások közben történt Molotov telefonhívása. Molotovval beszéltem telefonon, aki közölte velem, hogy engem és Gerőt Zimonyban, tehát a belgrádi repülőtéren egy külön repülőgép vár, haladéktalanul autón menjünk le, amennyiben ezt a lehetőségek megengedik Zimonyba és onnan Moszkvába. Az okot nem közölte, de előttünk nyilvánvaló volt, hogy itt valószínű a magyarországi helyzettel kapcsolatos további tervünkről lesz szó. Malinovszkijék megszervezték a leutazásunkat és Gerővel, tehát Belgrádon, Bukaresten keresztül Moszkvába érkeztem. Moszkvában, ha szabad tovább folytatni - Moszkvában Molotov fogadott először bennünket, közölte velünk a jövetelünk okát. Ez pedig nem volt más, mint az, hogy a kint lévő hadifogoly tábornokok és vezető személyiség és továbbá azok az emberek, akiket Horthy-ék annak idején fegyverszüneti tárgyalás stb. címén Moszkvába küldtek, elárasztották a szovjet kormányt különböző javaslatokkal, kormány alakításra. Ezekkel az emberekkel kell nekünk tárgyalni, de előzőleg nekünk a szovjet elvtársakkal kell ezeket a kérdéseket tisztázni, mi a véleményük. Mi ebben a kérdésben Molotovval, később Sztálinnal több megbeszélést folytattunk, Gerő és én és ott kialakult a vélemény. Szemben

az addigi gyakorlattal, hogy Nemzeti Bizottságokat hoztak létre a különböző országokban, itt nálunk ideiglenes kormányra és egy bizonyos alkotmányos módszerre vettünk irányt, tehát ideiglenes választásokra, ideiglenes nemzetgyűlés összehívására, ideiglenes kormány alakítására és így tovább. Sztálin helyeslésével és lefolytattuk a megbeszéléseket az ott kinn lévő Dálnoki Miklós Béla, Vörös János, Faragó, gróf Teleki és a többiekkel, javaslatokat tettünk a szovjet elvtársak felé kormányra, különböző variációk voltak és végül, amikor megegyeztünk leültünk ezekkel az emberekkel, kidolgoztuk az alapelveket, amelyeket szintén ismertettünk, amelyekkel ők vita után, huzakodással minden, de később egyetértettek és onnan Moszkvából már vettük, azokkal, akiket a szovjet elvtársak is elfogadtak, mint a kormány tagjait és kijelöltük azokat, akiket Magyarországról akarunk a kormányba bevonni -

8. oldal.

/1958.VI.9./

velem és Gerővel, valamint Fuskinnal, aki itt politikai szerepet töltött be, képviselője lett a Szovjetunióknak, Magyarországra érkeztünk. Azt, hogy a székhely ne Szeged legyen, ahova ellenforradalmi események fűződnek és nagyon rossz színezetet adna a most meginduló forradalmi munkának és a kormánynak, ez a Sztálinnak a javaslata volt, érdekes, ismerte nagyon jól a magyarországi eseményeket. Az, hogy hol legyen, azt mi javasoltuk, Debrecent, amelynek forradalmi hagyományai, 1948. stb. ezt indokoltá tették.

Elnök: Igen. Hát akkor itt megszakítjuk a kihallgatását és egy óra múlva folytatjuk a tárgyalást.

Elnök: Folytatjuk. Kérem most röviden az 1945 utáni életrajzi adatait még kérdezni fogom. 1945 után a földművelésügyi miniszter lett, igen ?

Nagy: Igen.

Elnök: A földreform végrehajtása idején ?

Nagy: Igen. Az ideiglenes kormányban én voltam másodmagammal kommunista, Gábor Józseffel, a hát én rám hárult, hogy ebben a társaságban érvényt szerezsek a párt határozatainak, azt hiszem, hogy eredményesen. A fő feladat a földreform és a mezőgazdasági termelés megindítása.

Elnök: Igen. Utána rövid ideig belügyminiszter volt -

Nagy: Belügyminiszter voltam.

Elnök: Utána a pártközpontban működött ?

Nagy: Utána a pártközpontban a titkárságon dolgoztam.

Elnök: 1948-ban azután a -

Nagy: 1947-ben.

Elnök: 47-ben a mezőgazdasági program, agrár kérdésekben bizonyos nézeteltérések -

Nagy: Nem, nem, bocsánat, 1947-ben én a választások után az összeülő új parlamentnek az elnöke lettem, 1949 közepéig.

Elnök: A parlament elnöke -

Nagy: 1948-49-ben keletkeztek a nézeteltérések.

Elnök: 1948-49-ben keletkeztek bizonyos nézeteltérések -

Nagy: Nézeteltérések, alapvető, döntő kérdésekben, a mezőgazdaság kollektivizálásának kérdésében. .. az álláspontomat, amit annak idején a Központi Vezetőség, előzőleg a Politikai Bizottság megtárgyalt, elvetett, opportunistának bélyegzett engem és a Politikai Bizottságból, illetőleg akkor a Titkárságból kitett.

Elnök: Igen. Akkor lett lényegében egyetemi tanár ?

Nagy: Akkor tértem át az egyetemi munkára. Én már egyetemi ~~tanár~~ munkával foglalkoztam 1947 óta.

Elnök: Igen, de akkor főfoglalkozása -

Nagy: Főfoglalkozásom az egyetemi tanárság lett.

Elnök: Igen, és e-ként működött 1953 júliusáig, lényegében.

8. oldal.

/1958.VI.9./

Nagy: Nem kérem szépen, már bocsánat, hogy ellent kell mondanom, tudniillik azután, hogy engem a Politikai Bizottságból kirekesztettek és az egyetemre kerültem, egy évre rá a pártközpontba behívtak munkára, és ott az adminisztratív osztályt vezettem. 1951 végén élelmezési miniszterré neveztek ki és mint élelmezésminiszter működtem egy darabig, amikor az Élelmezésügyi Minisztérium átszerveződött, akkor én begyűjtési miniszter lettem és a Begyűjtési Minisztérium élén álltam 1952-ig. 1952 - pontosan a dátumra nem emlékszem melyik hónapjában - miniszterelnök helyettes lettem, amikor is az agrár területet kellett nekem miniszterelnök helyettesi minőségben átfognom.

Elnök: Na most 1953 júniusában viszont miniszterelnök lett,

Nagy: 1953 júniusában a Központi Vezetőség jelölt miniszterelnöknek és július 4-én lettem miniszterelnök, a Magyar Népköztársaság miniszterelnöke.

Elnök: A minisztertanács elnöke. Mint ilyen működött 1955 -

Nagy: 1955. ápr. 18-áig hivatalosan, ténylegesen február 1-ig, a betegségemig, amikor -

Elnök: Igen, 1955 februárjában beteg lett, ezt megelőzően már 1954 októberétől kezdve bizonyos nézeteltérések voltak a párt Politikai Bizottságon belül.

Nagy: Nem onnan, 1953 júniusától kezdődtek lényegében ugye ezek a nézeteltérések -

Elnök: De 1954 októberében éleződtek ki a Szabad Népek az a bizonyos cikkével kapcsolatban.

Nagy: Amely kiéleződött a Központi Vezetőség tüzében, amikor az ellenállással szemben, amely a júniusi határozat végrehajtása kapcsán megnyilatkozott, én nagyon felléptem. Utána éleződtek ki az ellentétek, amelyek 1955 márciusi Központi Vezetőség-i, majd az áprilisi határozathoz vezettek.

Elnök: Az áprilisi határozatban önt kizárták a pártból?

Nagy: Nem, az áprilisi határozat az .. minden funkciótól, visszahívtak a Politikai Bizottságból és a Központi Vezetőségből, kizárásomra nem került sor, akkor az volt a határozat, hogy 1955 -, hogy felgyógyulásom után, 1955 végére volt ez várható, szeptemberében, az ügyemet újra előveszik, addigra készüljek fel és akkor az ügyem tárgyalás alá kerül. Erre azonban nem került sor.

Elnök: Nem került sor, ellenben 55 végén -

Nagy: 1955 december 5-én mindenféle előzetes tárgyalás nélkül a-nélkül, hogy akár PB. vagy a KV. tárgyalta volna, a Központi Ellenőrző Bizottság kizárt a pártból.

Elnök: Igen. Na most kérem szépen, ezt követően azt ön nem vitatja, hogy bizonyos, hát pártból kizárt személyek, olyan személyek, akik sértve érezték magukat a párt iránt, olyan személyek hát gyülekeztek ön körül?

Nagy: Én ezt talán így nem mondanám, mert igaz az, hogy engem annak idején, betegségem után, tehát február 1-e után, főképpen amikor már lábadozó voltam, elég számosan felkerestek én senkit nem hívtam, mint ahogy itt a tárgyalás során is kiderült, mindenki maga kérte, hogy fogadjam, szeretnék velem megismerkedni, ugye hát azelőtt nem is ismertem, beszélgettem stb. Felkerestek azok is, akik-et

azelőtt ismertem, akik a börtönből azabadultak ki az 53 junius utáni új szakasz politikája eredményeképpen.

Elnök: Na most, az sem vitás, hogy ezek a személyek, akik így nem hívásra, de felkeresték és maga körül csoportosultak, ezek a személyek hát különböző szervezetekben, Irószövetség, Újságíró Szövetség, Petőfi-kör, a párt problémáit a párt belső kérdéseit kivitték.

Nagy: Erre nem tudok, mit válaszolni.

Elnök: Pártonkívüli tömegek elé.

Nagy: Erre nem tudok válaszolni. Hát pártonkívüli tömegek felé -

Elnök: Hát a Petőfi-kör az nem párt fórum volt, vagy igen?

Nagy: Nem. Bár a párt jóváhagyásával működött, de lényegében nem párt szerv volt.

Elnök: Semmiképpen nem lehet párt szervnek mondani és akkor mikor ezek a személyek a párt belső problémáit a Petőfi-kör elé vitték, akkor nyilvánvalóan a párt belső problémáinak a pártonkívüliek felé viteléről volt szó, nem?

Nagy: Azt hiszem, hogy a párt problémáinak a párt keretein kívül való viteléről - bár ez nem mindenhol volt így, mert voltak olyan szervek, ahol ténylegesen csak párttagok voltak.

Elnök: Ugyanigy az u.n. írói memorandum, amelyet a Harasziéék fogalmaztak, Harasziééktől indult ki és ami végül az Irodalmi Újságban napvilágot látott, az is részben a párt belső problémáinak a kivitele volt a pártonkívüliek elé, nem?

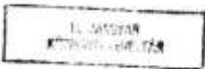
Nagy: Ebben kénytelen vagyok ellentmondani, tudniillik a párt határozata, amely az írói memorandum ügyében megszületett, tudtommal, ahogy én ismerem, az leszögezte, hogy az írói memorandum tartalma, lényege, az ott felvetett problémák, a sérelemek felvetése helyes, a módszert kifogásolták, hogy ezt a kérdést, ahogyan ezt a kérdést felvetették.

Elnök: Hát itt is a módszerről van szó, mert én nem nyilatkoztam arról, hogy azok a kérdések helyesek-e, arról van szó, hogy a memorandum, mint ilyen az, hogy hogyan működnek a Központi Vezetőség egyes osztályai, ezt az Irodalmi Újságban, tárgyalta, nem? Pld. mikor a memorandum megjelent az Irodalmi Újságban is. Pártonkívüliek előtt tárgyalták, pártonkívüliekkel együtt memorandumot írtak alá ebben a kérdésben, nem?

Nagy: Pártonkívüliek is voltak azt hiszem, én nem ismerem az aláírókat, de feltételezem, hogy ott nemcsak párttagok írták alá, hanem pártonkívüliek is.

Elnök: Szóval azt leszögezhetjük ezek szerint, ha jól értetem, hogy a maga álláspontja szerint is, azok a személyek, akik maga köré csoportosultak, pártonkívültre vettek párt problémákat. Igen?

Nagy: De engedje meg elnök ur, hogy én itt leszögezzem, hogy ennek - ezeknek a személyeknek a velem való kapcsolatához, hát nem tudom, hogy milyen köze van. Azért vitték-e, oda, mert velem kapcsolatban voltak, azért vitték-e oda, mert velem erről tárgyaltak, vagy pedig ezeket a problémákat tőlem függetlenül is oda vitték, vagy oda vitték volna. Ez itt egy lényeges kérdés.

Elnök: Lényeges kérdés, kétségtelen. Donáth önnel említést tett-e arról, Donáth Ferenc, 1956 júniusában, hogy a párt Központi Vezetőségének a titkárságán, névszerint Gerő Ernő figyelmeztette őt és önt, hogy lassanként az ellenforradalmároknak a zászlajává válik ?

Nagy: Nem tudok róla, most hallom. Sem Donáth nem szólt erről, sem Gerő. Pedig Gerővel beszéltem, nem is egyszer.

Elnök: Kérem, figyelmeztette-e önt más, figyelmeztették önt más személyek, pontosan a Központi Vezetőség részéről, akik kinn voltak, hogyha ezek a dolgok így mennek tovább párt belső kérdéseinek a kivitele stb. akkor mindenki, aki a rendszerrel nem ért egyet, az önt tekinti zászlójának ?

Nagy: Nem, így a kérdést velem kapcsolatban fel nem vetették. En a Központi Vezetőség részéről a juliusi központi vezetőségi ülés idején beszéltem Nógrádival és még egy elvtárs volt, akivel beszélgettem, miután a Központi Vezetőség határozatot hozott, hogy velem vegyék fel a kapcsolatot és a pártba való visszaállításom kérdése merült fel. De ezt a kérdést így nem vetették fel.

Elnök: Nem említették, de most persze .. -

Nagy: A figyelmemet arra hívták fel, hogy lehetőleg nézzek körül magam körül és reakciós elemekkel hát ne tartsak kapcsolatot, ne engedjem magam körül őket. De, mikor felvetettem a kérdést, hát, hogy kik ezek, mert én körülöttem párttagok vannak, párttagokon kívül én nála senki meg nem fordul, senkivel kapcsolatom nincs, hát mondják meg, hogy ezek közül, ki az ? Egyetlen egy nevét nem említették.

Elnök: Szóval nem az volt ennek a lényege, ennek a figyelmeztetésnek, amit én mondtam, hogy az a mód, ahogy maga körül az emberek a párt problémáit demagóg módon és egyéb módszerekkel kiviszi pártonkívüli tömegek elé, az a mód a reakciót maga köré tömöríti, a reakció zászlajává válik. Nem ez volt a lényege ennek a figyelmeztetésnek ?

Nagy: Nem, nem, nem, hát akkor arról még szó se volt. Akkor volt szó a pártba való visszavételemről.

Elnök: Igen, ezzel kapcsolatban figyelmeztették erre nem ?

Nagy: Dehát, ha ilyen jelenségek lettek volna, hogy az a veszély merül fel, vagy az a veszély áll fenn, hogy én a reakció zászlaja lehetek, hát akkor azt hiszem, hogy a pártba való visszavételemet nem vetik fel.

Elnök: Hát amennyiben nem igéri meg, hogy ezt a magatartását megváltoztatja, nem ? De elképzelhető az is, hogy megígéri, hogy megváltoztatja a magatartását és ezzel kapcsolatban merül fel a visszavétele. - Most gyérünk tovább. Haraszi Sándorral beszélt-e ugyan erről a témáról, hát arról, hogy nem jól mennek a dolgok, pártonkívüliek felé a demagóg, az a mód, ahogy felvetik belső problémáit az lökést ad a reakciós elemeknek és úgy mutatja, hogy magában bizhatnak ?

Nagy: Nem így.

Elnök: Hát hogyan ?

Nagy: A kérdés a következőképpen merült fel, nem is egyszer beszélgetés hasonló témákról folyt, a lényege ezeknek az volt, hogy a párt problémái, amelyek a párt előtt állnak, ezek a problémák a párt belső kérdései nyilvánvalóan, az az eszmei politikai harc, amit az ellenzék - így kell neveznem, mert kialakult egy ellenzék, amiről az MSZMP határozata is beszél, Kádár is beszél, engem Nagy Imre-Losonczi szárnynak minősít ebben az ellenzékben, de ő magát az ellenzékkel azonosítja és annak a pozitív szerepéről beszél egész 1956 nem tudom én melyik hónapjáig ugye - ez a párt ellenzék, ez a párt ügye és másoké nem másoké. Tehát én ilyen értelemben beszéltem, én nem vagyok hajlandó senkivel semmivel, semmiféle, sem más pártokkal, sem pártok képviselőjével, vagy embereivel párt ügyekről tárgyalni és ellenzéki mozgalmat kiszélesíteni olyan értelemben, hogy az tul meg már a párt ellenzék keretein. Erről volt szó és nem másról.

Elnök: Hát akkor ön megszakította a kapcsolatot Losonczival és Haraszttal mikor ők a volt, az MDP-ben nem tartozó volt szociáldemokratákkal felvették a kapcsolatot ?

Nagy: Nem szakítottam meg, ellenben -

Elnök: .. ellene ?

Nagy: Én nem helyeztem és megmondtam a véleményemet ezzel kapcsolatban amikor javaslatokat tettek, hogy én Justussal, más szociáldemokratákkal lépjek kapcsolatba, nem léptem. Egyetlen eggyel kapcsolatba nem léptem éppen ennél az indoknál fogva.

Elnök: De a csoportja lépett, erről tud ? Hát a Losonczi, Haraszti, Kéthly Annával érintkezett.

Nagy: Én tagadom azt, hogy itt az én csoportomról legyen szó, erről majd én külön szeretnék beszélni, erről az u.n. csoportról, hogy létezett ez a csoport, vagy hogy nem létezett, ugye, de hogy mások mit csináltak azt én nem a magam tevékenységének tudom és remélem, hogy a bíróság sem a-szerint bírálja el. Különösen akkor nem, hogyha én az ilyen tevékenységgel nem értettem egyet és magam ilyen tevékenységet nem folytattam.

Elnök: Szóval hát ön tudott arról, hogy Haraszti és Losonczi a Kéthly Annával felvette a Hatvány Lajos lakásán a kapcsolatot ?

Nagy: Előzőleg nem tudtam, velem erről nem beszéltek, a kérdés fel nem merült, utólag én nem tudom, hogy mennyi idő múlva, mert nem tudom mikor történt meg ez a beszélgetés, Haraszti velem ezt közölte. Akkor történt ez, én nem helyeztem és én azokat a javaslatokat, hogy én másokkal lépjek kapcsolatba, egyáltalán nem hajtottam végre, én nem léptem senkivel kapcsolatba, így a vizsgálat sem -

Elnök: Ön a vallomásában részletesen beszél arról, hogy Gimes, Lőcsei, Fazekas felvetették az illegális szerv, egy illegális szerv létrehozását, lehetséges az, ezt a kérdést felvetni, hogy hozzanak létre egy ilyen illegális bizottságot, akkor is, hogyha nem lett volna valamilyen összehozandóság a csoportnak ?

Nagy: Hát kérem szépen, ahogy ők a kérdést felvetették, ők azt mondták, hogy a párt ellenzék eszmei, csak a párt ellenzék eszmei, politikai harcáról volt szó. Ugye ennek az összefogása, a nézetek kicserélése, egyesítése stb. céljából, jó lenne valami szervnek a létrehozása. Ez ellen léptem én fela legelősebben -

Elnök: De a párt ellenzéknek nem lehetett, mert hisz^a párt ellenzékbe olyan is tartozott, akihez semmilyen kapcsolatuk maguknak nem volt?

Nagy: A párt ellenzék az egy rendkívül széles tömeg -

Elnök: Mindenki, aki nem értett mindenben egyet a párt Központi Vezetőségének az irányvonalával. Itt viszont volt egy csoport, voltak bizonyos személyek, akik az ön személye köré csoportosultak és, akiknek mindegyiküknek jellegzetes vonásuk volt az, hogy bizonyos demagóg módon kivittek pártönkivülre a párt belső ügyeit. Ezeknek az embereknek az összefogására Gimes javaslatot tett, hogy hozzanak létre egy illegális -

Nagy: Nem kérem szépen, ezeknek az embereknek az összefogására Gimes javaslatot nem tett, ezt én kérvénytelen vagyok leszögezni, mert Gimes semmiféle közelebbi meghatározást márciuknak összefogására stb. nem tett, ezt tehát én nem támasztom alá. Ellenben a párt ellenzékre vonatkozólag meg kell jegyezni, hogy a párt ellenzék az egy igen széles tömeget átfogó valami volt, amelynek az elvi alapja, ugyancsak a párt politikája volt, mégpedig a juniusi határozat. Szóval a párt ellenzék nem lehet úgy nézni, mint amely a párt politikájával szemben állt, nem állt szemben. A szerencsétlenség az volt, hogy a párt politikájában egy ilyen kettősség volt. Volt a juniusi határozat, amit a párt elfogadott a maga politikai platformjának és azt hangzotatta, hogy ma is azon az állásponton áll és volt a márciusi határozat. A kettő persze tűz és víz és nem lehet összeegyeztetni, vagy az egyik, vagy a másik. Ez a kettősség volt az, ami megzavarta a párt egységét és igen széles ellenzéki mozgalmat hozott létre. Az ellenzék tehát a juniusi platformon kívánta folytatni a párt politikáját, szemben a márciusi párthatározattal, amellyel nem értett egyet. Ennek az összefogására, valamiféle illegális szervre, senki semmiféle javaslatot nem tett.

Elnök: Senki semmilyen javaslatot nem tett?

Nagy: Nem. Amit Gimes javasolt az nem az, mondjuk egy ilyen ellenzéki mozgalom, szerves összefogására irányuló javaslat volt.

Elnök: Nem, hanem ennek a szűkebb mozgalomnak az összefogására.

Nagy: Nem, az, hogy nem volt egyáltalán semmiféle egyetértés a kérdések elbírálásába. Nem ismerték sokan, én ismertem, mások nem ismerték a juniusi határozatot. Szóval itt egy ilyen eszmei zür-zavar volt, ennek a tisztázása volt, ahogy én értettem, javaslatot tettek, de amitől egy percen belül, amikor én kifejtettem a nézetemet előálltak, és nem is lett belőle semmi.

Elnök: Kérem az, hogy ilyen demagóg módon a párt belső problémáit, különböző pártonkívüli tömegek elé, pld. Petőfi-körben hát több ezres tömegek elé, kivitték, azt ön, annak ön semmilyen jelentőséget a később bevkövetkezett eseményekben, nem lát ?

Nagy: Kérem szépen a következőket: Annak idején elnök ur ismeri nagyon jól, a pártnak 1945-től kezdve voltak vita forumai, ilyen estélyeket rendeztek, illetve akadémiának, vagy minek nevezték, ahol különböző problémákat, a párt előtt álló, vagy más kérdéseket előadók adtak elő, hozzászólások voltak és így tovább. Tehát ilyen vita fórumok voltak, ilyen volt maga később a Forum-klubb is, ahol pártonkívüli tömegeket, bárki mehetett és ott ezeket a kérdéseket előadókkal tárgyalták. A Petőfi-kör az én véleményem szerint, különösen abban a szakaszban, amikor a pártnál, tehát a párt politikájában ez a kettősség nyilvánult meg és a párttagság körében tisztázatlan problémák voltak, ugye, igen hasznos szolgálatot tett sok tekintetben a Petőfi-kör munkája. A történelmi vita szerintem nagyon hasznos volt, pedig ott elvi kérdések voltak, a marxizmus-leninizmus kérdései, amelyek a párt kérdései. A történelmi vita, filozófiai vita, agrár vita, azután régi párttagok találkozója az új értelmiséggel, természeti kincseink kihasználása és nem tudom én milyen közgazdasági vita -

Elnök: A kert-Magyarországról szóló vita, ott az nem valami pozitív volt.

Nagy: Nahát én nem értékelem külön-külön valamennyit, de igen komoly pozitív viták voltak, amelyek - én kettőnek láttam az anyagát, a többiét nem csak hallásból ismerem, mindenesetre én pozitívnak értékeltem. Az egyetlen vita a Petőfikörben, amely szerintem is elfajult, amely már túl ment azokon a kereteken, amelyet egy ilyen vita fórumon, mint a Petőfi-kör is volt tartani kellett volna, ez a sajtó-vita volt.

Elnök: Hát a kert-Magyarországról szóló vita is a maga melletti tüntetéssé fajult.

Nagy: azt nem is tudom, most hallom, hogy mellettem tüntettek.

Elnök: Na jó, szóval maga lényegében egy kivételével a Petőfikört pozitívan értékeli ? És nem akként, minthogy azon -

~~1~~ 2

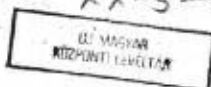
69-121

53P

Tárgyalási jegyzőkönyv
(magnoszalagról)

2. dosszié

XX-5-h-2.dosszié-1958 (2701.)

9. oldal

/1958 VI.9/

Elnök: folyamatosan, és egyre inkább a Párt belső ügyeinek demagóg és rosszindulatú kivitelével és minden pozitívumnak az elhallgatásával, a negatív vonásoknak a rendkívüli kiélezésével, Párt ellen izgattak.

Nagy: En ezt így nem tudom.

Elnök: Majdnem minden Petőfi Köri ülésnek ez volt a jellegzetessége.

Nagy: En ezt így nem tudom elfogadni.

Elnök: Hát akkor tessék..

Nagy: Az én véleményem a Petőfi Körrel kapcsolatban némiképpen más. És a Petőfi Kör tevékenységét én következményeinek látom, annak a politikának, amely márciusban lényegében a régi, június előtti politikához való visszatérést jelentette. Ebből fakadt.

Ma lehetnek persze, amit én nem ismerek, ugye igen komoly negatívumai, de azt, hogy a Párt égisze alatt ment, Párt vezetés belefolyt a Petőfi Kör működésébe az bizonyos. Az bizonyos. En nem tudom aztán a Disz.-nek/??/ milyen szerepe volt, mert nem ismerem pontosan a működését.

Elnök: Térjünk át az október 23-iki megbeszélésre, ott a szempontból, a Lossoncy lakásán. Ott a Lossoncy lakásán nyilvánvalóan hát nem formális ülésen, és nyilván nem formális szavazatokkal határozatként, de megállapodtak-e valamilyen?

Nagy: határozat nem született, ugye és nem is

Elnök: Mondom nem azt kérdeztem, hogy formális szavazatokkal, formális határozatban, de volt-e valami megállapodás a végén?

Nagy: En velem nem. En ellene voltam a - milyen kérdések merültek fel, a tüntetés kérdése. Ellene foglaltam állást. Közismert ugye a tanu! vallomásból.

A másik, hogy javaslatot tesznek a Párt vezetés kiegészítésére és ottan

Elnök: Igen, és ottan neveket is mondtak. Föl is irták a neveket?

Nagy: neveket is satöbbi. Ott a - azt én nem tudom. Azt hiszem, hogy fölirták

Elnök: Följegyezték

Nagy: valami följegyzés van

Elnök: Följegyzést készítettek.

Nagy: En nem tudom, hogy akkor ott készítették, vagy utána állították össze, de mindenesetre a vizsgálat során, ezek a nevek szerepeltek, tehát valami listának kellett lenni. Ebben a kérdésben az álláspontom megint nem volt azonos a többiek álláspontjával. Mert az enyim az volt, hogy énnekem csak az a véleményem, hogy munkásokkal, üzemi munkásokkal kell jobban megerősíteni a Központi Vezetőséget. De ellene voltam mindenféle ilyen személyi, külön személyi javaslatoknak. Ellene voltam.

Elnök: Tehát akkor Ön ellene volt annak, hogy Szilágyi József, Schullatz/??/ Vásárhelyi, Kardos, Tanczos, ... / Szir, Ujhelyi

Nagy: Igen ellene voltam annak

Elnök: Azután Novobáczky, Fekete Sándor,

Nagy - ugy van -

Elnök: Gimes, Háy..Gyula, Erdei, Jánosi. Hát ezek nem éppen a munkásság képviselői, akik ott felsorolva ..

Nagy: Hát azért volt az én javaslatom az, hogy én ellene vagyok annak, hogy itten ilyen személyi javaslatokat tegyenek. Én ezt ott megmondtam. Ellenben üzemi munkásokat kell javasolni. Később a Központi Vezetőség ezt meg is tette. És úgy tudom, hogy egy sereg üzemi munkást vonta be a Központi Vezetőségbe. De annak, hogy így névszerint felsorolva javaslatokat tenni, én ellene voltam. Hogy mennyire ellene voltam, bizonyítja az, hogy én ezeket a javaslatokat sehol nem is képviseltem. Egyáltalán nem is tettem szóvá.

Elnök: Tehát csak a többiek állapodtak meg ebben, ezek szerint?

Nagy: Én nem tudom aztán, hogy ez ez megállapodás volt-e, szétfolyó volt az egész beszélgetés, úgye, hogy aztán ez megállapodás volt-e, én azt hiszem, hogy nem volt ilyen megállapodás. Főképpen, főképpen azt hiszem arra ment ki az egész, hogy én képviseljem ezt. Én nem képviseltem ezt. Később Lossonczy meg is állapította szemrehányásképpen, hogy én nem képviselem a a

Elnök: Mikor állapította meg?

Nagy: Jegyzőkönyvi, én olvastam a jegyzőkönyvi..

Elnök: Tessék, igen, tessék nyilatkozni -

Nagy: Kérem?

Elnök: Tessék nyilatkozni, hogy mikor tett Önnek szemrehányást a Lossonczy, azért mert nem, mert nem tartotta magát ehhez.

Nagy: Azt mondom, elnök ur, hogy jegyzőkönyvben, a Lossonczy jegyzőkönyvében olvastam, ahol ő ezt az álláspontját szögezte le, hogy ez hát a részemről ugye...

Elnök: Lossonczy, akkor mikor Önnek átadta a lemondó, a XV tagságról való lemondó nyilatkozatát

Nagy: Igen

Elnök: Nem tett szemrehányást?

Nagy: Ott szemrehányást tett azért,

Elnök: de szemrehányást tett Önnek?

Nagy: Hogyne, nem ért.., mert én kifejeztem azt, hogy nem értek egyet, sem a fellépésükkel, sem pedig azokkal az elvekkel, amelyeket képviseltek.

Elnök: Tehát akkor szemrehányást tett Önnek, hogy miért

Nagy: Igen, ő azt mondta, hogy

Elnök: nem képviseli azt amiben megállapodtak?

Nagy: Nem. Ilyen formában nem.

Elnök: Hanem?

Nagy: Hanem ezt tette szóvá, hogy én nem értek egyet az ő magatartásával és azzal a platformmal, amit Ők ott képviseltek. Erről volt szó. Ennek ellenére én átadtam Kádárnak, mert arra kért, hogy adjam át. De ott a helyszínen rögtön kijelentettem, hogy én nem helyeslem ezt. Ők méltatlankodott.

Elnök: .. méltatlankodott e miatt.

Nagy: Nem egy ízben máskor is. Később jegyzőkönyvben olvastam, ahol kijelentette, beismerte, leszögezte, valahol

Nagy: meg kell lenni a jegyzőkönyvébe, hogy Nagy Imrének igazsa volt. Én képviseltem a helyes álláspontot. B - Ők elakartak engem téríteni az én helyes álláspontomtól.

Elnök: Ön ismeri, az iratoknál elfekszik Lossonchy Gézának egy feljegyzése, nyolcas számú feljegyzése, amelyet a ma-ban, készített annak idején erről az október 23-iki megbeszélésről. Nem ismeri ezt a feljegyzést?

/rövid ideig csend van/

Ön ismeri Lossonczynak az irását?

Nagy: Nem, nem.

Elnök: Nem ismeri?

Nagy: Nem tudom, hogy hol kell ezt nekem olvasni. Az elejétől? Az október 23-iki

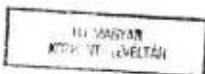
Elnök: Majd én ismertetem, az gyorsabban megy.

Ez a feljegyzés, amelyik a nyomozati .. 11. kötetének 481. oldalán, illetve csomójában van és amelyre, amelynek hátlapján Lossonchy azt írja, hogy a feljegyzéseket, 24. oldal lap oldalt a belügyi szervek 1957 április 11-én lefoglaltak. 1957 április 11. Lossonczy Gézáé. Majd Lossonczy aláírásával az a feljegyzés van a hátlapon, hogy elismerem, hogy a feljegyzés mely mely két lap oldalból áll, az én tulajdonom. Tehát feljegyzés... készítettem, tárgya a /külön megjegyzé/ : Nem lehet elolvasni, mert havan fűzte

/folytatja/ : .. beszélés lakásomban néhány politikai barátommal 1957 június 25-én. Ez a feljegyzés.. VIII-as számú amely arról szól, hogy október 23-án reggel telefonon felhívtam Haraszti Sándort, Donáth Ferencet, Ujhelyi Szilárdot, Nagy Imrét, Jánossy Ferencet és kértem őket jöjjenek el hozzám lakásomra a helyzet megbeszélésére. Pél 11 körül valamennyien ott voltak. Utána leírja magát a történeteket.

Leírja azt, hogy: A megbeszélésünk alapján a Politikai Bizottság a következő lett volna; Nagy Imre, Haraszti Sándor, Donáth Ferenc, Köböl József, Szántó József, Horváth András, ~~Kádár János, Lossonczy Géza, Gáspár Sándor Kiss Károly.~~ Az utolsónál zárójelbe egy kérdőjel. A Központi Vezetőségbe a következő elvtársakat gondoltuk kooptálni: Az említetteken kívül: Szilágyi József, Schuletz József, Kiss Dezső Csepel, Komócsin Zoltán, zárójelbe kérdőjel. Vásárhelyi Miklós, Kardos László, Tancos Gábor, Szél Jenő, Ujhelyi Szilárd, Lukács György, Novobáczki Sándor, Fekete Sándor, Gimes Miklós, Kónya Lajos, Háy Gyula, Erdei Sándor, Jánossy Ferenc, Rajk László. A KV. Titkárságba: Kádár János, Donáth Ferenc, Szántó József, Lossonczy Géza, Köböl József.

Elhatároztuk mi, hogy haladéktalanul le kell váltani Berei Andort a Tervhivatal éléről, Andics Erzsébetet, a Tudományos Osztály éléről. Ugyancsak haladéktalanul a legkompromittáltabb kerületi és megyei titkárokat, tanács elnököket.

9. oldal

/1958 VI. 9./

Elnök: Rövid vita volt arról, hogy Nagy Imrének miniszterelnöknek kellene-e lenni, vagy a Párt első titkárnak. Nagynak az volt a véleménye, hogy az első titkárnak nem, hanem miniszterelnöknek. Így emlékszik rá /külön megjegyzi/: /egy szót nem tudok elolvasni/ /folytatja/ Azt óhajtja, hogy ismét miniszterelnök legyen. Azután a többiek is egyetértettek. Abban maradtunk, hogy ezt a megállapodást mindnyájan kötelezőnek tekintjük magunkra és csak ennek megfelelően fogunk cselekedni. Tekintettel a helyzetre, naponta fogunk találkozni.

Mivel úgy láttuk, hogy az általunk a KV-ba javasolt személyek között kevés a munkás, abba állapodtunk meg, hogy további neveket fogunk kérni olyan személyektől, - Schuretz, Kőből, Mező, akik az apparátust jobban ismerik. Megállapodás volt az is, hogy lengyel típusú átalakulásra vesszük az irányt ~~és azé sem lehet több Párt rendezésé.~~

Ezt tartalmazza ez a feljegyzés.

Ennek a tartalmával egyet ért?

Nagy: Nem értek egyet

Elnök: Tessék? Nem ez történt ottan?

Nagy: Ami az én jelölésemet illeti, azt már én kifejtettem korábban a nézeteimet, azt én változatlanul fenntartom

Elnök: Igen. Hát akkor ottan volt szó eiről.

Nagy: Kétségtelen. Az én ..

Elnök: Ezen a megbeszélésen volt szó az Ön miniszterelnök, leendő miniszterelnökségéről.

Nagy: Igen, igen. Azt mondom, hogy ebben a kérdésben fenntartom a korábbi vallomásomat,

Elnök: Igen, rendben van. Igen

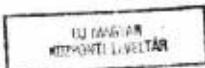
Nagy: mert az megfelel a tényeknek, helyes.

Elnök: Hát itt ezek szerint éppen az Ön módosítása mutatja, hogy valóban nemcsak arról volt szó, hogy ezek a nevek kelljenek, hanem még további, hát munkásokat is kell koptálni a Központi Vezetőségbe. Ezt tartalmazza a jegyzőkönyv.

Nagy: Azzal szemben, hogy itten ők személyeket jelölnek a névszerint. Ezzel szemben volt az én álláspontom az, hogy nekünk semmiféle javaslatot, személyi javaslatokat tennünk nem kell, mert ...lehet, hanem a Központi Vezetőségbe több munkást, lehetőleg több munkást kell bevinni. Ez az egyetlen, ő ő szempont, ami a Pártvezetés megerősítésénél ugye figyelembe jöhet. Szóval én ellene voltam annak ^{hogy} ~~mi~~, akár mint párttagok, akár más ilyen javaslatot a Központi Vezetőség, vagy a Politikai Bizottság felé tegyünk. Nem is tettem. .. 24, 24-én hajnalban a jelölő bizottság előtt, amikor az én jelölésemről szó volt. Nemcsak arról volt szó, kérdeztek másról is, ugye, milyen javaslataim vannak még. Egyetlen javaslatot én nem tettem és nem képviseltem semmit. Kádár Jánost javasoltam első titkárnak és javasoltam hogy ... pedig váltásák le. Slussz, én semmit

Elnök: Igen, de utána Lossonczy szemrehányást is tett.

Nagy: Én ezt jegyzőkönyvében olvastam, hogy ő e miatt ellenem

9. oldal

/1958 VI.9./

panaszt tett és nem tartotta lojálisnak, hogy én ugye hát vele szemben

Elnök: Nem tartotta magát, ehhez a megbeszéléséhez. Nos, hát mostan térjünk át

Nagy: Hát öneki tudni kellett, mert én ott kifejtettem, én már ott nem értettem egyet. És ahogy már korábbi vallomásaiban is mondtam, ott a helyszínen is, de házafelé nem Jánossynak is mondtam, hogy én ilyen módszerekkel és evvel nem értek egyet. És Jánossy egyetértett velem. Ezt éppen délelőtt olvasták föl itten. Ugy hogy ez fedi a tényeket.

Elnök: Hát Ön vallotta február 5-én is ezt.

Nos hát akkor menjünk tovább talán. A november, a Kabinet és a, és a kormány kérdésére, kérdésével kapcsolatban én azt szeretném megkérdezni. Hát a semlegesség ki-mondásának a kérdését a Varsói Szerződést, kormány elé nem is vitték? Csak Kabinetben döntött ebben?

Nagy: Csak a Kabinetben történt döntés.

Elnök: Ez miért történt, az hogy a kormány többi tagja, kabinetten kívüli tagjai egyáltalán hozzá sem szólhattak, vagy Magyarország státuszának egy döntő kérdéséhez.

Nagy: Hát azért történt így, mert az akkori viszonyok között is ez volt a Kabinet létrehozásának is egyik motívuma. Lehetetlen volt, hogy a 21 néhány tagu kormány az össze-űjön és tanácskozzon. Nem lehetett egyszerűen őket összeszedni.

Elnök: Olyan kérdésben sem, amelyik az egész ország státuszába, az egész helyzeti, szóval a szocialista táborhoz való viszonyunkra, alapvető döntő jelentőségű? Semmi-

Nagy: Semmilyen kérdésben nem tudtuk összeszedni. Hát ezért, ez párttározat volt egyébként.

Elnök: Szóval akkor nem is működött lényegébe ez a kormány?

Nagy: A kormány -

Elnök: Csak a Kabinet?

Nagy: A kormány október 28-án ült együtt, amikor elfogadta nyilatkozatot, a kormány programot. A megalkult nemzeti kormány programját és utána párttározat alapján jött létre a Kabinet, amelynek egyik indokolása éppen az volt, amit most az elnök ur említ, ugye, hogy tekintettel az előállott rendkívüli helyzetre, a ő kormány működését biztosítani kell. Ezt pedig egy kisebb számú szűkebb Kabinetnek kell ellátni, amely teljes felhatalmazással viszi az ügyeket. Ez azt jelentette azonban, hogy a kormányt, amikor arra lehetőség adódik, össze-kell hívni és a problémákat a kormány elé vinni. Amelyeket aztán vagy jóvá hagynak, vagy elvetnek.

Elnök: Igen. Hát a, Ön a - bocsánat, vissza kell térnem még egy előző kérdésre, és .. Mielőtt ezt a kérdést tovább vizsgálánk az előtt. Szóval a kormány programban a nemzetőrség kérdése hogy szerepelt?

Nagy: Néremszépen a pontos szöveget nem ismerem ott van /rövid ideig csend van/ /csak pepirzörgést hallani/

Elnök: Ez volt az a kormány program?

Nagy: Igen, itten az én e kéziratos javításom is van benne. Ez az én javításom.

9. oldal

/1958 VI.9/

Elnök: Tehát ez volt az eredeti szöveg. Igen?

Nagy: Ez volt az ..., természetesen..., kívánok^a szegény dolgozó népre,

Elnök: Igen, akkor

Nagy: népre, széleskörű program kidolgozásával -
Csak nem találom a -

Elnök: Majd én megtalálom tessék csak ideadni.

/rövid ideig csend van/

Tehát ez volt lényegében a fogalmazvány, igen?

Nagy: Nem, ez a, ez volt az amit én fölolvastam.

Elnök: Amit fölolvastott, igen.

Nagy: A kormány előtt, mert az egész kormány együtt ült és fogadta el, majd a rádióba.

Elnök: Igen. Itt a következő kijelentés van: A rend védelmére és a közbiztonság helyreállítására haladéktalanul megalakul az új karhatalom, a honvédség és a rendőrség alakulataiból, valamint a munkások és az ifjuság felfegyverzett osztagaiból. A magyar kormány stb. -

Ez a szöveg.

Most utána Ön,

Ez október 28-án volt igen?

Nagy: Igen. Október 28-án.

Elnök: Október 30-án Ön, ezt is kimertette a nyomozati iratok 8. kötetének 15. lapján, a kormány nyilatkozatból, egy részletet.

Felmutatom Önnek a, egy nyilatkozat - Budapest, 1956, október. 30-it. Az Ön aláírásával lévő okmányt.

Tessék.

Ezt Ön írta alá?

Nagy: Igen. Az én aláírásom.

Elnök: Az Ön aláírása.

/rövid ideig csend van/

Ez a nyilatkozat, szemben a kormány programmal akként szól, hogy a forradalmi harcokban résztvett egységek megbízottjaiból, a honvédség és rendőrség képviselőiből, a megalakulás alatt álló munkás és ifjusági fegyveres egységek képviselőiből alakuló Forradalmi Karhatalmi Bizottság Előkészítő Bizottságának a mai napon történt megalakulását a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa nevében tudomásul veszem és megerősítem.

Mi okozza azt hogy a kormány programmal szemben itt már a forradalmi harcokban résztvett egységek megbízottjait is felvették és - ő, a karhatalomba?

Nagy: A szöveghez /torkát köszörüli/ lényege, ahogy azt én a vizsgálatok során is már kifejtettem az, hogy a forradalmi harcokban résztvett egységek, vagy milyen néven van ottan nevezve. Ezek a munkás és az ifjusági egységek voltak azok, amelyek -

Elnök: Nem kérem. Nem kéremszépen itten eu ..

Nagy: amelyeket mi akkor már felkelőknek értékeltünk és nem, hát ez a Párt álláspontja volt.

Elnök: Kérem

Nagy: És a mi álláspontunk és, ugye, tehát már nem ellen-

Nagy: forradalmárokról, hanem felkelőkről beszéltünk és ezek a felkelők voltak a fölfegyverzett munkások és ifjúság.

Elnök: Hát ezt így nem lehet értelmezni.

Nagy: Honvédség és rendőrség

Elnök: Ezt így nem lehet értelmezni, mert világosan, hát persze, hogyha kívánja olvassa föl maga hangosan, hogy mit irtak.

A ... kormány nyilatkozata mondja, hogy a honvédség, rendőrség alakulataiból, valamint a munkásság és ifjúság felfegyverzett osztagaiból kell megalakítani.

Nagy: Felfegyverzett osztagaiból. Tehát ez azt jelenti, hogy fegyver alatt álló osztagokból ..

Elnök: Kéremszépen ez ellen válaszol a nyilatkozatban. Tudniillik a nyilatkozatban azt mondja, a forradalmi harcokban résztvett egységek megbizottsáiból, a honvédség és rendőrség képviselőiből, a megalakulás alatt álló munkás és ifjúsági fegyveres egységek képviselőiből. Nyilvánvaló és a Központi Vezetőség jegyzőkönyve, amit itt, ugyancsak itt van, nyilvánvalóvá teszi, hogy itt arról volt szó a munkás és ifjúsági alakulatoknál, hogy a Pártházak védőit satöbbit fel kell fegyverezni. És nem arról, hogy fegyver ..

Nagy: Nemcsak a szervezés alatt álló, vagy felfegyverzés alatt álló munkás és ifjúsági, mert ilyen is volt.

Elnök: De ez nyilvánvaló, hogy Ön a

Nagy:, lépéseket, ...fegyverben álló, mint az első, mint ahogyan Ön azt felolvasta elnök ur ugye? Tehát a felfegyverzett munkások és diákság képviselőiből.

Elnök: Hát karhatalmi alakulatot fegyver nélküli munkásokból nem lehet alakítani. Az nyilvánvaló.

Nagy: Szervezés alatt álló azt jelenti, hogy még nincsen.

Elnök: Tehát, hogyha .., hogyha karhatalomról beszélek, akkor nem mondhatom, akkor az a kifejezés, hogy felfegyverzett munkások, nem azt jelenti, hogy a fegyverben álló munkások, hanem azok a munkások, akik fegyvert ragadnak a rendőrség és a honvédséggel együtt.

Nagy: Én ezt nem így magyarázom. Felfegyverzett munkások, azok nem szervezés alatt álló munkás és diák...

Elnök: A rend védelmére és a közbiztonság helyreállítására, maradéktalanul megalakul az új karhatalom, a honvédség és a rendőrség alakulataiból, valamint a munkások és ifjúság felfegyverzett osztagaiból.

Nagy: Fölfegyverzett osztagaiból.

Elnök: Ebben a formában, ebben az összefüggésben a felfegyverzett osztagok alatt a felfegyverzés tényét rögzítik le és nem azt, hogy fegyverben álló.. Hogy ez mennyire így van, azt éppen a nyilatkozat mutatja, amelyik kifejezetten azt mondja, - kérem, igen - a fegyveres alakulatokba és a megalakulás alatt álló munkás alakulatokba.

Nagy: Tudniillik a szervezés is folyt, hát éppen határozat

Nagy: volt rá, amit az én jelenlétemben, mi hoztunk, hogy kommunistákat, üzemi munkásokat változatlanul tovább kell fegyverezni és fegyveres alakulatokat szervezni.

De a mellett voltak fegyverben álló, felfegyverzett munkások és diákok és osztagaik. Voltak.

Elnök: Voltak, de, a kormányprogramba, hogy azokat be kell venni az új karhatalomba, arról még nincs szó. Arról csak később volt szó.

Nagy: Ilyenek is voltak, hogy szervezés...

Elnök: Mi okozta azt a különbséget, ami a kormánynyilatkozat, kormány nyilatkozati és az október 28-iki kormánynyilatkozat és az október 30-i nyilatkozat között van?

Nagy: Hát szerintem semmiféle lényegbevágó különbség itten nincsen.

Elnök: Hát a lényegbevágó különbség csak ennyi, hogy az egyikben a párthoz hű munkásának és ifjuságnak a felfegyverzéséről van szó. A másikban pedig az ellenforradalmároknak a felfegyverzéséről. Hát ez most világos.

Nagy: Hát ez most miért ellenforradalmárok? Mert ellenforradalmárokkal szemben akkor mi már, hogy mondjam, másképp vetettük fel a problémákat. Ugye? Voltak ellenforradalmárok? Kétségtelenül. Főlkartuk fegyverezni szoktak?
Nem.

Elnök: Hát nem csak föl akarták

Nagy: fegyver alatt álló munkás és diák osztagok, ..

Elnök: Hát kérem, hát nemcsak főlkarták fegyverezni, hanem megállapíthatóan

Nagy: amiket mi

Elnök: Kérem tessék várni! - megállapíthatom azt, hogy sokszorosan büntetett előéletű, olyan csoportokat, amelyekben 11 közül 9 volt legalább hatszor büntetve.

Nagy: Ismerem a

Elnök: Tolvajok,

Nagy: Dudásék ...

Elnök: és a legsötétebb embereket főlfegyvereztek. Akkor nem arról van szó, hogy nem akartak felfegyverezni, meg hogy nem is akartak, hanem ténylegesen fel is fegyvereztek.

Nagy: Ezeket a tényeket én is ismerem a vizsgálati anyagból. Illetőleg a vizsgálat során tudomásomra hozott ugye tényekből. Ezt ...

Elnök: ..., ezt fölkellett ismerni Önnek akkor is mikor a főlfegyverzett, a forradalmi harcokban felfegyverzett egységekről beszélt, amelyeket ugyancsak a karhatalomba be kell vonni.

Nagy: Azért nem mert akkor az átértékelés, ahogy az egyrészt, az események jellegét másképp érté-

10 oldal.

/1958.VI. 9./

Nagy: Azért nem, mert akkor az átértékelés, ahogy az egyrészt az események jellegét másképp értékeltük másrészt az eseményekben résztvevő bizonyos rétegeket szintén másképp értékeltünk. Átértékelése volt az október 28-i határozat annak, azoknak a határozatoknak, amelyek azt megelőzőleg születtek. Az október 28-i párt és kormány határozat, amelyet a PB. fogadott el előzőleg, mielőtt a kormány azt elfogadta volna, amely mellett Kádár is a rádióban fellépett.

Elnök: De itt a kormány programról és nem a 30-i nyilatkozatról volt szó.

Nagy: Nem, a kormány programról van szó.

Elnök: a kormány programban pedig nincs benne az, hogy a felfegyverzett - a forradalmi harcokban felfegyverkezett egységek -

Nagy: Nem, én azt mondom, hogy a kormány programban is már vissza tükröződik az a gyökeres változás, az átértékelés, amely a párt álláspontjával, egyrészt az eseményeket illetően, másrészt pedig az eseményekben résztvevő egyes csoportokat illetően végbement. Igen gyökeres változások menőtek végbe, hát ez tény. Ugy hogy én ezzel tudom csak magyarázni és ezt a választ tudom adni az elnök ur kérdésére, amikor ezt a különbség kérdését felteszi.

Elnök: Ez - ez a válasz meg kell, hogy mondjam, nem kielégítő válasz. Bocsánatot kérek, ez nem kielégítő válasz. Nyilvánvaló, hogy önnek joga van olyan választ adni, amelyet kíván és itt szabadon választhat -

Nagy: Én ki fogok térni erre a kérdésre, mert nekem itt mondani-valóm van a karhatalommal kapcsolatban, egész sor kérdés.

Elnök: Nos én még egyszer vissza szeretnék menni. Ön jelen volt Gerő Ernő szobájában amikor telefonon beszélt a szovjet csapatok segítségül hívásáról ?

Nagy: Igen, igen.

Elnök: Igen ?

Nagy: Igen. Nem az elején, mert az elejénél nem voltam ott,

Elnök: Igen, de jelen volt -

Nagy: Egy bizonyos ideig.

Elnök: Utána a Politikai Bizottság tárgyalta is ezt a kérdést nem ?

Nagy: Nem.

Elnök: Nem tárgyalta. De ott jelen volt a Gerő szobájában ezen a beszélgetésen ?

Nagy: Egy részénél mondom jelen voltam, azután kimentem.

Elnök: Mint hát jövődöbeli miniszterelnök volt jelen ?

Nagy: Nem, akkor még szó sem volt a jelölésemről. Akkor csak úgy kerültem én Gerőhöz, mint, aki a PB. megbízásából a Parlament előtt, vagy a Parlamentből a tömeghez beszéltem és bementem hozzá beszámolni, hogy mi is történt a Parlament előtt. Ebből az alkalomból voltam ott, de akkor még sem jelölés, sem egyéb -

Elnök: Egyetértett a szovjet csapatok behívásával ?

Nagy: Hát akkor már tény volt, amikor -

Elnök: Egyetértett vele ?

Nagy: Nem.

10 oldal.

/1958.VI.9./

Elnök: Nem értett egyet. Adott-e valami jelét annak? Ön, aki már abban az időben párttag volt, sőt várható volt, hogy felelős posztra fog kerülni. Hogy helyteleníti ezt a megoldást és más megoldást javasol?

Nagy: Kérem szépen, először is ott semmiféle jele annak, hogy én valamelyin posztra kerülök, nem volt. Én, mint párttag, mert akkor a pártban már vissza voltam állítva, kerültem oda, ahogy az előbb elmondtam, ilyen körülmények között. A beszélgetésnek azt a részét hallottam, amikor - hát különben a jegyzőkönyvben ez meg van, ugye le van rögzítve - Hruscsov tudomására hozta, hogy már intézkedtek olyan irányban, hogy a szovjet csapatok elindulnak és már számitották, hogy kb. mikor érkeznek, Budapestre. Ezt hallottam. Én már oroszul, abból, amit Gerő válaszolt. Gerő ezt a kérdést ott előttem senkivel meg nem beszélte, senki felé ezt fel nem vetette, én hallottam azt, amit hallottam, azt hallottam, utána én onnan eltávoztam, mint akire ez a kérdés egyáltalán nem tartozik semmiféle -

Elnök: Hát, hogyha ön, ön ezután tett erről nyilatkozatot -

Nagy: Meg haza is akartam menni.

Elnök: Igen. Erről egyébként tett később egy sajtó nyilatkozatot is, 30-a után. Van egy nyilatkozata, nem?

Nagy: Nem tudom milyen nyilatkozat, lehetséges.

Elnök: A nép ellenes vezetőség behívta a szovjet, szovjet alakulatokat behívta, arról beszél.

Nagy: Igen.

Elnök: Ugye? Hát, hogy lehet az -

Nagy: Nem tudom, hogy a fogalmazás ugyanez, de beszéltem arról, hogy a szovjet csapatokat nem én hívtam be, a lényege ez volt. Tudniillik Gerő és -

Elnök: Ön, mint aki régi, nagy tapasztalattal bíró ember, a párt egy nehéz helyzetben van, nem ért magam egyet azzal amilyen intézkedést akarnak hozni, akkor hallgat, nem szól egy szót sem, még csak jelét sem adja annak, hogy nem ért vele egyet és azután egy hét múlva kinyilvánítja, hogy a nép ellenes vezetés ilyeneket csinált?

Nagy: Hát kérem szépen, nem arról van szó, hogy akartak intézkedni, az intézkedést már megtették, mert nem tudom én hány óraker, és hányadszor beszéltek akkor Hruscsovval. Ugy, hogy a szovjet csapatok elindítása az már tény volt, ezt közölte Hruscsov. Amiről szó van és amiről én beszéltem az azzal a kérdéssel kapcsolatos, hogy Gerő és Hegedüs is gondoskodtak arról, hogy a szovjet közvéleményben azt a látszatot keltsék, hogy a szovjet csapatokat nem ők hívták be, tehát nem a Politikai Bizottság és a kormány vezetője, hanem Nagy Imre. Erre vonatkozott az én megjegyzésem, hogy nem én hívtam be. Egyébként nekem az volt az álláspontom, a későbbi események során, hogy egy mérhetetlenül káros cselekedet volt, magyar fegyveres erőkkal, karhatalommal kellett volna véget vetni, mert óriási bonyodalmakat okozott a Szovjetunió számára is, a mi számunkra is, az a körülmény, hogy a szovjet csapatok avatkoztak be.

10 oldal.

/1958.VI.9./

Rendkívül súlyos következményei voltak. A reakció malmára hajtotta a vizet, a szovinizmust felszította a nacionalizmust, új tömegeket dobott az utcára, akik különben nyugodtan voltak, de amikor a szovjet csapatok megjelenését megtudták, ugye, ezek a tömegek elkezerezdve, persze a reakciótól is futva és a külföldi propagandától is tüzelve, de mégis ezt a tényt kihasználva, ugye kimentek az utcára. Ugy hogy ez a körülmény, azt hiszem, hogy az októberi események szempontjából, rendkívül káros volt.

Ügyész: Ehhez a Nagy Imrének a nyilatkozata nem adott még külön tápot ?

Nagy: Nem adott, nem adott tápot. Mert arról volt szó, hogy ki hívta, nem Nagy Imre hívta be. /egyszerre beszélnek/ Miért határolták ők el magukat ettől a ténykedésüktől, hát ő nekik vállalni kellett volna ezt, ahelyett, hogy elhatárolják magukat és miért kell valótlánul azt állítani, hogy én hívtam be, nem én hívtam be, ez tény kérdés.

Elnök: Egy pillanat. Ön ^{október} október 23-tól, október 28-ig a küldöttségek sorozata ment be azzal, hogy ön az ÁVH foglya.

Nagy: Egy küldöttség vetette fel ezt, az angyalföldi küldöttség.

Elnök: Nem csak az angyalföldi küldöttség, az Írószövetség nem vetette fel ?

Nagy: Nekem nem, mert én velük nem is beszéltem.

Elnök: Az Írószövetség küldöttségével - ?

Nagy: Nem, az Írószövetség küldöttségével -

Elnök: A ~~Diák~~ diák küldöttségével nem beszélt, az Írószövetség a diákokkal együtt volt -

Nagy: Nem, hát a tény anyag mutatja, a tanuvallomások és a tény anyag mutatja, hogy én velük tárgyalást nem folytattam, én ott hagytam őket, ahogy összejöttünk talán egy percig voltam ott, elmentem. Én velük semmiféle tárgyalást nem folytattam, nekem problémákat fel nem vetettek, és ezt a problémát külön nem. Az angyalföldiek voltak az egyedüliek, akik ezt a kérdést felém felvetették, hogy én az ÁVO foglya vagyok, és én mondtam, hát itt vagyok látják, hogy szabadon vagyok és amikor hívtak, hogy hagyjam el a Központi Vezetőség épületét és menjek a -

Elnök: Különítse el magát a Központi Vezetőségtől -

Nagy: Én a III. kerületi kapitányság, vagy VII-ik, én nem tudom hova -

Elnök: A Deák-térre hívták magát.

Nagy: Én nem tudom a III. kerületire.

Elnök: Nem, a Deák-téri főkapitányságra hívták.

Nagy: Nem emlékszem rá. Kijelentettem, hogy semmi körülmények között én a helyemet innen el nem hagyom, ennek semmi oka nincs és én nem is vagyok rá hajlandó.

Ügyész: És azután elhagyta.

Nagy: Nem hagytam el, mikor hagytam el ?

Ügyész: Pártközpontból elment. - Bocsánat.

10 oldal.

/1958.VI.9./

Nagy: Hogy, hogy? Pártközpontból nem mentem el, pártközpontból csak a Parlamentbe mentem, amikor a kormány áttette a székhelyét a pártközpontból a Parlamentbe, engedelmet kérek sehova máshova én a pártközpontból nem mentem.

Elnök: Mit mondott ön az angyalföldi küldöttségnek, hogy miért nem megy? /kis szünet/ Megt próbálja az ő politikájukat keresztül vinni a központi Vezetőségénél, ha nem megy, akkor majd megy kívülről.

Nagy: Nem, ilyet nem mondtam, ilyet nem mondtam, én egyetlen küldöttségnek semmiféle olyan elkötelező nyilatkozatot, hogy én megvalósítom a követelésüket, nem tettem, hiszen majdnem minden küldöttség azonos, vagy hasonló követelésekkel jött, egynek se tettem ilyet. És az angyalföldinek meg különösen nem. És amint az események mutatják, nem is került szóba az, hogy én az ő kívánásukat, vagy követelésüknek érvényt szerezzek a Politikai Bizottságban.

Elnök: Akkor most térjünk át erre a kabinet kérdésére még egyszer. Ön tagadja azt, hogy a november 3-i kabinet ülésről felvett jegyzőkönyv hiteles lenne?

Nagy: Nincs jegyzőkönyv. A november 3-i ülésről jegyzőkönyv nincs.

Elnök: Hát itt van becsatolva kérem, azt ön látta.

Nagy: Nekem nem, nekem november 3-i ülésről jegyzőkönyvet nem mutattak be. Én kértem, hogy mutassák be.

Elnök: Bocsanat, november 2-i kabinet ülésről.

Nagy: Igen, a november 2-i ülésről felvett jegyzőkönyv másolatot, mert másolatról van szó, én azt kétségbe vonom annak a hitelességét, azért elsősorban, mert az ott felvett problémák nem stimmelnek és, ha rátérek arra, hogy mennyire nem, a pótnyomozás döntő bizonyítékot szolgáltatott, hogy a november 2-i jegyzőkönyvben lerögzített adatok mennyire nem helytállóak. Másodsorban pedig azért, mert nekem előzőleg a nyár folyamán, tavaly bemutatott egy jegyzőkönyvet, abban a jegyzőkönyvben a kormány átszervezésére, a miniszterek leváltására és felkelőknek a kormányba való bevonására utaló rész, egyáltalán nem szerepelt. Ilyen része annak a jegyzőkönyvnek nem volt. Ezt itt a február 5-i, vagy 6-i tárgyaláson szintén megállapítottuk és a Tildy a vallomásában szintén lerögzítette, hogy ilyesmi nem volt, erről ő neki tudomása nem volt, ha lett volna akkor ellenem foglalt volna állást.

Elnök: De Tildy arról is vallott, hogy az a kivánság merült fel, hogy saját kérésükre mentseik fel a minisztereket a november 2-i kabinet ülésen.

Nagy: A november 3-i üléssel kapcsolatos, pótnyomozással kapcsolatos kérdés ez. Tehát november 2-i ülés jegyzőkönyvét én kétségbe vonom. Kétségbe vonom még azért is, a hitelességét, tudniillik a jegyzőkönyveket azt befűzik, annak befűzve kell lenni, nekem megmutatták befűzés nélkül ezt a jegyzőkönyvet. Hogy került ez ide, hát hogy került, hát nincs ez az anyagban, hát annak ott kellett volna lenni. Nekem az a meggyőződésem, hogy ezt a jegyzőkönyvet, nem mondom, hogy rossz szándékkal, de

10 oldal.

/1958.VI.9./

lényegében emlékezetből állították össze és az emlékezetből összeállított jegyzőkönyvet hitelesítették július 22-én. Emlékezetem szerint én velem július 22-e előtt beszéltek a jegyzőkönyv egyéb tartalmáról, minden kérdésről, csak erről.

Elnök: Meg fogjuk majd, meg fogjuk majd vizsgálni. Na most azt szeretném megkérdezni, a kabinetnek az új tagjai, B.Szabó, stb. ön előtt tett esküt ?

Nagy: Nem.

Elnök: Ön tud arról, hogy mikor nevezték ki őket a kabinet tagjává ?

Nagy: Ki kellett volna nevezni november 2-án, vagy 3-án, hogy azután megtörtént-e, nincs tudomásom róla.

Elnök: Ezt nem tudja.

Nagy: Utolsó nap volt -

Elnök: Hogy vehettek részt ezek a személyek akkor a kabinet ülésén, hát a kabinet ülésén nem vehet részt valaki, aki deszignált államminiszter, hanem az vehet részt, akit az Elnöki Tanács megválasztott államminiszternek.

Nagy: Engedelmet kérek, én tőlem, mint deszignált miniszterelnöktől, számon kérnek és kértek számos - pld. a statárium kihirdetését, nem voltam miniszterelnök, mégis alá kellett írnom és mint deszignált miniszterelnök csak, mint jelölt miniszterelnöktől ugye kértek számon egész sor dolgot. Én esküt 28-án tettem, ilyen alapon tehát én október 28-ig semminemű felelősséggel nem tartoznék.

Elnök: Kérem Önt nem azért vonják felelősségre, hát értse meg már, mert miniszterelnök volt, ezért nem - nem ez a vád ön ellen, hogy miniszterelnök volt, hanem az a vád ön ellen, hogy egy államellenes szervezkedésnek volt a vezetője, amelyik államellenes szervezkedés működött jóval azelőtt mielőtt maga miniszterelnök lett volna és, amelyiknek a programját végrehajtotta, mint miniszterelnök. Ebben a .. pedig tökéletesen mindegy, hogy mint deszignált miniszterelnök hajtotta-e ezt programot végre, mint magán személy hajtotta-e végre, vagy miniszterelnök. Ez nem - az, hogy mikor lett kinevezve az nem lényeges. Én itt azt szeretném csak tisztázni, hogy abban a kabinetben, amelyik nov. 3-án volt, működött, abban hányan voltak olyanok, akiket az Elnöki Tanács megválasztott miniszternek és esküt is tett ?

Nagy: Ön elnök ur feltételez egy olyan helyzetet, pedig azt hiszem nagyon jól ismerte az akkori viszonyokat és állapotokat, amelyek között nekünk akkor működni kellett, tevékenykedni kellett. Ez a helyzet pedig nem egy normális helyzet volt. Amikor, hogy mondjam, működik egy apparátus és ez az apparátus pontosan mindent végrehajt és időre szállítja, hozza a határozatokat, végrehajtja és így tovább. Nem erről van szó. Ilyen szervezetünk nem volt, ilyen apparátus nem volt és nem ilyen állapotok között működtünk. Arról van szó tehát, hogy a kinevezéshez az Elnöki Tanács határozatához, mintahogy az én esetemben, más esetben is, véleményem szerint hát nem egy 24 órás idő, hanem több kellett.

10 oldal.

/1958.VI.9./

Hogy az Elnöki Tanács -

Elnök: November 3-án - bocsánatot kérek - lényege ezek szerint az, hogy november 3-án nem lehet a konszolidációnak valami rendkívül magas fokáról beszélni.

Nagy: A konszolidáció rendkívül magas fokát számon kémi, vagy csak fel is vetni, még az akkori kormányzattal szemben, azt hiszem, hogy egyáltalán nem is lehet.

Elnök: Értem. Köszönöm. Én nekem más kérdésem nincs. Még mielőtt tovább mennénk, kívánja-e a vallomását kiegészíteni, az eddigi vallomásait valami új tényekkel kiegészíteni?

Nagy: Hát nem tudom, hogy amennyiben tény kérdések, mert nekem vannak komoly mondanivalóim itt egyrészt a vádirattal kapcsolatban, másrészt ezekkel a problémákkal kapcsolatban, amiket most ön felvetett a kormány, miniszterek stb. felelelőssége, az október 23-i eseményekkel kapcsolatban.

Elnök: Hogy tisztában legyen ön a tárgyalás menetével, én itt most tény kérdésekre hallgatom meg, a jogi értékelése, a jogi kérdéseknek a felvetése most nem aktuális kérdés és a védelem szempontjából is az a helyes és egészséges, ha először a tényeket tisztázzuk, ~~megyaxaxmitxixi~~ az mind egy, hogy ön mit állít a tényekről, utána a bizonyítást lefolytatjuk, a bizonyítás lefolytatása után, önnek módja van olyan bizonyítási indítványokat tenni, a mikor a bíróság elé tártuk az összes tényeket, ami itt .. akkor van értelme értékelni ezeket a tényeket, akkor van értelme elmondani, hogy mi az ön jogi véleménye, vagy mi az ön értékelése egyes tényeket illetően. Most ebbe belemenni, annyit jelentene, hogy olyan tényeket értékelünk, ami nincs is bizonyítva. És úgy értékeljük, hogy nem ismerjük a következő nap milyen bizonyítékok fognak erre felmerülni. Megértett?

Nagy: Igen.

Elnök: Akkor kérem a -

Nagy: Azt akarom megjegyezni elnök ur, hogy ennek a figyelembe vételével is vannak nekem észrevételeim.

Elnök: Igen. Akkor kérem, hogy tessék röviden megtenni a további észrevételeket, már tényeket, tessék.

Nagy: Az egyik ez a pótnyomozás kérdéssel kapcsolatos, amit annak idején, február 6-án a bíróság elrendelt. Az egyik kérdés itt az október 26-i és 28-i Corvin-köz ellen tervezett támadás ~~xix~~ problémája volt. A bizonyítási eljárás már a pótnyomozás röviden azt állapította itt meg, hogy itt újabb adatok, vagy bizonyítékok nem merültek fel. Az én szempontomból azonban itt vannak bizonyos olyan kérdések, amelyeket én itt a bíróság előtt le kívánok szögezni.

Elnök: Valamire fel kell hívnom a figyelmét, a bírósági tárgyalásnak az a rendje, hogy csak olyan tények szerepelnek, csak olyan tényeket vizsgálunk itt, amelyre a bizonyítékok itt hangzanak el. Tetszik érteni? Tehát az, hogy a nyomozás során milyen tanuvallomás volt, milyen nem volt, azt a bíróság nem értékelheti, csak akkor, ha itt elhangzik.

Tehát ezek a bizonyítékok, amik a nyomozás során elhangs-
tak, erre nem érdemes itt hivatkozni, felesleges teljesen,
mert az még itt nem hangzott el és az a bizonyíték, ami
itt nem hangzik el, azt én nem értékelhetem, kivéve akkor,
hogyha egy tanu, mint a nyomozati vallomásánál, mert akkor
felolvashatom, de akkor is itt kell elhangzania annak,
amiről szó van. Tehát bizonyítékok értékelésével, nyomozati
bizonyítékok értékelésével, nincs értelme, hogy foglalkozzon.
Tetszik érteni ?

Nagy: Megmondom őszintán nem egészen értem. Tudnillik én a
véleményemet akartam olyan kérdésben leszögezni, amely az
én védelmem szempontjából és a bíróság részéről a kérdés
helyes elbírálása szempontjából mégis jelentőséggel bír.

Elnök: A tények tekintetében ?

Nagy: A tények tekintetében.

Elnök: Tessék.

Nagy: Én azt vallottam, a jegyzőkönyvemben is a vizsgálat
során, de itt is az első tárgyalás során, hogy október
26-i támadásról nem tudtam. Nem tudhattam azért sem, mert
október 26-án a szovjet parancsnokság, amely a támadást
szervezte, csak foglalkozni kezdett azzal a problémával,
hogy a Corvin-köz ellen támadást fognak intézni. Tehát
26-áról nem lehet szó. Ezért mondtam én azt, hogy itt a
dátumokat összekeverék, 26, 27, 28-án, 26-i dátumról te-
hát szó nincs, nekem ilyesmiről tudomásom nem lehetett.
Azonkívül alátámasztotta azt a korábbi vallomásomat, hogy
a Központi Vezetőség részéről a stábben lévő emberek nem
értették egyet a támadás tervezetével. Ami az október 28-i
támadást illeti, én ott fenn tartom változatlanul a
korábbi álláspontomat, ellenben ki kell hangalyoznom, hogy
annak ellenére, hogy én, mint azt vallottam, a párt, a
Politikai Bizottság határozatára támaszkodva, felléptem
a törekvés ellen, ami Hegedűs és Gerő részéről megnyilvá-
nult és Apróval ilyen értelemben beszéltem. Kiderült az,
hogy nem ez a fellépésem volt az oka a támadás sikertelen-
ségének megghiusulásának, vagy abba maradásának. A támadás
megindult, annak ellenére, hogy én így léptem fel, a táma-
dás megghiusult azért, mert az én páncélost kilőtték, el-
torlaszolta az utat és a többiek nem tudtak utána menni, a
gyalogság sem tudott felfejlődni és nem sikerült a támadást
megvalósítani. Tehát függetlenül a magatartásomtól, vagy
az én politikai állásfoglalásomtól, a támadást ilyen objek-
tív körülmények nem tették lehetővé, amiért ugye hát nem
én vagyok felelős.

Elnök: Más nyilatkozatot kíván még tenni ?

Nagy: Kérem szépen elnök ur nekem itt még lenne észrevételem
az 56 november 3-i kabinet ülés és kormány átszervezésével
kapcsolatban, amit én előadni szeretnék.

Elnök: Röviden tessék.

10 oldal.

/1958.VI.9./

Nagy: A korábbi vallomásomat ebben a kérdésben is fenn tartom. A pórnnyomozás adataival kívánom kiegészíteni a védelmem szempontjából. A vizsgálat annak idején, mint itt ön is mondotta, produkálta a már ismertetett jegyzőkönyvet, a november 2-i kabinett ülés jegyzőkönyvét. Ez november 2-ára teszi a kabinett határozatát és a miniszterek lemondását és a lemondott minisztereknek államtitkárokkal, vagy miniszterhelyettesekkel való helyettesítését. Ugyanez beszél a felkelők bevonásáról is a kormányba. Ezt én valótlannak minősítettem és a jegyzőkönyvet, mint itt is megismételtem, a jegyzőkönyv hitelességét kétségbe vontam és vonom. Ilyen határozat november 2-án nem született. Most ugyancsak a vizsgálati szervek, ugyanezek a vizsgálati szervek, ama vallomásokat produkálnak, hogy a november 3-i kabinett ülésen hoztunk ilyen természetű határozatokat. Tehát módosítja a vizsgálat korábbi megállapítását és ez csak alátámasztja azt a -

11. oldal.

/1958. VI. 9./

Nagy: Véleményemet, hogy a november 2-i jegyzőkönyv az nem tükrözi hűen a november 2-i kabinetülésen elhangzottakat.

Elnök: Dehát ezt elmondotta már, úgyhogy -

Nagy: Ezzel lényegében tehát beismerik, hogy a felmutatott november 2-i kabinetülés jegyzőkönyvéhez - annak a hitelességéhez tényleg igen komoly aggályok fűződhetnek. November 3-án sem hozott a kabinet határozatot. Tildy kezdeményezte ezt a kérdést, nem úgy, mint ahogy a tanuvallomások ezt tükrözik a végén, illetőleg a Nagyné esetével kapcsolatban, hanem az ülés végén. A kabinetnek nem volt szándékában a kormányban nagyobbarányu személycseréket végrehajtani. Ez nem volt időszerű, nem is volt előkészítve, és politikailag sem lett volna ez helyes. Ez volt akkor is a véleményem, és most visszapillantva, szintén ez a véleményem. Nem felel meg a tényeknek. November 3-án nem ez volt napirenden, itt összekevernek két különböző kérdést. Ugy állítják be, mint hogyha a kormány megszüntetéséről, és a kabinetnek a kormány helyére való behelyezéséről lett volna szó. Szó sincs erről. Nem erről van szó. Hanem a kabinet koalíciós alapon való kiegészítésének a befejezéséről napirenden ezen az ülésen. Mi volt a befejezése?

Elnök: Ugy gondolta, hogy 12 tagu kabinet plusz -

Nagy: 11 tagu.

Elnök: 11 tagu kabinet - 12 tagról volt szó.

Nagy: Nem, bocsánat, 11, 3-3-3 és 2.

Elnök: És egy a felkelők részéről.

Nagy: Nem, senki a felkelők részéről.

Elnök: Hát az újságokban is megjelent.

Nagy: Na jó, kérem szépen, hogy az újságok mit irtak, arra is ki akarok térni.

Elnök: Hát szóval kérem azért röviden tessék.

Nagy: Szóval a Petőfi Párt bevonása és Kádár helyett Szántó Zoltánnak a bekapcsolása, ez volt napirenden 1956. november 3-i kabinetülésen. Ez meg is történt. Ezenkívül más változás ott nem történt. A miniszterekkel lemondásukról nem tárgyalt senki, én sem tárgyaltam, velem sem tárgyaltak, Nagy Józsefné panaszát én meghallgattam, de az nem a lemondásra vonatkozott, hanem panaszra volt a forradalmi bizottságra, amit ott a helyszínen az ő jelenlétében, a forradalmi bizottság két tagjával együtt el is intéztünk. Egyetlen lemondó nyilatkozat hozzám nem érkezett, egyetlen miniszter részéről sem, márpedig ez uzus, hogyha lemond, hát akkor ir egy levelet, hogy valamiképpen a lemondását ugye bejelenti. Előterjesztést az Elnöki Tanácshoz a miniszterek felmentésére én nem tettem, ilyen irás éntőlem ki nem került, és ezt a vizsgálat sem produkált. Az Elnöki Tanácsnak viszont, mint a legfelsőbb fórumnak, az én előterjesztésem nélkül miniszterek felmentésére nincs jogköre és hatásköre. Ha mégis ilyesmi történt, tehát, akkor azt kell állapítanom, hogy ez - törvényellenes, alkotmányellenes cselekedet volt. Kommunista miniszterek közül, akikkel beszéltem, sem Lukács, sem Gyenes, vagy valaki, abszolút fogalmuk sem volt, hát nem mondtak le.

A másik kérdés, Maléternek, mert azt vetik fel a pótnyomozás során, Maléternek a kabinetbe való bevonásáról, szó sem volt. Mint ahogy nem is történt meg. Hát ha be akartuk volna vonni Malétert, akkor november 3-án minden további nélkül azt hiszem, semmi akadálya nem lett volna, - már a mi részünkről, szubjektív mert más akadálya igen, arra rátérek, bevonhattuk volna. Nem történt meg, Szántó Zoltánt vontuk be a párt részéről. A párt Szántót jelölte. De nem is lehetett volna a koalíciós arányokat megbontani, hát -

Elnök: .. nem is kommunista szinben került volna be, hanem mint a fegyveres felkelőknek a képviselője.

Nagy: Semmiféle cimen, mert aki ismeri a koalíció -

Elnök: Lealábbis a sajtó szerint így került volna be.

Nagy: Na jó, hát hogy a sajtó mit irt, a sajtó közölte a kommunikét is, amelyre szintén majd rátérek. Tehát, a Maléter bevonásáról nem lehetett szó, azért sem, mert felborította volna magát a koalíciót, a koalíciós arányokat megbontani, hát azt tudjuk, hogy mit jelent. Hát minden párt ragaszkodik -

Elnök: Ezt már el tetszett mondani, ugyehogy kérem talán -

Nagy: - a legvégső. A másik, kommunikét a minisztertanács sem a sajtó, sem a rádió felé nem adott ki, Vásárhelyi volt a sajtó-főnök, megerősítheti, mint ahogy meg is erősíti, hogy ilyesmi nem történt. Losonczi Gömörít felelősségre vonta azért, hogy ez a hír hogy kerülhetett egyáltalán ki. Ez mind azt bizonyítja, hogy a kormánynak, illetőleg a kabinetnek ilyen határozata nem volt, ilyen előterjesztést nem tett, és ilyen tevékenységet nem fejtett ki.

Elnök: Más megjegyzése nincs?

Nagy: Hol van az Elnöki Tanács - én kértem, hogy az Elnöki Tanács vonatkozó határozatát -

Elnök: Hát nyilván nincsen.

Nagy: Hát - Elnöki Tanácsi határozat nélkül egy ilyen nagyfontosságú, alkotmányjogi kérdést megoldani, azt hiszem, hogy képzelenség.

Elnök: Ezt nyilvánvalóan mindnyájan úgy látjuk, de ez nem szólhat ellent.

Nagy: Erre a vizsgálat semmiféle bizonyítékot nem produkált. Még a kabinetülés november 3-ai jegyzőkönyvét sem produkálta, pedig az is volt, az is van, kell lenni. De ha már arról nem is beszélünk, az elnöki tanácsnak a határozatát, amelynek az alapján a kommunikék megjelentek az ujságban, hát azért azt mégis produkálni kell. És kérem tehát, ennek pótlólag feltétlen kivizsgálását, és a beszerzését. Enélkül nem lehet semmiféle képpen igazolni és bizonyítani a sajtóban megjelent híreket.

Elnök: Más megjegyzése?

Nagy: Nem volt a szó a kormány megszüntetéséről, és a kabinettel való helyettesítéséről. A kabinet a kormány részeként működött párthatározat alapján,

Elnök: /többször közbeszól/ De kérem - egy pillanat - most egymásután negyedszer tetszett mondani.

Nagy: Hát kérem, ezt nagyon kihangsúlyoztam.

Elnök: Ugyehogy arra kérem, hogy ne tessék ismételni, azt tessék elmondani, amit még nem mondott el. Ezt hallottuk és megértettük. Ugyehogy kérem, ha új, olyan megjegyzése, ami, olyan tény állítása van, amit még nem mondott el, azt tessék elmondani.

11. oldal.

/1958. VI. 9./

Nagy: A pótnyomozás során a külügyi tevékenységem is pótnyomozás tárgyát képezte az ügyész úr javaslata alapján. Itt a kérdést úgy vetették fel, és ez is a kormány átszervezésére mutat, hogy a külügyi tárcát én megtartottam-e és miért tartottam meg, a kérdést így felvetni nem lehet, ez ellen én a legélesebben

Elnök: Már tiltakozott február 5-én.

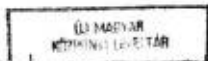
Nagy: Engedelmet kérek, akkor nem így merült fel a kérdés. Most a pótnyomozással kapcsolatban merült fel így a kérdés. Az egész idő alatt Horváth Imre volt a külügyminiszter, én távollétében helyettesítettem, illetőleg megbízásából - a kormány megbízása alapján - láttam el a külügyi teendőket. A tevékenységem, ez a párt és a kabinet külpolitikai jellegű döntéseinek a végrehajtása volt, egyrészt, másrészt külföldi követeket, fogadtam, és a november 1-i, főképpen a november 1-i és 2-i kabinethatározatokat hajtottam végre. Erre korlátozódott az én külügyi tevékenységem. Majd részleteiben ugysis tárgyalni kell ezt a kérdést. Nyugati követek közül én egyedül és kizárólag az osztrák követtel tárgyaltam, akit én kértem magamhoz a kabinet határozata alapján. Az oka ennek az volt, hogy Nyugatról, Ausztrián keresztül ellenséges erők fegyveres erők is, más erők is, ellenséges tevékenység is irányult a Magyar Népköztársaság ellen, ez ellen tiltakoztam, ez ellen kértem hatékony, hathatós, gyors intézkedéseket egyrészt, másrészt pedig, hogy az Ausztriában tartózkodó magyar reakciós ellenforradalmi, emigráns vezető egyéniségeket utasítsák ki Ausztria területéről. A választ meg is kaptuk, hogy az mennyiben felelt meg a valóságnak, azt a későbbi események mutatták, ami az osztrák kormánynak az intézkedéseit illeti, tény az, hogy Nagy Ferencet és társait azt kiutasították, azokat Svájcba küldték. A baráti követek közül a szovjet, a kínai, a lengyel, a csehszlovák, és a román és a jugoszláv követekkel folytattam egyrészt én, másrészt az intézőbizottság -

Elnök: Mint ahogy ezt már ..

Nagy: - megbeszéléseket. A semlegesség kinyilatkoztatása, amelyet önnek kellett végrehajtanom, a varsói szerződés felbontása, és az ENSZ-hez fordulás, ezt le kell szögezmem, a pótnyomozással kapcsolatban, ez párt és kabinet határozat volt. A párt-határozattal kapcsolatban rá kell mutatnom arra, hogy a kabinetnek november 1-i délutáni ülése előtt, amikor ezek a határozatok megszülettek, az MSZMP programnyilatkozata, amely a párt álláspontja volt, amelyet a párt elnöksége fogadott el és amelyet az este Kádár János olvasott be a Rádióba, az már ezekben a kérdésekben állást foglalt.

Elnök: Kérem, amikor az ezekre vonatkozó bizonyítékokra sor kerül, akkor ugysis kell nyilatkozhia önnek. Hát amikor a különböző bizonyítékok fel fognak merülni, hogy az intézőbizottság megtárgyalta, vagy nem tárgyalta meg, ön ismeri a nyomozati iratokat, hát vannak tanúk, akik azt vallják, hogy nem tárgyalta meg az intézőbizottság. Most nyilatkozni -

Nagy: Nem az intézőbizottság, az elnökség tárgyalta.

Elnök: Most nyilatkozik arról, hogy megtárgyalta, akkor újra fog nyilatkozni. Hát újra kell nyilatkoznia. A bizonyítékokról akkor helyes nyilatkozni, amikor felvetjük, és nem most, előre.

Nagy: Hát itten vannak, - mert összezsufolódnak a kérdések. Hát ez különösen nálam áll fenn, t.i. egyéb vádlottaknál nem ez a helyzet, hát a vád tárgyát sokkal kevesebb kérdés képezi, egy negyede, egy ötöde annak, ami engem. Nálam viszont összezsufolódnak a kérdések, ha menetközben tárgyalás során azokat a kérdéseket, amelyeket már lehet tisztázni, nem tisztázzuk.

Elnök: Nem tisztázhatjuk előbb azt, hogy egy bizonyítékot hogyan értékelek, mielőtt felvettem. Azt nem tudom tisztázni. Azt, hogy X.Y. tanu ezt és ezt vallja, ön ezzel szemben emezt állítja, ezt nem értékelhetem addig, amíg a tanu ki nem hallgatom.

Nagy: Ezt nem is kívánom, elnök úr, hogy a bíróság most értékelje.

Elnök: Akkor nincs értelme most nyilatkozni.

Nagy: A célo az, hogy jegyzőkönyvileg ezt lerögzítsük, és -

Elnök: Akkor, mikor a bizonyítékokat -

Nagy: Annakidején nem kell ezzel fáradni.

Elnök: Akkor is kell fáradni. Éppen a bizonyítékoknál kell értékelni, és akkor kell önnek nyilatkoznia, hogy elfogadja, vagy nem. Van-e még más észrevétele?

Nagy: Kérem, én ilyenmódon kívántam folytatni, mert itt van pl. a semlegesség kérdése. Annakidején én felvettem azt, a problémát, hogy a semlegesség kinyilatkoztatására vonatkozó javaslatot vagy előterjesztést én nem készíttettem el az ülést megelőzően. Ezen már tulvagyunk, ezt én már korábban vallottam, ez jegyzőkönyvi vallomás. Most kérem szépen, megállapítás - tehát a pótnyomozás során - hogy a külügyben egyesek felvetették a semlegességi nyilatkozat elkészítésének a problémáját, ezt megelőzően, tehát igazolja azt az álláspontomat és azt a vallomásomat, amit én ebben az ügyben tettem. Ezt kívántam még leszögezni.

Elnök: Más észrevétele nincsen?

Nagy: A november 1-i jegyzőkönyvből hiányzik az a rész, amit én egy jegyzőkönyvben láttam és olvastam, és erre a vizsgálat során számtalanszor hivatkoztam, hogy engem pedig köteleznek arra, hogy a szükséges dokumentumokat elkészíttessem és aláírásommal ellássam.

Ami a szóbeli jegyzékeket illeti, én már erről vallomást tettem.

Elnök: Ugy van. Ezt megismételni nem kell.

Nagy: Ehhez hozzáfűzni valóm azonban van, t.i. utasítást arra, hogy ilyen szóbeli jegyzékeket olyan kérdésben, amelyek a sajtóban nyilvánosságra kerülnek, külügyi természetű kérdések, nem kell, nem is adtam, tehát nem kellett ilyen utasítást adnom, sem signómmal ilyesmit ellátnom. Diplomáciai szokás ez, hogy a nyilvánosságra kerülő nyilvánosságra hozatala előtt megküldik akövetsegeknek. Ez ellenem mint vád szerepel, hogy nekem erről tudnom kellett, és hogy ezt én intéztem, nem, kérem szépen, ezt kívánom lerögzíteni.

Elnök: Más nincsen?

Nagy: A pótnyomozás során felmerült, hogy mi volt az oka annak, Ön elnök ur, nem tudom, türelmetlen azzal kapcsolatban, hogy én itten ezeket a kérdéseket felvetem, látom, -

Elnök: Olyan bizonyítékokat értékel állandóan, amelyek vagy idekerülnek, és akkor újra kell Önnek nyilatkoznia róla, vagy nem kerülnek, és akkor a bíróságnak nem is tárgyalási anyag. Ugy-hogy az, hogy Ön itt állandóan kérdésekről beszél, hogy vajjon ez a bizonyíték, amit a nyomozás során felvettek, hogyan értékelendő, ez nem a - ez nem ide tartozik most. Majd mikor idejön egy tanu, és azt fogja mondani, hogy kérem - ez a jegyzéknek az elküldésére a Nagy Imre vádlott utasított, akkor Önnek joga van és kötelessége is - majdnem azt mondtam - rá válaszolni, hogy kérem, nem - ez nem az én dolgom volt, minden ilyen jegyzéket ugyanis nyilvánosságra hoztak. De ennek itt nem sok értelme van.

Nagy: Kérem, elnök ur, akkor tessék szíves lenni nekem arra a kérdésre felvilágosítást adni, hogy pl. ilyen kérdésekben, mint pl. az én külügyi tevékenységem kérdése, amelyet a pótnyomozás során felvetettek, mikor nyer megvilágítást. Mert itt nemcsak tényekről van és tanukról, és konkrétumokról szó, hanem arról a politikai állásfoglalásról, amelyet én külügyi tevékenységem során elfoglaltam. Ezeknek az ismertetése, ennek a taglalása, ennek az előadása mikor válik lehetségessé?

Elnök: Amikor itt a bizonyítékokat felvesszük erre vonatkozóan.

Nagy: Dehát itten semmi bizonyíték nincsen, itt annyi van, hogy -

Elnök: Hát akkor nem állapítható meg, ha nincs bizonyíték rá. Hát én nem állapíthatok - illetve csak akkor állapíthatom meg, ha Ön beszélni fog róla, és ennek alapján állapíthatom meg. Értse meg, bizonyítékokat fogunk felvetni, a bizonyítékok, amikre nyilatkozhat. És ami nem lesz bizonyítva, amit sem fel nem olvastam, sem tanu nem vallott, az pedig nincsen. Hiába van benne a 18. kötetbe.

Nagy: Felmerült olyan kérdés, mi volt az oka annak, hogy az ENSZ-hez fordultunk, vagy a Biztonsági Tanácshoz? Milyen célt akartam vagy akartunk elérni ezzel, ezekre a kérdésekre, ezek politikai kérdések, amelyre megfelelő, politikailag megindokolt választ kell adnom. Mikor válik ez lehetővé?

Elnök: Ez nyilvánvalóan akkor, helyes válaszolni, mikor az egész anyag bizonyítása együtt van, meg van, hogy melyik tanu mit bizonyított, szembenáll azzal, amit Ön állított, és akkor Ön elmondhatja azt, hogy mi az Ön véleménye arról, hogy ezért meg ezért voltam olyan helyzetben, hogy kénytelen voltam, vagy akartam, vagy célszerűnek láttam azt, hogy ide vagy oda forduljak.

Nagy: Mert anélkül, hogy én itten az időt huznám, kötelességemnek tartom kijelenteni, hogy nem szeretném azt, hogyha mindezek a problémák a tárgyalás menete során, mind ezek az elvi, döntő politikai kérdések háttérbe szorulnának, és majd valamikor az utolsó szó jogán beszélhetnék róla. Én ezt szeretném elkerülni, és azért kérem elnök urat arra, méltóztassék arra módot adni, hogy úgy ezeket a kérdéseket, mint ahogy már az előbb

említettem, ugye, a vádirattal kapcsolatos elvi természetű kérdéseket, és más hasonló politikai és elvi kérdéseket elmondhassak. Én nem vitázni akarok, és nem döntéseket kérek ezekben a kérdésekben, hanem az álláspontomat akarom lerögzíteni. Ezt kérem.

Elnök: Kérem, az álláspontját - az a helyes, ha az utolsó szó jogán rögzíti le. Mert addig, míg a bizonyítékokat fel nem vettük, míg az, hogy mi a tény, és mi nem tény, azt meg nem állapítottuk, ezeknek a tényeknek az értékelésébe nem lehet belemenni. Nincs kifogásom az ellen, hogy a bizonyítási indítványait is elvi indokolással indokolja meg, és bizonyos kérdésekben ott is el tudja ..

Nagy: Mert én -

Elnök: Itt azonban a tényállás tekintetében kérem, hogy tegye meg a nyilatkozatait, és a tények tekintetében, hogy ezt és ezt a tényt elismeri, ezt és ezt a tényt nem ismeri el, itt erről van szó. Van-e még valami olyan tény, amiről nyilatkozni kíván?

Nagy: Még egy kérdés van, de nem tudom, hogy annak a természete olyan-e, amelyet ön lehetségesnek tart itt előadni, ez az egyesített karhatalommal kapcsolatos -

Elnök: Ténykérdés?

Nagy: Ténykérdés. Ez kapcsolódik Kopácsihoz, és Kopácsinak a korábban tett vallomásaihoz, amelyre én ki akartam térni.

Elnök: Kopácsinál, nem?

Nagy: Mert Kopácsi után, - amikor én az első t a második vagy az első tárgyalási napon megtettem a vallomásomat, utána az elnök ur, feltette a kérdést, hogy van-e még valami azontul, amit elmondtam. És erre én válaszul azt feleltem, hogy majd annakidején elő fogom ezt adni. Hát itt van egy ilyen kérdés, ez az egyesített karhatalom problémája, amelyben egy sor ténykérdés Kopácsival kapcsolatos, de nemcsak a Kopácsival, hanem a belügyvel, a határozattal és egyéb problémákkal.

Elnök: Én azt javaslom, hogy talán az lesz a helyesebb, hogy ha Kopácsi vallomása után észrevételként mindezt elmondja. Helyes? Ha itt kíván most tényeket elmondani,

Nagy: Ahogy elnök ur rendelkezik, én alávetem magamat az elnök ur rendelkezéseinek, én nem erőltetem itt a kérdést, egyet nem szeretnék, és azt szeretném elkerülni, ezt az utolsó szó jogán való elvi politikai, stb., problémáknak az ismertetését.

Elnök: Ezt el akarja kerülni?

Nagy: Azt szerettem volna, olyan formán, hogy a tárgyalás során kapok lehetőséget arra, hogy ezeket a kérdéseket felvetem. Mondom, nem döntés céljából,

Elnök: Tehát akkor, kérdés van-e? - Tessék.

Női hang/: Nyilatkozott az előbb arról, hogy amikor a minisztertanács elnöke lett, akkor már a politikai bizottság behívta a szovjet csapatokat. Most az a kérdés, hogy amikor Ön elvállalta azt, hogy a minisztertanács elnöke lesz, akkor észrevételt tett-e arra vonatkozólag, hogy a Politikai Bizottság mielőtt behívta a szovjet csapatokat, kinyilvánította-e azt a véleményét, hogy ezzel nem ért egyet?

Nagy: Kérem szépen, igen, október 24-én Politikai Bizottsági ülés volt, amelyen szovjet elvtársak is, akik addigra megérkeztek, Mikojan és Szuszlov elvtársak is résztvettek. Ezen az ülésen én szóvá tettem ezt a kérdést, de azt hiszem, hogy a vallomásomban is szó van erről, szóvá tettem ezt a kérdést, ismertettem, hogy milyen hatást váltott ki ez a közvéleményben, és hogy erre a kérdésre valamiképpen reagálni kell, és a közvélemény megnyugtatóására valamiféle intézkedést tenni kell. Az október 24-i vagy 25-i nyilatkozat, amit én tettem, ami a Politikai Bizottságban született meg, az erre a kérdésre ki is tér. Én most pontosan nem emlékszem -

Elnök: De nem abban a formában.

Nagy: Nem abban a formában, hogy helytelen, hát azért a közvélemény felé így a kérdést felvetni nem lehet, hogy a párt vezetés felé azt vetjük fel, hogy helytelenül cselekedett.

Elnök: 30-án már olyan volt a helyzet, hogy lehetett?

Nagy: Miért 30-án? Nem értem.

/női hang/: 30-án ön úgy nyilatkozott, hogy nem ért egyet, nem hívta be, és nem ért egyet.

Nagy: Nem én hívtam be, akkor én ezt megmondtam. Addig azonban erről szó nem volt, ugye.

Elnök: Dehogynem. 27-én - /?/ - /egymás szavába vágna/

Nagy: huszon...-én én ezt már szóvá tettem, hogy itten ez nem helyes.

Elnök: Kérem, 25-én ha jól emlékszem, van egy nyilatkozat, amelyik valóban hát diplomatikus formában beszél a szovjet csapatok behívásáról.

Nagy: Nemcsak behívásáról, ittenlétükről, - stb., a szovjet elvtársakkal együtt formuláztuk ezt meg. Ezzel egyetértettek, ezzel a formulázással, de ezt megelőzőleg -

Elnök: /többször közbeszól/ Várjunk egy pillanatra. Utána 30-án pedig van egy nyilatkozata, amelyik arról szól, hogy a népellenes vezetők hívták be, és nem én, a szovjet csapatokat.

Nagy: Hát engedelmet kérek, az két különböző dolog. Ki hívta be és az a nyilatkozatom, vagy - a kormánynak az a nyilatkozata, ami október 24-én vagy 25-én, pontosan nem tudom, amely lezögezi, hogy ezen a téren intézkedések történnek. Később történtek is, hát Budapestről való kivonásuknál is szerepet játszott ez a körülmény. Mikojának egyébként az volt a - bocsánat, nem akartam, de, említeni a neveket, de már megbocsásom, - véleménye, hogy túlzottan megijedtünk, túlbecsültük az eseményeket, kár volt ugye ezt ilyen - ezt ilyen módon intézni, és így tovább, - szóval a szovjet csapatok igénybevétele az véleménye szerint

12 oldal.

/1958.VI.9./

is, ahogy én ismertem véleményét -

Elnök: Kérem, én egyre kell, hogy figyelmeztessenem, ez a tárgyalás zárt tárgyalás és közlési tilalom van, az azt jelenti, hogy itt éppen azért van, hogy önnek módja legyen arra, hogy minden tényt itt előtárhasson. És ne korlátozza saját magát azzal, hogy erre hivatkozhatom, vagy nem hivatkozhatom. Ezért van a zárt tárgyalás elrendelve, úgy, hogy nyugodtan hivatkozhat.

Nagy: Szóval kérem szépen, én tehát a véleményemet ezen az ülésen megmondtam, kifejtettem, hogy miért helytelenítem, hogy kifelé, hogyan intézzük el, az egy más kérdés, hogy a párt, a Politikai Bizottság mit fogad el. Elfogadta azt a formulát, amit a szovjet elvtársakkal közösen hoztunk létre, ehhez tartottuk magunkat.

Egy férfi hang: Kérem szépen egy kérdésben látnék valamilyen nagyon súlyos ellentmondást, a következő: Ön azt írja az események után bizonyos .. feljegyzéseiben, a Varsói Szerződés már megkötése alkalmával, rendkívül rossz hatást keltett az országban, nemcsak a nép, hanem a párttagság igen széles rétegeiben is nagy ellenszenvvel fogadták, a szovjet elnyomó törekvések egy újabb lépésének tekintették, amely veszélyezteti az ország függetlenségét, sérti nemzeti szuverénitását és kirívóan mutatja az egyenjogúság hiányát ebben a szövetségben. Későbbben ugyanebben a - a követelés benne élt a néptömegekben, nem kellett hozzá Szabad Európa rádió. Én kérem itt óriási ellentmondást látok abban, amit Ön elmondott az egész munkája, vagy múltjában és e-között az álláspont között?

Nagy: Hát kérem szépen erre a magyarázatot én meg tudom adni. Egyébként az az elvi álláspontom, hogy a sznavovi feljegyzéseket, amelyek nem képezik bünyügyi eljárás tárgyát, ugye, hát ott én azt hiszem, hogy azokat itt nem kezdjük el, mert ott vannak sokkal súlyosabb megállapítások is, amelyekkel részben egyetértek, részben nem értek egyet ma, amint a záradék, amelyet hozzá fűztem, az le is szögezi. Hát én nem tudom, hogy most -

Elnök: /közbeszól/ Nem szükséges, hogy válaszoljon.

Nagy: Ezzel a kérdéssel kapcsolatban, mert ugyanez a kérdés majd a Varsói-Szerződés kapcsán nem a sznavovi feljegyzéssel kapcsolatban, de a Varsói-Szerződéssel kapcsolatban felmerül és én ott a válaszat meg fogom adni, de nem a sznavovi feljegyzésre hivatkozva, hanem a saját álláspontom, meggyőződésemnek -

Elnök: Szóval nem kell. -- /egyszerre beszélnek/ Van kérdés ?

Ügyész: Kérem szépen a .. csoportosulással kapcsolatban szeretném feltenni azt a kérdést, önnek a baráti köre, nem politikai kérdésben, önnek többszöri figyelmeztetése ellenére olyanokat tett, ami önre nézve disszonáló, ami önre nézve ~~dehonesztáló~~ dehonesztáló. Szakit az ilyen baráti körrel ?

Nagy: A baráti kör, azokkal a barátokkal, akik ilyesmit csinálnak, hát azokkal mindenesetre a magatartásomat megváltoztatom, az természetes.

10. oldal.

/1958.VI.9./

Ügyész: Ön többször figyelmeztette ezt a zárt csoportosulásnak egyes tagjait helytelen, pártellenes, párttal szemben álló, demagóg magatartásukra, miért nem szakította meg ezekkel a továbbiakban a viszonyt?

Nagy: Konkrétan szeretném, hogy kikről van szó, mert pld. -
Ügyész: Gimesselel, Vásárhelyivel kapcsolatban kétszer is tárgyalnak ezekről a kérdésekről, ennek ellenére -

Nagy: Gimesselel, - Vásárhelyivel kapcsolatban,
Ügyész: Vásárhelyi is belekapcsolódik ebbe a megbeszélésbe, mert egyszer Harasztitól hallja, egyszer Vásárhelyitől hallja a Gimes-féle dolgokat.

Nagy: Nem. Egyszer közvetlen Gimestől, egyszer pedig Harasztitól - /egyszerre beszélnek/

Ügyész: Ezek után mégis Gimesselel többször találkozik. Gimes továbbra is önnek bizalmas, belső munkatársa, akivel meg tárgyalja a politikai kérdéseket.

Nagy: Hát kérem Gimes nekem belső munkatársam nem volt, hát Gimesselel az érintkezésünk nem is volt olyan gyakori. Gimesselel különböző politikai kérdésekben - /egyszerre beszélnek/

Ügyész: Kérem döntő kérdés volt a - Szilágyinak a tüntetésselel kapcsolatos magatartását állítólag ön sérelmezi, akkor, amikor ön telefonált.

Nagy: Bocsánatot kérek, nem tudom kinek a magatartását ?

Ügyész: Szilágyi.

Nagy: Szilágyi, igen.

Ügyész: Ennek utólag beszámolt, hogy ő, hogy viselkedett a Műegyetemen, és állítólag ön ezt sérelmezte. Ezután mégis miért tartja fenn vele az összeköttetést ?

Nagy: Hát kérem szépen, én figyelmeztettem - /egyszerre kiabálnak/ azt mondta, ahogy itt előadta ő maga, mert én is megfeledkeztem róla, hogy ilyen eset volt, hogy megmostam a fejét. Ő utána, ahogy tudom, a Műegyetemen igyekezett ezt jóvá tenni, megmondtam, hogy helytelen, hogy nem így gondolta stb. stb.

Ügyész: De ez volt az ön belügyminiszter jelöltje.

Nagy: Jó, hát azért engedelmet kérek, egy ilyen megnyilvánulás -

Ügyész: Egy ilyen durva megnyilvánulás -

Nagy: Belügyminiszter jelölt egy izben volt. - Egy ilyen durva megnyilvánulás azért annyira -

Elnök: De nem csak ez van, de a Szilágyi azt is vallotta, hogy ő ugyan nem értett egyet teljesen önnel, mégis miután ön nem értett egyet a magatartásával, visszament másnap délelőtt a Műegyetemre és az ellenkezőjét mondta, mint az előző nap. Tehát olyan fegyelmet tanusított, hogy a saját álláspontjával szemben álló álláspontot képviselt.

Nagy: Szóval én felleptem ellene, felleptem a magatartása ellen és ő viszont ezt a korábbi magatartását ott korrigálta, hát ez azért nem ok arra, hogy én hát vele minden kapcsolatot megszakítsak. De itt van egy másik -

Elnök: De ez a zárt csoportosulás -

12 oldal.

/1958.VI.9./

Nagy: De itt van egy másik, a Déry esete, a Déry Tibor kérdése. Déry-vel nekem különösebb párt kérdésben ~~ilyen~~ igen éles vitáim voltak, kémném is majd a Déry anyagából annak a levélnek az én ügyemhez való csatolását, amelyet a házkutatásnál megtaláltak.

Elnök: Kérem majd a Déry-ügynek, az egész Déry-ügynek a csatolását kérheti, mikor a bizonyítási, mikor a bizonyításról lesz szó.

Nagy: Tudniillik az a levél is mutatja, ugye, hogy ilyen igen komoly észrevételeim voltak. Ellene voltam annak is, megüzentem neki, hogy megmondták-e nem tudom, amikor tudomást szereztem arról, hogy a felszólalásában milyen kérdést akar érinteni. Na de Déry-t ellenséges elemnek, annak ellenére, hogy ilyen nézetei voltak, én nem tartottam ellenséges elemnek. És megmondtam, hogy így a szocialista-realista írók közül, hát nem az utolsó helyre tettem, mint író. Vele kapcsolatot hát én nagyon lazán tartottam, néha találkoztam vele, de azért, hogy - én nem is értem, hogy hogyan kellett volna ezeket magamtól eltávolítani.

Ügyész: Mondja nem érzése önnek az, hogy szeretett tetszelegni a pártszerűségnek az álarcában és ugyanakkor megengedni ezeknek az ilyenfajta cselekményeiket és tevékenységüket?

Nagy: Hát kérem szépen ügyész ur, ne haragudjon, de ezt kénytelen vagyok a leghatározottabban visszautasítani az ilyen megjegyzést, tudniillik az én magatartásom elvi kérdésekben az ismeretes és nem az ügyész ur által felvetett problémákkal kapcsolatban csupán, hanem egyéb kérdésekben is. Én megszoktam mondani a véleményemet és ahhoz tartom magamat. Ezekben a kérdésekben is meg volt a véleményem, őszinte véleményem -

Ügyész: És tovább együttműködött velük -

Nagy: És meg is mondtam. Ez nem azt jelentette - együtt-működik, az együttműködik nem azt jelentette, hogy ők egy csoporthoz tartoztak, mint ahogy én ennek az egész zárt csoportnak a teóriájátá, amelyet ön, vagy az ügyészség a vádiratban kifejt, ugye visszautasítom és megcáfolom. És majd módom lesz rá, meg is fogom tenni ezt. Ilyen zárt csoport nem volt.

Ügyész: A kabinet és kormány viszonyával kapcsolatban ön szó szerint azt mondotta: vagy jóvá hagynak, vagy elvetnek. Hát mit vetnek el, amit ön már és önnek megcsináltak azt vetik el?

Nagy: Kérem szépen ilyen uzus, ilyen prakszis azért a kormányzati tevékenységben nem újság, hogy utólagosan beszámolnak.

Ügyész: Megcsinálták a függetlenségi, semlegességi nyilatkozatot - /egyszerre kibálnak/

Nagy: /folytatja/ A beszámoló alapján kérem utasítják a kormányt arra, hogy ez helytelen volt, módosítják és más határozathozatalra szorítják. Ez előfordult.

Elnök: Létezhet egy olyan kormány, amely az ország semlegességét, a varsói szerződésből való kilépést, a kabinetje ki mondja, nyilvánosságra hozza és utána a kormány pedig azt mondja, hogy én ezzel nem értek egyet, hát mi ez, ez kormányzás?

18 oldal.

/1958.VI.9./

Nagy: Hát kérem szépen én nem a kormányra, nem a varsói-szerződésre és semlegességre mondtam, - azt mondtam, hogy ilyen úgus és ilyen esetek a kormányzás terén előfordulnak. Ha ön erre érti, erre a kérdésre nem vonatkoztatom ezt a megállapításom. Az az álláspontom, hogy a kabinetben ebben a kérdésben teljesen felhatalmazással döntött, teljes felhatalmazással hozta meg a döntését, amit később hát -

Ügyész: Kérem szépen a nemzetőrséggel kapcsolatban. Kérem szépen a tanács elnök elvtárs ön elé tárta azt az óriási ellentmondást, ami a kormány nyilatkozat és az ön által aláírt nyilatkozatban van. Ön ezzel kapcsolatban egyet szeretnék megkérdezni, hogy abban a rendkívül nehéz percekben, miért tette tul magát a kormány által adott felhatalmazáson ?

Nagy: Nem tettem magamat tul.

Ügyész: Önnek mindegy volt, hogy kinek a kezében marad akkor fegyver ?

Nagy: Egyáltalán nem volt mindegy.

Ügyész: Akkor miért tette tul magát ?

Nagy: Az egyesített karhatalom létrehozásával éppen azt akartuk elérni, hogy a fegyver az olyan kezekben legyen, amelylyel a kormány diszponál, amely a párt és a kormány politikája mögött és a párt és kormány mögött áll. Ezt akartuk elérni.

Elnök: Hát hogyha a Dudáséknak adnak fegyvert, akkor a kormány a-felett diszponál ?

Nagy: Hát engedelmet kérek, én nem adattam Dudásnak fegyvert, ha ilyesmi történt, mint ahogyan az anyagból látszik, hogy kinek merre adtak ki fegyvereket, az azt jelenti, hogy nem a kormány intenciói szerint, nem a kormány döntései szerint jártak el, hanem tul tették azon magukat.

Elnök: Hát elismerte, hogy azt a nyilatkozatot maga írta alá.

Nagy: Én irtam alá.

Elnök: Hát abban benne van ez, a felhatalmazás.

Nagy: Ebben a nyilatkozatban nem ez van, amit ön most elnök ur magyaráz, és amit az ügyész ur itt szóvá tett, nem ez van benne.

Ügyész: Ön mindig azt mondja, csak a személyes felelősségéért vonják önt felelősségre, hát miért tette így tul magát a kormány által adott felhatalmazásán. Hát ez azután saját személyes felelőssége?

Nagy: Nem tettem magamat tul.

Ügyész: Nem tette tul helyes. És ennek a kormány által megbízható nemzetőrségnek volt az ön által megbízható parancsnoka Király Béla. Ennek kellett a munkásosztályt harcba vinni a szocializmus megvédéséért ?

Nagy: Kérem szépen Király Bélát nem én javasoltam -

Ügyész: De kinevezte.

Nagy: Király Béla kinevezésére a Belligyminisztérium részéről, az előkészítő bizottság tett javaslatot, ön ismeri, az ismeretes, hogy a tervezetben magában volt javaslat a parancsnokra és helyettesre Király és Kopácsi, személyében. Én Királyt nem ismertem, Királyról akkor Tildy-től a

12 oldal.

/1958.VI.9./

legjobb véleményt kaptam és így került sor Király Béla ki-nevezésére, akiről annak idején úgy tudtam, hogy párttag, rehabilitált, kiváló katona stb. mindazt az anyagban annak idején -

Ügyész: És Gömbösnek a veje.

Nagy: Azt nem tudtam, hogy Gömbös veje, ugye.

Ügyész: Kérem szépen még egy kérdést, kérem szépen ön azt állította itt a tárgyaláson, hogy kérem igenis ellenforradalmi megmozdulások voltak, ilyenekkel találkozott, sőt azt is állította, hogy az osztrák követtel is, abban az irányban is tárgyalt, hogy ellenséges ellenforradalmi fegyveres elemek hatoltak be az országba. /egyszerre beszélnek/ Kérem szépen ilyen körülmények között mondja, miért tartja még mindig megvédhetőnek ezt a bizonyos október 30-i nyilatkozatát a szovjet csapatok behívásával kapcsolatban? Nem látja-e még mindig be azt, hogy ez a sovinizmusnak kérem meglovagolása és tovább szítása volt?

Nagy: Nem.

Ügyész: Nem, köszönöm.

Nagy: Egész más okai voltak, amire én majd ki fogok térni.

Valamelyik védő: Van egy kérdésem. Eppen az utolsó kérdést illetően, amit a főügyész helyettes elvtárs felvetett, hogy a szovjet csapatoknak a behívása tekintetében, akár a sovizmus, akármilyen szempontból ...állásontját. Ön azt mondta, hogy ehhez hozzájárult a pártvezetőség és a párt..

Elnök: Ezt nem állította, ezt nem állította a vádlott. Kérem, hogy úgy tessenék kérdezni, hogy ne a vádlott szájába tessék adni olyan állításokat, amiket nem állított az nem jó lesz úgy.

Védő: Nem kérem, bocsánatot kérek. A pártvezetőség az más ..körülményre vonatkozóan tudott ... azt mondtam önnek, hogy a szovjet csapatoknak a fegyveres .. ön azért elemezte, mert az ön álláspontja szerint magyaroknak kellett volna -

Nagy: Magyar karhatalomnak.

Védő: Magyar karhatalomnak, hol volt magyar karhatalom?

Nagy: Hát kérem október 23-án ott volt még amagyar karhatalom, a honvédség -

Védő: Nem beszélt 23-ról, beszél 28-ról?

Nagy: Akkor már, már 24-én feloszlott a magyar karhatalom, 24-én a rendőrség átállt, a honvédség kötelékei nem érkeztek meg a kirendelt helyükre, de ezt én részben és nem kis részben, éppen ezzel a ténnyel magyarázom. Hogy milyen volt a helyzet október 23-ról, 24-re virradó éjjel és utána 24-én, akkor mikor engem miniszterelnökké kineveztek és amikor én ezt a megbízást ívvettem, arról kéremszépen a következőket kell mondanom. Hát azt már köztudomásu, hogy az ország akkor már lábon állt Budapesten, a tömegek locezrei voltak az utcán, mindenféle fegyelem felbomlott, karhatalom nem volt a helyén, honvédség nem állt a helyén, együttműködés nem volt sem honvédség, sem a rendőrség között -

12 oldal.

/1958.VI.9./

munka nem folyt sehol, apparátus nem működött, hát ilyen körülmények között kerültem én oda, amikor tehát már az vezetés kicsuszott Hegedűs és Gerő kezéből, akkor állítottak engem oda azzal a feladattal, na most hát én hoztam rendbe a dolgokat, de eszköz hozzá, hát az volt, ami volt. Jóformán semmi eszköz nem volt, fegyelem nem volt apparátus nem volt semmi sem.

Védő: Az egész miniszterelnöksége alatt semmiféle fegyelem és eszköz nem állt az ön rendelkezésére. Kérem legyen szives mondja meg, hogy október 23-a előtt közvetlen, s utána, milyen kapcsolata volt önnek a párttal, hogy tartotta fenn ezt a kapcsolatot?

Elnök: Hát erre hivatkozott kérem - /egyszerre kiabálnak/ 23-a előtt -

Nagy: Nem a rég mult időben - ?

Védő: Nem, nem csak közvetlenül 23-a előtt milyen kapcsolata volt önnek a párttal, ez a kapcsolat, hogy fejlődött és hogy alakult ... ?

Nagy: Igen. Egész röviden és így schlagwort-okban a kapcsolat a juliusi központi vezetőségi ülésen jött létre, amikor Mikojan felvetette a kérdést az én pártba való visszahelyezésem iránt, hivatkozva arra, hogy erről előzőleg nem tudtak, Rákosi megtévesztette őket és a kizárást mikor meg tudták nem helyeselték. És javasolta, hogy velem lépjenek érintkezésbe. Érintkezésbe léptek. Utána én tárgyaltam Gerővel és Kádárral, másokkal is, de utána tárgyaltam Gerővel és Kádárral együtt, hármasban. Kifejtettem előtük a nézetaimet, a helyzetre vonatkozólag, a juliusi Központi Vezetőség-i határozatra vonatkozólag, amelyet elemeztem előttük, kifejtettem, hogy miért tartom helytelennek, miért nem mutat kivezető utat, miért nem szolgálja a konszolidációt. Kifejtettem -

Elnök: Kifejtette ezen azokat az elveit is, amit az öt alapelv stb. című cikkében fektetett le ?

Nagy: Nem, ott a gazdaság-politikai és belpolitikai kérdésekről volt főképpen szó.

Elnök: Ezek nem alapvető kérdések voltak ?

Nagy: Nem, mert az öt alapvető elvi kérdések, amelyeknek a -

Elnök: Hát a párttal ön alapvetően nem értett egyet, a kül-nemcsak a külpolitika, de a szocialista táborhoz való viszony kérdésében, igaz ? Hát juliushoz a párt nem ezen az állásponton -

Nagy: Nem, mert szerintem az öt alapvető problémája az nem jelent szakítást, majd én ezt kifejttem, egyáltalán a szocialista táborral. Mint, ahogyan az -

Elnök: Mert az, hogy a juliusi, 1956 juliushoz a Magyar Dolgozók Pártjának az álláspontja a szocialista táborhoz való viszony kérdésében más volt, mint az ön álláspontja, amit kifejtett az öt alapelvekben, az nem vitás talán ?

Nagy: Nem volt más.

Elnök: Nem volt más ?

12 oldal.

/1958.VI.9./

Nagy: Nem. Ebben a kérdésben a juliusi határozat egyáltalán nem foglalt állást, egyáltalán nem -

Elnök: És az a tény, hogy a Varsói Szerződésnek a tagjai voltunk, az a tény, hogy a szocialista táborhoz tartoztunk, és mint a szocialista táborhoz tartozó, elvileg kifejtani - itt nincs szükség arra, hogy a párt politikáját hosszas fejtegetsem, tehát, hogy azon az állásponton voltunk, hogyha nem tudjuk megvédeni másképp, csak hogyha együtt tartunk a szocialista államokkal, ezt mindenki tudja. Hogy ez az álláspont és az az álláspont, hogy nem kell Varsói Szerződés, hogy a Varsói Szerződés az más, egész más jellegű -

Nagy: Ilyen álláspont nem volt és én sem képviseltem azt az álláspontot, hogy nem kell Varsói Szerződés. Nem, nem, nem, a Varsói Szerződés problémáját én nem vetettem fel még az öt alapelvben sem. Ott a blokk politika általános elvi kérdéseit vetettem fel, nem pedig a - szóval, -

Védő: A .. csoportnak, a frakciónak a kérdései már felmerültek... Mondja kéremvont ennek a zárt csoportnak -

Nagy: De én itt egy pillanatra, még nem adtam választ erre, tudniillik én azután beszélgettem Mikojánnal, magához hivatott és több, mint egy óras beszélgetésben, felhívtam a figyelmét a hazai állapotokra, mi van itt, mi a belső feszültség oka, hogyan látom és, mint látom a juliusi határozatot, milyen változásokat javaslok, megtettem neki konkrétan a javaslatokat, hibáztattam azt, hogy Gerőt tették meg első titkárnak, helytelenítettem a javaslatot és sorba vettem a problémákat, amelyek előbb-utóbb, - azt meg is mondtam neki, hogy szerintem hamarosan - újabb ellentéteket fognak szítani. Mikoján mindezt meghallgatta, Felvázoltam előtte és kifejtettem, hogy ez a helyzet oda fog vezetni, hogy újra a katasztrófa felé rohanunk az országgal, meg kell állni, meg kell akadályozni, hogy ez be ne következzen. Ennek két feltétele van szerintem, az egyik tehát személyi változás a pártvezetésben, én Kádárt javasoltam neki is, feltétlenül, aki iránt a bizalom megnyilvánul, a másik pedig a juniusi politika elvi alapjaira kell, félreérthetetlenül helyezni a párt egész politikai irányvonalát és ezt a kettősséget, én nem akarok belebocsájtkozni, hogy ez miben nyilvánult meg, meg kell szüntetni. Ez garanciája annak, hogy itt nagyon szépen, simán fog a fejlődés tovább menni és semmiféle bajtól nem kell tartani, a feszültség meg fog szünni. A Szovjetunió Kommunista Pártja Elnökségéhez egy 60 oldalas beadványt intéztem, Mező Imre elvtársom keresztül jutattam ki Moszkvába, Mikoján-tól tudom, hogy megkapták, mert olvasta, ebben ugyanezeket a problémákat vettem fel, kifejtettem részletesen és szerettem volna, hogyha azt meg is hallgatják. Tehát mindenesetre a szovjet elvtársak figyelmét is felhívtam erre. Utána engem behívtak a pártközpontba szeptemberbe, a Politikai Bizottság ülésére, ahol a Politikai Bizottság tagjainak jelenlétében, Gerő, Kádár és a többiek jelenlétében, kifejtettem a nézeteimet, a helyzettel kapcsolatban,

12 oldal.

/1958.VI.9./

kifejtettem a nézeteimet a juliusi határozattal kapcsolatban és elmondtam azokat a nézeteimet, amelyek szerint a bajokon segíteni lehet és a bajokból ki lehet jönni. Valóságos Cassandra szerepet kellett betöltenem. Beszéltem, beszéltem, a veszélyt felvázoltam, az okokat ismertettem, csak éppen senki nem hallgatott rá és nem történtek meg az intézkedések. Ilyen kapcsolatomban volt nekem a párttal októbert megelőzőleg. Kádárral vált még beszélgetésem, amikor a pártba való visszaállításom történt, amikor a fogalmazványt közösen készítették el.

Elnök: Köszönöm, más kérdés nincsen? Nincs kérdés, nincs kérdés. Na akkor egyelőre a kihallgatását befejezettnek nyilvánítom. Figyelmeztetem kérdésési és észrevételi jogára, tehát mindaz, ami ezek után történik, arra vonatkozóan az itt kihallgatandó vádlott-társaihoz, tanukhoz kérdéseket intézhet, az itt elhangzó, itt felolvasottakhoz ugyanúgy észrevételeket tehet, mintahogy az itt elhangzó, jövőben elhangzó, felolvasandó iratoknak a tartalmára stb. észrevételeket tehet. Leszögezheti, hogy egyetért, nem ért egyet vele, elfogadja tényként, vagy nem fogadja el. Megértette a figyelmeztetést?

Nagy: A figyelmeztetést megértettem, köszönöm. Egyet szeretnék ezzel kapcsolatban, hogy ne csak igennel, nemmel, egyet-értek-nem értek módon juttathassam kifejezésre a nézeteimet, hanem megindokolhassam, kifejtthessem. Tegyen az elnök ur lehetővé, hogy -

Elnök: Én lehetővé teszem, de azt kérem, hogy röviden és tömören tessenek a nyilatkozatait megtenni, mert itt nyilvánvaló, hogy a tárgyalás, szóval az egésznek a javát szolgálja, hogyha rövid, tömör és közérthető.

Nagy: Én csak azt szeretném, ha az elnök ur és a bíróság, igen tisztelt bíróság figyelembe venné, hogy a vádlott társaim közül, amaz én helyzetem és az én problémáim, hát azok -

13. oldal.

/1958. VI. 9./

Nagy: I: lényegesen mások. Velem szemben olyan mértéket állítani, mint akár Vásárhelyivel, vagy mit tudom én Jánosival, vagy Gimessel kapcsolatban, nem lehet, hát velem kapcsolatban egész tömkelege az elvi, politikai, gyakorlati, kormányzati, pártpolitikai kérdéseknek merül fel. Hát ezeknek a tisztázására azért azt hiszem, hogy fontos, mert velem nyem szerint - és azt hiszem, hogy ebben igaza van a bíróságnak, nem akarok, nem feladat ebbe beleszólni, de véleményem szerint a bíróságnak nemcsak az a feladata, hogy a bűnösséget állapítsa meg, hanem az, hogy az igazságot kiderítse. És az igazság kiderítéséhez szerintem szükséges az is, hogy ezeket a tényeket minden oldalról, az én szempontomból is megvilágíthassam.

Elnök: Hát akkor, amint mondtam, a kihallgatását befejeztük, 10 perc szünetet rendelék el.

A kihallgatást folytatjuk.

Donáth Ferenc. Tessék leülni. A vádiratot - a vádirat kézbesítve lett annakidején, ugye?

Donáth: Igen.

Elnök: Itt meghallgatta a vádirat rendelkező részét. Bűnösnek érzi magát?

Donáth: Igen, bűnösnek érzem magamat, mivel magatartásommal a rendszer megrendülésébe hozzájárultam, mivel szándékaim ellentétesek voltak.

Elnök: Kérem, önt február 5-én a bíróság kihallgatta már, részletesen, a tényekre vonatkozóan. Elrendelem, hogy az akkori vallomását ismertessék, és utána egyrészt megállapítjuk, hogy hiven tartalmazza-e a vallomását a jegyzőkönyv, másrészt pedig hát nyilatkozatot tehet, hogy fenntartja-e ezt a vallomását, vagy pedig módosítani kívánja. Megértette?

Donáth: Megértettem.

Elnök: Kérem a jegyzőkönyv 37. oldal aljától az ismertetést.

Jegyző: Elnök kérdésére, mikor Donáth Ferenc vádolt: A vádat megértettem, nem érzem magam bűnösnek oly módon, ahogy azt a vádirat tartalmazza. 1945-ben ismertem meg Nagy Imrét, amikor emigrációból hazajöttem. Debrecenben ismertem meg oly módon, hogy a földreform végrehajtása során együtt dolgoztunk. Nagy Imre akkor földművelésügyi miniszter volt. 1954-ben akkor találkoztam Nagy Imrével, aki abban az időben miniszterelnök volt, amikor a Legfelsőbb Bíróság megemmisítette a velem szemben börtönbüntetést kiszabó ítéletet, és felmentett. Nagy Imre hivatott magához. Akkor egy alkalommal beszéltem vele. Ezt követően csak 1956 áprilisában vagy május elején pontosan nem emlékszem, találkoztam vele. Nagy Imre engem kért, hogy a Közgazdaságtudományi Intézetnél kíván elhelyezkedni és ebben segítek neki. Én akkor az intézet igazgatójával ezt megbeszéltem. Nagy Imrét felkerestem, ő előadta azt, hogy a mezőgazdasági könyvtárba gondolta az elhelyezését. Ezután

négy vagy öt alkalommal találkoztam vele lakásán. Később, amikor már megvolt a titkárság döntése, arra vonatkozóan, a Nagy Imre a közgazdaságtudományi intézetnél lesz az intézeti munka megjavítása végett. Két alkalommal az intézetben találkoztam vele. Én ismerem az ő korábbi politikai állásfoglalását, ismertem, mindig politikával - illetve a júliusi határozattal az u.n. kétszakaszos politikával kapcsolatos állásfoglalását, ..politikai felfogását. Ezekről a kérdésekről azután a találkozásunk során többször szó esett. A születésnapja alkalmával, ahol én is jelen voltam, több ismerőssel találkoztak, akik a születésnapon szintén résztvettek. A vádlottársak közül nem tudom, hogy jelen volt-e .., ellenben a le-tartóztatottak közül ott volt Losonczi, Haraszti Sándor és Ujhelyi Szilárd, ezeket mint olyan személyeket említhetem, akikről tudtam, hogy Nagy Imrével érintkeznek és akikkel én általában kapcsolatot tartottam. Írókkal, újságírókkal ritkábban érintkeztem, illetve nem érintkeztem.

1956 tavaszán Tánzos Gábor, a Petőfi Kör titkára keresett fel telefonon és felkért arra, hogy a Petőfi Körben fiatal közgazdászok között közgazdaságtudományi kapcsolatos szűkebb megbeszélés levezetésére. Először ezt visszautasítottam. Nagy Tamás is ott volt, majd tőle kértem felvilágosítást, ő mondotta, hogy tulajdonképpen őt kérték fel, mivel azonban mezőgazdasági dolgokhoz nem ért, nem vállalta. Nagy Tamás javasolta, hogy vegyek részt ezen a beszélgetésen, kért erre, hogy az egyetemi ifjuság mezőgazdasági kérdéseivel tisztába .. Így kerültem a Petőfi Körrel kapcsolatba, az első közgazdasági vitának voltam a vezetője. Ezt a közgazdasági vitát vezettem le, amikor én el is fogadtam. Az utolsó vitán, a ..Magyarország vitán is kértek tőlem vitavezetőt, ahol azonban nem szóltam fel, mégpedig azért nem, mert az egész ülésnek a lefolyása olyan volt, hogy nem tartottam kívánatosnak a felszólalásomat. Ezt azután később közöltem a vita vezetőjével is. Az első vitában tehát, a közgazdaságtudományi vitán, azután a történelemtudományi viták első részén, amelyen résztvettem, ott én ilyesmivel nem észleltem, rendszerelleni felszólalásokat, jóllehet azon is erősen érződött, kritikus hangú viták vagy felszólalások voltak, de pozitív javaslatokkal kapcsolatosak voltak, és kifejezetten a rendszer elleni felszólalás, közbekiáltás nem volt. Ilyesmit én a sajtóvitán tapasztaltam. A Petőfi Kör tevékenységét én .. pozitíven értékeltem, értem ezalatt a történettudományi és közgazdaságtudományi vitákat. Magával a sajtóvitával kapcsolatban már nem ez volt a véleményem, és ezután a ..magyarországi vita után pedig kifejezetten megmondtam az elnökölő Fekete Ferencnek, aki a Petőfi Kör elnökségének is tagja volt, hogy ilyen formában a Petőfi Kör vitáit és tevékenységét helytelenítem.

Elnöki kérdésre: Október 23-án Vass Zoltánnál ott voltam. Október 23-án délután 2 órakor érkeztem vissza Budapestre, akkor mondotta a titkárnő, hogy Vass Zoltán már keresett. Én az intézeti értekezletről érkeztem vissza, azon vettem részt, utána ismételtén szóltak, hogy Vass Zoltán újból keresett, én akkor visszahívtam őt. Arra kért, hogy keressem fel őt, mert nála

megbeszélés lesz. Vass Zoltán azt is megmondotta telefonon, hogy a Nagy-kormány gazdasági programjának kidolgozása végett lesz megbeszélés. Vártam Nagy Tamást, aki szintén közgazdász akiről közölték, hogy ugyancsak ott lesz. Együtt a SZÖVOSZ-ba mentünk. Ott a vitának az elején nem vettem részt, előzetesen készült már valamiféle anyag, amelynek megbeszéléséről volt szó. A debreceni politikai akadémián- MDP - tartott előadásomat adtam a programhoz. A leendő Nagy-kormány gazdasági programja volt, amelyről ott engem értesítettek, és értesített maga Vass Zoltán.

Elnök: Hogyan jöttek arra a gondolatra, hogy kidolgozzanak Nagy Imre-féle kormányprogramot, előzőleg szó volt-e erről, valami megbízást adtak-e, hogy Nagy Imre most funkcióba kerül.

Vádlott: Nem, előzetesen nem volt erről nekem tudomásom, hogy ilyen program elkészítéséről megállapodás van, így a vita során szereztem erről tudomást. Én magam azonban tudtam arról, hogy Nagy Imrének a vezetésbe való visszavétele kerül napirendre, hiszen magam is kiválóan tartottam, magam is azon az állásponton voltam, hogy Nagy Imrének a vezetésbe való visszavétele szükséges. Ezért elmentem és vállaltam a részvételt, átadtam az anyagot.

Elnök: A lényeg, úgy veszem ki, arról van szó, hogy Nagy Imre kormányba kerül és erre az esetre önök egy ilyen kormányprogramot dolgoztak ki.

Vádlott: Két nappal a lengyelországi események után az volt a helyzet, én nem voltam előzőleg itt Budapesten, hogy hát ez egy napirenden levő dolog, illetve rövidesen sorra kerül, ezért volt, hogy mindenki ilyenmódon foglalt állást. Kormánysszervvel nem tárgyaltunk, nincsen tudomásom róla, hogy ilyen megbízást Vass Zoltán kapott. Tudomásom szerint ilyen megbízás nem volt október 23-át követően, a Központi Vezetőségnek lettem a tagja, és a titkára. Losonczy a Központi Vezetőségnek tagja, és a Politikai Bizottság póttagja lett.

Elnök: Mi volt ezzel kapcsolatban önöknek az álláspontja, elfogadták-e, vagy bizonyos feltételektől tették ezt függővé?

Vádlott: Igen, 24-én értesültünk erről a döntésről. Már a 23-1 események hatása alatt és Gerő Ernőnek a rádióbeszéde, amelyet elítéltem és helytelenítettem, arra a felfogásra vitt, hogy nem fogadom el, azokat a szervezeti intézkedéseket sem, amelyeket a Központi Vezetőség hozott. Ezt azután később Losonczy Gézáknak is elmondtam, aki közölte, hogy ugyanilyen véleményen van. Ezt követően megfogalmaztunk egy beadványt, amelyben megírtuk azt, hogy véleményünk szerint a 23-1 események kiváltó okainak a mult súlyos politikai hibái, a három fő okra mutattunk rá ezzel kapcsolatban. Megfelelő politikai irányváltozás meghirdetését tartjuk kívánatosnak, hogy a tragikus események további kifejlődését megakadályozzuk. A politikai irányváltozást, hogy annak hitelét biztosítsuk, megfelelő szervezeti intézkedések is kifejezésre juttassák.

Elnök: Milyen követelésekkel álltak elő önök a Központi Vezetőséggel kapcsolatban, voltak-e feltételeik önöknek?

Vádlott: Kérem, le is mondtunk ebben a beadványunkban, bár feltételekhez nem kötöttük, de megmondtuk azt, hogy milyen politikát tartunk kívánatosnak, és hogy azok a szervezeti intézkedések, amelyek történtek, nem fejezik ki a multtal való szakítást. Határozott és gyökeres változást kívántunk, egyben lemondásunkat közöltük.

Elnök: Követelték-e, hogy az október 23-i eseményeket nemzeti forradalomnak minősítsék, a szovjet csapatok vonuljanak ki, a felkelőket vegyék át a hadseregbe?

Vádlott: Igen, de nem nemzeti forradalomnak, hanem nagy népi megmozdulásnak. A demokratikus jellegét látom ennek a megmozdulásnak alapvetően. Ugyanakkor, amikor az ellenforradalmi szervezet tevékenységét már október 23-án este láttam. Minderről volt szó, mégpedig 26-án, a Politikai Bizottsági ülésen. A 26-i központi vezetőségi üléssel kapcsolatban én azt szeretném elmondani, hogy előzetesen a Politikai Bizottság egyhangulag arra az álláspontra helyezkedett, hogy a katonai eszközök igénybevétele a tárgyalások módszerének alkalmazását is szükségesnek tartja. Ezt a kérdést én vettem fel kapcsolódva egy másik politikai bizottsági tag napirendhez való hozzászólásához. A politikai bizottság ülése után a Központi Vezetőség ülése előtt beszéltünk az Írószövetség küldöttségével, ott a pártközpontban. A küldöttség az épület egy másik szobájában foglalt helyet, nem tudom, hogy hogyan kerültek oda, előtte a Politikai Bizottság ülésén tájékoztunk ottlétükről. A Központi Vezetőség ülése előtt, már mint az én cselekményeimmel kapcsolatban semmi különbség nem történt, amíg az Írószövetség küldöttségével nem beszéltünk. Jelen voltak az Írószövetség vezetőségi tagjai, akik közlik, hogy mi az észrevételük, és mi az állásfoglalásuk, hogyan lehetne a fegyveres harcot megszüntetni, és a vérontást csökkenteni. Ezzel kapcsolatban elmondták, hogy véleményük szerint mik volnának a követelések, amelyekről a Központi Vezetőségnek tárgyalnia kellene. A Központi Vezetőség ülésére visszatérve Losonczy ismertette az Írószövetség által ismertetett követeléseket. Az Írószövetség küldöttsége által előadott követelésekről való tárgyalás elfogadása kérdésében egyetértettünk, én és Losonczy, egyetlen egyet, nevezetesen a szovjet hadsereg azonnali kivonásának kérdését kivéve, mivel úgy ítéltük, illetve úgy ítéltem meg, és ezt később el is fogadták, hogy ilyesmiről tárgyalni sem lehet, mivel ez olyan előnytelen helyzetbe hozná a pártvezetést, hogy magát a rendszert fenyegetné. A felszólalásom, amelyet a Központi Vezetőség előtt tartottam, lényegileg az volt, amit a politikai bizottság előtt is elmondtam, és itt vettem én fel ismételtén azt, hogy az eseményeknek a jellegét nem helyesen ítélték meg. Nevezetesen az eseményeknek az ellenforradalommal való minősítésében tévedtünk, úgy gondolom, - mondtam, - hogy a nagy tömegek, amelyeknek nem akarnak restaurációt, nem ellenforradalmi célokkal vettek részt, ezeket is hozzájuk csatolják.

A javaslatomnak a lényege az volt, hogy válasszuk le ezeket a tömegeket az ellenforradalmárokról, szigeteljük őket el, mert ez lehetővé tenné megkönnyíteni a belső ellenforradalmároknak, restaurációs céloknak a felszámolását is. Az amnesztia és a nemzetőrség benne volt az írók javaslataiban, és Losonczi Géza ezeket előadta.

Elnök: Mi volt október 26-án a Központi Vezetőségnek az önök követelésével kapcsolatban az állásfoglalása, akceptálták-e akkor, vagy nem?

Vádlott: A Politikai Bizottság, illetve a Központi Vezetőség elutasította azokat, az elutasítást követően történt a lemondás. Az Ülést követően bementünk abba a szobába, ahol az előző napon tartózkodtunk. Ott volt Nagy Imre, az Írószövetség küldöttségével, és KISZ-titkár által vezetett valamilyen ifjúsági küldöttséggel tárgyalt. Legjobb emlékezetem szerint én ott senkivel nem közöltem, hogy mi történt a Központi Vezetőség ülésén magán. A küldöttséggel én meglehetősen feldult állapotban találkoztam, mivel ott a Központi Vezetőség ülésén elég heves jelenetek játszódtak le személyemmel kapcsolatban. Ültem ott, magamba roskadtam, és legjobb emlékezetem szerint a Központi Vezetőségi ülés lefolyásáról nem beszéltem.

Elnök felolvassa a 15. kötet 11. sz. borítékban levő fotókópiát.

Vádlott: Igen, ez volt a lemondólevél.

Elnöki kérdésre Vádlott: Losonczihoz levelet, melyben javasoltam, hogy az ellenforradalmat nemzeti mozgalomnak nyilvánítsák, és hogy a felkelőket be kell vonni a hadseregbe, én nem írtam. Ez kérem még akkor került szóba, amikor az Írószövetség küldöttségével tárgyaltam. Előzetesen én ilyen követelésekről nem tudtam. Mint .., az Írószövetség vezetősége részéről elhangzott követelésekről értesültünk, utána a Központi Vezetőség előtt valóban képviseltük ezt az álláspontot, s ezekről a Központi Vezetőség tárgyalásain beszéltünk.

Elnök felolvassa a 11. kötet 487. lapszámú gépelt jegyzőkönyvi kivonatot.

Vádlott: Elismerem, hogy a kézirat, illetve feljegyzés az én tulajdonom. Ez Losonczi Gézának, a Központi Vezetőségi ülésen tartott felszólalásáról szólt, amelyeket a jegyzőkönyvvezető adott át tanulmányozás végett. Ezek voltak a követelések, amelyekkel Losonczi Géza fellépett. Egy nyilatkozatot a Magyar Honvéd c. akkor megjelent lap részére adtam.

Elnök felmutatja a 15. kötet 13. sz. borítékban levő fotókópiát.

Vádlott: A nyilatkozatot nem így tettem. November 2-án, illetve november 1-én este alakult meg az MSZMP és november 2-án a párthelyiségben felkeresett egy előttem ismeretlen újságíró, aki a Magyar Honvéd munkatársaként volt ott. Én nem akartam nyilatkozatot adni, de miután arra hivatkozott, hogy más pártok is nyilatkozatokat adtak, tekintettel arra, hogy folyt már a pártok között egy ilyen versengés, az MSZMP részéről adtam is egy nyilatkozatot. Én rövid egy mondatból álló

valamit mondtam neki, mire pontosan visszaemlékezni nem tudok, ezért nem is adom így vissza. Megkértem őt, hogy írja le, miután - utána mutassa meg. Közben küldöttséggel tárgyaltam, akik a párthelyiségbe jöttek. Az újságíró vagy nem talált meg, de be nem mutatta, a közleményt csak itt a vizsgálat során ismerem meg. Sajnos, a nyilatkozat tartalmára vonatkozóan pontosan visszaemlékezni nem tudok. A lényeg az volt, hogy az MSZMP, amely ekkor alakult meg, a demokratikus és szocialista vívmányok megtartásáért küzd, célja a demokratikus szocialista pártok fenntartása és további erősítése, számítva a honvédség tagjainak támogatására. Nem az volt a lényeg, .. a fő a honvédség támogatásának megnyerése volt. Természetesen mindez nem változtat, megmondom, azon, hogy mulasztásom következtében jelent meg ez a közlemény, amit nem ellenőriztem, nem néztem meg. November 4-én hajnalban Nagy Imre rádiónyilatkozatot mondott a rádióban, erről tudok. Hajnalban 3-4 óra között költött fel ott a Parlamentben valaki, Nagy Imre megbízásából, hogy hívjam össze az intéző bizottságot, tekintettel arra a helyzetre, hogy a szovjet csapatok már bevonultak Budapest belterületeire. Ezt követően össze is hívtam. Miközben én telefonon beszéltem, jött be a terembe Tildy Zoltán, feleségével, mások társaságában. A telefonbeszélgetés befejezésével egyidőben mentünk a titkári szobába, ahol Tildy Zoltán azt vetette fel, hogy addig, amíg a rádió kisugároz, szóval lehetőség van erre, a kormány adjon egy ilyen nyilatkozatot, amely röviden csupán tényeket, a helyzetre vonatkozó megállapításokat tartalmazza. Nagy Imre ezzel egyetértett, és mivel titkárnői nem voltak jelen, én ültem le és elkezdtem először ceruzával írni. Azt hiszem, így az első mondat feléig jutottam el, a többit írógéppel írtam. Emlékezetem szerint a nyilatkozatot Nagy Imre diktálta. Lehetséges, erre pontosan nem emlékszem, hogy Tildy Zoltán belefolyt. Én csak diktálásra írtam. A szerkesztésben annyiban vettem részt, hogy az elkészült szöveget felolvastam és visszaolvasáskor mondtam, hogy ide tegyünk pontot, ahogy visszaemlékszem rá, de magáról arról, hogy a kormány a helyén és csapataink harcban állnak, hát én ezt nem fogalmaztam meg, miután arról természetesen nem is tudtam, hogy a kormány a helyén marad-e, vagy arról sem, hogy a csapataink harcban állnak. Én nem tudtam határozottan állítani, hogy Tildy Zoltánnak mi volt a szerepe ebben, azt nem tudom, hogy belefolyt-e és mit mondott. November 4-e után a jugoszláv követségen tartózkodtam. Ott tovább működött az u.n. intézőbizottság. Az MSZMP bizottságából együtt voltak Nagy Imre, Szántó Zoltán, Losonczy Géza, Lukács György, Haraszti Sándor és én. Az volt az állásfoglalás, hogy helytelenítettük, elítéltük a munkás-paraszt kormány megalakulását, helytelenítettük, hogy a szovjet csapatok beavatkozását kérte, és lényegében hosszú időn keresztül - pontosan megmondani nem tudom, kb. november 16-17-ig ezekben a korábbi kérdésekben fenntartottuk az álláspontunkat. Voltak, akik ingadoztak. Szántó Zoltán a semlegesség kérdésében más álláspontot foglalt el. Egyébként az ottani magatartásunk lényegileg ugyanannak a magatartásnak a folytatása volt, amelyet korábban is kialakítottunk. Arra emlékszem, hogy november 4-én, amikor a jugoszláv követségre, a jugoszláv követség meghívására, akkor

ott felmerült a társaságban, én már pontosan nem emlékszem, hogy ki, felvetette azt, hogy ha kijutunk Jugoszláviába, akkor megpróbáljuk felvenni a kapcsolatot a koalíciós pártok képviselőivel. Ez mint lehetőség merült fel, de nem tudom kérem megmondani, hogy ki vetette fel. Ilyen beszélgetés folyt. Arról, hogy Losonczi Géza Pártai Tivadarral érintkezésbe lépett, nem tudok. Nagy Imre tanulmányai közül egyetlenegyét ismertem, letartóztatásom előtt, mégpedig az öt alapelvől szóló tanulmányt, amelyet Nagy Imre a jugoszláv követségen adott át.

Október 24-én Losonczi Géza mondotta nekem, hogy október 23-án a Losonczi lakásán volt egy megbeszélés Nagy Imre és mások részéről. Akkor, amikor közös beadványunkat fogalmaztuk, mondta, hogy furcsálja, különösnek tartja Nagy Imrének a magatartását, mivel Nagy Imrével beszélt arról, ő megígérte, hogy a vezetőségben való részvételét más, a Nagy-cseperthoz tartozó, közelálló embereknek, a Központi Vezetőségbe való kooptálásától teszi függővé, Losonczi ott néhány nevet említett is, de nem találta a papírt meg, amin fel voltak sorolva a nevek. Erről a 23-i megbeszélésről csak ennyi tudomásom van, egyéb vonatkozásait Losonczi nem mondta el nekem, de ez felmerült, mert hiszen magunk is, én, Losonczi, a szervezeti intézkedések alatt a vezető szerep összetételének megváltoztatására gondoltunk előbb említett beadványunkban.

Előadnivalóm csak egy van, amit a vádiratban van, ebben a formában nem érzem magam bűnösnek, de szeretném azt megmondani a bíróságnak, hogy a magatartásommal, szándékaim ellenére is, kétségtelen hozzájárultam a népi demokratikus rendszernek a megingásához. Ezt elismerem, ebben bűnösnek érzem magam. Meglehetősen fáradt vagyok, nem tudok koncentrálni. Azt szeretném elmondani, hogy október 23-át megelőzően, mint ahogy említettem is, Losonczival és Harasztival évtizedes baráti és korábban mozgalmi kapcsolat fűzött össze. Haraszi Sándor, aki állás nélkül, ha' arra járt, többször feljött az intézetbe. Beszélgetésünk során olyan állásfoglalásunk volt, amely a párt politikáját bírálta, így családi összejövetelekn is. De ezeken az összejöveteleken kívül is a Nagy-csoport október 23-án előtti tevékenysége nagyon jelentős részét itt a vizsgálat során ismertem meg. Előbb ugyanis nem volt előttem ismeretes ez a tevékenység. Jóllehet, elismerem, hogy a felfogásom, a párt vezetésével való szembenállásom megegyezett a Nagy-csoport felfogásával.

Népbirói kérdésre válasz: Mielőtt felmentem Vasshoz, abban a hiszemben voltam, hogy Nagy Imre miniszterelnöksége befejezett tény. Utána sem kérdeztem meg. Beismerem, hogy ez egy párt-szerűtlen, frakciós magatartás volt. Eddig ennek semmi különösebb jelentőséget nem tulajdonítottam. Előzetesen, központi vezetőség épületébe együtt jöttem át Szántó Zoltánnal, és vele megbeszéltük, hogy ilymódon a dolgokat nem visszük tovább, és nem vállaljuk az intézkedésekért a felelősséget. Valóban megtörtént, hogy Szántó Zoltán felvetette a semleges megoldásának a kérdését, és szemrehányást tett Nagy Imrének azért, amiért ők az MSZMP intézőbizottság tagjainak kapcsolásáról döntött, szóval teljesen tudomásunk nélkül

intézkedik a kormányban. Ez november 3-án este történt. Egyébként a semlegesség kérdésével kapcsolatban gyakorlatilag egyetértettünk, Nagy Imrének az akkori álláspontjával, hogy a jelenlegi helyzetben a kormány nem maradhat a helyén, ha a semlegességet nem deklarálnánk. Sajnos, ezt az álláspontunkat fenn tartottuk, még utóbb, a követségen is.

Ügyészi kérdésre vádolt: Két alkalommal voltam a Petőfi Körben vitavezető, éspedig a közgazdasági vitán és a Kert-magyarországi vitán. A Kertmagyarországi vitán volt a pártellenes hangulat, a közgazdasági vitán nem volt. A kertmagyarországi vitán én passzivitást tanusítottam, és kifejeztem azt, mint vitavezető, hogy nemértek egyet az elhangzottakkal. Három vitavezető volt, akik közül kettő felszólalt, és én mint harmadik, tartózkodtam, és utána megmondtam a Petőfi Kör egyik elnökségi tagjának, aki ott elnökölt, Fekete Ferencnek, hogy ilyen módon a Petőfi Körnek lényegében helytelen az állásfoglalása, de egyébként is hát meg kell mondanom, hogy sem én, sem mások ezekkel a reakciók, és sokszor izgató jellegű felszólalásokkal nem szállunk szembe. Losonczi Géza volt az, aki felhívott engem, mint a Hazafias Népfront lapjának a szerkesztője, hogy a Hazafias Népfront elnökségének megbeszélésén egy jogi és egy társadalomtudományi Bizottság létesítését határozták el. Felkért, hogy én is vegyek benne részt. Azt, hogy ez egy ilyen pozíciószerzést jelent a Nagy Imre-csoport számára, ezt Losonczi nekem nem mondta. Egyébként is Nagy Imrének a Népfronttal kapcsolatos korábbi állásfoglalását más vonatkozásban is ismertem, tudtam, hogy fokozottabban kíván abba belekapcsolódni. Tehát Losonczi maga ilyen közlést nem tett.

Legfőbb ügyész képviselője: Megfelel-e a valóságnak az, hogy Nagy Imre tájékoztatta Önt és Losonczi-t arról, hogy a kormány átalakításával kapcsolatos tárgyalások során nem tudja érvényre juttatni a csoport állásfoglalását, és Szilágyi vagy Kopácsi belügyminiszterre nevezését elérni?

Vádolt: Nem kellett Nagy Imrének ilyen tájékoztatást tenni, mert hiszen jelen voltam én is és Losonczi is a Politikai Bizottság ülésén, ahol tárgyalták a kormánynak az átalakítását, és ott volt az a bizonyos vita Kopácsi vagy Szilágyi belügyminisztersége felől. Szilágyit Nagy Imre javasolta.

Ügyészi kérdés: Emlékszik-e arra, hogy október 28-án hármasan beszéltek, Losonczi, Nagy Imre és Ön a statáriumról, akkor Losonczi szemrehányást tett Nagy Imrének a statárium kihirdetése miatt?

Vádolt: Az október 28-i dolgokra az előtte való nap elszenvedett agyrázkódásom miatt sajnos nem tudok visszaemlékezni. Az MSZMP ugynevezett intézőbizottsága pénteken, szombaton, vagyis november 2-án és november 3-án ülésezett, mert november 1-én este alakult meg. November 2-án, mikor az intézőbizottság ülésezett, a semlegességgel, és az egyebekkel kapcsolatos kormányintézkedéseket nem tárgyaltuk meg. Egyéb fontos kormányintézkedéseket előzetesen az ugynevezett intézőbizottság nem tárgyalt meg.

Védőjének kérdésére a vádlott: Október 23-án Vass Zoltánnál jelen volt Kossa István, a Tervhivatal helyettes elnöke, a Tervhivatal egyik osztályvezetője, akit nem ismertem személyesen, Barcza Péter, a közlekedésügyi minisztérium osztályvezetője, aztán Zala Julia, a statisztikai hivatal helyettes elnöke, Kornai János, a közgazdaságtudományi egyetemnek volt munkatársa .. Arról, hogy október 23-án vagy 24-én koalíciós kormány átalakítását tervezik, én nem hallottam. Arról azonban hallottam, hogy többen az értelmiség sorából a többpárt rendszerre, tehát a koalíciós kormányt helyezik, és kívánták különböző indokokkal. Ezekre nézve hivatalosan én elutasító állásfoglalást képviseltem, ilyen vitám volt Lócsei Pállal, aki újságíró.

Védő: A varsói paktum egyoldalú felmondásával kapcsolatban volt-e önnek, és ha igen, kik előtt, állásfoglalása?

Vádlott: Szántó Zoltán volt az, aki helytelenítette, és én meg vele egyetértésben elvileg mindig helytelenítettem. Megmondom őszintén, hogy gyakorlatilag helyeseltem, tehát elfogadtam a varsói paktum felmondását, az öt alapelvet is, egy ilyen vita után kaptam meg a jugoszláv követségen Nagy Imrétől. Október 23-a előtt is felajánlották és utána több alkalommal is, hogy a Hegedüs-kormánynak legyek a tagja, és pedig Apró Antal, és Hegedüs András. Október 23-a után két alkalommal került ez a kérdés szóba. Az október 26-i politikai bizottsági ülésen, és november 3-án, Kádár János távozása után, - hogy én lépjek a helyére. Meg kell mondanom, hogy mind az október 23-a előtt, mind október 23-a után elhárítottam magamtól ezeket a javaslatokat, mivel továbbra is az intézet munkatársa kívántam maradni. A központi vezetőségi tagságomról való lemondásom

Jegyző: nyilvánosságra való hozatalát többször felvetettük, de ezt nem is irtam alá. Nyilvánosságra hozatallal kapcsolatban az volt az álláspontunk, hogy nem értünk egyet a pártvezetőség állásfoglalásával, és kifejezésre is akartuk ezt juttatni, nyilvánosság előtt, és a nyilvánosságra hozatal mellett azért is voltam, mert a kooptálás is nyilvánosságra lett hozva. Ez a .. eljárás, hogy nyilvánosságra hozzák a kooptálást, is, és szeretném kihangsúlyozni, hogy a nyilvánosságra hozatalnál is kifejezésre juthatnak, amivel nem értünk egyet, t.i. a Központi Vezetőség állásfoglalásával.

Védő: Az október 23-a előtti napokban vagy hetekben találkoztam-e Nagy Imrével, vagy beszélt-e Ön Nagy Imrével?

Vádlott: Nem, - nem tudom, - nem.

Nagy Imre védője: Amikor Vass Zoltán közölte önnel, azon a bizonyos október 23-i beszélgetésen, hogy a leendő Nagy Imre kormány gazdasági programja kidolgozásáról van szó, tett-e olyan közlést Vass Zoltán, hogy Nagy Imre tudomással bír arról, hogy ilyen természetű megbeszélés folyamatban van?

Vádlott: Nem, ilyen közlést ő nem tett. Ő azt mondta, hogy - legjobb emlékezetem szerint - hogy Losonczy Gézával állapodott meg arról, hogy egy ilyen gazdasági programot dolgozzon ki. Az egyik vallomásomban szerepel, de csak következtetésként, hogy .. mondtam, gondolom, hogy ennek közlése talán Nagy Imrével történt meg, tekintettel arra, hogy ez mégis egy kormányprogram.

Nagy Imre védője: Amikor november 4-én hajnalban a Rádió jelentés megszerkesztésére sor került, akkor az Ön és Tildy Zoltán jelentkezése után kb. mennyi idő múlva jelent meg Nagy Imre, hol jelent meg, milyen ügyben?

Vádlott: Én, legjobb tudomásom szerint a titkársági szobában találkoztam Nagy Imrével. A telefonbeszélgetést Dávid Zoltának a miniszterelnökség várokszobájában folytattam. Oda jött be Tildy Zoltán a kíséretével. Ott volt két katonatiszt, akik géptávirón adtak jelentéseket. Tildyvel így bementünk a titkársági szobába, és ott találkoztunk Nagy Imrével. Határozottan állítom, hogy Tildy Zoltán jelen volt. G.

Gimes Miklós védője: A Vass Zoltánnal történt megbeszélésnél volt-e szó arról, hogy egy kidolgozandó programtervezet, amely jóváhagyást és elfogadást igényel.

Vádlott: Én erre sajnos nem tudok visszaemlékezni, de hát gazdasági, politikai program a pártvezetés jóváhagyása nélkül nem képzelhető el. A pártvezetésnek azt jóvá kell hagyni.

Tildy Zoltán védője: Emlékszik-e arra, hogy Tildy Zoltán résztvett valamilyen Petőfi Köri vitán?

Vádlott: A kertmagyarországi vitán felszólalt, ahogy én emlékszem Tildy Zoltán felszólalására az volt a jellemző, hogy egyáltalán nem a kertmagyarország mezőgazdasági vonatkozású kérdéseire szólt hozzá, sajnos akkor már a vita elfajult, hanem magával kapcsolatban tett azt hiszem említést. Multjával kapcsolatosan, pontosan már a felszólalás tartalmára visszaemlékezni nem tudok. Azt mondotta el, hogy ő éven át a mult esztendeig háziőrizetben volt, az ifjuságról beszélt, arra a benyomásra világosan emlékszem, hogy nem magához a kérdéshez, tehát a mezőgazdaság belterjességéhez szólt hozzá.

Jánosi Ferenc védője: Október 26-án voltak-e bent írók a Központi Vezetőség épületében?

Vádlott: Ugy van. Október 26-án biztos, hogy október 26-án történt, Márkus ott volt, az egyik tagja volt az íróküldöttségnek. Jánosi Ferenc védője: Kérdésem az, hogy az írók észrevételeket vagy tapasztalatokat jöttek közölni, vagy követeléseket?

Vádlott: Ők a véleményüket mondták el, olyan értelemben, hogy ez a feltétele a fegyveres harc megszüntetésének.

Elnök: Nem azért beszéltek, hogy tovább szítsák a tüzet?

Vádlott: A leghatározottabban állítom, hogy az írószövetség küldöttsége részéről a cél a fegyveres harc megszüntetése volt.

Nagy Imre elsőrendű vádlott kérdése: Tudott-e arról Ön, Donáth Ferenc, hogy a kabinetben, amikor a semlegesség kérdését tárgyaltuk, kik voltak jelen az ülésen?

Vádlott: Azt nem tudom, hogy kik voltak jelen.

Elnök: A kabinetülési jegyzőkönyvben az benne van, hogy kik voltak jelen.

Nagy Imre vádlott: Donáth, maga tudja, hogy kik voltak jelen.

Donáth: Azt tudom, hogy a párt részéről Nagy Imrén kívül akkor tagja volt a kabinetnek Losonczi Géza és Kádár János is. Mind a három jelen volt.

Nagy Imre vádlott: November 4-ével kapcsolatban volna megjegyzésem. Ahogy Donáth Ferenc elmondja, az események nem úgy játszódtak le. Donáth Ferenc elmondása szerint én keltettem fel, hogy beszéljen Szántóval, és így tovább, azután jöttek ide. Én viszont előadtam, miszerint, akkor, amikor engem kihívtak, akkor már ott volt Tildy a kíséretével, tényleg két katonatiszttel, Tőkés Ottó volt ott, még egy valaki a telefonnál, aki a telefont kezelte, és Donáth Ferenc ott az asztalnál ült, amikor én kimentem. Tehát már az ő jelenlétükben mentem én oda ki. Akkor közölték velem, hogy mi a helyzet, hogy ebben a helyzetben mit kell tennünk. Donáth Ferenc azt mondta, hogy ő már elkezdte írni, csupán az első mondatnál tart.

Donáth Ferenc vádlott: Geruzával kezdtem el írni akkor már.

Nagy: A kérdés lényege, amikor én kimentem, Donáth Ferenc már írta. Én közben telefonon beszéltem, mire lebonyolítottam a telefonokat, akkor az a pár sor, három sor volt az egész, már megvolt, az elejét én irtam hozzá tényleg, a megszólítást, a végéhez én irtam hozzá, Tildy egyetértett. Szántó ezután jött, tehát Szántó akkor még nem volt ott. Ő is egyetértett a szöveggel. Az egésznek az elkészítése szempontjából alapvető kérdésnek tartom azt, hogy az én kimenetelemkor már ez készülőben volt és engem arra szólítottak fel, hogy siessek ezt majd beolvasni, én állítom azt, hogy az én előadásom, az felel meg a tényeknek. Donáth Ferenc elmondása szerint, amikor ők jöttek, én keltettem fel őket, tehát én már ott voltam, amikor ők bejöttek, és nem úgy áll a kérdés, hogy én mondtam, amikor én kimentem, már megszövegezték. Donáth Ferenc már ott ült a gépiróasztalnál és már írta a szöveget. Ez a differencia közöttünk.

Donáth Ferenc vádlott: Fenntartom vallomásomat, nem tartom valószínűnek Nagy Imre vallomását azért, mert a kormány elnöke nélkül a minisztertanács az nevében adandó nyilatkozatot -/megjegyz, hogy nem fejezte be a mondatot./

Elnök: Nagy Imre szerint ön fogalmazta.

Nagy Imre vádlott: Én egyetértettem vele, tehát nem arról van szó.

Elnök: Ön viszont úgy adja elő, mintha gépiró szerepét játszotta -

Nagy Imre: Én nem tudom elfogadni a gépirói szerepet.

Elnök: Határozottan, hogy emlékszik Ön, Önnek diktálták-e vagy nem?

Vádlott: Kérem, elnök ur, arra határozottan emlékszem, hogy nekem diktálták a szöveget, viszont arra nem emlékszem határozottan vissza, hogy Tildynek milyen szerepe volt a diktálásban. Arra határozottan emlékszem, hogy ő volt, aki felvetette.

Elnök: Szóval mind a kettő megmarad az állítása mellett?

Nagy: Megmaradok, igen, én nem költöttem fel Donáth Ferencet.

Donáth: Nem tudom ki volt az, aki személyesen felköltött, személyesen nem ismerem.

Elnök: Ezután dr. Donáth Ferenc másodrendű vádlott kihallgatását befejezettnek nyilvánítja.

Elnök: Mindenekelőtt azt kérdezem meg öntől, hogy a vallomását híven tartalmazza-e a jegyzőkönyv?

Donáth: Kérem, elnök ur, a gyorsírásnál több pontatlanság van,

Elnök: Lényeges pontatlanságokra térjen ki, hát az, nyilvánvaló, hogy előfordulhatott bizonyos pontatlanság, de ami lényeges, azt tessék talán - jegyezze?

Donáth: Nem jegyeztem, elnök ur, mert arra gondoltam, hogy mondjuk mindaz, ami lényeges a vád szempontjából, módon lesz a bíróság előtt megismételni. A pontatlanságokat illetően úgy gondolom, hogy hát lényeges az, ami itt össze van keverve, az október 24-i beadványunk, azután az október 26-i felszólalás, hiszen az október 24-i beadványunknak arról még nem volt szó, hogy a fegyveres erőt vonják be, az eseményeket másképp értékeljük. Másról volt szó. Szóval a két napnak a dolgai össze vannak keverve. Amennyiben a bíróság lehetőséget ad, bár a leglényegesebb kérdésekre vonatkozólag elnök ur felteszi a kérdést, én talán megismételném vallomásomat.

Elnök: Hát kérem, talán azt ismételjük meg, ami szükséges, itt két kérdés van természetesen, mert hiszen amikor azt tisztázzuk, hogy mi az, amit nem híven tartalmaz a jegyzőkönyv, az ön álláspontja szerint, utána tisztázni fogjuk azt is, hogy mit tart fenn, és mit nem tart fenn. Itt ön, mint leglényegesebb kérdést, a 24-i beadványukat és a 26-i felszólalásuknak az összekeverését érzi. Hát a 24-i beadvány itt ismertette is lett. Szükséges, hogy itt ismertessem még egyszer?

Donáth: Nem lett ismertette, elnök ur, úgy tudom, hogy az iratoknál nem is fekszik el, legalábbis nem láttam.

Elnök: A 24-i beadvány nem fekszik el, csak a 26-i -

Donáth: A 26-i nem .. az nincs.

Elnök: Értem. A 24-i beadványnak tehát mi volt a lényege?

Donáth: A 24-i beadványunknak, inkább ot kezdeném el, hogy az egész magatartásomat illetően, ami október 23-át követően, az volt a jellemző, hogy én már a Gerő Ernő féle rádióbeszéd végighallgatásakor arra az álláspontra helyezkedtem, hogy a vezetés helytelenül látja az eseményeket. Az események értékelésének máskénti látása volt az, ami azután később az én egész magatartásomat befolyásolta, és felkeltette bennem azt a korábban is, október 23-a előtt, a régi vezetéssel szemben fennálló politikai bizalmatlanságot, amely engemet azokba a frakciós csoportosulási eseményekbe belevitt, amelyek itt a bíróság előtt ismereteseek. A 24-i beadvány - úgy láttam, hogy az, hogy Gerő Ernő maradt a párt első titkára, hogy lényeges szervezeti intézkedésekkel nem juttatta kifejezésre azt, hogy a régi politikán változtatni kívánnak, nem helyes, miután továbbra is az élt bennem, hogy lehetséges volna, és ezt tartottuk kívánatosnak, hogy valami, a Lengyelországhoz hasonló békes átalakulás menjen végbe. Ezért egészen elvakultam, a vezetésnek az álláspontját katasztrofálisnak láttam, és arra az elhatározásra jutottam, hogy a vezetésben részt nem kívánok venni. Hozzá kell tennem azt, hogy ezzel Losonczy teljesen egyetértett. Az a három pont, amit mi megfogalmaztunk, abból kettő, az első kettő, az lényegileg a gazdaságpolitikánkra; a második is az, az antidemokratikus módszerek alkalmazására vonatkozott, tehát hogy ezekben a kérdésekben a tömegek, részben a párttagság, részben .. tömegek figyelembevételét tartottuk kívánatosnak, a harmadik pont az a nemzeti érzés kérdésével foglalkozott, erre pontosabban már erre a részre nem emlékszem, mert ezt Losonczy fogalmazta meg, a lényeg azonban az volt, hogy mi ebben a beadványunkban kifejezésre juttattuk, hogy nem értünk egyet a Központi Vezetőség október 23-i határozatával, és a tisztségeket, amelyeket ránkruháztak, ezekről a tisztségekről lemondunk. Ez volt kérem október 24-én. Hozzá kell még tennem azt, hogy október 25-én azután a déli órákig .. azután hazamentem, másnap volt az, hogy bekerültem a Központi Vezetőség épületébe, és hát akkor volt módom először beszélni Nagy Imrével, akivel közöltük a mi álláspontunkat, megmondottam neki, hogy mi milyen meggondolások alapján jutottunk erre az elhatározásra, meg kell mondanom, hogy Nagy Imre akkor határozottan helytelenítette a mi álláspontunkat, és elutasította, és később is ebben felelősnek érzem különbséppen magamat és Losonczyt, mi voltunk azok, akik bizonyos tekintetben a mozgalom - ennek az ellenforradalomnak másként való értékelése kérdésében kezdeményezőként léptünk fel. Ez kérem megfelel a valóságnak. A 25-én ugyan este, a párt első titkára, aki akkor Kádár János volt már, magához kéretett, és megértette velünk, hogy a mi álláspontunk rendkívül súlyos és hogy ilyen kérdésekkel ne foglalkoztassuk a vezetőséget. Kérem, akkor mi magunk is ilyen módon láttuk a dolgot, de 26-án, sajnos ismételtén a régi álláspontra helyezkedtünk, amibe részben közrejátszottak olyan körülmények, mint az általános munkabeszüntetés, amelynek híre akkor érkezett,

Budapesten és vidéken, és azután az is, hogy a Politikai Bizottság, ahol én felvettem az események értékelésének kérdését, és azt, hogy a katonai eszközök mellett hát politikai eszközökkel is igyekezzünk urrálenni, miután az volt a meggyőződésem, hogy többségben olyanok keveredtek bele, ugye, vagy az általános sztrájk, vagy tüntetés, fegyveres megmozdulásba, nem restaurációs céllal vesznek abban részt, ezért .. javaslatom a tárgyaláshoz. Tehát ez a bizonyos értékelés kérdése és azután az, ami ellenforradalmi követelés a Központi Vezetőség előtt felmerült, az 26-án történt, a Központi Vezetőség ülésén. Még a Politikai Bizottság ülésén én magam nem is tudtam azt, hogy egyáltalán miről folyik a tárgyalás, ott ez a kérdés tisztázva nem is lett, csak - akkor egyetértett ott a Politikai Bizottság egésze, hogy ez a második álláspont helyes, ne.. fegyveres erőre és hát nem tudom így ugye a kormány és a vezetés részéről azt, hogy a rendet helyre állítsák. 26-án a Központi Vezetőség ülésén mi az irószövetségén keresztül értesültünk a .. követelésekről, Losonczy volt az, aki ezt betérjlesztette.

Elnök: Ezek a bizonyos követelések itt már nem az, hogy a fegyveres eszközökön kívül politikai eszközökkel is kell harcolni, hanem az, hogy a fegyveres eszközöket el kell venni. Igen?

Donáth: Kérem -

Elnök: Az Irószövetségnek az álláspontja, amikor a Politikai Bizottságtól eljöttek, a Politikai Bizottságon, azt mondotta, az volt az álláspontjuk, hogy a fegyveres eszközökön kívül politikai eszközökkel is kell hát közreműködni azért, hogy a fegyveresekről leválasszák a jóhiszeműeket. Igen?

Donáth: Igen.

Elnök: Jól értettem. Most a Központi Vezetőségnél - illetve az Irószövetségnek már nem ez volt az álláspontja, hanem az volt é legalábbis kérdésként teszem fel, - nem ezt az álláspontot, azt az álláspontot foglalták el, hogy ott csak az politikai eszközökkel kell, tehát csak tárgyalások útján?

Donáth: Az Irószövetséggel való tárgyalások során ez a kérdés ilyen módon fel nem merült, és nem tisztázódott, arra bizonyosan emlékszem, és hát ebben a tekintetben a február 5-1, 6-1 ülés jegyzőkönyve a vallomásomat hűen adja vissza, hogy ők azzal jöttek, hogy véleményük szerint ezekről a kérdésekről való tárgyalás, és ha teljesít.., ha nem teljesít.., a meg egyezés a forrongások megszüntetését segítő elő.

Elnök: Ezután a Központi Vezetőségi ülésen bizonyos változás történt az állásfoglalásukban.

Donáth: A Központi Vezetőségi ülésen?

Elnök: Igen.

Donáth: Annnyiban, elnök ur, hogy azokat a követeléseket, amelyeket az Irószövetségtől értesültünk, mi a Politikai Bizottság előtt nem mondhattuk el, mert hiszen, legalábbis én, nem ismertem ezeket a kívánságokat és követeléseket. A gondolatot magát azonban, hogy tárgyaljanak ezekről a követelésekről, ezzel én egyetértettem, sajnos, és nem láttam azt, hogy abban a helyzetben, 26-án, mindenféle ingadozás a vezetés

14. oldal.

/1958. VI. 9./

részéről az ellenforradalmat segítette elő, és képviseltem ott ezt az álláspontot, hogy kérem, ezekről a kérdésekről tárgyaljanak, és ahogy az iratoknál elfekvő lemondó levelem is tartalmazza, képviseltem azt, hogy mindazt, amit jogosnak találnak, az általam nem ellenforradalomként, hanem tisztán ellenforradalomként /igy mondja/ minősített megmozdulásba, azt teljesítsék.

Elnök: Most van-e még a vallomásnak olyan része, amit meg kell ismételniünk, vagy melyik része az?

Donáth: Én azt hiszem, hogy talán röviden, az elejétől fogva megmondanám kérem, hogy nem tudom, az elnök ur döntésétől függ, hogy hogyan kapcsolódott és hogyan láttam ezeket a

Elnök: Kérem, ön tett egy elég részletes vallomást az előző tárgyaláson. Ezt ismertettük. Most természetesen, hogy mindaz, ami nem hűségesen, vagy annak a szellemét nem adja vissza, ezt megismételhetjük, de azt, ami hát nyilvánvalóan helyesen tartalmazza, és a légkörét is megadja, annak megismétlésének nincs sok értelme, mert hát éppugy megértjük, ha nem ismételjük meg, akkor is. Ugyhogy önnek kell azt eldönteni, hogy mely részeket akar megismételni ebből.

Donáth: Hát kérem szépen, talán még itt folytatnám tovább, mert hiszen én mondjuk a cselekményeim szempontjából és annak kihatásai szempontjából éppen ezeket a tevékenységeket tartanám

szükségessnek - hogy 26-án azután odáig jutunk, hogy tényleg ezt a bizonyos lemondólevelet elküldjük, megtagadjuk lényegileg a szolidaritást azzal a Központi Vezetőséggel szemben, amelyik helyes álláspontot képviselt, akkor, 26-án, és odáig jutunk, úgye, korábbi magatartásunknak folytatásaként, hogy a lemondásunk nyilvánosságra hozatalát is felvetjük, amivel hát nemcsak azt juttattuk kifejezésre, hogy szokásos, formális lemondó kiválást közöljek a párt központtal, hanem azt is, hogy nem érezzük magunkat szolidárisnak azzal a döntéssel amelyet október 26-án a Központi Vezetőség hozott. Ez az, ami kérem hát a legsúlyosabb volt a mi maga- legalábbis az én magatartásomban, és hát ezt a magatartásomat legnagyobb.. is

Elnök: Kérem, Ön a nyomozás során több ízben hivatkozott arra, hogy 56 júniusában Gerő Ernővel beszélt és akkor figyelmeztette önt, illetve önön keresztül Nagy Imrét, hogy ahogy folynak a dolgok, így Nagy Imre a reakció zászlajává válik. Emlékszik Ön erre?

Donáth: Emlékszem, elnök ur.

Elnök: Hogyan történt ez?

Donáth: A júliusi határozat után, tehát akkor, amikor Gerő Ernő a párt első titkára lett, ő magához kéretett és a beszélgetésünk során az egyik téma Nagy Imre pártügyének kérdése volt. Ő előadta aggályát azzal kapcsolatban, hogy Nagy Imre pártügyének rendezetlensége milyen veszélyeket rejt magában. Felvetette, hogy ők a maguk részéről kívánatosnak tartanák ezt a kérdést rendezni, mivel ezt a veszedelmet látják. Én úgy értettem, .. értettem, értékeltem, hogy ezt Nagy Imrével közlöm is, meg is tettem. Megmondottam neki, hogy milyen aggályokat és veszélyeket lát a pártvezetés az ő pártügye rendezetlenségében, és hogy azt kívánják, úgye, hogy

14. oldal.

/1958. VI. 9./

Elnök: Milyen aggályokat látott?

Donáth: Azt, hogy annak következtében, hogy a párton kívül van, pártügye rendezetlen, - mert az volt kíváncsi, hogy az, ami-
ben hibás, gyakoroljon önkritikát. Azt a veszedelmet látták
benne, hogy mindez egyrészt a párt egységének a helyreállí-
tása szempontjából, amit a júniusi program hirdettet, hát-
rányos, és hogy az ellenforradalmi erők, reakciós erők ki-
használják ezt.

15. oldal.

/1958. VI. 9./

Donáth: Meg kell mondanom, hogy amig előző alkalommal Nagy Imre feltétel nélkül az önkritikának a gyakorlása mellett, és amellett, hogy bizonyos okmányok rendelkezésre bocsájtásával hát mi is adjunk segítséget, - akkor, amikor ezt a Gerő-féle beszélgetésben ezt a részt így vele közöltem, akkor azon az állásponton volt már, hogy egy külön, a központi vezetőség által kiküldendő bizottságokat a politikai, elvi eltéréseket tisztázza, amely korábbi kormányelnökségének kérésével kapcsolatosan felmerült.

Elnök: Szóval Ön közölte Nagy Imrével, ezt a Gerő Ernő által felvetett problémát.

Donáth: Igen.

Elnök: Erre határozottan emlékszik.

Donáth: Igen.

Elnök: Most az a kérdés is felmerült, hogy vajjon a semlegesség kérdése, valamint a varsói szerződés felbontásának a kérdése mielőtt a kabinet előtt tárgyalásra került volna, azelőtt ezeket a kérdéseket megtárgyalta-e az MSZMP intézőbizottsága vagy elnöksége. Milyen szervei voltak november 1-én, 2-án az MSZMP-nek? Volt külön elnöksége, és volt külön intézőbizottsága?

Donáth: Kérem, elnök ur, az MSZMP az november 1-én este alakult meg, úgy emlékszem, hogy, hogy késő esti órákban volt az, amikor az MSZMP megalakulásáról hírt adtak. Én az MSZMP megalakításának előzményeit nem ismerem, mert semmiféle pártfunkciónem volt. Engem kért meg október 30-án, mikor behívtak, hogy menjek segíteni, arra, hogy ott a pártügyekben legyenek segítségre, és pártküldöttségekkel esetleg kell foglalkozni. Én pontosan nem is tudom, hogy a semlegesség kimondását, vagy a varsói szerződés felbontása időbelileg mikor történt 1-én, hogy akkor volt-e pártszerv. Mindenesetre azt bizonyosan tudom, és állítom, hogy velem november 1-én, késő esti órákban, közölte Kádár János, hogy az MSZMP intézőbizottságának legyen én is tagja. Előtte .. erre.

Elnök: Most ön vallomást tett arról, - az előző vallomásában beszélt arról, hogy Szántó Zoltán szemrehányást tett ezzel kapcsolatban Nagy Imrének. Ez - erről közvetlen tudomása van?

Donáth: Kérem, erre közös elhatározásunk volt, mert a Nádor-utcai pártközpontból jövet találkoztam Szántó Zoltánnal, elmondottam neki, hogy mi ottan a jelenlevő pártfunkcionáriusoknak a véleménye, és ott volt az, amikor én a helyzettel kapcsolatosan felvettem, hogy ha legrövidebb időn belül nem sikerül változtatni a helyzeten, és a fehérterrorban is jelentkező ellenforradalmi törekvésekkel leszámolni, akkor más utat kell választani. Szántó Zoltánnal erről beszélgettünk, és akkor megállapodtunk, hogy szövátesszük, elsőrendű vádlottnak, és Losonczy Gézának, aki a kabinetnek szintén tagja volt, hogy két nap, tehát november 2-a és november 3-a - már akkor volt az MSZMP, és intézőbizottság, - hogy a kormány döntéseiről mi utólag, ha értesülünk, de előzetesen nem. Az intézőbizottság elé ezeket a kérdéseket .. Elsőrendű vádlott is látta eljárásának helytelenségét, és akkor ígéretet is tett arra, hogy ezentul a napnak bizonyos szakában még minden fontosabb kérdéshez a párt .. illetékes szerve.

Elnök: Kiván-e még valamit összefüggően elmondani?

Donáth: Igen. Én összefüggően, elnök ur, mondjuk a saját tevékenységemet, és társaim tevékenységét illetően hát úgy látom a dolgot: október 23-án, ami az ellenforradalmat .., a felelősség bennünket terhel. Elsősorban annyiért terhel bennünket felelőség, mert akkor, amikor - és ez különösen Julius utánra vonatkozik, de Julius előttre is, tényleg a pártegység megteremtésére kellett volna súlyt fektetnünk, lényegileg ez a csoportosulást továbbra is fenntartottuk, és ezzel mondjuk az ellenforradalmi erőknél a követelését segítettük elő. Én úgy látom, hogy itt különösen jelentős ebből a szempontból az, hogy nem határoltuk el magunkat a Petőfi Körben és másutt is, a különböző reakciós megnyilvánulásokról, és hát ebben a tekintetben elsőrendű vádlottnak lehetett volna éppen mondjuk a párt-ügynek rendezésével kapcsolatosan gyakorolt önkritikáját illetően megakadályozni azt, hogy hát azok a párttagok, akik bizalommal voltak irányában, és hát tőle várták bizonyos tekintetben, a pártban és az országban meglevő bajoknak az orvoslását, ezzel a kézzelfogható ténnyel, ezt a bizonyos elhatárolást mindenféle reakciós törekvéssel szemben. Ami október 23-át megelőzően illeti, kétségtelen, hogy az a lazulás, ami a párt és állami fegyelem tekintetében történt, én nem tudom kérem megmondani, ebben kinek milyen szerepe volt. De itt ugye felmerült - és hát a Vass Zoltánnál tartott kormány-program megbeszélés, amelyik kifejezője annak, ahogyan mi akkor vezető állami funkcionáriusok és párttagok ugye ebben az esetben viselkedtünk. Ami október 23-án, az ellenforradalom kitörését követően történt, erre vonatkozóan már elmondottam a lényegét. Október 28-át követően pedig, jóllehet látom kérem, hogy helytelen, amit csinált, és a Nagy-kormányának bizonyos alapvető intézkedéseivel nem értek egyet, kérem, kitartok mellette és támogatom, és szolidáris maradok véle, és ez sajnos még november 4-e után is, a nagykövetségen ezt a magatartást folytatom. Az, hogy mi volt az oka neki, hogy - tényleg nem más szándékkal, mint a párt és a rendszer megerősítése gondolatával voltunk annakidején eltelve, idáig jutottunk, erre .. az utolsó szó jogán, már részletesebben kitérés, azokkal bizonyos téves nézetek és felfogásokkal, amelyek befolyásoltak annakidején bennünket, jóllehet, látjuk, hogy miféle legálissalábbis .. itt vallomások vannak, .. akkor, amikor hát azután a szovjet csapatok tényleg segítséget jönnek nyújtani, az ellenforradalom leverésében, hát akkor nemcsak hogy nem ismerjük fel ennek az egyedüli kivezető utnak a lehetőségét, hanem elítéljük és ezt az álláspontunkat is fenntartjuk. Ezekre a kérdésekre az aax utolsó szó jogán ..

Elnök: Kérdés van?

: Kérném szépen, ön az október 26-i fellelésüknek rendkívül káros kihatását mondotta. Konkrétan hozzáférve szeretnék egy-két kérdést tenni fel. Megfelel-e a valóságnak az, hogy ekkor önök követelték, hogy a Magyar Népköztársaság államrendje ellen fegyverrel támadó ellenforradalmárok számára biztosítsanak azonnali amnesztiát?

15. oldal.

/1958. VI. 9./

Donáth: Igen, ez az Írószövetség által beterjesztett pontok között van, erről van itten dokumentum. Valóban ilyen - ezt a kérdést is, kívánságot is, mint amiről a vezetés tárgyaljon, Losonczi .. ezzel ért egyet ő is.

_____: Követelték-e Önök a szovjet csapatoknak azonnali kivonását.

Donáth: Nem, kérem, ez téves. Mi a szovjet csapatoknak az azonnali kivonása ellen voltunk. Itt kérem a romániai - Romániában irt visszaemlékezésemben világosan kiderül, vita volt, ezt az Írószövetség tagjai képviselték, én voltam, aki határozottan ellene voltam, hogy erről a kérdésről még csak tárgyalni sem lehet, és utalok arra, hogy éppen az ellenforradalom növekvő veszélyére való tekintettel a kormányt és a vezetést olyan helyzetbe nem lehet hozni, hogy előnytelen legyen, hogy fegyveres .. , ilyen követelést, .. Ettől az írók is elálltak a vita során, amikor erről beszéltünk.

_____: Követelték-e Önök ellenforradalmároknak a fegyveres erőik kötetlenségébe való beolvasztását?

Donáth: Igen, ez is azok között a kívánságok között volt, amelyekről mint tárgyalás - hogy ezekről a kérdésekről is tárgyaljanak a vezetéssel, ez szintén a Losonczi-féle előterjesztésben szerepelt.

_____: Kérem, beszéljen részletesebben november 4-e után a jugoszláv nagykövetségen kifejtett konszolidáció ellenes tevékenységéről a csoportnak.

Donáth: Amit én tudok erről a tevékenységről, és amelyről a vizsgálat során vallomást is tettem, az annyi: fenntartjuk lényegileg azt az álláspontunkat, amelyet korábban képviseltünk, tehát helytelenítettük és elítéltük a munkás paraszt kormányának a megalakulását. Helytelenítettük a szovjet csapatoknak a segítségnyújtását. Ez kifejezésre jutott abban, hogy Nagy Imre és Losonczi Géza, akit felhivnak a jugoszláv kormány részéről, hogy adjanak lemondó nyilatkozatot, lemondó nyilatkozat .. el. Azután, jóllehet Nagy valamennyiünk nevében ilyen elhatároló nyilatkozatot tesz, de azt, hogy konkrétan, tényekben kifejezve a helyzet konszolidálására tettünk volna valamit, nem áll, sőt ellenkezőleg. Én azt megmondani pontosan nem tudom, hogy miféle üzenetek jutottak ki, amiről én tudok, arról vallomást tettem, ugye, ez a Fazekas Györgyön keresztül kijutott üzenet, amely a Nagy Imre és társainak a jugoszláv követségen való tartózkodását tartalmazza, a másik az az, hogy ottan a követségen, a nagykövetségen a .. intézőbizottság tagjain kívül, Nagy Imre, Losonczi Géza kívül Szántó Zoltán, Lukács György, és Haraszti Sándor, több kérdést is tárgyaltunk, és az egyik ilyen kérdés, Losonczi vetette fel, hogy helyes vált-e egyáltalán az MSZMP-nek a megalakítása, és arra emlékszem, hogy ebben a kérdésben kinek vagy hogyan, de mindenesetre kijuttattunk egy három pontból álló kérdést, amely azt tartalmazta, hogy helyes volt-e az MSZMP megalakítása vagy - és az egység alakítása lett volna-e helyesebb, vagy pediglen más formája, ez a lazább mozgalmi forma, egy ilyen jellegű üzenet kijutott, válasza is érkezett rá, erre is emlékszem, de hogy mit tartalmazott, ezt már egy esztendővel ezelőtt a vizsgálat során sem tudtam megmondani.

15. oldal.

/1958. VI. 9./

Legfőbb Ügyész: Még egy kérdésem volna, kérem, megfelel-e a valóságnak az, hogy ott arról is tárgyaltak, hogy Nyugatra szökött koalíciós pártok vezetőivel felveszik a kapcsolatot és együtt politikai tevékenységet fejtenek ki.

Donáth: A vizsgálat során vallottam és most is fenntartom, hogy én ilyen kijelentést igenis, emlékezetem szerint november 4-én délelőtt hallottam, gondolom, hogy ez Losonczi volt, hiszen közben a vizsgálat során egy és más tudomásomra jutott, ő volt az, aki kizsákdapárt képviselőit erre felhívta, de semmiféle felhatalmazása erre Losonczinak nem volt, ilyen elhatározás, tehát határozat, ilyesmi nem történt. De magára a gondolatra, hogy ezt valaki felvetette és hogy az ottan felmerült, ezt kérem ezt vallottam, és ezt ma is fenntartom.

Legfőbb Ügyész h.: Köszönöm, más nincs.

Ügyész: : Kérem, az október 23-i események értékeléséről Ön elmondotta azt, hogy Ön és Losonczy akként értékelték a 23-i eseményeket, hogy nemzeti jellegű felkelés, amihez csatlakoztak nyilván ellenforradalmi elemek is.

Donáth: Nem kérem, mi nemzeti jellegű felkelésnek soha nem értékeltük, ez egyébként is a visszaemlékezéseimből is .. Mi azt mondtuk, hogy itten a mult hibái következtében támadt ilyen tömegmozdulással állunk szemben, amelyet terrorista fegyveres ellenforradalmi - hát társaságok, csoportok tevékenysége egészít ki.

Ügyész: Ügyész elvtárs azon kérdésére, hogy a fegyveres felkelőknek a fegyveres erők kötelékébe való beolvasztásában volt-e Önnek, szerepe, teszem fel a kérdést, hogy hogyan képzeltek, hogy mindenki beolvasztani, minden felkelők, vagy csak azokat, akikről Ön említést tesz, hogy a mult hibái következtében .. hát bizonyos követeléseket támasztanak?

Donáth: Kérem, az október 24-i beadványunk, ami sajnos itt nincs meg, ami kifejezetten - mi kifejezetten beszéljünk, HOGY legszigorubb megtorlást tartunk szükségesnek az ellenforradalmi felbujtókkal szemben, méltányos eljárást vagy elbánást kértünk megtévesztett egyetemistákkal, munkásokkal és egyébekkel. Arra, hogy ilyen restaurációs, ellenforradalmi banditákat vegyünk át, nem erre gondoltunk. Nem erre gondoltunk. Arra gondoltunk, hogy az ifjúság részéről felmerült ilyen kíváncsi.

Ügyész: Ellenforradalmárok, huligánok kezébe akartak önök fegyvert adni?

Donáth: Nem, hát ilyen szándékunk nem volt.

Ügyész: Kérem, a másik kérdésem az, hogy október 24-én, az Ön tudomása szerint a Központi Vezetőségnek hány tagja volt?

Donáth: Október 24-én?

Ügyész: Igen.

Donáth: Hát pontosan a számot megmondani nem tudom, de 70 és 80 között.

Ügyész: Kérdésem az, hogy befolyásolta-e a Központi Vezetőséget állásfoglalásában, akár az események értékelésében, akár egyéni vonatkozásban az, hogy Ön, Donáth Ferenc és Losonczi Géza lemondtak? tagságukról. Befolyásolta-e a Központi Vezetőséget?

15. oldal.

/1958. VI. 9. /

Donáth: Kérem, én ezt megmondani nem tudom. Megmondani azért nem tudom, elnök ur, mert mi 26-án megirtuk a lemondó leve-
lünket, és 27-én el is hagytuk a központi Vezetőségi ülést.
Hogy 27-én és 28-án a Központi Vezetőség ülésén mi történt,
és hogyan folyt le, ezt nem tudom. 28-án aztán közlik velem
ezt a bizonyos döntést, de hogy hogyan alakult ki maga ez a
döntés, ezt én kérem nem ismerem.

Elnök: Abban a légkörben, ami ott volt, az, hogy egy ilyen hatá-
rozott állásfoglalás az befolyással bírt a többiekre, azt azt
hiszem, hogy nem kívánja vitatni.

Donáth: Kérem, én azt nem kívánom vitatni, hogy - az, hogy mi
ott ilyen módon léptünk fel, az nyilvánvalóan hatással volt
másokra is. Az, hogy ezeknek a száma mennyire terjedt, kik
voltak, azt én megmondani nem tudom.

Elnök: Konkrétan nem tudja?

Donáth: Nem tudom.

Elnök: Van még kérdés?

Egy hang: Igen, kérem, még két kérdésem volna, az egyik az, hogy
az Ön állásfoglalásának közlése pártszerűen történt-e általá-
nosságban, konkrétan, avagy nem?

Donáth: Milyen állásfoglalás?

Egy hang: Hát kérem, Ön beszélt arról, hogy volt egy bizonyos
frakciós csoport. Így nevezte Ön, hogy volt egy frakciós cso-
port. Hát Ön ott elfoglalt egy álláspontot.

Donáth: Október 23-a előtt?

Egy hang: 23-a előtt, igen.

Donáth: Hát kérem, az én állásfoglalásaim, amelyek nyilvánosság
előtt történtek, azokat az ügyész - a legfőbb ügyész ur sem ..
tehát a Petőfi Köri felszólalásom .. nincsen, amelyek, .. ami-
kor a pártvezetők megkérdezték az álláspontomat, 1955-ben is,
ugy, mint 1956-ban, én kérem megmondottam, hogy mi az állásfog-
lalásom, de agitációt vagy propagandát az én álláspontom mel-
lett ki nem fejttem.

Egy hang: Egy kérdésem van még, kérem, a munkásmozgalomban mióta
vesz részt?

Donáth: Kérem, én 1932-ben vonultam be a munkásmozgalomba, és
1934 óta voltam az illegális pártnak tagja.

Elnök: Van még kérdés?

Egy hang: Kérem, Ön említést tett agrárzkodásról. Mikor történt ez?

Donáth: Kérem, ez 27-én, mikor a Központi Vezetőség épületét el-
hagytam.

Egy hang: Meddig feküdt agrárzkodásban? Feküdt, vele?

Donáth: Feküdtem vele, de 28-án behívtak és akkor bemenytem,
a 28-1 eseményekből éppen ezért nagyon hiányosan emlékezek
vissza, hiszen erre hivatkozom is, mert kérem akkor még nem ..
helyre.

Egy hang: Kérem azt is megmondani, hol, milyen dátum vagy milyen
cselekmények teszik .. azt, hogy a Márkusék 26-án voltak ott?

Donáth: 26-án? Hol?

Egy hang: Bent, .. itók.

15. oldal.

/1958. VI. 9./

Donáth: Hát kérem, onnan -

Egy hang: Állítólag a Jánosi ..

Donáth: Hát kérem, onnan, hogy 26-án a Politikai Bizottság és a Központi Vezetőség ülése között beszélünk az Írószövetség küldöttségével, tehát 26-án történt ez.

Egy hang .. nem tetszett bentlenni az épületben?

Donáth: Kérem, én 27-én is bent voltam az épületben, de csak a délelőtti órákban, és senkivel nem is beszéltem. 27-én délelőtt kérem még bent voltam.

Egy hang: Hány óra körül?

4.

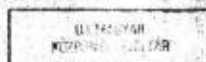
122-147,

old.

(27p)

Tárgyalási jegyzőkönyv
(magnószalagról)

3. dosszié

XX-5-h-3dosszié/1958

(27d)

16. oldal.

/1958. VI. 9./

Donáth: Déli órákban.

Elnök: Más kérdés nincs? - Nagy Imre, van kérdése vádlott-társához?

Nagy: Igen. És észrevételem is.

Elnök: Milyen kérdése van?

Nagy: Donáth Ferenc említést tett arról, hogy a jugoszláv követ-ségen én egy tervezetet dolgoztam ki, ha jól értettem, egy lemondó nyilatkozatot, amelyet az intézőbizottsággal ott akartam .. A kérdésem az, hogy mi volt a véleménye az intéző-bizottságnak erről a javaslatokról?

Donáth: Kérem, én nem lemondó nyilatkozatról, én egy elhatároló nyilatkozatról szóltam, elhatároló nyilatkozatról, Nagy Imre készített elhatároló nyilatkozatot, amiben elhatárolja magát a belső és külső ellenforradalmi erőktől.

Elnök: Kérem, ez akkor történt, amikor arra hívták fel Nagy Imrét, és Losonczyt, hogy mondjanak le a november 4-i, antidátálva november 4-ével az államminiszteri, illetve miniszterelnöki tisztségétől? Volt ilyen.

Donáth: Volt ilyen, de kérem ez még korábban történt, mert ez kérem, amit az elnök ur említ, emlékezetem szerint 9-én történt. Nagy Imre november 5-én - úgy emlékszem -

Elnök: fogalmazta meg ezt az elhatároló - ezt a reakciótól elhatároló -

Donáth: De lehetséges, hogy tévedek, mert lehet, hogy ugyanakkor volt ez, november 9-én, ezt már pontosan megmondani nem tudom.

Elnök: Na most milyen véleményük volt -

Ugyész: Ezt nem Nagy Imre fogalmazta meg.

Nagy: De igen, kérem, én. Én sajátkezűleg -

Ugyész: Ezt az elhatároló nyilatkozatot?

Nagy: Igen, sajátkezű írással -

Elnök: Igen, megvan. - Na most, ezt Nagy Imre fogalmazta meg, ezt az elhatároló nyilatkozatot?

Donáth: Kérem, én erre pontosan már nem emlékszem vissza, a körülményeire, magára a tényre azonban ..

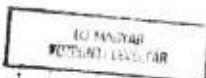
Elnök: Na most miért vetették ezt el?

Donáth: Mi nem vetettük el, az elhatároló nyilatkozatot, kérem, mi ezt át is adtuk emlékezetem szerint, de arra, hogy ez azután eljutott illetékesekhez, vagy mi történt vele, azt nem tudom.

Elnök: Ön, Nagy Imre, fenntartja-e azt a tényállítást, hogy ezt a bizonyos elhatároló nyilatkozatot ezt november 9-én skiccelte fel, mert lényegében ez még nem egy végleges -

Nagy: Dátum nincs rajta, sajnos, kézírással oda van mellékelve, ez azonban egy lemondó nyilatkozat is, amely tartalmazza azt, hogy én lemondok a miniszterelnökségről, ezért, meg ezért, meg ezért, megindokolom, hogy ezzel ~~mi~~ is elő akarom segíteni a konszolidációt, és így tovább. Ezt azonban az intézőbizottság még jóformán végig sem olvasta, elutasította, úgyhogy ez így maradt -

Elnök: Igen, egy fogalmazvány.

Nagy: Egy elhatároló nyilatkozat, amelyről a Donáth beszél, én nem tudom, én csak ezt tudom, hogy egy ilyen nyilatkozatot, - mert ebben aztán én beszélek - ugye, arra is, hogy a reakcióval szemben, stb.

Elnök: Olyan adat, ahogy én ismerem az anyagot, a nyomozás során nem is merült fel, hogy más nyilatkozatról szó lett volna.

Nagy: Ez az egy nyilatkozat volt, ezt azonban sajnós el.. Másik kérdésem, Donáth említést tett arról, hogy a jugoszláv követségen az intézőbizottságon belül vita folyt az MSZMP légjogosultsága kérdésében, illetőleg helyes volt-e az MSZMP létrehozása? Lényegében a párt kérdéséről volt ottan szó. A kérdésem az, hogy mi volt az én álláspontom ebben a kérdésben?

Donáth: A kérdést Losonczy Géza vetette fel, ő volt az, aki -

Nagy: /közbeszól/ Tanczos vetette fel.

Donáth: Hát az intézőbizottságban -

Elnök: /Nagynak/ Tessék végighallgatni.

Donáth: Az intézőbizottságban Tanczos nem vett részt, Losonczy Géza vetette fel, emlékezetem szerint, és Haraszti Sándor volt az, aki támogatta. Nagy Imre, Lukács, Szántó és én?/ határozottan a párt álláspontján állottunk, az én emlékezetem szerint.

Elnök: Ez a vita lényegében arról szólt, hogy a párt pártszerű alakulat legyen-e, vagy pedig - az MSZMP pártszerű alakulat legyen-e, vagy pedig egy ilyen szövetsége, a baloldali elemek szövetsége? Egy ilyen népfront-alakulatszerűség.

Donáth: Kérem, ahogy én visszaemlékszem, elnök ur, ez az MSZMP megalakítására, tehát visszamenőleg vetődött fel - vetette fel Losonczy ezt a kérdést, hogy helyes volt-e egyáltalán megalakítani, miután különböző volt párttagok kifogásolták, de a kérdés, amit .. az lényegileg erre vonatkozott, hogy

Elnök: A párt milyen formát -

Donáth: Mi a vélemény, hogy helyes volt-e a párt .. szövetség.

Nagy: Mindjárt a megjegyzésemmel kezdem, a kérdés lényege röviden az volt, kell-e párt vagy nem kell párt. Mi a párt mellett foglaltunk állást, ahogy Donáth itt elmondta, négyen. Ez volt a dolog lényege, tehát amellett, hogy igenis, pártra feltétlenül szükség van. Egyéb megjegyzés -

Ügyész: Bocsnát, egy párt az emigrációban?

Nagy: Nem, MSZMP-re idehaza, tehát az MDP után, amely szétesett, megalakul az MSZMP, mint párt, és hogy erre a pártra és általában pártra szükség van, párt nélkül -

Ügyész: És az egész intézőbizottság elment.

Nagy: Nem értem.

Ügyész: Az egész intézőbizottság itthagytá és elment.

Nagy: Hát az egy más kérdés, hogy milyen körülmények között voltunk mi a jugoszláv követségen, a döntő?/ az az elvi állásfoglalásunk, hogy igenis pártosan, a párt mellett foglaltunk állást. - A másik észrevételem itt a párt tájékoztatásával kapcsolatos, hogy én tájékoztattam-e a pártot a kormányzás során foganatosított intézkedésekről. A helyzet, mint Donáth mondja, ténylegesen az volt, elnökség működött november 1-éig. Még az MDP időszakból visszamaradt elnökség, utána jött létre az MSZMP, intézőbizottsága. De Donáthnak is, másnak is,

16. oldal.

/1958. VI. 9./

akár az intézőbizottságból, akár az elnökségből, bár Donáth az elnökségnek tagja nem volt, hanem tudni kellett azt, ugye, hogy a kabinetnek Nagy Imrén, Losonczián kívül Kádár János, tehát az elnökség vezetője is tagja volt. Hogy ők nem Kádár felé vetették fel a kérdést, hogy miért nem tájékoztatja a pártot a semlegességről pl. november 1-én, vagy a varsói szerződés kinyilatkoztatásáról, amely ugyancsak november 1-i keletű, vagy az ENSZ-hez fordulásról, - ezt én nem tudom megmagyarázni, t. i. a logikus az, - nem az én feladatomból volt véleményem szerint az, hogy én az elnökséget tájékoztassam, amikor az elnökség vezetője maga Kádár János személyében, mint első titkár, ott ül -

Elnök: Itt ténykérdésről van szó, arról a ténykérdésről, hogy Donáth felvetette-e, illetve Donáth és Szántó Zoltán felvetették-e -

Nagy: 3-án vetették fel a kérdést, amikor én, miután Kádár már nem volt, én akkor magamra nézve kötelezőnek tartottam és ezt az ígéretet meg is tettem, hogy a jövőben tájékoztatót én az intézőbizottság felé meg fogom tenni. Na de az azt megelőző tájékoztatás elmaradásáért engem nem terhel felelősség, mert hiszen Kádárnak lett volna feladata. - A november 4-i nyilatkozattal kapcsolatban én fenntartom a korábbi álláspontomat.

Elnök: Itten folyt egy szembesítés az előző tárgyaláson, helyesen tartalmazza a jegyzőkönyv -

Nagy: Meg kell jegyezni, hogy itt össze van keverve a szembesítésnél, ha jól emlékszem, jól figyeltem és jegyeztem, a két név, Donáth és Nagy Imre neve. És a válaszoknál is.

Elnök: Nem. .. az .. dolog.

Nagy: November 4-i nyilatkozatnál össze van keverve Nagy Imre és Donáth.

Elnök: Kérem, az tévedés, mert Ön elmondta azt, - ön végig a jegyzőkönyv szerint azon az állásponton volt, hogy -

Nagy: Bocsánatot kérek, hogy hiába ne vegyem igénybe a -

Elnök: Nincs elcserélve.

Nagy: A végén, de igen, a szembesítésnél, az én számba adnak olyasmit, amit Donáth mondott, és megfordítva. Szóval a Donáth és Nagy Imre személye össze -

Elnök: A szembesítésnél ön azt adta elő, hogy - ha ugyan egyetértett is annak szövegével, de nem ön fogalmazta, Donáth pedig ugye adta elő, lényegében, ahogy az elnök itt kifejezte, gépirós szerepet játszott.

Nagy: Itten van tévedés.

Elnök: Bocsánat. Nagy Imre vádlott: én nem tudom elfogadni a gépirós szerepet.

Nagy: Ezt nem én mondtam, ezt Donáth mondta.

Donáth: Talán gondolom, hogy megismételném. November 3-án - illetőleg november 4-én hajnalban felköltöztek azzal, hogy a szovjet csapatok fővárosunkba. Ezt megelőzően történt, hogy a román pártküldöttséggel ... Mondották még, hogy az intézőbizottság tagjait hívjam egybe, mivel a helyzet alakult, ennek megtárgyalása végett. Én a Szántó Zoltánt hívtam fel,

16. oldal.

/1958. VI. 9./

Közbe jött be Tildy Zoltán feleségével. A telefonbeszélgetés befejezése után bemegyünk egyidejűleg a titkárságra. Ott Tildy Zoltán odafordul Nagy Imréhez, és azt mondja; előbb hallotta, és azért hívták fel, - hogy amig lehetőség van, a kormány tegyen nyilatkozatot, amelyben megállapítja a tényeket. A nyilatkozatot Nagy Imre diktálta, én ceruzával kezdtem írni, emlékezetem szerint az első mondat felé.. végénél közbeszóltam és mondtam, hogy eszembe jut, nem tudja talán elolvasni az írásomat, géppel újra kezdtem írni. Nyilatkozatba Tildy Zoltán mit mondott bele, .. én ezt nem tudom, valami stálfis megjegyzést ... /igen halk/, amint ezt korábbi vallomásom során is mondtam. Írdemlegesen a szövegbe én nem folytam bele. Végig jelen volt Nagy Imre és Tildy Zoltán.

Elnök: Hogyan?

Donáth: Végig jelen volt a diktálásnál Nagy Imrén kívül Tildy Zoltán. Ilyenmódon történt november 4-i nyilatkozatunk megfogalmazása, és hát a kormány tagja nem is voltam, még egyszer szeretném azt kihangsúlyozni, hogy ennek a nyilatkozatnak a súlyosságát bár akkor nem ismertem fel, felelősséget érzek annál inkább, mert lényegileg ezt az álláspontot, amely a szovjet csapatok segélynyújtását illeti, továbbra is fenntartottam a nagykövetségen. Ilyen módon folyt le az én emlékezetem szerint.

Nagy: Donáth előadásával kapcsolatban én továbbra is fenntartom a régi álláspontomat, nem én szövegeztem, Donáth már ceruzával írta, aztán gépen kezdte -

Elnök: Egy pillanat, amikor ceruzával írta Donáth, akkor ön mögötte állt, vagy hol állt?

Nagy: Nem, én telefonáltam, - .. hogy fizikailag is lehetetlen volt a számomra, az, hogy én ott diktáljak, t.i. én Andropovot kétszer hívtam és nem olyan könnyű volt hajnalban elérni, azután legalább 15-20 más telefont bonyolítottam le vidékkel, azalatt az idő alatt történt a fogalmazás, és a fogalmazás létrejött, én helyeseltam, egyetértettem vele, azokkal a kiegészítésekkel, amikre én már vallomást tettem, azt én irtam, utána fogtam, mert sürgették, hogy minél előbb menjek le, mert aztán lehetőségünk esetleg nem lesz, lementem, elolvastam, de ismételten hangsúlyozom, hogy a ceruzával való fogalmazást is, ugye ptána pedig a ceruzával irt szövegről géppel való áttételt Donáth csinálta. Tildy vallomása egyébként ezt alátámasztja, aki -

Elnök: Kérem, ezt majd meg fogjuk látni.

Donáth: Ennekem csak egyetlen megjegyzésem van, elnök ur, itt egy nagyjelentőségű eseményről van szó. Egy nagy horderejű kormánynyilatkozat megtételéről. Elsőrendű vádlott és Tildy Zoltán is azt állítja, hogy én - hát a kormánytagja nem voltam, elismerésük szerint soha semmiféle kérdésben véleményemet nem kérték ki, önhatalmilag kormánynyilatkozatot kezdek írni, ..

Nagy: Elkészítette, amit én jóváhagytam, Szántó is helyeselte, Tildy is helyeselte, hiába, ezt én .., én olvastam be, ezt is vállalom.

Elnök: Mind a ketten fenntartották eredeti álláspontjukat, előadásukat, úgyhogy a szembesítés most is ..

Nagy: Következő észrevételem Donátnak a Gerővel folytatott beszélgetése, amire már az én kihallgatásom során ön is utalt, Donáth velem annyit közölt, hogy a pártba való visszavétele a legjobb úton halad, de sem arról, hogy én reakció zászlóvivője, hogy milyen veszélyeket -

Elnök: Reakció zászlaja és a reakció zászlóvivője között különbség van.

Nagy: Reakció zászlaja vagyok, vagy lehetek, és hogy ebben milyen veszélyek vannak, erről nekem Donáth nem beszélt. Egyébként nemcsak Donáth, Mikoján is közölte velem ezt, ugye, hogy a pártügyem rendezése .., én ezt örömmel vettem tudomásul, nyilatkozatot készítettem, a nyilatkozatom a sajtóban megjelent, abban én elhatároltam magamat a reakciótól, a P.B. ezt a nyilatkozatot elfogadta, elég terjedelmes, egész hasábot kitevő nyilatkozat, és így a pártügyem rendezése terén így mentünk, utána én Gerővel beszéltem, de Gerő sem tette nekem szóvá azt, úgy, ahogyan az elnök ur nekem azt mondta, hogy a reakció zászlója lehetek, stb., stb., stb., nem, Kádár is jelen volt ennél a .. beszélgetésnél, a P.B. előtt sem merült fel így ez a kérdés.

Elnök: Kérem, ön fenntartja azt az állítását, hogy Nagy Imrével közölte, hogy a helyzet, a különböző kérdések milyen veszélyt rejtenek magukban?

Donáth: Fenntartom elnök ur, és ezt sajnos az események is igazolták, hogy valóban Nagy Imre neve mögött, felhasználva ezt a bizonyos helyzetet, ami közvetlen október előtt fennállt, reakciós elemek is tömörültek.

Elnök: Kérem, ez két kérdés - az egyik kérdés - az egyik az, hogy mi történt, a másik az, hogy mire figyelmeztették, és kizárólag azt szeretném tisztázni, anélkül, hogy összekevernénk a kettőt, valóban történt-e ilyen figyelmeztetés. Nagy Imre azt állítja, hogy az ön közvetítésével nem történt.

Donáth: Kérem, elnök ur; nekem a Gerő Ernő egy szóval sem mondotta azt, hogy én ezt közöljem a Nagy Imrével. Én azonban az ő aggályát, Nagy Imré ügyével kapcsolatosan elmondottakat olyannak tartottam, utána Nagy Imrével közöltem.

Nagy: Én megmaradok az állásponthoz mellett, t.i. ilyenértelmező közlés nem történt, Gerő maga sem közölt velem ilyesmit, amikor vele beszéltem. A tény az, hogy a pártügyem rendezéséről beszéltek, és hogy .. van, és hogy milyen jó fordulatot tett, azt Donáth velem közölte.

Elnök: Igen. Más észrevétel nincs? - Akkor Donáth Ferenc másodrendű vádlott kihallgatását is egyenlőre befejezettnek nyilvánítom, figyelmeztetem az észrevételezés és kérdezési jogára, tehát mindaz, ami itten ezentul elhangzik, részben vádlottársainak, részben a tanuknak a kihallgatása során kérdéseket tehet fel hozzájuk, és azonkívül az itt felolvasott iratokra is észrevételeket tehet.

Donáth: Elnök ur, akkor talán az elsőrendű vádlotthoz, ha megengedné egy kérdést szeretnék feltenni.

16. oldal.

/1958. VI. 9./

Elnök: Éspedig milyen kérdést?

Donáth: Éspedig azt, hogy megfelel-e a valóságnak, több alkalommal is .., legutoljára november 3-án este, szóvátettük, hogy a kormány miféle intézkedéseket foganatosít a fehérterror és az ellenforradalom megfékezésére?

Nagy: Kivel .. ?

Donáth: Jelen volt kérem Szántó Zoltán, Lukács György, és Nagy Imre .. fel is szólt egy sor intézkedést, amit a nemzetőrség meg a rendőrség foganatosított, repülőkülönnyitványoknak a szervezése, külön járőröknek a szervezése.

Nagy: Ezek az intézkedések meg is történtek, tényleg. Külön járőrök szervezése -

Elnök: Kérem, itt nem az a kérdés volt, az volt a kérdés, - megpróbáljuk pontosabban, azt mondotta, hogy mi - kik voltak azok a mi?

Donáth: Szántó Zoltánnal beszélgettem.

Elnök: Tehát Szántó Zoltán és Donáth Ferenc, november -

Donáth: Lukács György állítólag, ő is jelen volt.

Elnök: Szántó Zoltán, és Donáth Ferenc, Lukács György jelenlétében felvetették, hogy a fehérterrorral szemben milyen intézkedést tesz a kormány. Igaz ez?

Nagy: Kérem szépen, nem emlékszem rá, amiket felsorolt Donáth, intézkedéseket, azok valóban megtörténtek, lehetséges, hogy én tájékoztattam.

Elnök: Amikor ez felmerült, akkor szó volt arról is, hogy milyen fehérterrorista cselekmények folynak, részben Budapesten, részben vidéken?

Donáth: Arról, hogy milyen terrorista cselekmények folytak, erről külön beszélni elnök ur nem kellett, hiszen valamennyien Budapesten éltünk, erről tudomásunk volt. Arról volt szó, hogy úgy ítéltük meg, hogy ezt az állapotot tovább ilyen módon vinni nem lehet. Milyen intézkedésekre határozza el magát a kormány ebben a tekintetben? Szó volt például arról, hogy pártfunkcionáriusok, a Központi Vezetőség munkatársai, külön személyi igazolványokat kértek, miután megtorlástól tartottak, amiatt, hogy Központi Vezetőségi tag volt, nem tudom, hogy emlékszik-e rá elsőrendű vádlott, még ő fel is írta, hogy a Kopácsinak külön fog szólni emiatt.

Nagy: Kopácsival, de azt megelőzőleg, nem november 3-án, a Központi Vezetőségi tagok és P.B. tagok biztonsága iránt intézkedtem, de azért nem felelek, lakásbiztosítás, és így tovább, de ez nem november 3-án, hanem előzőleg volt.

Elnök: Kérem, ezen beszélgetés során az a benyomása volt Önnek, hogy Nagy Imrének fogalma sincs arról, hogy mi történik az országban?

Donáth: Kérem, én ilyen választ - erre én így válaszolni nem tudok, elnök ur, hogy fogalma sincs, hogy mi történt az országban, nem, kérem, szóval ilyen benyomásom nekem nem volt, hogy fogalma sincs, - azért Nagy Imre miniszterelnök, akinek azért valami fogalmának kellett lennie arról, hogy mi történik legalábbis a fővárosban, mondjuk vidékkel nem is volt semmiféle kontaktus, tény az, hogy mi ezeket az intézkedéseket többször szóvátettük, az megnyugtató választ ..

Elnök: Megnyugtató választ ?

16. oldal.

/1958. VI. 9./

Donáth: Ilyen megnyugtató választ kaptunk, amit itten ..

Elnök: Akkor ez lényegében tisztázva lett.

Donáth: Még egy kérdésem volna, megfelel-e a valóságnak az, hogy október 26-án és november 3-án is felajánlotta elsőrendű vádlott, hogy legyek a kormánynak a tagja?

Nagy: Nem emlékszem rá, de lehetséges, mert szívesen láttam volna, ha .. lett volna, de -

Donáth: És hogy én ezt elhárítottam.

Nagy: Különbben is ez a Politikai Bizottság dolga, ugye, úgyhogy ez ..

Donáth: Más kérdés nincs.

Elnök: Akkor befejezettek nyilvánítom a kihallgatását, 10 perc szünetet rendelék el, előbb azonban aként rendelkezek, mint-hogy az idő előrehaladott, a Gimes Miklós helyett előbb a Tildy Zoltánt fogjuk kihallgatni. - Akkor nem 10, hanem 20 perc szünet.

17. oldal

/1958 VI.9 /

Elnök: folytatjuk, Tildy Zoltán kihallgatásával. Kérem itt fölolvasták a vádirat rendelkező részét.

Tildy: Igen.

Elnök: Előzőleg meg is kapta a vádiratot,

Tildy: Igen

Elnök: és azt tanulmányozni is módja volt.

Tildy: Igen.

Elnök: Megértette a vádat?

Tildy: Meg, igen.

Elnök: Bűnösnek érzi magát?

Tildy: Igen

Elnök: Igen. Kérem Önt 1958 február 6-án, részletesen kihallgatta a Népbíróesági Tanács. Ismertetni fogjuk az akkori vallomását.

Tildy: Igen

Elnök: Egy részt azért, hogy megállapítsuk, hogy a jegyzőkönyv .. hiven tükrözi-e az ott elmondottakat, másrészt, hogy ezt fenntartja-e, változtatni kíván ezen a vallomásán és .., és hát kiegészítése van-e, ezzel kapcsolatban?

Tildy: Igen

Elnök: A második oldalon kérem, a Tildy Zoltán vallomását ismertetni. Második oldaltól, a második kötetet.

Tildy: Kérnémszépen itt csinálók így jegyzeteket magamnak.

Elnök: Természetesen. Természetesen az az tárgyalás egész tartama alatt, valamennyi vádlott jegyzeteket csinálhat magának és hát teljessz mértékben hát működhet a védelme tekintetében, mert ebben semmilyen korlátozás nincsen.

Tildy: Igen, köszönöm szépen.

Elnök: Tessék.

Jegyző: /Felolvassa Tildy Zoltán kihallgatási jegyzőkönyvét./
/jöv. felolvasás kezdődik a 17-ik oldal elején kb.
két perces vétel után./

Elnök, felmutatja a 21. kötet 17-18 lapszám alatti rádió beszédet.

./.

18. oldal.

/1958.VI.9./

/Egy darabig még folyik a jegyzőkönyv felolvasás./

Elnök: Hát kérem először is hiven tartalmazza -e, - tessék csak nyugodtan ülve maradni - hiven tartalmazza-e a jegyzőkönyv megtett vallomását?

Tildy: Igen. Egyetlen szó van, amit szeretnék korigálni.

Elnök: Tessék?

Tildy: Tudniillik, a 300.000 pengő felvételével kapcsolatban, illetve a másodknak a felvételével kapcsolatban úgy értetem, hogy az a kifejezés használtatott, hogy felvettünk, már mint a kisgazdapárt és én.

Elnök: Nem itt van a jegyzőkönyvben, hogy a második felvételnél, már önnek nem volt szerepe.

Tildy: Igen kérem, csak ez a szó szerepel.

Elnök: Ja, hogy felvettünk, nyilván az a kisgazda pártra, azért, mert a kisgazda párt vette fel, ez így van így.

Tildy: Igen. De nekem a párthoz semmiéven nevezendő vonatkozásom akkor nem volt, nem voltam tagja az intézőbizottságnak, vezetőségnek, sőt a párttagságomat is megtámadták.

Elnök: Igen. Tehát nem felvettünk, hanem a kisgazda párt felvett.

Tildy: Felvett igen. Egyébként teljesen megfelel a -

Elnök: Szóval hiven tartalmazza a vallomását?

Tildy: Igen. Igen.

Elnök: Igen. Akkor fenn tartja-e ezt a vallomást, vagy kívánja módosítani?

Tildy: Módosítani nem kívánom.

Elnök: Nem. Kiegészíteni kívánja-e?

Tildy: Képném szépen a Varsói Szerződésnek a dolgát, amit itt a mult tárgyalás alkalmával Nagy Imre vitatott velem és amit én az egész ottani tevékenységünk során a leg súlyosabb hibának tartottam. Ezt nagyon alaposan végig gondoltam, hogy mi is történt ebben a kérdésben ott a Parlamentben. Amennyire az emlékezetem fel tudtam erősíteni, és amennyire rendszerezni tudtam magamban a dolgokat, felírtam egy pár jegyzetben, hogy ez a kérdés, hogy került elő és, hogy bonyolódott le. Ezt szeretném, ha meg tetszik engedni, elmondani.

Elnök: Tessék.

Tildy: Szabad belenézni a jegyzetbe?

Elnök: Természetes, tessék.

Tildy: Képném én erről a kérdéseről a következőket mondhatom.

Nekem soha nem jutott volna eszembe ennek a kérdésnek a felvetése. Én a Szovjetunióval való barátságunk a hive voltam 1945-től kezdve, mégpedig őszinte és tisztességes és becsületes hive. Vitáztam is szovjet vezetőkkel sokszor, de mindig őszinte voltam hozzájuk és mindig igyekeztem becsülettel képviselni a közös érdeket. De én nekem eszembe nem jutott volna, hogy ezt a kérdést felvegyem. Kérem a probléma úgy került előm és azt hiszem Nagy Imre elé is, meg mások elé is, hogy azok a küldöttségek amelyek százával jöttek a Parlamentbe és nem hagytak bennünket,

18 oldal.

/1958.VI.9./

nemhogy dolgozni, de lélegzeni se, azok a küldöttségek vetették fel sorra ezt a problémát. A pontok, amiket a küldöttségek behoztak azok meglehetősen egyöntetűek voltak, mintha mondjuk valaki szuggerálta volna ezeket, hogy - vagy egy központból kerültek volna ki az üzekhez és úgy azután ők átfogalmazták a helyi kívánásaik szerint. É Ezeknek a követeléseknek az első két pontja mindig az volt, hogy követeljük a szovjet csapatok kivonulását, követeljük a Varsói Szerződés felmondását. Kérem én 29-én találkoztam az első küldöttséggel, attól kezdve, egészen nov. 1. reggeléig szakadtalanul vitáztam velük abban, hogy ezt a két pontot adják fel, mert ezt képtelenség teljesíteni és nem is tudjuk teljesíteni. Lehetetlen felmondani egyoldalulag egy 8 országgal kötött szövetséget. Kérem én voltam annak a magyar küldöttségnek a vezetője 1948-ban amely a szovjet-magyar megnemtámadási és barátsági egyezményt kötötte. És kérem elmondhatom egészen nyugodtan, hogy a munkásságot meg lehetett volna a maga egészében győzni arról, hogy ezek a követelések keresztül vihetetlenek és nem is szolgálgják az ország érdekét, mert egy csomó küldöttséget én egészen bizonyosan meggyőztem erről. Ugy, hogy ezen az alapon egyeztünk meg velük és az Angyalföldről - ez nem az a bizonyos angyalföldi küldöttség, amiről itt szó van, ez egy valódi angyalföldi küldöttség volt, mert a vezetőjüket még meg is kérdeztem, hogy ő milyen beosztásban dolgozik a gyárban, azt mondta, hogy ő függetlenített párttitkár ésvoltak vagy nyolcvan- /vagy nyolcan, nem érthető tisztán./ Kérem ezekkel az emberekkel én vitáztam kb. másfél óra hosszat, de nagyon jó volt velük beszélgetni, mert a józanság csak úgy sugárzott belőlükha felvilágosító szót kaptak. És kérem ez az ember, akivel én akkor beszéltem, szombaton reggel telefonált nekem és azt mondta, hogy a gyárak 70 %-a megkezdte a munkát, megkezdte a-nélkül, hogy én ígéretet tettem volna nekik a Varsói Szerződés felmondására. Igaz, hogy közben már olvashatták. De a megegyezés köztünk mégis ez volt.

November 1-én hívtak kabinett ülésre, erre pontosan emlékszem, hogy akkor is egy munkás küldöttségnek, hogy úgy mondjam a karjai között voltam, és onnan kellett a titkáromnak kihuzni engem. Ezekkel is beszéltem még akkor erről a kérdésről. És kérem erre tanuvallomások is vannak, hogy én ezeket a beszélgetéseket folytattam. Mikor beértem a miniszterelnökség szobájába, már ott voltak mindnyájan, Nagy Iare beszélt. Volt előtte két fehér papír, hogy gépelt szöveggel, vagy nyomtatott szöveggel azt nem tudom, de láthatólag azokról olvasta, vagy mondta a maga javaslatait. Az első javaslata az volt, hogy mondjuk ki az ország semlegességét, svájci, osztrák, vagy jugoszláv mintára, hogy milyenre, ezt majd később döntjük el. Erre pontosan emlékszem, hogy ez volt a javaslata.

18 oldal.

/1958.VI.9./

A második javaslata pedig az, hogy jelentsük ki kilépésünket a Varsói Szerződésből. Kérem mindenki hallgatott, elég szép számú kabinet ülés volt akkor még együtt, ez a délelőtti ülés, egyedül Dobi szólalt meg, Dobi István, aki nem elenezte a javaslatot, hanem azt mondta, hogy ilyen súlyos kérdésben mégsem lehet dönteni mielőtt a szovjet nagykövettel Nagy Imre nem tárgyal. Ezt mindenki helyeselte és ez határozatba is ment. Viszont emlékezetem szerint, Nagy Imre azt deklarálta már a délelőtti ülésen, hogy a semlegesség kérdésében a kabinet minden tagja egyetért. Én utólag rá gondoltam erre a megállapításra, ott nem gondolkoztam felette olyan - tessék nekem elhinni, hogy visszaadni azt a szituációt, ami ott volt, visszaadni azt a helyzetet, az embernek a maga helyzetét, amiben ott volt, az ma már szinte képtelenség. De aztán végig gondoltam azt, hogy hozzájárult a kabinet a semlegesség deklarálásához, viszont a Varsói Szerződésről való döntést, délutánra hagyta. A semlegesség a tágabb fogalom. Mikor a semlegességet kimondtuk, abban inkluzíve benne van, hogy a Varsói Szerződés is érvénytelen számunkra, mert hiszen egy semleges táborban lévő állam, katonai blokkokban nem vehet többé részt. De kérem ez is megtörtént.

Délután ülésen megint ellenvetés nélkül Nagy Imre javaslata határozatban ment és mikor ez a kabinet ülés már - bocsánat egy pillanatra -

Elnök: Tessék.

Tildy: /folytatja/ befejezés előtt volt, akkor valaki, azt már nem tudom, hogy ki, behozott egy olyan összezsavart plakátot, nyomdailag készült plakátot, kinyomtatott plakátot, amelyen az állt, hogy "Éljen a független, semleges Magyarország". A plakát háromszínű volt, s egy háromszínű plakátnak a kinyomása nem tart tulságosan rövid ideig. Már nem ugy értem a háromszint, hogy egymásra nyomott háromszin, de háromszínű.

Elnök: Igen.

Tildy: Na most kérem szépen a dolognak, ez a plakát maga mutatja, hogy a dolog elő volt készítve. Egyébként Losonczy Géza vallomásában olvastam, hogy a Varsói Szerződésből a kilépését és a semlegesség kimondását ő javasolta a pártban. Ez ott határozatba ment és Losonczy saját kifejezése, erre emlékszem, "ezt azután Nagy Imre egy kabinet ülésen elő is terjesztette." S kérem én hallottam megbízható embertől, Ortutay Gyula egyetemi tanártól, aki ugyanezt az információt adta nekem november közepe táján, hogy é is értesült Vajda Imre professzortól, aki viszont Sik Endrével beszélt, hogy ezt a kérdést 30-án a pártban eldöntötték, hogy a pártban ki, hogy kik azt én nem tudom. - Kérem, hogy nekem az ügyszemmel kezdeményező köztöm nem volt és nem volt több közöm, minthogy nagyon mély sajnálatomra nem mondtam ellene ennek a javaslatnak, nem szavazás formájában, de hallgatólagon én is tudomásul vettem, ezt rendkívül mélyen sajnálom, nemcsak most, hanem a legelső barátaimmal,

18 oldal.

/1958.VI.9./

akkal novemberben találkoztam, közöltem azt, hogy ezt tartom a legsúlyosabb hibának, amit ott benn elkövettem. De kérem Erdei a maga vallomában megállapítja, ő maga is, hogy Tildy Zoltánnak ebben a két kérdésben kezdeményező szerepe nem volt, sőt még a határozat kimondása után is, a végsőig való tárgyalás mellett foglalt állást. Tényleg ez volt az álláspontom kérem. Én ott abban a hat napban, amit ott töltöttem, nem tartottam semmit se eldöntöttnek véglegesen, mindég és mindig reméltem a korrekcióknak a lehetőségét. Kérem ennyi hozzátenni való volt.

Elnök: Kérem, ön a vallomában igen határozottan vall arról, hogy október 31-én, 31-e után a szakminiszterek nem működtek ?

Tildy: Igen.

Elnök: Tehát lényegében a Minisztertanács, a Minisztertanács helyett, kizárólag a kabinet működött.

Tildy: Igen.

Elnök: Így volt ?

Tildy: Kérem szépen így volt. Én nem voltam tisztában a kormányzásnak a metódusaival abban az időben. Azt tudom, hogy kérem szépen ezt megelőzőleg is történt, vagy volt egy ilyen gyakorlat. Ez a gyakorlat abból állott, hogy a miniszterelnök és a miniszterelnök helyettesek egy külön szűk kabinetet alkottak, ott került fel ez a szó, hogy kabinet, de ez a szűkebb kormány, ez meg volt azelőtt is kérem. Én csak azután tudtam meg, hogy ez így történt. Mert minden miniszterelnök helyettesnek volt egy pár rezsort minisztériuma, amely felett felügyelt és a kormányzásnak a döntő dolgait, ez a elnökség, a miniszterelnök és a miniszterelnök helyettesek ezek gyakorolták.

Elnök: Na most miből, milyen tényekből vonta le azt a következtetést, hogy a szakminiszterek nem működtek ?

Tildy: Mert nem voltak benn kérem. Egy minisztertanács, tulajdonképpen minisztertanács csak egy volt, vasárnap.

Elnök: Igen.

Tildy: Azon túl nem volt egy sem, ebből következtetem.

Elnök: Nem is irányították a minisztereket ?

Tildy: Kérem nem.

Elnök: Igen. Most ön vallomást tesz arról, hogy azután a kabinetet átalakításáról volt szó, vagy a kormány átalakításáról ?

Tildy: Kérem szépen erről én nem tettem vallomást, hogy a kormány átalakításáról. Mikor a koalíciót kimondtuk, kérem szépen akkor, akkor állapotunk meg abban, hogy az egyes pártok mennyi létszámmal vesznek részt a kabinetben, erről tényleg szó volt.

Elnök: Igen. Na most ez azt jelentette volna, hogy 11, illetve 12 tagú kabinet mellett, nem tudom hány miniszter volt, de valami 10-12 miniszter is volt.

Tildy: Miniszter az több volt.

Elnök: Több volt, hány, hány ?

18 oldal.

/1958.VI.9./

Tildy: Talán husz körül lehetett.

Elnök: Husz körül lehetett. Tehát a Minisztertanács lényegében egy 32 tagu mamutszervezetté válik?

Tildy: Kérem szépen nem gondolkodtam én akkor ezeken a dolgokon, tessék elhinni és én magam igyekeztem .. a kabinettaglétszámát is. Kérem a kisgazda párt mihelyt a koalícióról szó volt, rögtön azt követelte tőlem, hogy egy, még egy negyedik tagot küldhessen be. A legmerevebben megelleneztem. Kérem a kabinet ülésen megelleneztem azt, hogy a páx paraszt-párt, Petőfi-párt két taggal vegyen részt, azt mondtam, elég, ha egy haggal vesz részt. Nekem eszem ágában sem volt ezt a testületet bővíteni. Es most is sajnálom, hogy a kormányzás nem úgy történt, hogy legalább a fontos kérdésekben és döntő kérdésekben Nagy Imre nem hívta össze a Minisztertanácsot, magát a Minisztertanácsot.

Elnök: Hát az kétségtelen dolog, hogy a Varsói-Szerződés felmondása és a semlegesség deklarálása a minisztertanács tagjainak a tudta nélkül, az azoknak való beleszólás engedése nélkül -

Tildy: Kérem szépen ezen túlmenőleg tény még az is, hogy még a Minisztertanács se mondhatta fel.

Elnök: Természetes.

Tildy: Ehhez csak a Parlamentnek lett volna joga.

Elnök: De javaslatot tehetett volna a Parlamentnek, azt sem tehetné volna a kabinet.

Tildy: Természetes. Ezeket a dolgokat én ugye, nem most, amióta a vizsgálatom tart, tessék nekem elhinni, hogy november 10-e óta, amikor a súlyos fáradtságomból, betegségemből felkeltem és kezdtem töprengeni a dolgok felett, ezt mind végig gondoltam és nekem sok tekintetben nagyobb győtrelem volt akkor ez a belső vívódás, mint most.

Elnök: Hát most végeredményben a miniszterek felmentéséről és arról, hogy az egyes minisztériumokat, adminisztratív államtitkárokat, vagy államtitkárokat vezessék, volt szó, a kabinetben, vagy nem az volt szó?

Tildy: Volt szó.

Elnök: Melyik ülésen volt?

Tildy: Emlékezetem szerint a november 3-in.

Elnök: November 3-in?

Tildy: Igen.

Elnök: Volt-e szó arról, hogy Maléter a kabinet tagja legyen?

Tildy: Erről is volt szó, igen.

Elnök: Kinek a képviselőjében lett volna Maléter a kabinet tagja?

Tildy: Kérem szépen bocsánatot kérek, de nem tudok rá feletet adni.

Elnök: Hát a kabinet az pártok képviselőjéből lett összetéve, nem?

Tildy: Én Malétert kommunistának tartottam. Ugy ismertem meg és nem volt semmi tudomásom, hogy megváltoztatta volna az álláspontját.

18 oldal.

/1958.VI.9./

Elnök: Igen. Más kérdésem nekem nincs.

Tildy: Most tisztelettel kérnék 1-2 perc szünetet.

Elnök: Tessék, tessék, felfüggesztem 1-2 percre.

Elnök: Mint mondtam, nekem más kérdésem nincs. /többször megkérdezi, nincs kérdés? több hang felel rá: nincs./
Védő kartárs?

Védő: Volna kérem kérdésem. - S.

Elnök: Tessék.

Védő: Szíveskedjék kérem egészen röviden néhány szóval megmondani, hogy a német megszállás idején mit tett?

Tildy: Nem értettem a kérdést.

Védő: A német megszállás idején, tehát 1944 március 19-től kezdődően, mit tett a felszabadulásig, milyen politikai működést fejtett ki? Egészen röviden.

Tildy: Kérem, értesültem arról, hogy én is rajta vagyok azon a listán, akiket a németek el akartak fogni.

Elnök: Talán még előbből kezdhetné, ugye a II. világháború kitörése után, a kisgazda pártnak ön volt a vezetője.

Tildy: Kérem szépen 1942-től én voltam.

Elnök: 42-től kezdve. 42 előtt viszont a kisgazda pártnak egy jelentős személyisége volt.

Tildy: Alelnöke voltam.

Elnök: Alelnöke volt, most mint a kisgazda párt alelnöke a II. világháború tartama alatt mit tett a német ellenes antifasiszta front kialakítása érdekében?

Tildy: Kérném szépen a kisgazda párt akkor ellenzékben volt az összes kormányokkal szemben és nyíltan kifejtettük a parlamentben, hogy ennek az ellenzékiségnek mi az oka. Voltak belső gazdasági okai, földreform és volt súlyos külpolitikai oka, nem értettünk egyet a német irányító politikával. És már előzőleg, 38-tól kezdve, amikor a németek bejöttek Ausztriába, a kisgazda pártnak ez volt az álláspontja. 42-ben Szillinszky-Endrével készítettünk egy memorandumot, egy hosszú nagy memorandumot, amit eljuttatunk a kormányzóhoz és a kormány tagjaihoz. Ezért a nyilas párt ellentünk hazaárulási vádat adott be a Parlamentbe. Tudniillik ott egészen nyíltan és világosan megírtuk, minden kártétel és minden szépitgetés nélkül, hogy az ország a vesztébe rohan és az álláspontunk az volt, hogy mindenképpen szenvedni fog, de menjen az ország elébe ennek a szenvedésnek, vállalja önként, hamarabb ki fog belőle kerülni. Abban a memorandumban különböző passzusok voltak, kívántuk a hadseregnek a nyilas elemektől való megtisztítását, és a fasisztáktól való megtisztítását, az akkori vezérkari főnöktől Wert Henriktől kezdve végig, kívántuk a zsidó kérdésnek, a hajszolásának az abbahagyását és a zsidó származású magyar állampolgárok számára a teljes egyenjogúságot stb. A Parlamentben kérem én magam is tartottam olyan beszédet, amiben világosan és határozottan megmondtam, hogy ellene vagyunk ennek a németirányzatú, fasiszta politikának. 1944 március 9-én én összehívtam a pártnak az

18 oldal.

/1958.VI.9./

országos választmányát. Megelőzőleg két nappal Kecskeméten nyíltan megmondtam nekik, hogy mi következik. Minden erővel álljanak ellen. Az országos választmány előtt is nyíltan feltártam, hogy mi az, ami várható, mert akkor a német beszivárgás már megtörtént. Arról is kaptunk mi információt, hogy civilbe öltözött német katonák jönnek seregestül Budapestre, elfoglalják a még elfoglalható helyeket, szállodákat, ezek azután március 19-én éjjel átöltöztek és ezek hajtották végre Budapest megszállását. Kérem az a politika, amit én folytattam, nem volt veszélytelen egy cseppet sem, én tisztában is voltam a veszélyekkel. 1944 március 19-én egy újságíró barátom, akit azután agylóttek a németek, telefonált, hogy már megérkeztek, hajnalban. Én egy darabig nem akartam elmenni hazulról, de azután a feleségem unszolására, aki közben elment Bereczky püspökhöz, és megkérdezte, hogy adnak-e helyet nekem, befuttem egy autóba, a fiamnak volt akkor egy autója és oda elmentünk. A város halott volt tisztára azon a reggelen, egyetlen szál embert láttam a város utcáin járni. Ott voltam egy pár napig, de az a hely nem volt olyan biztonságos, hogy hosszabb ideig ott lehetett volna lenni. Azután egészen végig, február 15-ig, a felszabadulásomig, az én felszabadulásom akkor következett be, vagy január 15-én, azt hiszem, nem tudom biztosan, itt bujdostam Pesten, házról-házra. Mikor már szorult körülöttem a hurok, akkor mentem egy házzal tovább. És utána azután valamivel, pár nappal, a németek megjelentek a házukban megint, a lakásunkon és helyettesítették a nagyobbik fiamat, aki 7 és 1/2 hónapot töltött a Gestapo fogságában. Én nem tudtam róla, mert a feleségem, akivel néha találkoztam, nem árulta el nekem, hogy a fiam itt van a Gestaponál.

Azután mind sűrűbbé vált az összeköttetés a Kommunista Párttal, amely Béke Pártnak nevezte akkor magát és a Szociáldemokrata Párttal, végül nyár felé, már megalakítottuk a Magyar Frontot, a három pártnak a pártszövetségét. Később negyediknek, de azt már egészen későn, felvettük az én befolyásomra a Paraszt Pártot is. Én 64 légítámadást éltem át Pesten, mindig lakásokban, néha a negyedik emeleten. Egyszer azt a szobát is szétvágta egy bomba, amiben benne voltam. Mikor már éreztem - megtanulja az ember ezt, úgy hangokból megítélni, hogy milyen gépek jártak felettünk és, hogy milyen messze vannak a bomba becsapódások. Mikor közelebb jött hozzám, mert többször volt ilyen alkalom, akkor bebújtam mindig egy nagy diófa íróasztal alá, ott maradtam ez alkalommal is meg, amikor a szobának az egyik fala bement. Légnyomást azt kaptam, eszméletlen voltam egy ideig, de azután mikor az akkori gazdáim feljöttek, eszméletre térítettek.

Kérem ez a Magyar Front számos összejövetelt tartott, mindig éjszaka és éjszakánként jártunk a pesti utcákon, sokszor légítámadások ideje alatt. Ez a Magyar Front azután egyszer -

Tildy: egy ultimátumot intézett Horthy kormányzóhoz. Ez nem annyira köztudomású, nem igen beszéltünk róla, azt hiszem, azért talán a Kállay Gyula könyvében benne van, a magyar ellenállásról, ahol az én dolgaimeiről is megemlékezik, és akkor a kormányzó a vezérkari főnököt küldte értünk, és egyszer felmentünk hozzá. Ott én adtam elő neki még egyszer a követeléseket, aköveteléseket egyébként Kállay Gyula fogalmazta meg, de a választ az én részemre kértünk, mert a kabinetirodai főnökkel, a Beredzky püspök útján én tartottam az összeköttetést.

Védő: Mik voltak a követelések?

Tildy: A háborúból való azonnali kilépés, a munkásság felfegyverzése, és - már most pontosan nem emlékszem, a munkásság felfegyverzése az nagyon nem tetszett a kormánynak.

Védő: Na most kérem, abban az 1942-es memorandumban, amelyet Bajcsy Zsilinszky Endrével együtt szerkesztett, abban milyen külpolitikai követelés volt, konkrétan?

Tildy: Külpolitikai követelés, kilépés a háborúból, és szembe fordulás a németekkel.

Védő: Kérem szépen, az ön apósa milyen körülmények között halt meg?

Tildy: Kérem, az apósom, az apósom az - tanító volt, és - 19-ben belépett a kommunista pártba, ..vári forradalmi törvényszéknek volt az elnöke, és a Tolna-megyei megyei tanácsnak talán az alelnöke. - Amellett, hogy az apósom volt az életemnek talán a legjobb barátja, tiszta, igaz, hűséges ember. Tamásiban ellenforradalom volt akkor is, ő a fegyelmi századnak a parancsnoka is volt, és kiment Tamásiba. Már az ellenforradalom egyébként, mire ők kiérték, le volt verve. Aztán augusztus elején eljött hozzám, ott volt nálunk egy ideig, és azután véletlenül - jött utána egy másik társa, egy Molnár nevű polgári iskolai tanár, aki szint én kommunista volt, és ahogy az jött be, utána bejött a faluból egy asszony, és meglátták az apósomat. És attól kezdve rettentő nyugtalan, volt, és nem akart ottmaradni. Én azt tanácsoltam neki, hogy menjen le Jugoszláviába, sokan lementek akkor, abban az időben. Azt mondta, ő nem megy, megy haza. Én elkísértem Dombóvárra, és ott a főszolgabírónál jelentkezett. Három nap múlva átvitték őket Tamásiba, mint akik ott követtek el bűncselekményt. Akkor az anyósom táviratozott nekem, és rögtön mentem Dombóvárra megint, fiatal ember voltam, és nem tudtam még azt, hogy milyen korszak következik Magyarországon. Emlékszem rá, hogy a szekszárdi ügyésznek irtam egy négyoldalas hosszú levelet, hol kérve, hol fenyegetőzve, hogy az apósomat vitesse át a szekszárdi megyei börtönbe, mert én Tamásiban nem érzem őt biztonságban. Nem tette meg persze, és akkor aztán a Duna-Tisza közé szivárogtak át ezek a különítmények, és egy Bibók-különítmény - Bibó százados különítménye, ez Tamásiba ment, ott kihozta a fogházból az összes foglyokat és valamennyiüket kivégezték, köztük az apósomat.

19. oldal.

/1958. VI. 9./

Védő: Kérem szépen, az elnök urnak a kérdésére ön kijelentette, hogy bűnösnek érzi magát.

Tildy: Igen.

Védő: Hogy érti ezt a kijelentést, hogy bűnös, mennyire érzi magát bűnösnek?

Tildy: Kérem szépen tárgyilag, semmi szándékom nem volt bármi bűnt elkövetni, de ugye nem akartam bemenni a kabinetbe, nem is gondoltam rá, hogy szerepet vállaljak, úgy beszéltek rá, hogy ha Dobi el nem mond nekem egy szolnoki esetet, akkor talán be se mentem volna, mikor a rádióból meghallottam, még egy lépést se tettem én magam azután, hogy bementek, ők telefonáltak, megjavították a fiam telefonját katonasággal, és úgy beszéltek aztán velem, Kocsisnak a beszédjére még nem, azt mondtam, hogy nem, a Dobiéra végül aztán azt mondtam, hogy bemegyek. Kérem, beteg voltam akkor is, emlékszem rá, hogy mikor a rádióból hallgattam az új kormány-nak, az ugynevezett nemzeti kormány-nak a bemondását, akkor valahogy úgy megrázott az egész dolog és elfogott egy siró-görcs, feleségem aztán különböző gyógyszerekkel állított lábra, bementem betegem, tájékozatlanul, az emberek ismerete nélkül, alig-alig volt egy-két ember, akire a régebbi időkből emlékeztem, és kérem őszintén meg kell mondjam, hogy befolyása alá kerültem - különösen a munkás és a fiatalsági küldöttségeknek. Ezt el kell mondanom, hogy így van. Ingerült voltam, néha goromba, a Kocsis mondja a vallomásában, hogy egyik pillanatban megsértettem őket, a következő percben bocsánatot kértem tőlük, kérem, ahogy visszagondolok az ottani gestióimra, és az egész dologra, ahogy ott viselkedtem, nem ismerek magamra. Én lényegében kontemplatív ember vagyok, csendesem át szoktam gondolni a dolgokat, amiket csináltam életemben, soha hirtelenkedve nem kaptam bele a dolgokba, ott meg egyik kapkodást a másik után csináltam, ki voltam hajszolva rettenetesen, 14-16 órát emberekkel való tárgyalásban, nem ettem, a feleségem csak egy-egy levest tudott belémiktálni esténként, fétékávéval éltem, meg cigarettán. Abban is bűnösnek - tárgyilag megint - érzem magam, hogy sok dolgot elmulasztottam, mert tehettem volna, ha van egy percnyi megállásom. Kérem, én szombat este azért szedtem be egy nagy csomó altatót, hogy kialdssom magam mindenképpen, és vasárnap leülök, gondolkozom, hogy mi is van, és mi az, ami tennivalóm lenne. Kérem, elhangzott egy nagyon illetékes nyilatkozat, múlt év májusán. ... Onnan a Parlamentből nagyon nehéz volt megítélni a helyzetet, még nehezebb volt megítélni, hogy mi a tennivaló. Kérem szépen, ha egy embernek, aki ismerős volt, emberekkel, akik folyamatosan benne-voltak a dolgoknak a menetében, nehéz volt ez, hát nekem sokkal nehezebb volt, aki kint kiestem teljes mértékben 8 évig a dolgokból. De kérem tárgyilag elkövettem pl. azt, hogy tudomásul vettem a varsói szerződésből való kilépést.

Védő: Kérem, kik voltak az ön nemzetközi jogi, külpolitikai vagy alkotmányjogi szaktanácsadói?

Tildy: Hol volt itt szaktanácsok, küldöttségek, - küldöttségek adták a szaktanácsokat kérem, annyi bölcs nem volt Magyarországon még mióta ez az ország fennáll, mint akkor.

Védő: Dehát önnek itt szakapparátusa .. -

Tildy: Semmi, magam voltam, egyedül voltam.

Védő: Kérem, amikor ön elfoglalta a hivatalát, beszélt még Mekis József volt miniszter ..

Tildy: Hogyne, őtőle vettem át a szobát, ő bent volt, és megkérte tőlem azt, hogy a dolgai ottmaradhassanak a szekrényben, azt mondtam neki, nyugodtan, hát énnekem nem kellene ezek a szekrények, egyáltalán nem tartottam ezt a megbízatást egy folyamatos dolognak.

Védő: Kérem, volt-e Önnek akkor tudomása arról, hogy Hámori Zoltán az ön nevében reakciós elemeket funkcióba tett?

Tildy: Semmi tudomásom nem volt, csak a vizsgálat során értesültem róla.

Védő: Hámori Zoltán hogy került az ön ..?

Tildy: Kérem, úgy került oda, hogy bejött hozzám, egy reggel, amikor jöttem ki a szobámból, ott találtam a titkársági szobában, ahol még csak a Mekis-titkárság volt ott, mert én megbízatást titkári tiszteletre csak a Mekis-titkárságnak adtam, senki másnak. Ott állt az asztal előtt, és akkor már kezdtek üzenleni a küldöttségek, és azt mondta, hogy bejött segíteni. Hát én arra gondoltam, hogy ez egy olyan mozgékony fiatalember, a fiam lapjánál volt valamikor 45-ben ilyen másod, harmad, negyedrangú újságíró, csak látásból ismertem. Hát mondtam, maradj itt, és beszéljess addig az emberekkel, míg én ráérek velük foglalkozni, vagy .. Hát kérem, kiderült az, a legnagyobb megdöbbenésemre, hogy egy - tényleg egy nagy apparátust szervezett a tudtam nélkül, oda beszivárgott még egy pár ember, egyet Bognár is betett oda, én nem is tudtam, hogy azok a titkársághoz tartoznak, mert olyan sok ember volt ott mindig a szobában, hogy én nem tudtam, hogy egyik vagy másik titkár vagy nem titkár.

Védő: Kérem szépen, arra tetszik-e emlékezni, annak az iratnak a szövegére, amelyet a 300.000 forinttal kapcsolatban aláírt? Hogy mi volt annak az okratnak a szövege, emlékszik-e rá, vagy nem?

Tildy: Nem emlékszem, kérem, az egész aláírás benyomásom szerint, ahogy én azt aláírtam, egy véleményezés volt, hogy ezek az emberek illetékesek felvenni a kispadza pártból a pénzt. Én nem utaltam, nem utalhattam, ilyen jogom nem is volt. Hogy mi volt főlegépelve, az aláírásomnak, és hogy mi volt alatta, azt kérem nem tudom, Pártay elémtette abba a .. és arra gondolom, hogy ha ezt a pénzt megkapják, talán nem lesznek olyan tulzottak.

Védő: Kérem, az utolsó kérdésem az, tett-e ön valamit és ha igen, mit az Elnöki Tanács működésének a további biztosítása érdekében, és személy szerint Dobi István tekintélyének a megóvása érdekében?

Tildy: Kérném szépen, az Elnöki Tanács kérdése először a kisgazdapárt intézőbizottsággal való beszélgetés során merült fel. Ők követelték az Elnöki Tanácsnak a felosztatását, és visszatérést ebben a tekintetben is a 45-ös, - illetve a 46-os alkotmányhoz. Kérem, ezt a legmerevebben és nagyon heves vita - ami megint nem volt szokásom, de annyira ingerült voltam velük szemben, és hogy - olyan prepotensek voltak a követeléseik, hogy egy hamutartót még rácsaptam mérgemben az asztalra is. Mondtam, hogy ezt az ügyet nem hagyok hajlandó képviselni, de ha ezt kívánják tőlem, összehajlok és megyek haza. A másik eset kabinetülésen történt. Amikor a Petőfi Párt formálisan beterveztett egy javaslatot, hogy az Elnöki Tanács helyébe egy nemzeti kormányzó tanácsot válasszunk, Kodály Zoltánnak az elnökségével, ott is egy nagyon heves kezdődött, - már fejlődött ki a Farkas Ferenc és köztem, - aki a javaslatot beterveztette, Dobit, meg a barátaimat, akikkel régen együtt voltam, akik baloldaliak, az Erdeit, a Bognárt és a többieket, azokat mindenkivel szemben védtem. Sőt kérem szépen ott volt két ÁVH-s ember, egy nyomozó, akit ismertem, mert ott teljesített szolgálatot, Budakeszi uton, és nagyon szerettem, -

Védő: Dobi István személye ellen jelentek meg támadások akkor a napokban?

Tildy: Kérem szépen a Dobit úgy tudom a Kis Ujságnak az első száma már megtámadta, és mindazokat, akik vele együtt végigszolgálták a népi demokráciát. Én akkor a lapnak a szerkesztőjét felhívtam -

Védő: Ki volt az?

Tildy: Futó Dezső, - és egy nagy társaság előtt nagyon keményen megmondtam neki azt, hogy ezt nem fogjuk tűrni, inkább ne legyen lap, mintsem hogy ilyen cikkek jelenjenek meg benne.

Védő: Köszönöm, nincs több kérdésem.

Elnök: Van kérdés? - Tessék.

Egy hang: Kérem szépen, tetszik-e tudni arról, hogy a semlegeségi nyilatkozatot ki szerkesztette, személy szerint?

Tildy: Nem tudok róla, kérem, arról tudok, most a vizsgálat során tudtam róla, hogy - vagy tudtam meg, hogy volt egy külügyi bizottság, ott semmit se tudtam róla, hogy ilyen van, se az embereket, akik benne voltak, nem ismertem.

Egy hang: Másik kérdésem az, tetszik-e tudni, a Király Béla ki nevezésének a körülményeit?

Tildy: Semmit nem tudok róla.

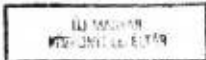
Elnök: Tessék, Nagy Imre vádlott. Kérdés van?

Nagy: Egy kérdésem, aztán fel szeretném vetni .. az én korábbi vallomásomhoz a most elhangzottakkal kapcsolatban. Maléterrel kapcsolatos a kérdésem Tildy Zoltánhoz. Milyen alapon állította itt azt, hogy Malétert be akartuk vonni a kabinetbe? Milyen tények támasztják ezt alá, vagy mi indítja?

Tildy: Kérem szépen, nem tudok pozitívumot mondani, szó volt róla, hogy honvédelmi miniszter lesz.

Nagy: Az egy más dolog, kérem.

Tildy: Tényt nem tudok kérem.

19. oldal.

/1958. VI. 9./

Elnök: De az, hogy a kabinetbe bevonják, erről szó volt?

Tildy: Kérem szépen, erre se tudok pontosan, - nem szeretnék valami olyat mondani, amire nem emlékszem konkrétan.

Elnök: Értem. Van-e egyéb kérdés?

Nagy: T. i. ez egy döntő kérdés, tekintettel arra, hogy Maléter -

Elnök: Kérem -

Nagy: Én szeretném leszögezni a véleményemet, ezzel az esettel kapcsolatban.

Elnök: Várjunk, a Tildy Zoltán azt vallotta, először, hogy úgy tudja, hogy Malétert be akarták vonni a kabinetbe. Ön megkérdezte, hogy honnan tudja ezt, és erre azt mondotta, hogy nem tudja határozottan állítani. Nem tud semmilyen tény, amelyből erre következtetett. Ezekután én nem tudom, hogy Önnek hát milyen - a szembesítés teljes eredménnyel járt lényegében.

Nagy: Kérem, ha így magyarázza elnök ur, akkor .. Megjegyzéseim vannak Tildy Zoltán vallomásával kapcsolatban. A korábban tett vallomásomat, Tildy Zoltán korábbi vallomásával kapcsolatban változatlanul fenntartom. A most elhangzottakkal kapcsolatban van nekem egy pár észrevételem. - Az egyik a Parlamentből történt eltávozásunkkal kapcsolatos. Tildy számára én semmi üzenetet nem hagytam ottan, és Tildy nem értesíthetem azért, mert a jugoszláv követségről olyan információt kaptunk, hogy csak a párt vezetői tagjai azok, akik oda mehetnek, övele ezt a tényt én nem közölhettem, -

Tildy: Ugyse mentem volna el.

Nagy: Ugyse, - ez mellékes, úgyhogy ezt én nem tudtam vele közölni. Ez volt az oka annak, hogy ő így - hát tájékozódás nélkül, egyedül maradt, mint mondja, a Parlamentben. Tildy Zoltánnak itt elhangzott, számos kérdésben tett vallomását én nem tartom szintén és igen kemény szavakkal azt kell mondanom, hogy vallomása az ő tényleges politikai magatartását és meggyőződését abban az időben nem tükrözi. Én elhiszem azt, hogy most így vélekedik, visszamenően, visszatekintve a múlt-ra, de hogy akkor az ő magatartása, véleménye, megnyilatkozása nem az volt, mint amiről máma itt beszélt, ez biztos, hiszen velem nap mint nap érintkezett. Tildy Zoltán volt a Parlamentben a reakciós elemek gyülekeztető pontja, ezt a Parlamentben általában tudták, ott gyülekeztek -

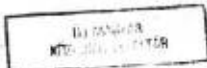
Elnök: Már október 30-a után.

Nagy: Október 28-án.

Elnök: Október 28-tól november 4-ig.

Nagy: Igen, amikor Tildy Zoltán oda átköltözött. Én egy izben voltam odaát, amikor Kéthlyékkel tárgyaltunk, akkor Tildy hívott oda át Kéthlyék megbizásából, átmentem, akkor láttam. Na de más, számtalan más értesülésből is tudtam, ezt, hogy ott reakciós, horthysta elemek állandóan forgolódnak és igen nagy forgalom van.

Elnök: Várjunk egy pillanatra, tessék megállni. Kérem Tildy Zoltánt, - Ön ezt tagadja, hogy így volt, - tehát hogy vég-eredményben az a része a Parlamentnek, ak volt Mekis miniszterelnökhelyettes szobája és előszobája, - hogy ott a reakciós elemek gyülekeztek?

Tildy: Kérem szépen, nemcsak hogy tagadom, de állítom, hogy fordítva volt. Én tudok két konkrét példát mondani. Pair ott jelentkezett nálam x. esetben. Huzta a kabátomat, hogy beszélni akar velem, - nem fogadtam, nem álltam vele szóba. Ellenben Losonczy vallomása szerint Pair Hugót ő fogadta és hosszan beszélgetett vele. Kettő:-Losonczy fogadta.

Elnök: Losonczy.

Tildy: Második, kérem szépen, megtudtam egyszer, hogy egy Löwenstein herceg magnetofonra rádióbeszédet adott. Felhivattam Széll Jenőt, aki akkor a rádió kormánybiztosa volt. A leghatározottabban letiltottam ennek a leadásnak a leadását, kérem, ha van reakció, ha nem is magyarországi, de német, akkor a Löwenstein herceg biztosan az, Losonczy Géza adott neki engedélyt, hogy mégis leadják és leadták a tilalمام ellenére. Egyébként kérem szépen az irataim között van egy lista, hogy kik kerestek engem, és van egy sereg tanu-vallomás, mert ebből a listából kihallgattak egy sereg személyt, egyetlen egy sincs közöttük olyan, akit én fogadtam volna. Tárgyilag bizonyítható.

Elnök: De azt nem vitatja, ha jól értettem a vallomását, hogy az előszobájába, amiután a Hámori Zoltán ott volt, a maga előzetes tudtán kívül - itt mondotta a vallomásában - különböző elemek összejöttek, akik hát nyilvánvalóan reakciós emberek - embereket hát állásba, különböző pozíciókba helyeztek,

Tildy: Kérem szépen, ez lehetséges, én közülük senkit, - két ember volt abból a 80 vagy egyhétven emberből, aki ott fel van sorolva, akit én ismerek. Az egyik egy lelkesztársam volt, a másik egy régi kisgazdapárti tag. De kérem, okmányszerűen, kihallgatási jegyzőkönyvekből bizonyítható, hogy senkivel ezek közül nem álltam szóba, egyetlen egyel sem.

Nagy: Tildy volt a Parlamenten belül és a kabinetten belül a reakciós elemek gyülekeztetője. A másik megállapításom, amit tennem kell ezután a mai vallomása után, az, hogy politikai törekvései kommunista ellenesek voltak. Ezt a koalícióval kapcsolatos ténykedése, egyéb más megnyilatkozásai mutatják. Egyébként az elfekvő anyagban is erre számos bizonyíték van. Ami a Mindszenty rádióbeszédét illeti, én mielőtt elment Mindszentyhez Tildy, közöltem vele, hogy amennyiben loyális nyilatkozatra hajlandó, akkor lehet a beszédét megengedni, és közöltem Tildyvel, ismétlem, hogy magnetofonra kell venni. Nem a Tildy feladata volt, csak én - vallomásom ott van, Széll Jenő és Losonczy Gézáé is, - nem valószínű, hogy meg. Azt, hogy nem Dobival, hanem Maléterrel megy, ezt velem nem

Elnök: Egy pillanatra tessék megállni. /közölte.
Őn fenntartja azt a vallomását, hogy nem volt szó kettőjük között arról, hogy magnetofonra felvegyék-e vagy nem a -

Tildy: Kérem, a Nagy Imrével a Mindszentyhez való felmenetelem előtt nem is beszéltem.

Nagy: Valótlan.

Tildy: Kérem, valótlan az, amit őn mond.

Nagy: Valótlan, .. lehetetlen is, hogy velem azelőtt ne beszélt volna, miután erre már előzőleg - nem az első beszélgetés volt, hogy Mindszentyvel érintkezni kell. Ő közölte velem, ezen

19. oldal.

/1958. VI. 9./

- ellentmondás van itten a Tildy állításában, hogy Dobival meggy Mindszentyhez, közölte ön velem?

Tildy: Azt kérem a kabinetülésen határoztuk el, -

Nagy: Nem, kérem.

Tildy: Tessék, ott van a jegyzőkönyv.

Nagy: Ön közölte velem, hogy Dobival meggy, még akkor is, ha kabinetülés határozat volt. Ennek ellenére Maléterrel ment, amit velem utólag nem közölt. Utána a Mindszenthynél történt látogatás után engem ön tájékoztatott?

Tildy: Nem tudok erre visszaemlékezni.

Nagy: Kérem, tájékoztatott a következőképpen, hogy Mindszentyre a fogság ugylátszik jó hatással volt, és tőle loyális nyilatkozatot, a Népköztársaság melletti állásfoglalást vagy legalább is a rendszer melletti állásfoglalást igenis el lehet várni. Ön még azt mondta, hogy rossz szelleme a titkára, aki befolyása alatt tartja, arra kell vigyázni. Az információ után tehát megnyugtató volt az, hogy Mindszenthytől, amit tőle várunk, tényleg meg is lehet kapni.

Elnök: Kérem, így történt?

Tildy: Kérem, azt megengedem, hogy megtörténhetett, hogy én informáltam Nagy Imrét. Természetes is volt. Én Mindszenthyről nem azt mondtam, hogy gondolkozása változott meg, számos embernek beszéltem a Mindszenthyről, azt mondtam, hogy az emberi magatartása egészen más, mint volt régen. Emlékszem rá, hogy mikor 45-ben egyszer fent voltam nála, állva fogadott, és nem ültetett le. Most pedig, amikor elszorult a hangom, ő maga ugrott fel és ment egy pohár vizet hozni, - hát a régi Mindszenthyről ezt még csak el se lehetett képzelni. Azt mondtam, hogy az emberi magatartásában látok egy változást. A fejébe én nem láthattam be. A Turchányi jelenlétét pedig veszélynék tartottam tényleg.

Nagy: Mindszenty rehabilitáció kérdésével kapcsolatban. Tildy itt arról tett vallomást, hogy ő neki erről semmi tudomása nem volt. Mindszenty rehabilitációjának az előkészítésére Tildy adott Erdei Ferencnek utasítást. Erdei Ferenc Tildytől kapta azokat a szempontokat, amelynek alapján a teljes rehabilitációra és nem fél megoldásra kell irányítani. Ilyen tervezetet elkészített, és ezt a tervezetet Erdei Ferenc Tildynek mutatta, és miután Tildy hozzájárulását adta, került ez tovább hozzám is és a kabinet más tagjaihoz.

Elnök: Kérem, így történt?

Tildy: Kérem, nem tudok erre visszaemlékezni.

Nagy: Erdei Ferenc vallomásai is megerősítik ezt, egyébként más körülmények is.

Tildy: A rehabilitációra abszolúte az egész homályban van előttem, egyáltalán nem emlékszem arra, hogy az ehhez az ügyhöz valamilyen módon hozzászóltam volna, csak a Nagy Imre által aláírt rehabilitációs nyilatkozatot láttam itt a vizsgálaton.

Elnök: Azt megelőzően nem?

Tildy: Azt megelőzően nem láttam, az biztos.

Elnök: Ezt határozottan állítja?

19. oldal.

/1958. VI. 9./

Tildy: Ezt a leghatározottabban, hogy ezt a rehabilitációs ok-
mányt, amit Nagy Imre alírt, ezt nem láttam, az biztos.

Elnök: Aláírás előtt?

Tildy: Aláírás előtt nem láttam.

Nagy: Kérem, én változatlanul állításomat fenntartom,

Nagy: .. - állításomat fenn tartani, tények igazolják és tanukkal majd én kérem ezt bizonyítani, amit bizonyítani lehet. A következő kérdés ez a Varsói szerződés felmondása és a semlegességi nyilatkozat. A semlegességi nyilatkozat kérdésében mi november 1-én délelőtt semmiféle határozatot nem hoztunk. Mind a két kérdésben, tehát úgy a semlegesség, mint a Varsói Szerződés felmondása és az ENSZ-hez fordulás kérdésében 1-én délutáni ülésen hoztunk határozatot. Délelőtt egy elvi tisztázás folyt a kabinet ülésén belül. Valótlan az az állítása Tildy-nek, hogy én kezdeményeztem, amit én már visszautasítottam, hogy ott írásos előterjesztés volt stb. én változatlanul fenn tartom, mert ilyesmi nem volt, nem is lehetett. Hát ott volt a párt első titkára, aki mégis a kabinetben is, helyzeténél fogva is döntő szerepet játszott ezekben a kérdésekben. Lehetetlen az, hogy én az ő tudta nélkül, holmi akár írásos, akár nyomtatott vagy kéziratos előterjesztéseket, javaslatokat stb. terjeszsek oda és azt hangtalanul, minden további nélkül, mint Tildy mondja, egyszerűen tudomásul vették. Hallgatólagosan tudomásul vették. A kérdésekben komoly felszólalások voltak, Tildy felszólalt és a leghatározottabban állást foglalt a semlegesség mellett is, a Varsói Szerződés felmondása mellett is és ő javasolta azt, én már korábbi vallomásaimban, vagy jegyzőkönyveimben ezt vallottam, hogy forduljunk az ENSZ-hez ezekben a kérdésekben. Ezt én így változatlanul, továbbra is fenn tartom.

Elnök: Ön fenntartja a vallomását ?

Tildy: Én fenn tartom igen.

Elnök: Tessék.

Nagy: Tildy volt az, aki javaslatot tett és itt ezzel indokolom, ez az egyik, nem a legfontosabb indoka annak, amikor azt állítottam, hogy politikailag kommunista ellenes megnyilatkozásai voltak, a koalíciós kormány .. Tildy tette a javaslatot, a Tildy javaslata alapján kommunisták mi vittük ezt a kérdést tovább és született meg a határozat, nem lehetett előle kitérni. De Tildy volt az. Tildy itt felhozta azt, hogy ő a-mellett volt, hogy ez a kabinetnél minél kevesebb taglétszámu legyen és példának felhozta azt, hogy a Petőfi-párt esetében ő a-mellett volt, hogy egy taggal szerepeljen a koalícióban. Engedelmet kérek, ez nem őszinte beszéd, Tildy nem azért volt ellene, annak, hogy a Paraszt-párt, illetőleg a Petőfi-párt egy taggal szerepeljen, mint hogyha csökkenteni akarta volna a kabinet létszámát, hogy kisebb legyen ez a testület, e-mögött az van - ez egy régi, még az első koalícióból származó harc, amikor is a Kisgazda-párt mindenlehető eszközzel küzdött és harcolt a Paraszt-párt befolyása ellen, hogy a koalíción belül a Szociáldemokrata, Kisgazda-párt-i számarány az felülmúlja a Kommunista és a Paraszt-párt-i számarányt.

Elnök: De kérem, 1956 november 1-e körül a Paraszt-pártnak a politikája, ami nyilvánosságra jött, a Farkas Ferencnek a nyilatkozata, az olyan volt, amely az önök politikájához közel állt ?

Nagy: Nagy: Nem.

Elnök: Valószínű az - gondolhatta a Tildy Zoltán azt, hogy ennek ellenére, amikor elég szöges ellentét volt lényegében mindazzal, ami szocialista a Petőfi-párt programjában, hogy akkor egy ilyen, hogy így fog kialakulni - ?

Nagy: Kérem szépen, én ismerem a régi koalíciós kormányzás idején, a koalíción belüli vitákat, harcokat, mert hiszen sok tekintetben nekem kellett pártközi értekezletet is levezetni, az ellentéteket stb. Ez egy nagyon régi kiszagda-párti politika volt, a Paraszt-pártnal szemben. Ebben is megnyilvánul a Kommunista Párt ellen irányuló törekvés, a Kommunista Párt elszigetelésére irányuló törekvés.

Elnök: Kérem, Ön fenn tartja a vallomását ?

Tildy: Kérem szépen egy pár szót szeretnék.

Elnök: Tessék.

Tildy: Kérem szépen, én voltam az, aki a Magyar Frontba a Paraszt-pártot felvételtem, olvasható Kállai Gyula könyvében, én voltam, aki 1945-ben a saját pártommal retentő belső harcban keresztül vittem, noha 57 %-os többségünk volt a képviselőházban, hogy csak 50 %-ban megyünk magába a kormányba. A mostani Paraszt-pártnak kérem a legelső dolga az volt, hogy a tényleg abszolút baloldali Erdei Erdeit Ferencet visszahívta és helyette a jobboldali Bibó tette be és ezt tartja Nagy Imre kommunista szövetségesnek.

Nagy: De Erdei mellett én foglaltam állást és nem Tildy. Nemcsak Erdei mellett, hanem Erdei mellett és Bognár mellett is én foglaltam állást és amikor Farkasék, Erdei Ferencnek a kabinetből való kivonására tettek javaslatot, én Erdei mellett foglaltam állást, Erdei mellett szólaltam fel, amire tanuvallomások is vannak. Tildy ezt nem tette meg. Sőt, Farkas vallomása szerint, Tildy ellene volt Erdei ellen.

Elnök: Tessék.

Tildy: Kérem szépen, szinte röstelem, hogy ilyen kérdésekben kell vitázni, ezekre a dolgokra véletlenül pontosan emlékszem. Kérem az Erdei Ferencet én nagyon megszerettem .. munkabíró, komoly, felelősségteljes ember volt. Mikor a Paraszt-párt lemondatta, akkor azt a javaslatot tettem a kabinethez, hogy Erdei Ferencet tartuk ott és vezesse ő továbbra is azokat a dolgokat, amiket eddig vezetett. Bognár pedig a legfelsőbb barátaim közé tartozik.

Nagy: És végül az utolsó - de nem hallgatom el tovább, kénytelen vagyok itt a bíróság előtt ezt a kérdést a leghatározottabban felvetni, a legnyíltabban, a legőszintebben. Ugyanakkor, amikor november 4-én hajnalban az volt a határozatunk, semmi körülmények között szovjet csapatok ellen, sehol, semmiféle harcot nem kezdeményezünk, harcot nem engedünk, mindenféle ilyen törekvésnek gátat vetünk, letiltunk, parancsot adunk, hogy nem szabad tüzet nyitni, ezt Tildy hallotta, mert hiszen sorra, rendre bonyolítottam

ezeket a beszélgetéseket a vidékkel, de Budapestről is, többek között Király Bélával is, akivel többször beszéltem és akinek a saját vallomása ide van csatolva, kérem megerősíti, hogy én letiltottam a budapesti karhatalom főparancsnokának, vagy parancsnokának az ilyen irányú törekvéseit, ugyanakkor Tildy, aki most itt szovjet barátságra hivatkozik, meg arra, hogy fehér zászlót tűztek ki a Parlamentre, ott nekem azt mondta, hogy amennyiben itt a szovjet csapatok közelednek, ő a Parlament romjai alatt akar elpusztulni. Hát én ez ellen a leghatározottabban felléptem, felháborodtam, amikor ilyen körülmények között, amelyben voltunk, Tildy ezt - Tildynek a magatartása itt tehát egyáltalán nem őszinte, az őszinteség legcsekélyebb jelét sem mutatja, annak ellenére, hogy megpróbálja ezt itt a bíróság előtt ilyen módon felvetni.

Tildy: Kémém szépen ragaszkodom ahhoz, amit mondtam. Csak azon csodálkozom, hogy Nagy Imre őszinteségről beszél, amikor egy olyan nyilatkozat után, amit leadatott, szó nélkül ott hagyott minket a Parlamentbe. Hogy nem hagyott üzenetet, még rosszabb, mintha hagyott volna. - Most kiugrott az agyamból az amit mondtam, kérem ezzel, amit állít -

Nagy: A Parlament romjai alatt akar ön elpusztulni, tehát ellenállni.

Tildy: Kérem ilyen... Rifejezéseket soha nem használtam. Kérem ezzel szemben a tény az, hogy a katonáknak, a parancsnokoknak, világosan megmondtam, hogy fehér zászlóval menjenek ki a térre, tárgyalják meg az egészét a szovjet parancsnokkal és felmentem még abba az emeleti szobába, ahol egy szakasz, vagy nem tudom mennyi katona ott volt, s azoknak a vezetőjének, azt hiszem egy hadnagy, vagy főhadnagy volt, annak még külön megmondtam, nehogy lövés történjék a Parlamentből. Sőt, kérem most kell még hivatkoznom arra, hogy én 4-én még egy rádió felhívásra adtam engedélyt. Egy Hamburger Tamás nevű ember, akit akkor ismertem meg, az apját ismertem val amikor, az népbiztos volt 1919-ben és én érintkeztem vele Kaposváron, mikor egy párszor lenn volt. Kérem ennek engedélyt adtam arra, hogy leadjon két rádióüzenetet, egyet oroszul, egyet magyarul. Az orosz szöveg úgy szólt, hogy "ne lőjetekek itt benn barátaitok vannak", a magyar szöveg úgy szólt, "ne lőjetekek az oroszok barátaink", ezt az én engedélyt is megadtam. És még Rónai Sándort megkértem arra, ott ült mellettem, megkérdeztem, hogy tud-e oroszul, azt mondta tud, megkértem őt, hogy menjen ki a rádió szobába és ellenőrizze, hogy ez az általam ismeretlen ember, ezt az adást tényleg úgy adja-e le, ahogy én ezt megbeszéltem vele.

Elnök: Más észrevétel nincs? - Köszönöm. - Donáth Ferenc? Van kérdés? Nincs. Akkor a mai tárgyalást berekesztem, holnap délelőtt 1/2 10-kor folytatjuk a tárgyalást, amikor Gimes Miklós kihallgatása következik.